

- 1 Knöö's brev 18-1-1975
- 2 Sammanställning av uppgifter som kan belysa frågan om samernas sedvanerätt till renbete i Härjedalen
- 3 Bil 1.
Ur Holmbäck: m lappskatteinstitutet
- 4 Bil 2 (a-b)
a) Ur renov. domböcker 1691-1704
b) "- 1730-1739
- 5 Bil 3 (a-c). 1741 års skattelängd-och 1825 års jordebok
a) 1741 års skattelängd, Hede socken
b) 1825 års jordebok, Hede socken
c) Ur Gävleborgs läns koncept 1693
- 6) Bil 4 (a-b). Handlingar rörande södra Härjedalen
a) Årstrycket. Den 1 dec 1748.
b) Domboken 1767, Lafsdals skogar mm
- 7) Bil 5 (a-l). Författningar, handlingar och utslag rör avvittring och skattläggning
- 8) Bil 6 (a-b). Sedvanerätt i Råndals-, Långå, och B Vemdalsmålen.
- 9) Bil 7 (a-e). Handlingar ingivna i Lossenmålet.
- 10 Bil 8 (a-d) Handlingar i mål ang inflyttning i Handölsdalens sameby.

stockholm den 18.1.1975.

Broder,

Ang. samernas sedvanerätt i Härjedalen.

Härmed sänder jag Dig material rörande de frågor som Du ville ha närmare belysta. Vad gäller de tre första frågorna har jag i promemorian summariskt sökt ge ett svar baserat på det bifogade materialet. Beträffande fjärde punkten ang. sedvanerätten har jag ej sökt bestämma var gränsen för sedvanerätten går i landskapet. Detta är omöjligt att göra utan man måste med ledning av materialet, särskilt i Huss' utredning och i Lossen-målet, söka bilda sig en uppfattning om sannolikheten av sedvanerätt på varje särskild plats. Sedan bör man komplettera med utsagor från äldre personer i trakten.

Skulle Du efter en genomgång av materialet vilja ha det kompletterat på en eller annan punkt står jag gärna till tjänst.

Kartorna översändes i särskild rulle.

Med hjärtliga hälsningar

Din tillgivne

Sammanställning av uppgifter som kan belysa frågan om samernas sedvanerätt till renbete i Härjedalen.

När kom samerna till Härjedalen?

När Härjedalen införlivades med Sverige 1645 fanns samer i landskapet. Holmbäck anser att de redan långt dessförinnan hade sklagit sig ner i Härjedalen (bil. 1). Av de domboksutslag som bifogas (bil. 2) framgår att samer under den tid som utdragen avser (1690- och 1730-talen) befann sig på Skar- och Helagsfjällen, på Flatruet och norr om Ljungdalen.

Det är däremot svårare att säga när samerna kom till södra delen av Härjedalen. I domboksutdragen (bil. 2) finns inga anteckningar härom. 1741 års skattelängd saknar anteckningar om lappränta i Tännäs socken och ej heller i 1825 års jordebok finns några anteckningar om att samer betalar ränta för fjäll eller fiske (bil. 3).

Emellertid visar protokollet från Svegs tingslags häradsrätt den 11.12.1767 (bil. 4 b) att samer då hade kommit ned till gränstrakterna mellan Härjedalen och Dalarna. Dessa fjäll hade tydligen ej tidigare utnyttjats av samer, i varje fall ej med myndigheternas vetskap och tillstånd. Även om dessa samer sedan avvisades härifrån år 1775 har de säkert funnits kvar i fjällregionen. KB:s resolution den 29.11.1783 (bil. 4 b) visar att samer på nytt sökt sig till skogar och marker tillhöriga Tännäs och Rändalens byar men blivit avvisade till "den rätta Lappmarken". I början på 1800-talet var de tydligen så etablerade att några av dem sökte och erhöll införsel i nybyggen i trakten av sjön Rogen (bil. 4 b).

Hade samerna landområden innan sådana avsattes till renbetesfjäll?

Som framgår av domboksutslagen (bil. 2) ansågs samer redan på 1600-talet ha haft bruksrätt till Skar- och Helagsfjällen. Omfattningen av de områden som samer dis-

ponerade är svår att ange. I Ljungdalen, Mässlingen och Storsjö bodde bönder och de hade vidsträckta skogsområden. På 1680-talet avvitrades Ljusnedals kronoallmanning som skulle utnyttjas av bruket. Under 1730-talet och även senare förekom, såvitt domböckerna utvisar, tvister om Flatruet. Detta fjäll hade enligt vissa ut-sagor brukats av samer sedan början av 1720-talet. Oaktat stridigheterna förekom säkerligen samer där under denna tid. Även Axhögen utnyttjades av den. Det torde ej ha funnits några utstakade gränser utan endast gränsområden mellan samernas och böndernas marker. Man märker också att nämndemännen i häradsrätten ej hade så noga reda på sig när det blev fråga om marker utanför byarnas intressesfär.

Vad beträffar södra delen av Härjedalen visar det bifogade materialet endast att samer förekommit på Slugufjället, Lillfjället (ca 15 km öster om Slugufjället) samt Lofsdalsskogen och Lofsdalsfjället. Eftersom dessa samer redan 17775 avvisades härifrån, ^{han} och dessa områden då ej utgjort något fast hemvist för dem. KB:s kungörelse den 29. 11. 1783 (bil. 4 b) visar att samerna hade svårt att hålla sig kvar i fjällregionen. Detta berodde sannolikt på att denna i södra delen av Härjedalen ej hade samma utsträckning som längre norrut.

Motsvarar renbetesfjällen de vid avvitrningen bestämda områdena?

Det som idag kallas renbetesfjäll är en sammanslagning av två slag av fastigheter. Enligt 1841 års brev (bil. 5 b) fick samerna sina betestrakter avgränsade från enskildas och kronans (övriga) marker. Dessa betestrakter hade av samerna sedan länge utnyttjats men tidigare blivit minskade genom den nybyggesverksamhet som förekom framför allt under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Vid förrättningarna erhöll samerna betesmarker som i vissa fall dels var illa arronderade, dels var otillräckliga. För att hjälpa samerna till större betesområden inköpte kronan framför allt under slutet av 1800-talet nybyggeshemman i fjälltrakterna. Dessa s.k. utvidgningshemman lades ihop (dock ej i fastighetsrättsligt hänseende) med

de tidigare avgränsade områdena och allt kallades sedan renbetesfjäll (se 1 § i 1898 års renbeteslag och 2 § i 1928 års renbeteslag).

I dag finns följande renbetesfjäll: Helags 1:1 och Särvfjället 1:1 i Storsjö socken samt Grönfjället 1:1, Rutfjället 1:1 och Mittådalen 1:1 i Tännäs socken. Utvidningshemmanen Henådalen 1:1, 2:1 och 3:1 i Storsjö socken samt Rönningsås 1:1 i Hede socken är tillagda Särvfjället. Ljusnedals bruksgård 4:1 och Ljusnedal 1:1, båda i Tännäs socken är troligen tillagda Mittådalen. Till Rutfjället har lagts Högvålen 7:1 och Kyrkbyn 44:1 i Tännäs socken. Sannolikt tillkommer ytterligare något eller några hemman när det gäller Rutfjället.

De bifogade generalstabskartorna visar gränserna vid avvittringen medan Huss' karta visar renbetesfjällerna år 1959. När det gäller det norra fjällmassivet stämmer Huss' karta med avvittringsgränserna. Men beträffande Rutfjället föreligger sådana skillnader att viss fastighetsbildning måste ha ägt rum efter avvittringen, men i förhandenvarande material saknas uppgifter därom.

Vad vet man om sedvanerätt för samerna att utnyttja områden utanför renbetesfjällerna?

Under medeltiden och fram till nyare tiden var samerna att betrakta som halvnomader. De höll sig inom relativt begränsade områden, inom vilka de jagade och fiskade. Renar hade de i begränsad omfattning för körslor, mjölkning och som lockdjur vid jakt på vildren. Betning av tamrenar började komma vid nyare tidens början. Samerna blev då helnomader i och med att de måste följa renarna under året. Denna helnomadism började i södra lappmarkerna och spred sig därifrån norrut och söderut. I Jämtland kan man anse att tamrenskötseln började under senare delen av 1500-talet och början av 1600-talet. Till Härjedalen torde denna form av renskötsel ha kommit något senare.

Av det bifogade urkundsmaterialet från 1700-talet framgår klart att man varken från myndigheter eller bönder accep-

terade att samer vistades på mark tillhörig enskilda (bil. 4). Man ansåg att samerna skulle hålla till inom fjällregionen men att de även skulle ha tillgång till skog för vedbrand. Särskilt starkt har bönderna reagerat mot att renar betat på deras marker.

Inför avvitttringen i Härjedalen visade det sig att samerna behövde vinterbetesområden och i det s.k. Hedebrevet (bil. 5 a) intogs en bestämmelse härom (11 §). Vid avvitttringen avsattes Särvfjället för detta ändamål men ej något annat område.

I Huss' utredning rörande renbetestrakter för lapparna i Jämtlands och Kopparbergs län är sedvanerättsinstitutet behandlat på sid. 327-334. Hans bedömning av sedvanerättsinstitutets rättsliga innebörd (s. 332-334) synes vara korrekt. Det svåra beträffande dessa frågor är att förebringa utredning om förhållanden som ligger så långt tillbaka i tiden som 50-100 år. Huss' utredning som även upptager utsagor från slutet av 1800-talet ger dock en god ledning för att bedöma i vad mån sedvanerätt kan föreligga inom ett visst område.

Bortsett från målen från Ljusnedals bruk som är särfall finns i rättspraxis bara ett par fall av intresse. Några uppgifter om Råndalen, Långå och Vemdalen bifogas (bil. 6). I vattenmålet om Lossens reglering förebragtes utredning om samernas sedvanerätt, särskilt med hänsyn till förhållandena i områdena kring Lossen (NJA 1967:415). Det väsentligaste i den utredningen bifogas (bil. 7).

Slutligen bifogas några handlingar från ett mål, som för närvarande ligger hos kammarrätten i Sundsvall. Ett par uttalanden där kan vara av intresse, särskilt som de har gjorts av samer (bil. 8).

Att sedvanerätt finns i Härjedalen är alldeles klart men förhållandena är olika i skilda delar av landskapet. Med ledning av de uppgifter som finns om flyttningsvägar och vinterboplatser får man för varje hemman eller liknande söka bedöma om sedvanerätt föreligger eller ej. Bestämt besked kan man ej erhålla annat än genom domstolsavgöranden med allt vad detta innebär av kostnader och tidsutdräkt.

Sammanställning av uppgifter som kan belysa frågan om samernas sedvanerätt till renbete i Härjedalen.

När kom samerna till Härjedalen?

När Härjedalen införlivades med Sverige 1645 fanns samer i landskapet. Holmbäck anser att de redan långt dessförinnan hade sklagit sig ner i Härjedalen (bil. 1). Av de domböksutslag som bifogas (bil. 2) framgår att samer under den tid som utdragen avser (1690- och 1730-talen) befann sig på Skar- och Helagsfjällen, på Flatruet och norr om Ljungdalen.

Det är däremot svårare att säga när samerna kom till södra delen av Härjedalen. I domböksutdragen (bil. 2) finns inga anteckningar härom. 1741 års skattelängd saknar anteckningar om lappränta i Tännäs socken och ej heller i 1825 års jordebok finns några anteckningar om att samer betalar ränta för fjäll eller fiske (bil. 3).

Emellertid visar protokollet från Svegs tingslags häradsrätt den 11.12.1767 (bil. 4 b) att samer då hade kommit ned till gränstrakterna mellan Härjedalen och Dalarna. Dessa fjäll hade tydligen ej tidigare utnyttjats av samer, i varje fall ej med myndigheternas vetskap och tillstånd. Även om dessa samer sedan avvisades härifrån, år 1775 har de säkert funnits kvar i fjällregionen. KB:s resolution den 29.11.1783 (bil. 4 b) visar att samer på nytt sökt sig till skogar och marker tillhöriga Tännäs och Råndalens byar men blivit avvisade till "den rätta Lappmarken". I början på 1800-talet var de tydligen så etablerade att några av dem sökte och erhöll införsel i nybyggen i trakten av sjön Rogen (bil. 4 b).

Hade samerna landområden innan sådana avsattes till renbetesfjäll?

Som framgår av domböksutslagen (bil. 2) ansågs samer redan på 1600-talet ha haft bruksrätt till Skar- och Helagsfjällen. Omfattningen av de områden som samer dis-

ponerade är svår att ange. I Ljungdalen, Mässlingen och Storsjö bodde bönder och de hade vidsträckta skogsområden. På 1680-talet avvitttrades Ljusnedals kronoallmanning som skulle utnyttjas av bruket. Under 1730-talet och även senare förekom, såvitt domböckerna utvisar, tvister om Flatruet. Detta fjäll hade enligt vissa ut-sagor brukats av samer sedan början av 1720-talet. Oaktat stridigheterna förekom säkerligen samer där under denna tid. Även Axhögen utnyttjades av den. Det torde ej ha funnits några utstakade gränser utan endast gränsområden mellan samernas och böndernas marker. Man märker också att nämndemännen i häradsrätten ej hade så noga reda på sig när det blev fråga om marker utanför byarnas intressesfär.

Vad beträffar södra delen av Härjedalen visar det bifogade materialet endast att samer förekommit på Slugufjället, Lillfjället (ca 15 km öster om Slugufjället) samt Lofsdalsskogen och Lofsdalsfjället. Eftersom dessa samer redan 17775 avvisades härifrån, ^{han} och dessa områden då ej utgjort något fast hemvist för dem. KB:s kungörelse den 29. 11. 1783 (bil. 4 b) visar att samerna hade svårt att hålla sig kvar i fjällregionen. Detta berodde sannolikt på att denna i södra delen av Härjedalen ej hade samma utsträckning som längre norrut.

Motsvarar renbetesfjällen de vid avvitttringen bestämda områdena?

Det som idag kallas renbetesfjäll är en sammanslagning av två slag av fastigheter. Enligt 1841 års brev (bil. 5 b) fick samerna sina betestrakter avgränsade från enskildas och kronans (övriga) marker. Dessa betestrakter hade av samerna sedan länge utnyttjats men tidigare blivit minskade genom den nybyggesverksamhet som förekom framför allt under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet. Vid förrättningarna erhöll samerna betesmarker som i vissa fall dels var illa arronderade, dels var otillräckliga. För att hjälpa samerna till större betesområden inköpte kronan framför allt under slutet av 1800-talet nybyggeshemman i fjälltrakterna. Dessa s.k. utvidgningshemman lades ihop (dock ej i fastighetsrättsligt hänseende) med

de tidigare avgränsade områdena och allt kallades sedan renbetesfjäll (se 1 § i 1898 års renbeteslag och 2 § i 1928 års renbeteslag).

I dag finns följande renbetesfjäll: Helags 1:1 och Särvfjället 1:1 i Storsjö socken samt Grönfjället 1:1, Rutfjället 1:1 och Mittådalen 1:1 i Tännäs socken. Utvidgningshemmanen Henådalen 1:1, 2:1 och 3:1 i Storsjö socken samt Rönningsås 1:1 i Hede socken är tillagda Särvfjället. Ljusnedals bruksgård 4:1 och Ljusnedal 1:1, båda i Tännäs socken är troligen tillagda Mittådalen. Till Rutfjället har lagts Högvålen 7:1 och Kyrkbyn 44:1 i Tännäs socken. Sannolikt tillkommer ytterligare något eller några hemman när det gäller Rutfjället.

De bifogade generalstabskartorna visar gränserna vid avvittringen medan Huss' karta visar renbetesfjällarna år 1959. När det gäller det norra fjällmassivet stämmer Huss' karta med avvittringsgränserna. Men beträffande Rutfjället föreligger sådana skillnader att viss fastighetsbildning måste ha ägt rum efter avvittringen, men i förhandenvarande material saknas uppgifter därom.

Vad vet man om sedvanerätt för samerna att utnyttja områden utanför renbetesfjällarna?

Under medeltiden och fram till nyare tiden var samerna att betrakta som halvnomader. De höll sig inom relativt begränsade områden, inom vilka de jagade och fiskade. Renar hade de i begränsad omfattning för körslor, mjölkning och som lockdjur vid jakt på vildren. Betning av tamrenar började komma vid nyare tidens början. Samerna blev då helnomader i och med att de måste följa renarna under året. Denna helnomadism började i södra lappmarkerna och spred sig därifrån norrut och söderut. I Jämtland kan man anse att tamrenskötseln började under senare delen av 1500-talet och början av 1600-talet. Till Härjedalen torde denna form av renskötsel ha kommit något senare.

Av det bifogade urkundsmaterialet från 1700-talet framgår klart att man varken från myndigheter eller bönder accep-

terade att samer vistades på mark tillhörig enskilda (bil. 4). Man ansåg att samerna skulle hålla till inom fjällregionen men att de även skulle ha tillgång till skog för vedbrand. Särskilt starkt har bönderna reagerat mot att renar betat på deras marker.

Inför avvitttringen i Härjedalen visade det sig att samerna behövde vinterbetesområden och i det s.k. Hedebrevet (bil. 5 a) intogs en bestämmelse härom (11 §). Vid avvitttringen avsattes Särvfjället för detta ändamål men ej något annat område.

I Huss' utredning rörande renbetestrakter för lapparna i Jämtlands och Kopparbergs län är sedvanerättsinstitutet behandlat på sid. 327-334. Hans bedömning av sedvanerättsinstitutets rättsliga innebörd (s. 332-334) synes vara korrekt. Det svåra beträffande dessa frågor är att förebbringa utredning om förhållanden som ligger så långt tillbaka i tiden som 50-100 år. Huss' utredning som även upptager utsagor från slutet av 1800-talet ger dock en god ledning för att bedöma i vad mån sedvanerätt kan föreligga inom ett visst område.

Bortsett från målen från Ljusnedals bruk som är särfall finns i rättspraxis bara ett par fall av intresse. Några uppgifter om Råndalen, Långå och Vemdalen bifogas (bil. 6). I vattenmålet om Lossens reglering förebragtes utredning om samernas sedvanerätt, särskilt med hänsyn till förhållandena i områdena kring Lossen (NJA 1967:415). Det väsentligaste i den utredningen bifogas (bil. 7).

Slutligen bifogas några handlingar från ett mål, som för närvarande ligger hos kammarrätten i Sundsvall. Ett par uttalanden där kan vara av intresse, särskilt som de har gjorts av samer (bil. 8).

Att sedvanerätt finns i Härjedalen är alldeles klart men förhållandena är olika i skilda delar av landskapet. Med ledning av de uppgifter som finns om flyttningssvägar och vinterboplatser får man för varje hemman eller liknande söka bedöma om sedvanerätt föreligger eller ej. Bestämt besked kan man ej erhålla annat än genom domstolsavgöranden med allt vad detta innebär av kostnader och tidsutdräkt.

och det emet årlig taxa eller skatt ——. Under återstoden av 1700-talet samt under 1800-talet äro förhållandena därefter i stort desamma. I vissa fall skattdäggas nya trakter, å vilka lapparna fattat fot. Så finnes t. ex. i jordeböckerna för 1752 och följande år under Ovikens socken upptaget även Hundshög fjäll¹, och i 1761 års jordebok finnes antecknat för Kalls socken, att Blåskallfjället upptagits till lappränta efter hög resolution den 8 mars 1759. I andra fall uteslutas ur jordeboken trakter, som blivit öde och å vilka icke vid arrendeauktion gjorts anbud. Så är enligt 1805 års jordebok händelsen med Härekel fjäll i Ströms socken, vilket utesluts ur jordeboken på grund av en resolution den 3 maj 1803; verifikationsboken upplyser att vid anställda arrendeauktioner anbud icke ha gjorts² — i själva verket låg fjället i Norge och icke i Sverige.

Enligt anteckning i Härjedalens jordeböcker skulle en häradsattest av den 9 december 1720 utvisa, att lappmannen Jon Andersson åtagit sig att utgöra ränta å visst belopp i fredliga tider för Staar och Helagsfjällen, vilken ränta även i jordeböckerna upptages³, men som också är den enda lappränta, vilken kommit in i dessa. Att lapparna emellertid redan långt före denna tidpunkt fattat fot i Härjedalen är tydligt. Den troligen första svenska handling, som ger upplysningar om lapparna i Härjedalen, är ungefär samtidig med den äldsta jämtländska jordeboken; det är ett brev av den 30 oktober 1646 från landshövdingen över Gästrikland, Melsingland och Härjedalen Ivar Nilsson. På grund av klagomål från allmogen i Härjedalen, att lapparna, som bodde kring på fjällen och där hade sitt hemvist, drogo ut över deras »legde rå och förordnade fjällmark» in på böndernas skogar, befallde landshövdingen lapparna att draga av böndernas skogar och där icke hava det ringaste hemvist, »utan skole» de »bliva på de fjäll och skogar, som dem tillordnade äre»⁴. Varest lapparnes tillordnade trakter voro belägna, ger emellertid brevet tyvärr icke kunskap om. Av ett flertal handlingar framgår även, att lapparna trängt vidare än till Staar och Helagsfjällen. Så hade de redan tidigt slagit sig ned å fjälltrakterna vid Mittådalen. År 1786 klagar en lappkvinna över intrång å lapparnas områden från de bofastes sida och nämner därvid, att hennes förfäder under fyra generationer suttit i Mittådalen; skäl att betvivla hennes uppgift finnes icke⁵. De bofaste och särskilt ägarne till Ljusnedals bruk, vilka påstodo, att lapparna begagnade de allmänningstrakter, som 1688 av kronan upplåtits till bruket, synas aldrig hava godkänt lapparnas vistande i trakter eller deras vidare framträngande till andra orter. Långvariga processer mot lapparna fördes, men även om bruksägarna och den övriga bofasta befolkningeningo bistånd av myndigheterna, lyckades de ej fördriva lapparna, ty dessa upprepa ständigt sina ansökningar om betesrätt och om skydd för

¹ Fjället ifråga kom emellertid icke att upptagas förrän i 1730 års jordebok och då på grund av en skrivelse av den 7 juni 1731 från landshövdingen till orten. Se jordeboken för 1730 (Uppsala landsarkiv) samt landskontorets koncept för nyss anförda dag (ibidem).

² Jordeböckerna finnas i K. A.

³ Jordeboken i K. K. Akt. A.; verifikationsboken i K. A.

⁴ Se under Hede socken i t. ex. 1742 års jordebok, K. A. Häradsattesten skall enligt uppgift i jordeboken i fråga finnas i 1721 års dokumentbok, men denna har på grund av omändringsarbeten i K. A. ej varit för mig tillgänglig.

⁵ Brevet finnes i Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademias i R. A. deponerade pappersbrevsamlingar.

⁶ Handlingarna om detta klagomål äro ur åtskilliga synpunkter av intresse; de finnas i Topographica, Lappmarken, II, R. A.

intrång. De trängde t. o. m. ännu längre.¹ År 1783 hade lapparna i varje fall slagit sig ned å Tännäs, Rändalens och Funäsdalens byaskogar, ty då utverkades av landshövdingen en befallning, varigenom lapparna ålades att begiva sig åter till lappmarken.²

Att skattefjällen i Jämtland och Härjedalen beteckna verkliga, av de särskilda lapparna brukade områden och icke mera vaga trakter eller blott speciella visten är tydligt redan av den struktur, jordfördelningen i allmänhet ägde i Jämtland. Lapparnas områden voro ej sammanhängande som i norr; de voro åtskilda i flera mindre områden genom stora skogar, till vilka bönder hade besittningsrätt och som dessa noga skyddade mot intrång. Skattefjällens gränser ha under 1800-talet blivit noggrant bestämda, och rågångar ha dragits kring fjällen; de avgöranden, som därvid ägt rum, får jag emellertid tillfälle att behandla i det följande vid skildringen av avvitrtingarnes historia, i vad denna berör skattefjällen i Jämtland.

¹ Om processerna rörande Mittådalen se bl. a. handlingar, citerade i Konungens befallningshavandes i Jämtlands län resolution den 28 december 1812. Ännu den 15 oktober 1829 avtog Konungens befallningshavande ansökningar från lappar att få till bete för deras rendjur begagna Mittådalen, Ljungdalen m. fl. fjäll samt Särffjället, Hemvällarna och Kraft Ruke, enär »anledning — — — är att förmoda, att dessa trakter lyda under gamla skattehemman eller Ljusnedals bruk». Resolutionerna i landskontorets resolutionsböcker, Jämtlands länsstyrelsens arkiv.

² Ut i handlingarna till Kongl. Maj:ts brev den 31 december 1888 angående upplåtelse av Särna norra kronopark och annan därtill gränsande mark åt lappar inom Jämtlands län (R. A.) finnes en avskrift av ett brev, utfärdat av landshövdingen i Gävle och daterat Sveg den 28 december 1783. I brevet omtalar landshövdingeämbetet, att Särna socknemän, understödde av Kongl. Maj:ts Befallningshavande i Kopparbergs län, hos ämbetet klagat över att lappar, som nedsatt sig i Funäsdalen och Tännäs byar i Härjedalen, tillfogat dem olägenheter. Med anledning härav förordnar landshövdingeämbetet, att, då lapparne jämlikt särskilda uppräknade kongl. förordningar (i det följande sid. 54, not 5) ej ägde vistas utom lappmarkerna, de lappar, som olovligen nedsatte sig i Funäsdalens, Rändalens och Tännäs byars skogar, genast skulle därifrån avlytta och begiva sig till »den rätta lappmarken».

Bil 2

(a-b)

Utdrag in demboken

RESUMEER FÖR ARKIVHANDLINGAR FRÅN BERGVIK-ALAS ARKIV BENÄMNDA
BIL 2-8.

Bil 2 (a-b) Utdrag ur domböcker.

-Undersåker 1691; Täveldalen, Flatrum.

-Vimådalen 1697; Gruvdräng vid Ljusne-
dal/Skattelappen Jonas Torkelsson.

-Undersåker 1698; Tvist om Täfwerdalen och
Flatrumsfjället.

-Hede 1699; Tre mål med lappen Jonas Torkelsson.

-Undersåker 1730; lappen Jonas Anderssons, Skaor
och Heelogz fiellen, rätt till Flatenfiell
(Flatra, Flatruu, Flatrå)

-Undersåker 1730; Jonas Andersson bjuder af rad
för skogztracten Särfwählen.

-Berg 1731; Renbete på äng inom byskogen.

-Hede 1731; Nyttjande av Särfwählen

-Hede 1732; Skatt för gamla skattfiellet Flat-
råen.

-Hede 1733; Johan Anderssons m fl rörande Flat-
ruen, Axhög, Grändör, Thäfweldahlen (Undersåker).

-Hede 1734 Karin Tårkelsdåtter anhåller om wed-
brand af Flatrun.

-Hede 1734; Fortsättning av föregående med bl a
lappen Jon Andersson. Många namn nämnda.

-Karin Tårckellsdåtter/brukzkarlen Erik Swensson
om rens djur som kommit bort i skogen Åfwan
bruket.

-Hede 1735; Lappen Jon Anderssons äncka klagar
över att lappen Johan Andersson intränger på
Skaar och Hellagz fiell. Många andra platser
angivna.

-Hede 1735; Lappmannen Johan Andersson bötfälld
för att han skjutit 2:e sumelar will rensdiur på
Storsjö skog.

-Lappkvinnan Karin Tårkillsdotter och swågeren
Johan Andersson anför klagomål mot varandra om
intrång å lappfiellen vid Flatruen.

-Hede 1736; Storsiö byamän stämmer lappar för intrång på deras afredsland Sarfwåhlen m m.

-Hede 1737; Hallfwar Olofson och Lars Pehrson med begäran att lapparna avflyttas från bruks-skogen.

-Hede 1739; Bruksinspectoren Anders Floor med krav på lappen Johan Anderson till Flatru fiäll ,pga malmstreck av koppar in emot Jungdahlen.

U. renoverade lappor för Jämtlands län (i rikens län)

Offerdal 1691

Västernorr. nr 13 a

fol. 49 r ~~Efterskrivna lappar i Offerdalsfjällen betygas vara~~
utfattiga och föda sig med tiggeri och ej mäktiga betala
689 års skatt och ränta 2:16;- Smt och andra antagit deras
skatt, och för 690 dess ränta betalt.

Ullfjäll Mårten Jonsson, som Anders Mårtensson 690 an-
tagit.

Steenfjäll Lars Skarillsson, son Olof Andersson 690 an-
tagit och brukat.

Skärvångsfjället, Joen Olsson Skiörbehn, som Anders
Pedersson 690 antagit.

fol. 149 r Lapparna äro utfattiga, och på en när av sig komma,
och föda sig med tiggeri, och två stycken komma från
andra orter och skola omöjligen kunna vara mäktiga att be-
tala ~~än enkel ränta.~~

Undersåker 1691

fol. 163 r Om förmodlade hemman

Tre stycken skattelappar Nils Tomsson i Krohnris, Mårten Jonsson i Tävelaldalen äro fattiga. Jonas Tärkels-
son i Flatrum är behållen eller förmögen.

Undersåker 1692

Gävleb. nr 40

fol. 388 r ~~Nerska lappen Nils Mårtensson och Anders Jonssons piga~~
Gertrud Nilsdotter besvärade sig över Jöns Larsson i Grå-
sjön för det han 38 st. renar för sina hushönder Karinmäss-
tiden i november 1691 ihjälskjutit, var av Nils ägde 18. st.,
vilka kommit tillhopa med Anders Jonssons, som brukar sin
svärfaders Tärkel Olofssons skattfjäll.¹⁾

¹⁾ Namnet på fjället utelämnat i renov. Plats därför lämnad.

skattlagda arvefjäll, och han av böxelbreven ville bevisa, men däremot nekade Bängdt (!) Grelsson påståendes, att till hans med de andra böndernas avradsfiske Töröön, denna skog allt in under fjället hörde, beklagandes att lapparna gå utom deras orter och bönderna i deras avradsland oförrätta både i en och annan måtto, och som Bängkt Grelsson icke hade avradsbrevet med sig att man dot med lappens brev jämföra kunde, huru långt emot varandra de sig skulle sträcka, alltså uppsköts det till nästa ting.

Vimådalen 1697

fol. 1159 r En gruvdräng vid Ljusnedals kopparverk hade skjutit 8 renar för skattelappen Jonas Torkelsson. Renarna hade kommit vilse och skiljts från hjorden.

Lappen klagade hos bruksinspektoren och denne lät bruksprofossen spana efter renarna. Han fann dem.

Gruvdrängen försvarade sig med att lappen hade givit en och annan lov att skjuta vilsekomna renar, allenast de där om tillsäga lappen. Då emellertid drängen försökt dölja renkropparna, dömdes han för tjuveri.

Offerdal 1698

Västernorr. nr 15

fol. 459 r ~~Attesterades, att lappen Jon Olsson Skörben var härifrån för 4 år eller mera avrest och hans fjäll öde, vetandes ingen varest han vistas.~~

Undersåker 1698

fol. 465 r Besvärade sig gamle lappen Mårten Jonssons hustru Ragnil Jönsdotter över det intrång, som lappen från nya bruket Jonas Torkelsson och sonen Anders Jonsson och mågen Nils Ivarsson hennes man på dess skattefjäll Täfwerdalen tillskynda i det de med sina renar all beten för dem förtära, varigenom hennes man bliver oförmögen Kl:ts ränta, som är 1 Rdlr att utgöra. Här vid framkom lappen Torkel Nilsson uppteendes häradsfogden Jacob Christofferssons brev d. 15 dec. 1656, däruti hans fader Nils Jonsson dotta jämte Flatrums fjället emot 2 Rd'r upplåtas, anhållandes att det

*höligen
Ljusnedal*

ej art.

K.D

att få tillträda eftersom i hans omyndiga år, det vore honom frångångit. Men däremot uppviste hustru Ragnil häradsfogdens Flodins brev på Töverdalsfjället den 22 oktober 1680 att efter sin broder, denne Torkels fader att tillträda emot skatt å 1 Rdr Silfv, så att fördenskull häradsrätten här till intet göra kunde, helst sådana avradsland och fjäll under denna jurisdiktion ej sortera, dock såvida det angår den åverkan, som Mårten Jonssons hustru klagar över, så skall länsman sådant allvarligen förbjuda Jon Torkelsson med dess son och måg vid laga straff, att de till högre hands vidare förordnande, låta Mårten Jonsson det fjäll utan något intrång bruka eftersom han allt för (hit ?) till sina utlagor därför riktig har utlagt.

fol. 465 v ~~I följe av tings rättens res. anno 697 inställde sig nu Jöns Grelsson i Kålåsen med lappen Torkel Olssons måg Olof Jonsson angående den älg, som bonden påstår på dess mark vara skjuten men lappen däremot uti dess till fjället tillhöriga skog, då ock Jöns Grelsson framedde dess avradsbrev av d. 3 sept. 1667, men varken där eller i avradsboken fanns till hans avradsland Fiskevik eller Töröön några råmärken utsatta, varav häradsrätten kunde någon information erhålla inom vars rågång det skett vore, och fördenskull för större säkerhet skulle platsen, därest djuret skjutet är av tolvmännen Bengt Månsson i Bergom och Jon Jonsson i Konäs i parternas närvaro besiktigas, om det är på fjället eller annorstäds, varpå saken skall definitive avslutas.~~

fol. 468 v Lappen Jon Tomsson sakfälld för sabbatsbrott (drucken i kyrkan, dock ej oljud).

Lit 1698

fol. 867 v Såsom Per Månsson i Laxåsen, då han uppburit 1697 års lappränta, icke tagit ut forselpenningarne, dy skulle han därför vara länsmans man, och söka själv lapparna därom.

Undersåker 1698

fol. 884 r Såsom tolvmännen Bengt Månsson i Bergom och Jon Jonsson i Konäs hade besett platsen, där lappen Torkel Olsson

~~göra, eftersom där ingen bet för hans renar var, då lappen~~
Hans Tomsson förekom, sägande att det var honom till men och
förmär till dess skattefjäll Trunris benämnt, dock kunde han
intet säga, att för Tåssåsenhan någon skatt erlade. Ottsjö
män förmente, att detta fjäll låge invid deras avradsland,
så att de av lappen någon olägenhet torde hava att vänta.
Men däremot remonstrerades dem, att om fjället de lära
fara vill, allidenstund Tåssåsfjället uti Oviken är beläget,
och därför skulle vid Ovikens ting här om vidare rannsakas.

fol. 895 v Över den älg, som lappen Jon Tomasson skall skjutit, kunde ingen underrättelse inu erhållas, därför lämnades saken till vidare bevis.

Oviken 1699

fol. 1008 Om det vid Undersåkers ting d. 16 febr. sistl. undersökte Tåssåsfjället, som lappen Hemming Mårsson böxla ville, blev och här undersökt och av nämnden med allmogen intygat, att det låge allt för när intill deras böxlade avradsland, skogar och fiskerier, så att där någon lapp skulle sig där nedsätta, kunde bönderna sig där intet begå helst samma avradsfjäll ligger så att en del fiskesjöar där inom, på sidorna och framför belägna äro, skolande fjället sig sträcka in emot Jongdalen och åt Handöl; här med kan denna gången intet vidare för än lappen kommer tillstådes, som detta fjäll närmare lärar angiva.

Offerdal 1699

fol. 1245 Dramatiskt försök till exekution hos Jöns Larsson i ~~Gråsjön för lappen Torkel Olsson.~~

Hede 1699

fol. 1376 v Lappen Jonas Torkelsson hade arresterats av tullnären Hammar på grund av rykte, att han dödat sin son. En annan son Anders yrkade nu, att Hammar skulle uppge, vilka som fört ryktet till honom. - Hammar dömdes att uppge sagesmännen.

fol. 1377 v Lappen Jonas Torkelsson ./.. Erik Jonasson garmakare om övervåld m.m.

Lappen inlämnade landshövd. Wellings protektorial d. 18 september 1693 och lh Frölichs d. 22 juni 1695.

fol. 1379 r Jonas Torkelsson ./.. garmakaren Erik Jonsson om restitution av 2 hössor och en kopparkittel.

Res: att såsom Erik Jonsson utan laga dom eller obligation eller någon exekutors handräckning, har sig undersått uti en stridig och obevist fordran hos lappen Jonas Torkelsson anställa en egenvillig exekution, dy skulle han därför efter det 6 kap. köp bli § 1 böta 40 marker Smt och lappen de av honom tagna 2 st. hössor och kittel "genstom" tillfälla, och dess fordran honom sedan lagligen söka och tilltala.

Hammerdal 1702

fol. 308 v ~~Lappen Johan Fredriksson åtalad för älgskytte på Åse-
mans skog. I följe hade han haft gamla tiggarlappen Lars
Tomsson.~~

~~Johan var ock en tiggarlapp, som intet visst boställe
hade.~~

fol. 755 r Om förköp från lapparna, då de reste till marknad.

Hammerdal 1703

fol. 457 r Lapparna förde sina varor till Norge och kommo varken
till kyrka eller till marknad.

fol. 1026 Föllinge socknemän klagade över att lapparna, särdeles
Anders Klemetsson, Klemet och Nils Nilssöner, Anders Jönsson,
och Lars Nilsson, gjorde skada på älgdjuren genom skidlöpande
nära och ibland in på Föllinge skog.

Hammerdal 1704

fol. 1249 r L. John Jonsson sakfälldes för älgskytte.

fol. 1742 r ~~Intrång från Norge.~~

Ur renoverade domböcker för Jämtlands län. (I riksarkivet.)

Nr 31

29 v Anno 1730 d. 6 februari sattes ordinarie laga ting med
Undersåkers tingelag wid kyrckan af ord:e häradzhöfdingen
h:r Haqwin Stridzberg, =====

45 r

19

Länsman Måns Ranklöf har instemt lappen Jonas Andersson ifrån
Skaor och Heelogz fiällen i Herjeådahlen at swara ord:e räntan
för Flathend skatte lappfiäll; be:de lappman igenom fullmechtige
och sig inställte, nekandes dertill effter som han icke skall be-
sittia Flatenfiäll, Skaor och Helogz fiell effter härads rettens
ransakning de anno 1720 och wederbörande ordres. Lensman Ranklöf
åter med en dehl af nembden här samma städes willja säija Flatra
fiäll innehåller Skaor och Hellogz fiell eller desse sidsta ligga
uti Flatruu fiell, som står uti Jemtelandz jordebook. Men när
landt mätaren Stenklyftz carta ansåg fans Skaår och Helogz fiell
ligga in emot norska gräntzen på Herjedahls sida. Derföre effter-
frågades noga hwarest Flatrå fiäll skall ligga, och uppgafz af
g:a män emellan Stoorsiönn och Mässligen något i wästeren; på
chartan finnes och en fiälltract å samma sidan, men med intet
namn anoteradt, och icke kan säjas wid komma Skaor och Helogz
fiell, emedan en stor tract der emellan är. Men hwem af lapparna
desse åhren darsammastädes sutit, må läns man sielf utspana,
Hwillcket och honom åligger så mehra som någ/r/a lappar angifwes
ligga i fiällen, utom detta will säjas at Storsiönn och Mässlige
åboer skola nyttia någon dehl af Flatru ägor till slåtter hwar-
före här öfwer vidare skall ransakas wid Heede ting när wäderbö-
rande derom aflägga sina påminnelser.

57 r Anno 1730 d. 16 februarij sattes ord:e laga ting med Of-
ferdahls tingelag wid kyrckan af ord:e häradzhöfdingen
Haqwin Stridzberg =====

57 v

3

Lappmannen Jon Andersson till skatte lappfiellet Ållderen kiära-
de till fly lappen Nills Nillsson om dehlachtighet uti en biörn
hwillcka de begge in decembr 1729 effterjagadt, men wid dett Jon
farit hem att better rusta sig, Nills continuerat med biörnn jach-
ten och nedskutit biörnen å Jon Andersons fiell, sedan biörnen
war skuten och Jon till kommit, har Nills mehra icke wehlat till-
ägna Jon än $\frac{1}{2}$:a kiöttet och en ort et 8 skilling af försålde hu-

~~lappman Jon Clemmettsson åter fattig, att honom med mindre säkerhet kan anförtröos fiället än bönderne hwillocka här tills utgiordt skatten, och uti oklandratt possession till denne tid.~~

Resolutio.

Så länge lappmannen Jon Clemmetsson icke gitter praestera några penningar till dett klander som han anförer; kan retten icke antaga dess talan.

435 r

16

Allmenningz tracten Lianwiks skogen liggande åfwan Ströms sochn upp wid wattu dahlen, ifrån Swaan berget till Munsfiället, och så i watudahlen åter; här tills effter lensmans Elias Hallströms angifwande otaxerad, anböd sig Hallström att antaga emot taxa; Nembden betyga att denne skogztract g:t warit ett lapp fiell, men när lappen afwikit ingen skatt deraf utgådt.

17

Lappmannen Tårckell Andersson till södra dehlen aff Herckull fiället klagade, dett huusmannen Tohmas Andersson hwillocken skatt lappen till nordra dehlen af Herckull fiellet Lars Nillsson intagit med sig skall i förledit åhr währtiden skutit en biörn på södra sidan af Herckull fiellet wästan i fiället och will icke låta Tårckell såsom skogzägande få någon andehl i biörnen. Tohmas Andersson tillstår wehl att han skutit en biörn denne tid, men will icke tillstå att dett skiedt på Tårckells fiell utan inpå Lieboernes af Närje tract, biörnhuden åter såldt till Lie boerne; derföre wid så befatte omständigheter skohla 2:e stycken opartiske lappmän å begge sidor nu i winter syna lägenheten, inpå hwillockens skogztract biörnen är upptagen och nedskuten, hwar effter synesmännen skohla wid nästa ting framkomma att aflägga sitt eedel:a betygande här om, då retten skall afdömma twisten ~~der förening icke emellan kommer.~~

462 v

Anno 1730 d. 30 nowembr sattes ord:e laga ting med Hede tingelag uti Wemdahlen af ord:e häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

468 v

9

Emedan lappmannen Jonas Anders/son/ anbiuder sig at för skogz tracten Särfwählen kallad, emot åhrl. afrad till cronan men Storsiöman bestrider såsom en adpertinence till deras hemman liggande emellan Storsiön Messlinge byar; derföre skola sex st. nembdemen till lika med ländzman wid första som görlligit är, denne lägenhet huru wida den kan förswaras under Stor siön el:r icke.

72 r

10

Skattelappen Tårcken Andersson till Steenfiället klagar sig dett Tångeråsens och Öhne byemän i Offerdahl nyligen anlagt sig fåboder intill och uti lappens betesmark trängandes honom med boskapz drifft alt intill dess rens diurs haga; påståendes att bönderne måtte af flyttia och han lappen obehindrad niuta betes marck. Tångeråsens och Öhnemän hafwa wehl i rettan tid icke fådt stemming och derföre icke instält sig till swars, dåck till att bi-behålla lappmannen wid sin rättighet ställer retten dett åklagade med siellfwa twisten till af sex opartiske eedsworne män; Till att bepröfwa om bönderne satt sig ned för när intill skattefiellet och dermed lappen förtages bete för rens diuren, emedlertid warder bönderne förbudne wider femb dahl:r s:mts bötter att giöra lappen något oskiähl.

509 r

Anno 1731 d. 25 nowembr sattes ordinarie laga ting med Bergz tingzlag af ord. häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg
===

509 v

4

Comministeren wyrdige Nicolaus Hofwerberg anklagade lappen Olof Jönsson och Clemet Mårtenssons äncka hustru Karin för det de i denne sommar i genom sina reens diur utbetat och förtrampadt 2:e des slättes äng å byskogen, påäskandes wedergällning effter synemännen nembdeman Anders Olofssons och Jon Olofssons i Rätan med de flere grannarnas beskattande till trenne skrin nor. Swaranderne Olof Jönsson och Clemet Jonssons äncka hustru Karin, neka icke dertill att deras reenar giordt skadan, men willja ursechta sig dermed, att deras reens diur emot deras willja skohla kommit uti slåtten; dåck som slikt förebärande icke kan dem fria, särdeles som desse lappar icke äga rett att ligga å byens skogar och der beta sina diur; derföre dömmet retten swaranderne skyllidige att betahla skadan med två dahl:r s:mt och effter 8 et 9 capit. B.B.L.L. böta sina 3 mk:r s:mt hwardera; samt swara uti expenser een d:r s:mt.

518 r

Anno 1731 d. 29 nowembr sattes ordinarie laga ting med Hede tingzlag af ord. häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg ==

520 r

4

Effter resolution af d. 1 decembr 1730 har lensmannen med sex st. nembdemän hållit syn öfwer fiälltracten Särfwählen kallad liggandes intill lappfiellen huruwida bönderne i Stoorsiön kunna den förswara under byskogen och lappmannens Jon Anderssons begiä-

ran att få anamma fielltracten emot åhrl. skatt till cronan, för-
menas desse synesmän willja wehl gifwa sitt bepröfwande att
fiellet och skogztracten Särfwählen skall höra Stoorsiö till
efftersom ifrån Storsiö by intill första ända på Särfwähls ber-
get är effter g:t refwad wäg $\frac{3}{4}$ svenska mihl, der ifrån öfwer
fiellet åter till andra ändan $\frac{1}{4}$ mihl, men att Storsiö byägan-
de uppslagit och inkrächtat någon slått på norra sidan om Särf-
wählen, förmenandes Storsiömen böra niuta skog ifrån sina gårdar
1 mihl och således willja uppsättia sig att detta fiell och skogz-
tract skall anses för crono och bordt taxeras. Effterfrågades hu-
ru stort skattetahl är uti Stoorsiö och intogz att hela Storsiö
by skattar allenast för 16 trög som icke gör fyllest $\frac{1}{2}$ mantahl
jord el:r och $\frac{16}{32}$ och besittes af 5 rökar effter hwarie trög
skattas $3\frac{1}{2}$ öre söllf:r m:t jordebokz skatt. Denne Storsiö by lig-
ger i från Wemdahls sochn 6 mihl upputi skogen emellan fielltrac-
ter ifrån Hede sochn $4\frac{1}{2}$ mihl, från Jemtelandz sidan och Myskie
sochn siu mihlar som göra anseenlige skogztracter å alle sidor
men bara fiell och myror största dehlen på öfra eller västra
sidan åter wittar Mässlینگetorp $1\frac{1}{2}$ mihl svenska Storsiö by och
Mässlینگe tårpp emellan, som har skog. Storsiö byemän tillsades
att uppwisa gilltige skiähl huruwida och långt deras byskog skall
sträckia sig anten på norra södra östra el:r västra sidan, och
det efter lagl. bref dommar el:r resolutioner, eller och är be-
fredat med lagl. rå och rör till afwittring ifrån cronones all-
menning; Men gitta icke uppte några skiähl härom ej heller
egentel. utnämna å hwilckendera sidan deras byskog skall räcknas,
utan willia allena tillägna sig frihet att få gå med nyttningarna
så långt dee kunna på alla kanter och der lägenheten finnes här-
wid hördes häradzfogden wellbet:de Petter Spårnborg med förkla-
ring att han icke wet det Storsiö by till skogen är afwittradt
i från crono allmenningen. Mässlینگe tårparne som står i jordeb-
ken allena för tre trög och gör allena $\frac{3}{36}$ mantahl will och
wehl härutinnan göra någon talan att Särfwähls fiellet går in-
till des tårp, och der lapparne skulle få denne fielltract han
då icke skall wara säker för des rensdiur, men heremot intogz att
kring Mässlینگe torp å westra, östra och södra sidan skall wara
stor skogztract och att han effter sin ringa jordebokz skatt 3
trög icke kan tillmäta sig några stora lägenheter. Lappmannen
Jon Andersson med flera lappmän nu tillstädes som ligga uti desse
Herjedahls fiell, beswära sig deröfwer att Stoorsiö bönder och
tårpare oskiähl. oppsättia sig deremot att lapparne skohla få

fielltracterne cronones allmenningar emot åhrl. skatt blått för den orsaken att desse bönder el:r tårpare siellfwa willja bruka cronans allmenning utan skatt, uppgifwandes att Storsiö-män, eij el:r haf:a några oppgiärder och slåttar intill Särfwählen, utan bättre i söder in emot Flatru sidan, fiellet Särfwählen med des skog nedan berget liggande längre upp. Synesmännen tillsades härom att gifwa närmare och säkert beskied; Och särdeles hwarest Storsiö byägande hafwa sina slätter; Men gitta icke uppgifwa någon tillförlåtel. underrettelsse och wisshet härom effter som de numera ärkiänna icke hafwa uppgåt skogen å den tracten el:r warit in loco allenast inwid byen, då lappmannen skall afsagt sig sitt tillbud. Storsiömän påstå hafwa sina slätter nedanför Särfwåls fiellet och icke kunna den mista, på samma tract och bästa skogen, af så wehl lapparne som Storsiö bönderne widgående intager retten att skogztracten inwid och strax nedan fiället el:r berget Särfwählen har djurstånd; hwarpå begge desse sökande hafwa sitt afseende: Storsiö byemän tillsades att påbiuda någon afrad eller skatt för Särfwåls tracten, men wedersakade, förmenandes att de böra niuta denne tract under byskogen. Lappen åter biuder för fiellet med skogen ned wid berget een dahl:r s:mt åhrl. skatt el:r afrad, på sidstone anbiuda Storsiö och Mässlinge byemän för Flatru och Särfwåls fiellet med skogdählden een dal:r 24 öre. Föregående upplästes. Transp. § 8.

d. 30 nowembr

525 v

8

Nu emedan Storsiö byemän för fiellet Särfwählen med skogen ned wid fiellet såsom allmenningz tract ärbiuda een D:r 24 öre söllf:r m:t åhrl. afrad eller skatt till cronan; derföre finnes skiähl:t likmätigt skogzord. de a:o 1664 och kongl. förord. de a. 1683 om skogar, att de behålla samma tract, intill des deras byskog emottager, och å wästra el:r öfra sidan till skillnaden emellan lappfiellet Helagzfiellet wid Flatruen stöter emot, hwilcket hemställes högwellb:e h:r Landzhöfdingens vidare gåttfinnande.

351 r Anno 1732-d. 5 octobr sattes ord. laga ting med Vnders-
åkers tingelag af häradzhöfd. Haqwin Stridzberg ===

354 r 7

Pehr Ohlsson, Esten Hansson och Gunnar Jonsson i Konäs anmähla fuller stemning emot lapparna Pahl Pehrsson i Säsiöfiell och Jon Andersson i Ålderfiell, för borttagne bäfwer nät; men som de intet kunna bewisa någon laga stemning, saken äfwen för detta är anhängig wid Offerdahls ting och der sammastädes resollveradt öfwer d. 14 febr. 1732; derföre kan retten wid detta tinget icke upptaga eller vidare giöra till saken, utan underrettes kiäranden att efterlefwa interlocutoru dommen gifwin å Offerdahls ting d. 14 febr. 1732.

500 v Anno 1732 d. 30 november sattes ord. laga ting med Hede
tingzlag uti Wemdahlen af ordinarie häradzhöfdingen Haqwin
Stridzberg ===

04 r d. 1 december

616 r 20

Efter förhör och utrechnung tillstod wehl lappmannen Johan Andersson, att hafwa några år ifrån 1721 sutit å gamla skattfiellet Flatråen kallat, liggande emellan Messlingen eller Jungdahlen och Storsjön, men derföre ingen skatt dragit; och har fadren g:a lappen Nils dett samma med Tafwehldahlen innehaft och skattadt före, åstundandes Johan Andersson hedanefter få skatta för Flatråen der han får dett oroad besittja. Dock som detta fiell Flatråen för 15 år tillbaka är anslagit och delt till utrjketz herrskapers falkfängerj; Så har lappen icke kunnat hafwa frj nytning härå sommartjd; Tafwehldalefiellet åter ligger goda fyra mjl:ar ifrån Flatråen, emot Undersåkers lappmarck. Hwem der å sitter bör ransakas wjd Undersåkers ting.

Nr 34

22 v ~~Anno 1733 d. 9 februarii sattes ordin. laga ting med Vnders-~~
 ~~åkers tingslag wid kyrckan af ordin. häradzhöfdingen Haqwin~~
 ~~Stridzberg ===~~

22 v 6

Lappqwinnan hustru Sigri Mårtens dotter anklagade lappmannen Clemet Hemingsson till Ottsjö fiähl, för det han i näs:ne wecka utan hennes wettenskap och låf till sig tagit af marcken ett rendiur, påståendes att Clemet måtte återställa diuret och swara expense. Clemet Hemingsson tillstår, att han förleden wecka utj fiellen till sig tagit ett rens diur af Sigrí Mårtens dotters re-

105 r Anno 1733 d. 10 martii sattess ordin. ting med Hede tingz-
lag utj Hede wid kyrckan af ordin. häradz höfdingen Haqwin
Stridzberg ===

112 r 12:0

S.D. Angafz att lappen Johan Andersson som uppehåller sig här i Herdedahlens fiällen skall icke allenast stryka skogarna igenom, utan och oroa skatte lappen afledne Jon Anderssons änka utj sin possession och tillfoga henne wåldsamheter, derutinnan att swara wid detta ting, skall och wara instämbdt af Jon Hansson och Pär Pärsson i Näslinge effter deras bref och attest under den 6 hujus; Men icke instält sig, ej eller låtit anmäla något förfall; Denne lapp angifwes och i andra måhl wara oregerlig helgedagar och andra tjder; Jon Anderssons änka såsom kiärande och klagande är sielf icke tillstädes kommen, emedan hon går hafwande på fallande fot; Utan anmodadt andra att tala för sig, hwilcka ej eller hafwa wittnen till städes; Derföre uppskiutes saaken till nästa ting; Och anmodas crono befallningszman, då att främskaffa lappen Johan Andersson. *Se 1733 den 30 novembris/1733 S.D.*

435 v ~~Anno 1733 d. 18 october sattes ordin. laga ting med Offer-~~
dahls tingzlag utj Kiösta af ordin. häradzhöfdingen Haqwin
Stridzberg ===

453 v 26:o den 20 octobr
S.D. Jngafz och uplästes den förening som Kanäs män i Undersåker och lapparna för skatte lapp fiellen Sösiö och Allder fiellen undergången syn d. 20 september 1733 giordt om afradzfiskiedt till Bergz siön, förehaft å Undersåkers ting d. 16 et 17 octobr: innewarande åhr; hwiloken förening för skattelapparna nu å detta ting med Offerdahl ärkiändes af synes männen och länsman; hwarpå anhålles om stadfästelse. Och resolverades att förlikningen hwad åklagad åwerkan angår blifwer gillad. Men om det mehra måste wederbörandes gotfinnande sökas för crono allmänningz afradzlandet.

596 r Anno 1733 d. 16 novembr: sattes ordinarie laga ting med
Hammerdahls ting utj Åsten af ordin. häradszhöfdingen
Hagwin Stridzberg ===

604 v 16:o d. 19 nowembr:
S.D. Klagade sig lappen Jon Josepsson för skattelap fielet Herkul
fiell, att Södre Lje bönder i Norje åwerckan på dess skattelap
fiell, fikandes der inpå med skiutande; Så att lappen icke får
fredigt nyttia sitt; Utom dess Norska fly lappen Winkel Zachris
Olofsson de facto tillwäller sig Hercul fiellet derest bästa betet
~~är, så att våra Swänska lappar måste fly; Anhållandes derföre Jon~~

Josepsson med sina lagmän om beskyd och fredigt nyttjande.

622 v

Anno 1733 d. 30 nowembr sattes ordin. laga ting med Hede
tingzlag utj Wemdahlen af ordin. häradzhöfdingen Haqwin
Stridzberg =====

627 r

7:o

den 1 decembr

S.D. Förekom lappmannen Johan Andersson som suttit inhyssesman
hoos skattelappen Jon Andersson till Skar och Helagzfiäll och
anböd skatt till cronan för Flatru fiell, hwilcket upgifwes wa-
ra anslagit till keijsarl. el. Hetsen Catsiska falckfångare att
bruka sommar tid; Men denne lappman Jon Andersson nu utwällier
att få sittia utj Flatru fiell winter tid emot skatt el. taxa
till cronan. Denne lappman angifwer, att han här till gifwit
skatt till lappen Jon Andersson och dess äncka hustru Karin för
det han fådt såsom huusman sitta med dem utj Skar och Helagz-
fiäll, men till att få blifwa sin egen, ärbiuder nu att gifwa
skatt för Flatruen att nyttia winter tid, men sommartid flyttia
nordanför Flatruen i Axhög fiäll eller Grändörs fiäll. Lappen
Jon Anderssons sterbhuus som skattar för Skar och Helagzfiäll,
Item en dchel af Flatruen tillsamman 2 D. 8 öre silf:mt, willia
icke medgifwa att Johan Andersson skall få sättia sig neder i
desse fiäll emot skatt till cronan; utan häldre ärbiuder sterb-
huset, änkan och brodren att gifwa högre skatt för lägenheten som
Johan utnämner; Angifwer och att denne Johan skall brukadt Täf-
weldahls fiell i Jempteland, men nekas af Johan, angifwandes att
lappen Tränk Anders sitter på Täfweldahls fiell och gör skatt
för samma fiell i Jempteland och Vndersåker, Johan Andersson
stigit derifrån för 7 a 8 år tillbaka. Jonas Anderssons sterb-
huus will gifwa så hög skatt för Flatruen västra dehlen och
Axhögen som den kan beläggas till. Nembden och andra män intyga,
att Axhögen ligger wäster om Flatruen gåendes Axhögen ifrån Flat-
ruens västra ända, sedan i sydwäst till Mittodahlen; Skar och
Helagzfiäll åter emellan Mitodahlen och rikzskillnaden. Helagz
och Skars fiäll går i norden upför till rikzmärcket. Jon Anders-
sons änka och broder eller swåger Anders Tärkelsson ärbiuda för
Axhögen och Flatruen västra dehlen två dahl. silf:mt åhrl. skatt,
förutan Skar och Helagzfiells skatten. Johan Andersson anböd
två D. 8 öre silf:mt påståendes, att få inrymme; Och att Jon
Anderssons sterbhuus har nog af Skar och Helagzfiell, Item en
dehl af Flatruen, men willia alldeles utsluta andra lappar ifrån
fiellen; Johan Andersson ärbiuder sig och kunna bewisa att far-
fadren haft Flatruen. Nembden och länsman skatta Jon Anderssons

änka och broder Anders Torckelsson säkrast att uthgiöra skatten, men Johan Andersson osäker, Anders Torckellsson är och en beskiedelig och belefwdt lapp, efter det han 3 a 4 åhr gådt i swänsk schola kan läsa i book och skrifwa, der till med är uthseedd till ankans ombudzman. Vpplästes. Retten pröfwar nödigt att öfwer g. skatte lapp fiellet, Täfweldahlen bör ransakas wid Vndersåkers ting, hwilcken nu för tiden brukar det, och huruwida Johan Andersson derifrån är frj. Emedlertid bör länsman med 2:ne nämbdemän, taga desse nu påbudne fiäll Axhögen med en dehl af Flatruen Item Grändörn och de kringliggande fiell utj noga ögna sichte, till bepröfwande om dess fiäll tåla flera lappars bruk och nytning; hwareffter de skola inställa sig derpå föllande ting.

634 v

~~25 § NB denne § hörer till währtinget~~

Vnder denne tingztimma instälte sig lappmannen Laat Mårtten kallad och klagade sig det han förnummit, at lappen af Owjke skattefiell i Jemteland Tårckell Nillsson kalladt skall borttagit dess fästmö en lapppiga, och låtit sig med henne sammanwiga utj Owjken sidst i januari månad innewarande åhr honom Mårtten som fästeman owitterl. påfordrandes altså at genom rettens bistånd niuta sin rett.

Pastor af Hede wehllärde Jean Nording berettar att denne Mårtten icke allenast friadt till denne lapppiga, utan och skall förlofwat sig med henne, men lappen af Owjke fiell Tårckell Nillsson änckling låtit sig med samma piga sammanwiga uti Owjke pastorat sidst i januari 1733, wetandes icke om med detta Tårckels giftermähl lagl. tillgångit, men som förmenes ingen rett lysning eller kundgiörellse till ächtenskap wara förutgången, dertill med betygar pastor Nording att lappen Tårckell Nillsson giftadt sig förr än hans äncklingz och sorgeår warit ute, i det at dess hustru dödt sidst i nowembr 1732 och blefwit begrafwen här i Hede pastorat Andersmessotjden el:r något förr juhl, icke destomindre Tårckell låtit sig med denne lapppiga som Mårtten påtahtar sammanwiga in januario 1733 utj Owjken af Jemteland; Så at Tårckell allenast 2:e månader warit änckling. Och resolwerades ~~att denne saak bör wid wederbörlig rett lagligen fullföljas.~~

heter kunna tåhla skatt af 2:e lappar har lensman Måns Lambrechts-son till ljka med 2:ne nembdemän dem synadt och tagit i ögnasich-
tet in januarij 1734 hwillocka nu inför retten betyga, at Flatru
fiell ligger söder i från Liungdahlen, Flatruefiell emottager
strax Axhögen å västra sidan sedan Skar och Helagz fiell alt till
rikzskillnaden men Gröndörs fiell där åfwanföre i wäst norren,
Skar och Helagz fiell som lappen Jon Anderssons äncka besitter
emot skatt skall hafwa så gådt som ingen skog, men wid Axhögen
intill Mitodahlen som tillhörer Lustendahls bruuk någon skog
item uti dahlen nedan före Axhögen och Flatruen och å sjdornes
skog, dertill med intyges at å samma tract nog will renar wis-
tas, och för samma orsak åfwen om vinteren för wedbrand skull
lapparna härsammästades sitta fika och fara, men om sommaren
flyttia upp till bara fiellen, nembl. Skar och Helagzfiell item
Gröndörren som bara Jan Anderssons äncka påstår nu wara närmast
till Axhögen och Flatru tracten emedan hennes man skattadt för
Skar och Helagz fiell. Johan Andersson åter will wara så när och
gifwa högre skatt för Axhögen och Flatruen som ransachningen af
d. 1 dec. 1733 wisar. Jan Andersson upplägger och nu ett gammalt
taxe och skattebref de anno 1656, meddelt dess fahrfader af fisca-
len Johan Christophersson på Flatru och Tafwehldahls fiell hwar-
med han will bewisa rettigheten till Flatruen höra sig till fast
än på många åhr tillbaka ingen giordt skatt för Flatruen, och
är denne Johan Andersson en fullkomblig karl. Synes männens
utsago och bepröfwande är detta at Jan Anderssons sterbhuus haf-
wa nog tillräckelige och öfwerflödige lägenheter när det till
Skar och Helagz fiell får Axhögen och en dehl af Flatrue, giöran-
des till samman en stor tract hwilken ändå kan tåhla fleras
nyttning eftersom Karin intager andra lappar med sig, men alt
hwad som ligger åfwan före Flatruen och Axhögens västra och nor-
ra ända item åfwen Liungdahlen och så vidare intill rikzskillna-
den kunna upplåtas lappen Johan Andersson, utj hwillocken tract
härtills fikadt och farit åtskilliga lappar som härtils icke gif-
wit någon skatt; Och som retten icke kan ogilla det lappen Johan
Andersson måtte få fielltracten Gröndörren ifrån rikzskillnaden
fölljandes å sjdan Tranris- och Hittingz fiell item Liungdahls
sjdan men stannar utj Flatru och Axhögen deras västra och norra
ända el:r högd men skattelappen för Skaar- och Helagz fiell be-
hålla Axhögen item Flatruen till västra ändan emot den påbudne
skatten, men at lapparna förbiudes sommar tjå beta med sina renar
när Liungdahlen, fremmande lapparna åter at afdrifwas; Förden-

skull hemställes detta högwellborne h:r landzhöfdingens godtfinnande.

6

*djursmedels
bruk*
Lappänckan Karin Tårckellsdatter till Skar och Helagz fiell kiärade till brukzkarlen Erik Swensson om 3:e a 4 st. rens djur hwilcka i denne höst skall bortkommit i skogen åfwan bruket och will förmena det Erich Swenssons sohn skall ned skutit, emedan ett skinn hoos honom är funnit som skutit.

Erich Swenssons sohn Swän ärkiänner det han skutit ett summeldiur å fiellet men påstår warit wild reen, efter något twistande härom anbiuder sig Erich Swensson at gifwa Karin niye dahl:r k:mt dermed at undwjka vidare widlyftighet och bekåstnad hwarmed kiäranden icke will låta sig nöja. Och som käranden icke har wittnen tillstädes hwilcka åberopas till öfwertygande; derföre förelägges Karin Tårckellsdatter at wid nästa ting framskaffa desamma, hwar och icke det skier skall retten afdömma saken.

36

73 r ~~Anno 1735 d. 13 febr. sattes ord. laga ting med Offerdahls tingslag uti Kiösta af ord. häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg =====~~

78 v 11

S.D. uthfäste bönderne Jon Ohlsson och Pehr Nillsson i Bångåsen till ljka med Ohl Ohlsson i Laxåsen att alldeles afhålla sig ifrån fiskiande utj Rööwattnen liggande utj Grubbdahls skattelappfiell, så att de icke skohla tillfoga skattelappen Jon Clemmetsson någon ringaste åwärckan emot förra fallne domb d. 16 febr. 1734 hwilcket och desse bönder förelägges wider det förr utsatte witet, men båten och båtuset, som bönderne anlagdt skall lappen betala efter 4 st. nembdemäns wärdering där de sielfwa icke kunna afföra och afflyttia sådant eller och förenas om skiähligt värde.

103 r 48 d. 13 febr.

Efter praesenteradt stemningzsedell och lensmannens Erich Kiöstad samt nembdemannen Nills Ohlsson i Söråsen gjorde intygan befinnes att flylappen Sachris Mårtensson som sitter huusman i Grubbdahls fiäll har instemt lappen Tohl Sachrisson om en reen, men kiäranden Sachris Mårtensson icke infunnit sig under denne tingztimma att utföra sin saak ej eller låtit anmähla laga förfall. Tohl Sachrisson såsom swarande instälte sig och anhölt att få domb i saken, förklarandes att denne reen tillhördt honom

~~Jönsson i Espnäs woro hoos Olof Nilsson i dess köja af tillfälle,~~
sedan desse tillsamman rändt efter biörn och den skutit hafwa de
delt kiöttet och huden sin emellan. Detta alt tillstå swaranderne,
men willja icke att kiäranderne skohla få något af biörnen;
hwillket retten öfwerwägd och finner för rettwist att förklara
det lappmannen Olof Nillsson i denne händelse är berättigad att
äga $\frac{2}{3}$ dehlar i denne biörn då Michell Hindersson i Ahlanäset
med honom nuter $\frac{1}{4}$ de part, men Jöran Mattsson och Pehr Jönsson
i Espnäs med sina lagare $\frac{1}{3}$ dehl af biörnen tillsamman. Uti ex-
penser skohla Jöran Mattsson och Pehr Jönsson bestå kiäranden en
~~dahl:r kmt.~~

189 r Anno 1735 d. 20 martii sattes ord. laga ting med Hede pas-
torat och tingslag utj Wemdahlen af ordin. häradzhöfdingen
Haqwin Stridzberg =====

191 r

6

S.D. kom för retten afl. lappen Jon Anderssons äncka och sterb-
huus klagandes sig det lappen Johan Andersson will sig intränga
å skatte lapp fiellet Skaar och Hellagz fiell hwillket Jon Anders-
son possideradt i sin lifs tjd; Och derföre är lagt skatt efter
resolutionen å tinget d. 9 decembr 1720 item tillökt skatt för
fiälltracten Axhögen och wid Flatruen efter påbud åhr 1730 och
resol. å tinget d. 30 nowembr 1734. Johan Andersson åter will
icke bestrida Jon Anderssons sterbhuus Skaar och Helagz fiell å
västra sjdan men påbiuder skatt för Axhögen och en dehl af Flat-
ruen, påståendes att Jon Anderssons sterbhuus icke kan tillägna
sig så stohr lägenhet, allena. Insisterandes ännu anbudet å förra
ting på Axhögen item västra och norra dehlen af Flatruen efter
som dess förfäder skohla ägd samma tract. Jungdahls åbo Jöns
Ohlssin gjorde härwid äfwen påstående att få gå med sin hemmans
skog till Flatruen och att få äga Flatruu lägenheter, item
fiällklampen Gröndören som ligger väster om Öijingen. Noch skogz-
tracten Kiäfwedahlen emellan Helagz fiell och Liungdahlen så att
ingen lapp må nedsätta sig i Kiäfwedahlen. Denne Jungdahls åbo
som allena skatter efter fyra trög kan dåck icke bewisa med bref
eller gilltige skiähl att dess hemmans skog skall innesluta Grön-
dörren och Kiäfwedahlen. Efter rättens bepröfwande å förra ting
är Jon Anderssons sterbhuus till Skaar och Helagz fiell tilldelt
och anslagit Axhögen och en dehl af Flatruen emot tillökning af
skatten; Men lappen Johan Andersson få skogz- och fielltracten
åfwan Flatruen Gröndörren intill Jungdahls skog och så sjda
längz wid Tranris och Hittingz fiell; alt intill rikzskillnaden;

Fördenskull pålägges lappen Pehr Andersson att eij tillfoga Jon Anderssons sterbhuus något intrång å sielfwa Axhögen och Flatruen och det wider tijo D:r s:mt där häremot skier, men Johan Andersson låta sig nöja med hwad som honom är anslagen emot utgörande skatt, nembl. ifrån Flatruen och å Skärfwagen så i nordvästen upp efter Kiäfwedahlen inemot Tranris och Hittingzfiell, och till dess rikzskillnaden emottager, där Jungdahls åboen kan med gilltige skiähl wisa att fiellet Gröndören kommer under dess hemmans skatt förbehålles det honom. Skatten åter blifwer så proportioneradt att Jon Anderssons sterbhuus för sin skogztract och fiell utgiör 2 D:r 16 öre men Johan Andersson för den honom anslagne tracten En dahl:r 16 öre s:mt. För oliud inför retten skall Jöns Ohlsson i Jungdahlen böta sina 3 marker s:mt.

194 r

12

Vti den ifrån förra ting uppskutne saken emellan lappänckan hustru Karin Tårckels datter och brukzkarlen Erich Swensson eller sonnen Swen Ersson om 3 a 4 rensdjur som påstås wara skutne af Swen Ersson men änckan tillhörige instälte sig Karin Tårckels datter, och angaf det Swen Ersson utfäst förljkning under denne tingztimma att ärlägga till henne femb dahl:r s:mt, och saken dermed wara sluten, Swen Ersson åter afrest utan låf, eij eller lemnadt till Olof Jönsson Bergman fullmacht att widgå förljningen; Fördenskull skall Swen Ersson böta sina två dahl:r s:mt.

382 r

~~Anno 1735 d. 16 octobr sattes ordn. laga ting wid Offerdahls tingzlag uti Kiösta by af ord. häradzhöfdingen~~
Haqwin Stridzberg =====

395 r

19

d. 17 octobr

Jnnan retten kan meddehla lappmannen Tohl Sachrisson någon resol. eller domb på skattelappfiellet Grubbdahl som angifwes warit dess faders besittning och odahls fiell måtte afl:e Jon Clemettssons äncka el:r sterbhuus höras att befordra twisten om besittningen till lagl. slut, tillordnas lappmännen Påhl Pehrsson i Sösiö fiell och Thomas Pehrsson till förmyndare för Jon Clemettssons omyndige barn, att här öfwer aflägga sina förklaringar wid nästa ting. Emedlertid skahl Tohl Sachrisson låta sig wårda om Grubbdahls fiells häfd pro 1736 efter som Jon Clemettssons äncka utom ~~dess har ett skatt fiell Ansicht kalladt att bestrida.~~

566 v

Anno 1735 d. 29 nowember sattes ord:e laga ting med Hede-
pastorat uti Wemdahlen af ord:e häradzhöfdingen Haqwin
Stridzberg =====

571 r

7

wilden
S.d. ärkiände lappmannen Johan Andersson som sitter åfwan Flat-
ru fiäll tracht att medan han war huus man hoos skattelappen Jo-
nas Andersson för 4 åhr till baka skutit 2:ne sumelar will rens-
diur larsmessotjden på Storsjö skog 1/4 mihl ifrån byen; men att
Jonas Andersson som huusbonde tagit halfparten af skinnen och
kiöttet; icke destе mindre ärbiuder Johan förlikning till Pehr
Pehrsson i Storsjön med 4½ D:r koppm:t, kåranden Pehr Persson
åtnöijes med 6 D:r kopp. för hwad som åkommer Johan att betala,
men att han hädanefter afhåller sig, och ansees med straff för
det han redan skutit. Hwilket retten öfwerwegade; Och finner för
rettwist att dömma lappmannen Johan Andersson skyllidig att för
sin dehl betala Per Pehrsson i Storsjön skadan med 2 D:r s:mt
och efter 20 cap. BB L.L. böta 3 marker s:mt, men åhrlägga till
kiåranden uti expenser 2 D:r s:mt.

574 r

13

d. 2 december

Förekomo lapp qwinnan Karin Tårkillsdåtter och swågeren lappman-
nen Johan Andersson anförandes klagomåhl emot hwar andra om i
trång å lappfiällen wid Flatruen, i det att Karjn will alena
tillägna sig både Skaar och Hellagz fiäll item hela Flatrun å
alla sjdor men alldeles uthstänga swågeren. Johan Andersson i-
från sjdan af Flatrun, och afdrifwit honom Johan, och påståhr wa-
ra berättigad att beta intill Flatruen och der sittja å des nära
och westra sjda som honom skall wara anslagen efter resolution
å tingen d. 30 nowembr 1734; och in martj 1735 emot den anbudne
skatt; utan des bewisar Johan med ett stedje och taxebref de
anno 1656 d. 15 decembr, att Flatru fiäll tillhördt des farfader
lappen Nils Jonsson, Så att Johan må wara närmare än främmande;
joke destе mindre will icke tränga Karin el:r lapp Jonas stärb-
huus ifrån den trachten henne är tilldelt sydwest om Flatrun ef-
ter resolution å tinget d. 30 nowembr 1734, och in martj 1735
beswärande sig Johan det Karin emot all billighet will sluta
andra lappar som willja göra skatt, men under slå sig ansenliga
fiäls tracter, emot ringa och alldeles ingen skatt, till att
härska öfwer hela fiällen. Öfwerwägades;

Resolutio

Retten kan icke finna det lappen Jonas Anderssons änka och sterb-
huus kunna sig tillwälla hela Flatru tracten, utan allenast å

westra el:r sydwestra sjdan och in till westra ändan af Flatrun. Lappen Johan Andersson åter nyttia bete och lägenheten in till Flatrun å west nådrå ändan. Och som Jonas Anderssons änka Karin med sitt sällskap oskälligen tillwäller sig mehra lägenhet än hon bör; Så skall Karin böta efter 41 cap. BB.L.L. 9 marker, utj expenser skall Jonas Anderssons änka och stärbhuus ärlägga till Johan Andersson 2 D:r s:mt.

Nr 37

93 r

~~Anno 1736 d. 14 februarij sattes ord. ting med Offwersdahls tinglag utj Offwerdahls wid kiyrockian af ord. häradszhöfdingen Haqwin Stridsberg =====~~

114 v

31

d. 18 februarij

Emedan intet säkert beskied är gifwit ifrån afl. lappen Jon Clemmetssons änka och sterbhuus efter resol. å tinget af 17 octobr 1735 om skatte lappfiällen Ansich och Grubbdahls häfd och besittning; derföre skattar retten nödigt det lappen Tohl Sachrisson må antaga Grubbdahls fiell att häfda till dess Jon Clemmetssons sterbhuus interessenter kunna förekomma och wisa säkerhet för begge fiellen.

172 r

Anno 1736 d. 1 martij sattes ordinarie laga ting med Hede tingslag i Wemdahlen af ordin. häradszhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

176 v

6

Emedan skattelappen till Skar och Helagz fiell Jonas Anderssons änka och sterbhuus klaga sig det brukz karlarna wid Lussendahl item bönderne i Funäs dahlen, som antagit sig skatt för Gröndahlen item Mitto dahlen och utläija lägenheterne till de norska å Rörås sjdan skohla giöra henne intrång på g:a wallar och gräsljder som g. skohla tillhördt lappfiellet; derföre anordnas sex st. nembdemen till ljka med lensman af Hede att i första sommar syna det å klagade och bepröfwa skillnaden emellan skatte lappfiellet och Mitto dahlen och huru wida Grubbdahlen med skatte lappfiellet skohla sträcka sig emot hwarandra, då äfwen skillnaden för Gröndahlen lämpas.

425 r

Anno 1736 d. 8 octobr sattes ordin. laga ting med Undersåkers tingslag utj Upplands by af ordinarie häradszhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

450 v

33

d. 12 octobr

~~För Flatruu skattelappfiell kan icke bewisas att lensman i Undersåker Jonas Berg uppburit skatterne ifrån åhr 1732 till och med~~

Swerjes lappar en och annan wäldsamhet, har eij eller någodt skatte lapfiell, förmenes och denne tjden wara antingen i Offerdahls fiellen eller utj Liensfiellen i Närje derföre bör denne Winkel Sachrisson effterslås, och med wederbörandes bijstånd framställas för retten.

666 r Anno 1736 d. 29 nowember sattes ordinarie laga ting med
Hede tingzlag utj Wemdahlen af vice häradzhöfdingen Nills
Magnus Cedermarck =====

667 v 10

Storsiö byemän tilltala uppå föregången stämning lappen Jon Andersson för intrång å deras afrazland Sarfwählen, med sina renars betande och diurfång. Lappen Jon Andersson åter nekar härtill, föregifwandes det han icke går längre än hans tract sig sträcker; Altså pröfwar retten nödigt att denne åklagade åwårckan bör i första sommar synas och bepröfwas igenom lensman och 4 st. nämndemän och sedan deras bepröfwande å hwillkens tract detta intrång skiedt ingifwas i retten. Denne syn bör resas med kiärandens omkåstnad till vidare laga utslag.

11

Stohrsiö boerne tilltähla äfwen lapparna Johan Andersson och Tårckell Nillsson om giord åwärckan å deras afrazdland. Detta uthställes äfwen till syn af lensman och fyra st. nembdemän.

12

Stohrsiö boerne tilltahla lappen Nills Tårckellsson ang:de ett å deras ågor nedfält rensdjur, hwilket de påstå dem böra är-sättas och betahlas. Nills Tårckellsson nekar icke härtill, men påstår det han sedan rensdjuret war nedskutit, har tillbudit Stohrsiömännerna det att återtaga, ärbiudandes sig och att wid nästa ting det med skiähl och wittnen bewisa, och derföre uth-ställes saken till nästa ting, då Nills Tårckellsson förelägges att framskaffa sina skiähl och wittnen om det af honom föregifne giorda anbudet, där parterne dess förinnan intet kunna komma här-om öfwerens och förljkas.

13

d. 30 nowembr

Anders Jonsson i Jungdahlen har låtit instämma lappen Johan Andersson för en brukad och förderfwad båth, men förklarade sig vara förljkte således: att Johan Andersson till honom betahlar två dahl:r s:mt hwillket och Johan Andersson nu inför retten uthfäste; derföre låter retten och härmed bero.

91 r Anno 1737d. 28 februarj sattes ordi. laga ting med Hede
tingzlag utj Wemdahlen, af ordinarie häradzhöfdingen
Haqwin Stridsberg =====

94 r 8 d. 1 marti

S.d. förekom Hallfwar Olofson i Wembdalen och Lars Pehrson i Storsjön, begiärandes på Jöns Olofsons och des halfgårdsmäns i Jungdahls wegnar, det retten wille till föllje af General Major och Landzhöfdingen högwellborne h:r grefve Carl Gustaf Bielkes remiss till häradzretten under d. 7 aprill 1736 förtaga sig ransachning och bepröfwande om Jungdahls hemman kunde till nyttning öfwerlåtas fiell tracterne eller Jungdahlen lappfiellen äfwen intill liggande, men lapparna som fådt dem i besittning effter tingzrättsransachningar ifrån år 1726 till och med år 1736 emot bepröfwadt afrad, måtte derifrån gå; CronoBefallningzman welbetrodde Petter Spårenborg instälte sig och nu att härwie bewaka cronans rett, effter herr landzhöfdingens å:de remiss och inlade Sporenborg sitt memorial i retten detta angående hwilket upplästes och sedan lades ad acta, utom des inlade Sporenborg ett concept af brukspatron wid Lusendahls kopparwerck Anders Flors supplique till högwelborne h:r landzhöfdingen af innehåll att någon dehl af fiell tracterne som lapparna sittja på nembl:en Helagz fiellet Flatruen och Axhögen skulle inkomma på bruks skogen och all des slätter och någon skog som nödig till bruket och fåbet blifwa angrepen; Och derföre lapparna att afflyttjas ifrån bruksskogen. Lappen Johan Andersson hwilken sitter utj fiellen äfwan Jungdahlen och Flatruen instälte sig och nu af det tillfället att Jungdahls åboo honom instembdt om intrång på des häfder intill eller wid Flatruen; Men denne lapp påstår, att fiell tracten som han besitter effter rettens bepröfwande af åhren 1733, 1734 et 1735 icke skall kunna dragas under Jungdahls hemmans skog utan långt derifrån liggande mindre widkienna Jungdahls kopparwärk, utan skall wara g:a skatte lapp fiellen Tafweldahl och Flatruen tillhörige, hwilka des farfader hafft i bruk och besittning effter taxebref de anno 1656, han Johan och i senare åhren tillträdt, påståendes det ingen will utsluta honom derifrån så länge skatten afläggas; utan Jungdahlsboerne oskähl:t willja uttränga honom, på det bönderne skola få hela fielltracten under sitt hemman, men icke mächta dem bestrida, utan leja till andra, härwid gjorde och Lars Pehrson för sin och de andra i Storsjön påstående att lapparna måtte afgå, så att

Storsiöman måtte få wara säker ifrån intrång och skada på deras afrazdfiell och skogztract Särfwålen som skall sträcka sig å norra sidan. Härom sökte häradzhöfdingen utj sittjande rett att få tillförlåteligare eller närmare utredning; Men war icke mächtig dertill, efftersom en och annan osäker berettelse, äfwen gensago - å begge sjdor - giöres. Jungdahls åbo fans skatta effter jordeboken för fyra tråg som allena ränta 14 öre sillf:mt; men ärbiuder sig nu att påtaga ökeskatt half tråg, der han får fiell- eller skogztracterne Skierfwagen, Skiärfdahlen och Kiefweldahlen under hemmanet. Effterfrågades huru långt desse lägenheter skola gå upp i fiällen, men derom kunde Jungdahls åbo och fullmächtigen icke gifwa besked. Lappen Johan Anderson förklarar icke willja tillägna sig under skattelappfiellet lägenheten som faller närmast och intill Jungdahlen, allenast den der äfwanför Flatruen; Men Jungdahls åboen och cronobefallningzman Spårenborg wille hafwa denne lapp alldeles bort ifrån fiellen och den tract som beskrifwes utj rättens bepröfwande som protocollen af åhren 1734 et 1735 innehålla. Den som talt för Jungdahls åboen tillsades att gifwa sitt påbiudande å desse fielltracter till åhrlig afrazd; men wille icke giöra det annorledes än taga högre trögskatt på hemmanet, och att hela lägenheten med skogz- eller fielltracterne sedan skall höra hemmanet till. Till att ärhålla säkerhet om Jungdahls by retta ägor effter sitt skattetahl fyra tråg, och huruwida dee äro afrosade ifrån kringliggande cronoallmeningar, och skattelappfiell, sökte häradzhöfdingen att få underrettelse, men för Jungdahls ägare kunde härom icke gifwas något besked, utan ärkiännes att byens ägor icke äro rätteligen afskillde, mindre afrosade ifrån äfwan och kringliggande allmeningztracter och fiell, utan uppgifwes härtills gådt med nyttingen så långt dee förmådt; Befallningzman Spårenborg sade och således wara mäst i hela häradet för dee byar som stöta emot øllmenningen. Häradzhöfdingen ärindrar sig att Tafweldahl, Flatruen och Hittingz lappfieller, måtte stå utj Jemtelandz jordebok såsom gamla skattelappfiell, och effter gjorde berettelser wid Undersåkers ting i Jemteland skola på nedra sidan stöta emot Stoorstiön och Jungdahlen, och will förmenas att Tafweldahlen med Flatruen är det samma som lapparna Anders Mårtenson och

Johan Andersson tagit i besittning; Skar och Helagz fiell åter
liggande här i Herjedahlen hwilket lapp Jonas sterbhuus inne-
hafwer. Befallningzman Spårenborg och Jungdahls åboen eller des
fullmächtige påstodo, att endera måtte afgå, men besynnerl:n
lappen Johan Andersson alldeles. Häradzhöfdingen sökte att få
wisshet huru långt Jungdahls åbo will gå med sitt hemmans skog,
och med hwad skiähl, men får icke annat beskied af honom än det,
wj gå så långt som våra nyttningar sig sträcka där och här utj
skogztracterne, wj utgiöra och som andra bogskatten effter hwil-
ken wj och tillrächnas skogen; och willja Jungdahls samt Stoor-
siöman sluta effter en attest eller wittnessskriff utgifwen af
en ländzman och hembdeman af Hede år 1628 d. 12 februarj att
Jungdahlen ligger utj Hede allmenning, och dereffter draga skat-
ten för skogen; samma åberopade attest, upplästes och fans angå
Stoorsiön och Jungdahlen huru dee blifwit anlagde, detta docu-
ment lades ad acta. Cronobefallningzman Spårenborg will säga,
att bågs-katten fölljer skogarne, och äfwen det sluta af åf:de
attest de anno 1628 d. 12 februarj; och att bågs-katten flyter
af skogarna, hwilket nembden willja hålla med. Häradzhöfdingen
anmodade Spårenborg och dee andra, att uppte säkra resolutioner
härom till styrcko; Spårenborg swarade så har iag hört. Spåren-
borg anmodades att ingifwa här om sitt skrifftel:n effter som
han will styrcka ål:de bymäns tahlan, men swarade denne gången
behöfwer iag icke detta, det är nog att jag förklarar meningen.
Nembdeman Jon Erson i Långåen med några andra af nembden tahl
emot lapparna, att under afradz tjden ingen lapp infunnit sig å
fiellen, så att wij bönder i Hede sochen, den tjden haft frj
och obehindradt nyttning på skogarna till fiells; Men sedan fre-
den blef, och lapparna satt sig neder i fiellen, förtages så
wjda nyttning. Härpå giordes ett och annat påstående emot lappar-
na, att dee börja flyttja ifrån fiellen, och att särdeles lappen
Johan Andersson måtte afgå, föregående upplästes; då Spårenborg
ändrade sig således, och säger bogskatten flyter ifrån Norjes
tjder, och fölljer icke allenast person utan och flyter af sko-
garna som kan slutas af documentet de anno 1628 d. 12 februarj.
Häradzhöfdingen påfordrade säkrare skiähl härtill, och att Spå-
renborg wille lemna sitt skriffteliga härom tillstyrcko, men swa-
rar iag behöfwer nu icke det giöra. Halfwar Olofson tahlar för
Jungdahls åboen säger, Jungdahls hemmans ägare har gådt längre
i gamla tjder i det han fiskiadt utj Helagzsiöarna, men i senare
tjder afskåren, så att han icke fådt gå så långt han hunnit och

kan nu icke tillägna sig sådant. Befallningz/man/ Spårenborg påyrkar att bönder som sutit wid hemmanen par hundra år böra altjd wara säkrare än laparna, lapparna åter afgå ifrån fiellen. Spårenborg anmodades om närmare skiähl härtill och det skriffteligen; men wägrade att lemna vidare skriffteligt. Upplästes. Härwid inkom tiggarelappen Mårten Tomson, och talar ett och annat emot lappen Johan Anderson, det han bör afgå ifrån fiellen. Lappen Johan talar och mycket om förtryck och osanna berättelser. Upplästes. Hwarpå parterne tillsades afträda, så att rättens ledamöter kunde få öfwerwäga sig emellan, men Spårenborg säger häremot, iag är ingen actor eller part, utan å embetes wegnar effter befallning tillstades, och har inlagt mitt memorial i saken om cronans rett och säkerhet och kan iag icke finna mig skyldig att afhålla mig om röstande, utan begärr extractum protocollj härom. Häradzhöfdingen sade sig hafwa nödigt att skrida till öfwerwägende med nembden; Och att Spårenborg måtte så länge afträda; hwilket Spårenborg och nu gjorde. Upplästes, hwareffter nembden tillsades af häradzhöfdingen att afgifwa sin mening; Och yttrade sig således: Allmogen åstunda att blifwa af med laparna, så att dee alldeles komma ifrån fiellen. Nembden påmintes att en ren process icke allenast fordras, utan och att skiählen måtte ärhållas och bepröfwas. Nembdeman Lars Pehrson i Stoorsiön som under action talt för Jungdahls bonden, äfwen för sig sielf och Stoorsiö bymän, fans sitta inne i retten här under, och begynner äfwen att tala till öfwerwägende; derföre befaltes honom att taga afträde. Nembden säija så sin mening wij willja blifwa af särdeles med lappen Johan ifrån fiellen. Häradzhöfdingen gaf till underrettelse att lappfiellet Tafweldahl och Flatruen stå för skatt utj Jemtelandz jordebok, så att det icke är så lätt till görandes att afdrifwa en skattelapp, så att fiellen blifwa öde, eller och att lägga stora skogz- och fielltracten under hemmanen att blifwa des äga, utan bör retta beskaffenheten med sina skiähl först uträsackas, och sedan bepröfwas effter högwelborne h:r landzhöfdingens remiss; Altså aflade häradzhöfdingen sitt betenckande. Emedan cronofogden Spårenborg drifwer saken emot lappfiellen och talar å Jungdahls bondens sida; Så finner iag likmätigt Konbl. Maij:ts nådigste resolution och unni-versale bref af d. 26 januarj 1737, det Spårenborg bör afhålla sig ifrån det öfwerwägende som rättens ledamöteroundwikeligen måste hafwa sin emellan. Och som iag nu får så stort rådrum, att afgifwa mitt bepröfwande öfwer sielfwa saken; Så har iag tagit

det i öfwerwägende: Påståendet som giöres att få lägga desse skogz- och fielltracter under hemmanet Jungdahlen emot anbudne ökeskatt på hemmanet nembl:n trågskatt och föllachtel. sedan att förswaras som hemmans äga; finner iag icke wara lofl. eller enligt med Swerjes lag utj jord och B.B. eij eller kongl. stadgan de anno 1734, och unniversale af åhr 1735, utan, böra bohlbyen med rå och rör wara afskillde, att utwisa des retta äga i skog och marck, men andras ägor besynnerligen crono allmenning för sig sielf, att beskattas när låf dertill ärhålles af höga wederbörande, äfwen likmätigt högwelborne herr landzhöfdingens resolution af d. 7 aprill 1736; att stora skogz- och fielltracterne som ligga åfwan för Jungdahls hemman inemot Jempteland och riksskillnaden måtte wara skatte lappfiell, lærer wara oförnekel:t; och som skattelappfiellen stå utj Jemptelandz jordebok, hwaribland ett af desse är som nu omtwistas; Altså att få retta beskaffenheten både om belägenheten och gamla räntan eller skatten, finner iag helt nödigt, att detta ställes till vidare ransachning och utredande wid Vndersåkers ting i Jempteland, hwarest opartisk nembd är att tillgå. Men att skillnaden emellan Jungdahls byskog och skattelappfiellen bör lagligen förfatas; hwillket på det sättet bör skiee som Kongl. Majj:ts nådigste stadga om skogar förskrifwer; huruwida Lusendahls kopparwercks brukzskog skall sig sträcka och sammanstöta med ål:de byskog och skattelappfiell utkommer på laglig undersöchning, hwillket alt nembden nu bifölle och resolverades. Jnnan retten kan effter General Majoren och landzhöfdingen högwelborne h:r grefwe Carl Gustaw Bielkes remiss af 7 aprill 1736 afgifwa sitt bepröfwande om skatte lappfiellen eller stora allmenningztracterne liggande emellan Undersåkers i Jempteland och Hede tingzlager i Herjedahlen samt riksskillnaden, hwillka skola stöta emot Jungdahls och Storsiö byars skog; finner retten nödigt att intaga närmare beskaffenhet både om belägenheten och gamla räntan eller skatten; och derföre ställes detta till vidare uträchning och utredande wid Unders/åkers/ ting utj Jemteland, som infaller d. 28 martj 1737, hwarest lapparna tillika med Jungdahls hemmans åbo eller ägare skola hafwa frihet att sig inställa, till att derwid höras äfwen någon på cronans wegnar. Föregående resolution publicerades den 2 martj förmidagen, för alla wederbörande dem till rettelse.

~~Efter det denne dag d. 2 martj, rettens resolution war afsagd utj cronobefallningzman Spårenborg och flere andre bönders åhöro,~~

hållit renen hoos sig ännu och behåller; derföre dömmes hustru Anna Påhls datter beretigadt att taga summel renen åter, men Mattes Larsson skyldig att swara af foder med en kalv som skall wara 2:ne åhr, och ärlägga utj rettegångz kåstnad en dahl:r 16 öre sillfr:mynt.

164 v Anno 1737 den 28 martii sattes ord. laga ting med Undersåkers tingslag med kyrckan, af ordinarie häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

2

Ländzman Jonas Berg anklagade Johan Hansson i Röo och Olof Pehrssons äncka ibidem, item Jon Pehrsson och Olof Gunarsson i Wassnäs af Kall, för det dee i förledit åhr och detta låtit lappar sitta å deras båhlby och afradzskog. Swaranderne neka der-till att hafwa gifwit lapparna låf att sitta på bohlbyskogarna, utan som lapparnas skattfiäll stöta emot afradz- och byskogarna, så flyttia des på åtskilliga ställen.

I:m willja och swaranderne säja, att dee icke äga skogen, utan allmenningztracten till fiälls som andra bönder innehafwa. Up-lästes och öfwerwägades. Jnnan lapparna framskaffas, kan retten härtill icke något giöra.

427 r Anno 1737 den 4 october sattes laga ting med Undersåkers tingslag af ordinarie häradzhöfdingen Haqwin Stridsberg ===

440 r 17 d. 6 october

S.d. intygade nembden, at lappdrängen Jöns Jacobsson om sina 23 åhr förra åhren warit uti tienst hoos bönder uti Offerdahls sochen, och propsten dersammastädes war magister Abram Burman, äfwen sidst här uti Kall sochen innewarande åhr, witterligit icke annat än han skickat sig ehrligen; men at denne lappdräng är lappen krypp Jacobs sohn, afladt uti giftet med hustrun Jngrid Tomas datter; warandes nu sinad, at begifwa sig till sin moder hustru Jngrid Tomas datters slächtingar uti Norges lapp-marck; derföre lemnas detta Jöns Jacobson till bewis, och be-fordras hoos wederbörande.

627 r Anno 1737 d. 28 nowember sattes ord. laga ting med Hede tingslag utj Wemdahlen, af ordinarie häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

641 v 20 d. 30 nowember

Efter resolutionen å förra ting d. 2 martii 1737, är under-sökt wjd Undersåkers ting d. 30 martii detta åhr om Flatru fiell dess belägenhet och beskaffenhet, hwillken hålne protocoller der sammastädes wi har; Och nu upplästes i retten, hwaraf finnes at

Flatruu fiell liggande emellan Jemteland och Herigedahlen warit gamalt skatte lappfiell som ännu står utj Jemptelandz jordebok för skatt. Häradsfogden Spårenborg före kallades i retten och tillfrågades hwad han här wid kan hafwa at påminna; men förklarade sig: iag har förr icke haft mig kunnig retta beskaffenheten om detta fiell, nembden ärkiänna och nu at beskrifningen om lapparna i Undersåker med ländzman dersammastädes gjort om Flatru fiell måtte wara rett. Seris fiell som står i Jemptelandz jord bok jemte Flatrun, wetta nembden och lapparna här i Herigedahlen icke hwarest det skall wara, men lappen Johan Andersson som nu sitter wid Flatruen will uttyda Serjes fiell wara Serfwe eller Serfdahlen gränsande å sidan af Flatru fiell närmare till Hede och Storsjön, men gammal warit under samma skatt med Flatru fiell. Tafweldahls lappfiell åter stöter äfwen emot Flatruu skattefiell. Nembden tillsades ännu at gifwa sitt bepröfwande, huru wjda sådant skattelapfiell skall kunna effter häradsfogden Spårenborg påstående läggas under Jungdahls hemman till tråg skatt, men förklarade sig ej kunna finna at Flatru skatte lappfiell effter begäran och drifft å förra ting läggas under Jungdahls hemman a 4 tråg skatt, emot anbuden trågskatt. Häradszhöfdingen fandt och det wara orimligt och emot skogz ordningen af år 1734, men besynnerligen uniwersale af år 1735, men som Storsjö byemän effter resolutionen och ordres af d. 20 julii 1732 antagit åhrlig taxa för Serwåhlen en D:r 24 öre redan utj räakenskaper för Herjedahlen bland afradzland upptagen så synes at skatten på Flatru fiell ej kan högre upptagas hädaneffter än till en D:r 16 öre eller en D:r 24 öre sillf:mynt, då Seres och Flatru fiels skatt effter senare åhrens jordeböcker blifwer 3 D. eller 3 D. 24 öre sillf. Skatten på Skaar och Helagz fiellen åter till en D:r 8 öre s:mt effter attest d. 20 decemb. 1720 böra stå som den redan ibland skattelapffiellen i Herigedahlen är upptagen, emedan Skar och Helagz fiell tracter äro wjda. Fiell och skogztracterne Skierfwagen, Skiarckdahlen och Kiefwedahlen som Jungdahls boer å förra ting hafwa påäskat at få lägga under sitt hemman; kunna och icke skilljas ifrån sitt gamla skattelapfiell Flatrun och Seris, emedan Flatruen fiell då skall komma allena at bestå af blåta höga berg och icke kunna draga någon skatt, utan der Jungdahls hemmans ägare will dem hafwa emot afrad bör han taga på sig Flatru fiells skatt, Jungdahls ägare är nu icke till städes, men lappen Johan Andersson som påstår få blifwa wid g:a. Transport 22 §

Vjd gamla skatte lappfiellet, när saken togz före åter d. 1 decemb. fans Spårenborg wara afrest. Rettens ledamöter stannade således utj fölljande bepröfwelsse. Effter den drifft och påstående som är giordt å förra ting at skogz och fielltracterne som ligga sunnan och wästan för Jungdahlen Seris och Flatrun måtte läggas under Jungdahls hemman emot ökeskatt af tråg som wjdkomma bondehemman kan retten icke finna wara tillåteliget, emedan på det sättet g:a skatte lappfiellet måtte läggas öde och dess gamla ränta som står i jordeboken alldeles gå cronan till mistning, utan bepröfwar retten der Jungdahls bonden eller någon annan af Hede eller Wemdahls sochne män, will antaga de fiell tracter som höra till gamla skatte lapp fiellet Flatrun, böra de swara särskilt ränta som de nu fölljer. Och som skattebonden i Jungdahlen kan wara säkrare än lappar, så bör han stå för Flatrue fiell för en D:r 16 öre eller en dahl:r 24 öre sillf:myntz afrad, men Storsjön ännu behålla Serwedahlen emot den afrad en D:r 24 öre, då gamla lappskatten för Flatrun och Seris eller Serfwedahlen 3 D:r sillf:mynt är och inbegrepen; Och har wehl häradzfogden Petter Spårenborg å förra ting angifwit någon o-skiählig drifft och utlåtelssse äfwen utj inlagde memorialer, dock åtwarnas för denne gången at wachta sig för sådant der han will undgå answar och böter. Detta rettens bepröfwande om skatte lapp fiellen, som ställes under höga wederbörande.

Nr 39

414 r

~~Anno 1738 d. 11 october sattes laga ting med Oferdahls tingzlag utj Altssen och Kjösta af ord. häradzhöfdingen Haqwin Stridzberg =====~~

430 r

29

d. 14 october

Sedan lappen Tohl Sakrisson, hwillken effter resolutionen af d. 14 october 1736 kommit tilljka med lappen Påhl Persson af Sösiö skatte fiell, at bruka Ansettz skattelappfiell afl:ne lappen Jon Clementzsons barn till handa, ra mehra genom döden är afgången, sittandes Tohl Sakrissons änka i fattigdomb; derföre till att bjbehålla detta Ansättz skatte fiell utj sitt retta bruk, och at ej missfara för Jon Clemmetssons barn; kjänner retten lappen Påhl Persson god at allena antaga och häfda Ansettz skatte lapp fiell, med dee willkor som resolutionen af d. 14 oct. 1736 förmår, emedan denne Påhl Persson är enn mächtig lapp.

59 r Anno 1739 d. 12 februarj sattes laga ting med Offerdahls
tingzlag, af ord. häradszhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

62 v 9
Lappen af Sösiö skattefiäll Pähl Persson, som tilljka med Tohl
Sakrisson brukat skattefiället Ansätt Jon Clemmetzssons barn
tillhanda, effter häradsrettens resolution af d. 15 october
1736, förhålles att ej utstänga Tohl Sackrissons sohn Olof
ifrån den nyttning som fadren varit berättigad till utj sin
lifztjd.

95 r Anno 1739 den 26 februari sattes laga ting med Hammerdahls
tingzlag utj Åhsen, af häradszhöfdingen Haqwin Stridzberg ==
103 v 11 d. 27 februari

Efter giord intygan will Per Jonsson bewisa, at han tillhandlat
sig af lappen Olof Nillsson på Årnäsfiellet fiskiewattnet Stor-
wattnet kallad, emot erlagde två dahl:r sillfrmynt; Likaledes
at Jöran Mattsson i Espnäs tillhandlat sig af lappen Tohmas
Nillsson på Årnäset fiskiet Gåxås wattnet kallad emot tre D:r
16 öre sillfrmynt. Hwarpå desse nu anhålla om rettens stadfästel-
se, men erbiuda at gifwa till cronan för hwartera fiskiet hwar
för sig åtta öre sillfrmynt åhrlig taxa. Och resolverades. Jnnan
retten kan sig här öfwer behörigen utlåta, böra lapparna Olof
Nillsson och Tohmas Nillsson höras här öfwer när dee framställes
af köparne.

587 r Anno 1739 d. 29 nowember sattes laga ting med Hede tingzlag
utj Wemdahlen af häradszhöfdingen Haqwin Stridzberg =====

594 v 12 d. 1 december

Effter lendzmans af Undersåker Jonas Bergs och nembdemännen Jon
Jonssons i Högen och Pehr Olssons i Hallen utgifne attest under
d. 9 october 1739 bewisar brukz inspectoren wehlbetrodde Anders
Floor, att lappen Johan Andersson till Flatru fiäll är instembd
till detta Hede ting att stånda Floor till swars utj hwad sidst-
nembde har att till tala Johan Andersson om malm streck, af kop-
par som Floor i denne nästledne sommar upphittadt och påfunnit
utj Herrjedahls fielln in emot Jungdahlen; men lappen Johan
skall angifwit sig för uppfinnare, och anwist andra; till att ut-
föra denne sak instälte sig nu Floor under denne tingztjma; men
effter upprop fans Johan Andersson icke tillstädes kommen, har
eij eller låtit anmelda något laga förfall, hwaröfwer kåranden
Floor sig beswerade; och föredrager att Johan Andersson tilljka
med lappen Mårten Andersson äfwen emot tagit trenne stemningar

neml:n å lapparna Krus Tomas, Anders Mårtensson, Anders Jonsson och Anders Fiellström nock till tullnären Johan Hammar och bonden Olof Olofzsons i Jungdahlen son den yngre, samt ankans dersammastedes son Olof Olofzson att inställa sig till detta ting såsom wittnen att aflägga sitt betygande utj denne sak; Men desse ej eller sig instält under denne tingztjma; Allenast att tullnären wehlbetrodde Johan Hammar insändt till häradzhöfdingen ett sitt bref dateradt Funesdahlen d. 26 nowember 1739 hwar utinnan han ärkänner sig hafwa ärhållit stemningen men uhrsächtar sig icke kunna afresa från tullen emedan besökaren måst fara till tinget och aflägga embetes eed. Dock aflemnar Hammar sin attest, till wittnes måhl och betygande, af det innehåll att inspectoren Floor wjd sin återkomst ifrån fiellen nestledne sommar omtalt hafwa utj det så kallade Härångzskalet funnit malms anwisning äfwen låtit Hammar see några stenar, då bokhållaren af Lussendahls kopparwärck Hans Bergling war närwarande samma gång, Floor äfwen uppwist malmstenar från Jemteland. Inspectoren Floor sade sig warit i Kieswjdahlen och Jungris hoos lapparna, och der med största fljt söcht mallms uppfinnande; men beklagat att ibland malm ginstorne som utj stenorne sittia finnes döda bergzarter; hwilket Hammar med liflig ed kan och will besanna om så påfordras skulle. H:r Floor upplade nu trenne skrifftelige attester den 1 af den 2 nowember 1739 utgifwen af brukzförwalltaren Erich Sparrman, den andra d. 10 nowemb. 1739 utgifwen af pastoren och probsten i Offerdahl h:r magister Abraham Burman och den tredie gifwen d. 14 nowember 1739 af regementzskrifwaren Johan Sundell den älldre och yngre, alla lydande der om att Floor femte dag pingest detta åhr wjd sin ankomst till Handöhl af Åhre sochen i Undersåker; wjd tillfrågan hwad wäg han kommit ifrån Lussendal berettat sig rest förbj Jungdahlen och der i nägden på åtskilliga ställen funnit god anledning till koppar malm och att willja wjd hemresan noga besichtiga de samma, icke twiflandes at ju der skulle kunna inrettas fördelaktigt kopparwärck effter som malm sträcken hade god malmgång liggande för sin skiöhl, dertill med god lägenhet på skog; hwilket äfwannembde attester närmare wisar. Floor berettar och nu att han ifrån sin åter resa ifrån Handöhl nogare utsedt malmsträcken och dem påfunnit på några ställen ifrån Jungdahls by ungefär $\frac{1}{2}$ mihl $\frac{3}{4}$ och 1 mjhl utj wester west norr och i norrden, till den ändan i nästledne sommar uppehållit sig i Jungdahls by, deras fäbodas hoos lapparna och i bergen 10 a 12 dagar med utsökningar hwilket Jungdahls bön-

derne och lapparna som instembde skola kunna intyga men nu ute blifwa. Lappen Johan Andersson äfwen samma gång warit med Floor ett stycke i fiellen och hört Floors yttrande om malm strecken, men under Floors wistande i Jemteland denne sommar och höst angifwit sig för uppfinnare af malm strecken utj Kieswjljen; Och som Johan Andersson således farit med osanning derföre begärar Floor att dess rett måtte blifwa honom förbehållen så som första uppfinnare, men lappen Johan Andersson förklaras owärdig härtill; och såsom den hwilken farit med osanning; Utfrågades om något oföre skall kunna hindra Johan Anderssons framkomst ifrån Flatru fiell; men befant att oföret intet kunnat hindra honom effter så som en annan ung lappdräng Torkill Jonsson wjd namn ifrån Flatru fiell och Johan Anderssons kojelag framkommit till tingzplatssen under denne tingztjma. En gammal bonde ifrån Mässlingen Pehr Pehrsson wjd namn med sin hustru äfwen infunnit sig till tinget utj en annan instembd sak, warandes ifrån Mässlingen till Flatru fiäll ungefärligen trefierdedels mjhl. Käranden Floor will icke twifla der på att Jungdahls böndren och lapparna såsom wittnen undfådt häradzhöfdingens utfärdade stemning, effter som tullnären Hammar så som wittne erhållit stemning utfärdat samma dag, gamla nembdeman Pehr Pehrsson af Mässlingen tillstädes intygar att lappen Anders Fiellström ärhållit stemningen. Dock har Floor icke att uppvisa attest eller bewis der om at Jungdals bönderne och dee andra lapparna fått stemningen. Föregående protocoll upplästes, då bokhållaren wjd Lussendahls kopparwärk mone:r Hans Berglund inlade utj retten ett sitt memorial hwilket upplästes; hwar utinnan anföres, emedan Berglund förnimmer att den af inspectoren Floor föredragne sak angår den malm skierpning som h:r principalerne af Lussendals bruk i nästledne sommar i detta år igenom dess fålck låtit upptaga och bearbeta, och dem owettandes nu om uppfinnaren retten, dertill twistat; Altså begärar Berglund på deras wägnar att med denne sak nu hafwas anstånd till nästa ting, då dess principaler kan hafwa tillfälle sin angelegenhet här wjd låta bewaka, anhållandes om extracto protocolj. Floor förklarar iag har instemt lappen Johan Andersson och weet icke hwad h:r intressenterne af Lussendahl willja härwjd giöra emot mig utj min rett. Utfrågades huru lång tract kan wara emellan Lussendahls koppargrufwa och Kjeswjdahlen eller Ljen; gamla tållfmannen af Mässlingen och hembdemannen Jon Hallfwarsson i Funesdahlen intygar wara wehl fyra mjhlar ifrån Lussendahls grufwa ifrån Lussendahls hytta åter till Kjeswjljen wehl femb mjhlar.

Föregående protocoll upplästes hela hållit. Och resolverades. Inspektoren wehlbetrodde Anders Floor har lagligen att fullfölja den rett som han förmenar sig kunna tillfalla effter Kongl. Maij:tz nådiga förordningar af åhren 1649 och 1723 utj dee angifne uppfundne malm streken; intressenterne af Lussendahls koppar wärk åter att å wederbörlig ortt lagligen påtala och utföra hwad dee finna sig befogade till. För uteblifwande skall lappen Johan Andersson till Flatru böta två dahl:r sillf:rmt.

1741 års skattelängd och 1825 års jordebok

(jämte några utdrag ur domböcker och landskapsli-
protokoll)

Bilagor1741 års skattelängd.

Hede socken.

Avradsgråskinn och penningar.

För Storsjön och Liungdals Skogen.

56 st. Gråskinn

av Storsjö Byemän 7

Wemdals Socknemän 49

Efter häradsrannsaking den 7 och 8 december 1700 samt Herr Landshövdingens ordres den 1702. Fol. 2213 och 2219 i 1701 års dokumentbok.

Gröndalen med dess slått och lägenheter belägen in emot norska gränsen. 6 1/3 d:r silvermynt.

Av Funnesdahlen nr 5 Hans Ingbrechtsson Liusnedals Bruk Olof Jonsson. Bergman.

Efter auktion på 1735 års varting likmätigt härads-tingsattesten av den 21 mars 1735 och Högvälborne Herr Landshövdingens ordres den 19 januari 1736. Fol. 5334 i 1735 års verifikationsbok.

Sarfwål Fjäll Trakt.

Storsjö Byemän nyttjar för 1.24

Efter häradsrättens attest den 30 november 1731 och Herr Landshövdingens resolution och ordres den 20 januari 1732 pag. 5418 i 1732 års verifikationsbok.

Fisketaxa

Helagssjöarna söder om Helagsfjällen 4 st, Dadsjön och Stentjärnen. Av Pär Olofsson på Wallarne wid Liusnedahls Bruk

-12

Efter häradsrättens rannsaking den 17 etc. mars 1730 och Högvälborne Herr Landshövdingens ordres den 24 maj 1733 pag. 5251 i 1733 års verifikationsbok.

Mitosjöarna ovan Mitokläpp.
Av Liusnedals Bruks karlen
Erik Swensson - .8

Samma uppgifter som för
Helagssjöarna, Dadsjön och
Stentjärnen.

Lappränta

Skaar och Helags Fjällen.
Lappman Jonas Anders änka
Karin Tårkils Dotter 1.8

Efter häradsattest den 9 de-
cember 1720. Fol. 53 i 1721
års dokumentsbok Lappmannen
Jon Andersson sig åtagit
denna ränta i fredliga tider
att utgöra.

1741 års skattelängd.

Tännäs socken.

Fisketaxa.

Rogen Röviken och Myskelen
med där om liggande Skogs
Tract 1 3/4 mil Sydväst ifrån
Tännäs 1 1/4 D:r S:mts Taxa
som Kyrckio-byemännen erlagga.

1.8.

Rösjön söder om Tänna älv mot
Rogen, nyttjas av Kyrckio-byen
nr 2 Swen Jonsson och nr 3 Nils
Jonsson

-.8.

Muggsjöarne med alla små Tjär-
nor däromkring, 2 1/2 mil från
Funnesdahlen sydväst om Tänna
älv. Av Funnesdals Byemän 15
rökar

1.-

Malmagen överst upp i Tänna älv
norr under Rutfjället. Av tull-
nären Hammar och Hans Ingebrect-
son i Funnesdahlen.

-.16

Uti 1730 års undersökning
pag. 5251 i 1733 års veri-
fikationsbok, har vederbö-
rande allenast sjöarna för
emotstående Taxa, men efter
remiss till tinget därom un-
dersökt och tillagt skogs-
trakten likmätigt häradsat-
test den 2 december 1734 och
respektive landshövdingeäm-
betets resolution den 15 de-
cember 1738 pag. 4672 i 1739
års verifikationsbok.

Efter häradsrättens under-
sökning den 17 etc. mars
1730 och Högvälborne Herr
Landshövdingens ordres den
24 maj 1733 pag. 5251 i 1733
års verifikationsbok.

Sjön Gläen ovan Malmagen i
norden, därvid även ett tid-
fiske, och Skogstrakten därom-
kring. Av Funnesdalen nr 1
Hans Ingebrectson, nr 2 Olof
Hansson, nr 6 Pär Pålsson, nr
7 Ingebor Änkia, nr 14 Pär
Halfwarsson.

-.20

För Fiskiewattnen och Landet
emellan Tännäs Kyrckio by skog
och Feet, Feet, och wrångröst-
Tiernorne Tamsjöarne och Sikling-
arne Erlägges av Kyrckio byemän-
nen 11 rökar

1.16

För Fiskiewattnen söder om Feet
samt Wrångröst Tiernorne och
Landet efter Fetdalen in emot
Särna sidan bör Johan Ingebreck-
son Skröder i Herrö och Sweg
Sochn efter anbud erlägga

1.24

Efter annotation i 1736 års
längd likmätigt häradsattest
den 2 december 1734 och Herr
Landshövdingens ordres den
21 januari 1736 pag. 5545 i
1735 års verifikationsbok.

Efter tingsrättens extrakt-
protokoll den 2 december
1732 samt Högvälborne Herr
Landshövdingens ordres den
7 augusti 1733 pag. 5251 i
1733 års verifikationsbok.

1825 års jordebok

Hede socken

Kronoavradsland.

Storsjö och Ljungdals
skogen

Räntar 56 st. gråverksskinn [à 3 rstn]
eller 14 skillingar. Innehaves av Storsjö
byemän och Vemdals socknemän enligt hä-
radsrättens protokoll den 7 december 1700
samt Konungens befallningshavandes ordres
den 29 mars 1702.

Gröndalen

Räntar 1.2.8
Innehaves av det så kallade Ljungdals
Bruk.

Sarfwåhls fjälltrakt

Räntar -.14.-
Innehaves av Lappar.

Kronofisken.

Helagssjöarne 4 st
Dadsjön och Stentjer-
norne

Gunnar Moberg & Ljusnedal -.21.-
Olof Berge & Ljusnedal -. 8.-

Mittosjöarne

Commissarien E.E. Meck -.24.-
Arrenderade på 6 års tid enligt auktions-
protokoll av den 16 januari 1822.

Lappränta.

Skar och Helagsfjell

Räntar -.10.-
Efter häradsrättens Bevis den 9 december
1720 fol. 53 i 1721 års Dokumentsbok.

Skärwåxdalen

Räntar 1.--

Efter Landshövdingeämbetets resolution
den 17 april 1790.

Sena tillägg.

(Lappränta)

(Skar och Helagsfjäll

Räntar -.10.- I = antecknat 1845

Gamla räntan 10 sk. utesluten enligt Kngs.
Bfhdes utslag den 18 dec. 1855, som dock un-
derställes Kam.Coll., som i skrivelse den 4
oktober 1864 samma utslag fastställt.

(Skärwåxdalen

Räntar 1. I = antecknat 1825

Gamla räntan 1 Rd. uteslutes enl. Kngs
Bfhdes utslag den 18 dec. 1855. Fastställt
av Kam.Coll. i skrivelse den 4 okt. 1864.

Lappfjäll

Servfjället

Ränta 5 *W* smör. Skattlagt genom Kgs. Befhdes
utslag den 18 december 1855.

Lappfjäll

Mittådalsfjäll

Ränta 10 marker smör. Skattlagt genom Kgs
Befhdes utslag den
18 december 1855.

Skarvaxdalens fjäll

Ränta 10 marker smör. -"

Ljungris fjäll

Ränta 10 marker smör. -"
Räntan av de inom dessa
fjäll belägna fiskevatten
är fastställd till 1 Rd
18 sk. 8 rst. Banco.

Kommentar.

Vid ändringarna och tilläggen har lapparnas jämlikt Kungl. brevet
den 20 april 1841 avgränsade och skattlagda renbetestrakter redovisats
under rubriken "Lappfjäll".

1825 års jordebok.

Tännäs socken

Nybyggen

Nässjödalen	4 trög	Jonas Jonasson	}	-.10.6
Rogen	2 trög	Anders Mårtensson		

Efter 15 frihetsår vilka år 1817 tilländalupo
upptages för motstående skatt enligt resolution
den 4 september 1802. Enligt resolution den 6
mars 1823 hava motstående vunnit införsel i des-
sa nybyggen.

Kronofisken

Rogen, Röviken och Möskelen med däromkring liggande skogs- trakt.	Jon Ingebrektsson i Tännäs kyrkby	-.34.-
Rösjön	d:o d:o	-. 8.-
Mjuggsjöarne med alla sine tjernor deromkring	Commissarien E.E. Meck	-. 9.-
Malmagen	Direktören P. Wikström	3.16.-
Gläen med ett tidfiske och skogstrakten däromkring	Christian Fundin i Funäs- dalen	-. 5.-
Fiskevattnet och Landet e- mellan Tännäs kyrkoby skog Feet och Wrångröstitjernorne Tamsjöarne och Siklingarne	Jon Ingebrektsson i Tän- näs Kyrkoby	-.14.-
Möskelen	Olof Jonsson i Funnesdalen	3.19.-
Swansjön och Öskesjöarne jemte en liten tjern	Pehr Guttormsson i Funnes- dalen	-.4.-

Fjellbolagen, Holmnäs och
Långtjernorne

Jon Hansson i Fannesdalen -.11.-

Andåsjön tillika med några
små tjernor

Commissarien E.E. Meck 2.24.-

Arrenderade på 6 års tid enligt auktionsprotokoll av den 16 januari
1822.

Fetsjöarne

Överinspektör L.A. Grunden -.26.-

Arrenderade på 6 års tid enligt auktionsprotokoll av den 26 februari
1821.

Tillägg

Lappfjäll

Rutfjället

Genom utslag d. 18 decemb. 1855 skattlagt till
10 *ⓓ* smör och 5 Rd. i ränta av fisken.

Grönfjället

Genom utslag d. 18 decemb. 1855 skattlagt till
5 *ⓓ* smör o 5 sk. i ränta av fisken.

Kommentar.

Vid ~~ändringarna~~ och tilläggen har lapparnas jämlikt Kungl. brevet
den 20 april 1841 avgränsade och skattlagda renbetestrakter redovisats
under rubriken "Lappfjäll".

En Gärdebräns länns landskontingens koncept 1693
i Härnösand. (landsarkivet, Härnösand)

Ljussneds
bruk

Såsom brefwijsare Jonas Lapp hwilken med wederbörlligit Lof
och tillstånd på fiället wistas söker beskydd öfwer sig och sine
Reenar at uthan tillfogad wåldsamheet af tillgränssande bönder
och Bruukz folk blifwa fredig och hägnad få, blifwa å Embetets
wägnar han sielf åthwarnad sig wähl förehålla och Kongl. M:t
dess underdåniga plichtige uthlagor riktigt erlägga och å andra
sijdan åthwarnas Bönder och Bruukzfolk at de hwarken giöre honom
eller dess Reenar någon skada, så kärt dem är at undgå lagligit
Straff, jembwähl Upfylla honom all den skada de giöra - deröfwer
Befallningsman beordras hafwa inseende och hålla hand. Wembdahl
d. 19 Sept. 1693.

~~Ur Landskontorets i Gävleborgs län koncept maj 1734, landsarkivet i Härnösand.~~

d. 21 Maj 1734.

267. Owijke Tingz protocoll d. 1 febr. 1732 om Lapppränttan för Tåssåhs fiellet.

Crono Befallningsman Wälb:de Anders Sundberg har lijkmatigt föregående Tingz ransakning att för Tåssåhs fiället af Tårckil Nillsson infordra 16 ./. S:r:mt ifrån och med 1732 såsom en tillökning på den förra lapppränttan a 1 D. S:mt för detta fiäll, åliggande Häradzskrifwaren samme tillökning uti 1733 åhrs Jordebok och så framdeles att i acht taga, jämbwähl och pro A:o 1732 denne tillökning Kronan till godo berächna uti 1733 åhrs restantie rächning. Gefle d. etc.

Uti T frånw.

J.M.H.

N.B.

Ur 1721 års verifikationsbok för Västernorrlands län, kammararkivet.

pag. 53. Wijsd håldne ordinarie Ting med Hede Pastorat d. 9 Decemb:r 1720 är Lappmannen Jöns Andersson emot åhrl. afrad 1 D:r 8 ./. Silf:mt oplåtit Skaar- och Helagz fjälle och således uti 1721 års Räkenskaper komme at optagas. Actum ut supra

Uppå Häradz R:ttz wegnar

Haqvin Stridzberg

L.S.

~~Ur Gävleborgs läns landskansliss koncept 1693, landsarkivet~~

Hede tingslags häradsrätts arkiv (landsarkivet i Östersund).
Domboken den 22 november 1769, fol. 143 r.

S:D: Uti upskutne Saken emellan Lappmännen Thomas Nilsson Krus, Olaus Jonasson och Nils Andersson Kärande samt Ljuhsnedals Bruks arbetare Jonas Flygare och Olof Ersson swarande ang:de det desse bygdt Fäbodas & betesmarken emellan Bäckdals och Källsäsarne i Mittudalen hwarest käranderne och deras förfäder af ålder haft rättighet, emot årlig skatt til Kongl. May:t och Kronan at beta sine Renkreatur, kommo parterne efter et widlyftigt twistande således öfwerens, at Käranderne få med sine renkreatur ^{wislar} ~~icke~~ allenast & sine af gammalt nyttjade Fjelltracter Axhög Skar Helags och Flatruns fjällen utan ock emellan sistnämnde fjäll och Mittuelfwen alt i från Dattsjöarne i en rätt linea intil bäckdalsåsen strax öfwanför de nya åkärade fäbodarne hwaremot lapparne ej skola göra Bruksarbetarne något intrång söder om berörde linea ej el:r desse med boskapsbetande tilfoga Lapparne någon skada norr om lineen emellan Dattsjöarne och Bäckdalsåsen och sådant alt wid det wite som Härads Rätten pröfwar skjälighet parterne & ömse sidor förelägga, dock at fäbodeägarne wid Dattsjöarne få hädanefter som härtils nyttja sine omkring berörde sjöar af gammalt tilhörige lägenheter. Och som parterne föregående förlikning wid upläsande ärkände så fant ock Härads Rätten skjälighet densamma til obbrottslig efterlefnad at gilla och stadfästa med skyldighet för parterne & ömse sidor at wid 10 d:r Silf:mts wite utom böter efter lag, & öfwannamde betesmarker och lägenheter utöfwer denne stadfästade linea ej i någor måtto hwarannan något skada tilfoga.

*Gu
oc*

Ur Jämtlands och Härjedalens domböcker 1720 (A 1:41),
landsarkivet i Östersund.

Utdrag av Hede tingslags
dombok den 9 december 1720.

8. 1)

Emedan Lappman Jonas Andersson willändades sig emot åhrl. Skatt få antaga den lappfiell som den fahrfader för detta innehåft men på en tid leegadt öde någor m:k p:ng icke skett till Sveriges Crono, anhållandes att få flatrum liggande emellan Stoorsjön och Mässlunge. Som förr härom är undersökt och finnes skäligt till att befremja Konungens interesse, det Jonas Andersson måtte få Skaar och Heelagsfjällen, hwilka en tjd varit brukade af flylappar utan afgift. Och således inrymes Jonas Andersson uti samma fiell, men andra lappar att sig dermed ey befatta; Hwarföre han åhrl:n skall gif:a i skatt 1 D:r 8 (./.) S:mt, men huruvida flatön fiell skall kunna förtaxeras och öfwerlåtas denne lapp utställas till nogare ransakning enär Stoorsjö- och Messlinge män blif:a hörde.

• • • • •

På Härads Rettens vägnar

H.S. Skiehnberg

Ur Gävleborgs läns landskontors konceptbok 1761 - 1763,
landsarkivet i Härnösand.

På lappmannen And:s Joenssons ansökning om Större utrymme i fjällen N:o 53.

Så wähl emot Bruks Patronen Johan Hend. Strandbergs
som Storsjö och Ljusnedahls Hemmans i stöd af upwiste Pri-

1) Det finns två med nr 8 betecknade paragrafer.

vilegier och Documenter, häremot gjorde Protester kan jag denna ansökning eij bifalla, utan bör Lappmannen And:s Joensson låta sig nöija med hwad han förr innehaft samt med sine Rens diur der inom förblifwa.

Gefle L.C. den 21 Julii 1761.

Fr. Sparre

Pet. Gagner.

Bilaga nr 20

Ur landsarkivets i Östersund Resolutionsböcker 1810 - 1818
(A VI:1), landsarkivet i Östersund.

N:o 40.

Utslag uppå den af Lappmännen Hans Andersson, Anders Nilsson äldre, Anders Nilsson yngre och Lars Johansson samt Martha Andersdotter och Märith Israëlsdotter i Mittådahlen gjorde ansökning, at emot årlig afrads ränta af Tre R:d:r 16 sk. B:co til Kongl. Majt och Kronan, vinna rättighet att til deras rens djurs underhåll begagna Fjäll-tracterne ifrån Storsjön, Ljungdalens och Messlinge Byars område, öfver Ne- och Mittådalarne och till den gräns emot Ljusnedahl och Funisdalen, som skulle komma at gå ifrån en bäck, hvilken nedfaller emellan Mittå Kläpparne, til det ställe, där så kallade Tvärån nedlöper i Ljusne Elf, så ock vidare til Haftorstöten och Rikslinien; öfver hvilken ansökning Ljusnedahls Bruks ägare Herr Zacharias Wiklund blifvit hörd och sig förklarat; Gifvit i Östersund å Lands Contoiret den 28 December 1812.

Efter hvad sökanderne uti den ingifne skriften andragit, skola deras Förfäder redan uti Konung Carl den XI's regeringstid erhållit Införsel och säkerhet på erforderligt utrymme uti så kallade Mittådalen, Skar- och Helagsfjällen, til

deras Rens djurs underhållande; men sedan de handlingar, hvilka bestyrkt Sökandernas rättigheter, genom olyckshändelser gått förlorade, skola de tid efter annan blifvit oroad med hvarjehanda intrång af Ljusnedahls Bruks Ägare och dess arbetare, som utan att rätta sig efter en viss gräns, skola bemäktigat sig Sökandernes gamla upodlingar, i synnerhet gödslade och växande Rensvallar samt i öfrigt Sökanderne med Rättegångar ofta besvärat; hvadan de sistnämnde til afböjande för framtiden af slike olägenheter och til bibehållande af deras förmente rättigheter, på sätt ofvanberördt är, anhållit, at emot årlig ränta få begagna de upgifne Fjälltracterne; i hvilket afseende, blifvit förctedde Utdrag af Hede Härads Rätts Domböcker för den 12:e Martii 1752, den 29. November 1759, och den 12:e November 1795, hvaraf inhämtas, at Rättegångar tid efter annan förevarit emellan Ljusnedahls Bruksägare och arbetare å ena, samt åtskillige Lappmän å andra sidan, angående nyttjorätt til ifrågavarande Fjälltracter, samt därå föröfvad åverkan; hvaröfver H:R:t:n sistnämnde dag sig utlåtut, at emedan Parternes tvist finnes angå nyttjande rättigheter av Kronans mark, och H:R:t:n, innan vissa gräntsor blifvit upgivne och styrkte för hvardera Partens rättighet ej eller kunde öfver angifven åverkan döma; Ty ägde Parterne om behörig skillnad inför Konungens Befallningshafvande i Länet med hvarannan utföra och dess utlåtande afbida.

Uti häröfver afgifven förklaring, har Herr Bruks Patron Wiklund anført, at i händelse sökandernes påstående biföllos, skulle sådant förnärma Ljusnedahls Bruksägares rätt til en betydlig del af den allmänning, som i Bruksrörelsens första början år 1688 blifvit densamma tilslagen, och hvilken i afseende på därtill hörande Malmbrött, skog, Slätter och muhlbete vore för Ljusnedahls Bergverk samt den mängd folk och Dragare, som för malm, kohl- och jerntransporterne fordrades, så oumgängelig at någon Bruks-handtering därförutan omöjligen skulle kunna drifvas. Och ehuru de Handlingar och Lantmätare affattningar, som af ålder bevisligen bestämt gräntsorne för Ljusnedahls Krono-all-

männing, voro under de flere skiften av ödesmål, som Bruket ifrån dess första anläggning, såsom Kopparverk undergått, skingrade och förkomne, funnos dock allmänningens vidd och skiljemärken emot angränsande skatteägor på alla sidor nog tydeligen vara gifne, ej mindre af hållne Bergmästare undersökningar, hvaraf ett Transumt blifvit bifogadt, än af gamle mäns på ed därom aflagde berättelser. Då likväl tvister och klagomål öfver åverkan och intrång på Bruks allmänningen, särdeles af de i nejden boende Lappar, flere resor förevarit, har förklaranden ansett nödvändigt, at allmänningen varder utbruten och rörlagd; och emellertid anhållit at någon större eller mindre tract, som kunde falla inom allmänningens Råskillnader, icke måtte, innan den blifvit behörigen afrösad, til Sökanderne eller någon annan uplåtas. I öfrigt har Bruks Patron Wiklund påstått, at åtskillige uttryck, som av Sökanderne uti Inlagen blifvit nyttjade och förklaranden funnit ovärdige och förolämpande, måtte med laga påföljd blifva ansedde.

Detta med hvad mera parterne anfört och Handlingarne innehålla, har Konungens Befallningshafvande i öfvervägande tagit; och aldenstund parterne å ömse sidor upgifvit, at gränssorner för deras ömsesidiga nyttjande rätt å i fråga varande Kronotract, icke äro ordentligen bestämde; förden skull, finner Konungens Befallningshafvande sig icke för närvarande kunna hufvudsakligt utlåtande öfver ansökningen meddela; utan vill uti Kongl. Landtmäteri Contoirot begära uplysning, huruvida ifrågavarande Kronoskog redan är affattad, samt i annan händelse besörja om den sammans affattande och afrösande, hvarefter Sökanderne med förnyad Inlaga i ämnet måge inkomma; och då på hufvudsakens utgång beror, huruvida de uti ansökningen nyttjade uttryck äro såsom obehöriga at anse, så kommer äfven med utlåtande däröfver at anstå intil dess hufvudmålet sluteligen pröfvadt varder.

Bilagorna nr 5 - nr 20 bestyrkes i tjänsten:

Y. Andén

Vissa handlingar rörande Södra Häljedalen.

(1767 - 1823 jämte kungl. förordning 1.12.1748)

Årstrycket. Den 1 december 1748.

Wi Friedrich med Guds Nåde, Sweriges, Göthes och Wendes Konung etc. etc. etc. Landt-Grefwe til Hessen etc. etc. Giöre witterligit, at ehuruwål Wi tilförene förordnat, thet Lapparne med theras Hustrur och Barn, böra sig uti Lappmarken uppehålla, samt sig ther föda och nära, och icke fara ikring uti the andre Landsorter, Inbyggarena til olägenhet och förfång; Dock som theröfwer ännu klagas, at en del Lappar, med theras Qwinnor och Barn, sig ifrån Lappmarken begifwa til andre orter, och under föregifwande, at the, som wallhion, betiena Allmogen med Boskapens wård och skiötsel, ther fara by ifrån by, samt med tiggande beswära Wäre trogne undersåtare, och therjemte tilfoga them både intrång och skada på skogarne, samt olägenhet med Fogels och Diurs skjutande och fångande; igenom hwilket kringstrykande jemwål händer, at the icke hålla sig til någon wiss församling, utan således lefwa i mörker och okunnighet om thet, som till Christendomens kundskap hörer; Hwarförutan ock therigenom brist blifwer i Lappmarken på nödigt folk till Renhiordarnes skiötsel; Altså och på thet sådant oskick förekommas måtte, äre Wi föranlåtne blefne, at härmed påbiuda, thet hädanefter någon Lappman, Qwinna, eller theras Barn, icke må sig ifrån Lappmarken begifwa til någon annan ort i Riket, förr än han eller hon, icke allenast undfådt Tings-Rättens lof och tilstånd thertil, igenom Utdrag utur Protocollet, sedan behörigen undersökt blifwit, och Tings-Rätten funnit, at samma person utaf Lapp-Allmogen i tjenst icke åstundas eller behöfwes, utan och Kyrkoherdens i then Lappmarken, wittnesbörd om hans eller hennes kundskap i Christendomen, samt förde wandel. Och enär then, som således med thesse bewis blifwit försedd, kommer til någon annan ort, bör then samma ther årstienst taga, och sedan tilställa näste Crono-betient thet bewis han af Tings-Rätten undfådt, samt tillika gifwa tilkänna, hos hwilken han tjenst tagit, hwarefter bemälte Crono-betient åligger, at therom til Landshöfdingen i orten berätta; Och skal Husbonden, inom en Månad ifrån thet sådant Legohion i hans tjenst kommit, låta Kyrkoherden i Församlingen få therom kundskap, på thet han therföre sörja må, at en sådan Lappman, eller Qwinna warder i sin Christendom underwist, samt tilhållen at bruka sina Salighets medel, äfwen som ock Husbonden åligger, at therom wara sorgfällig, at

bemälte Lapphion flitigt kommer til Kyrkan och Catechismi förhörers samt annars hemma i huset underwisas och öfwas i Christendomen. Then Husbonde, som utan laga förfall, försummar at inom förenämnd tid gifwa Kyrkoherden kundskap om bemälte tienstehion, böte Fem Daler Silfwermynt, angifwarens ensak. Och i fall äntå sedan någon Lappman eller Qwinna uppå andre orter utom Lappmarken finnes, hwilken ej hafwer sådane bewis, och i ständig tienst sig icke begifwit, böte Fem Daler Silfwermynt, Lappmarks-Kyrkornes ensak, eller i brist af botum, straffes med Fyra par Spö, eller Fyra par Ris, try slag af paret, hwarefter han, eller hon, skal til Lappmarken återföras; Men then, som hyser, eller tilstådjer någon ledig och tienstlös Lappman, eller Qwinna, at på sina ägor och skogar utom Lappmarken wistas, skal böta Tijo Daler Silfwermynt, hälften til angifwaren, och then andra hälften til Soknens fattige, til hwilka böter jemwäl then Crono-betient skal förfallen wara, som härom fådt behörig kundskap, och therwid sin skyldighet icke fullgör.

Och althenstund någon af Lapp-Allmogen kunde redan hafwa sig ifrån Lappmarken begifwit, som ännu icke någon tienst tagit, eller med sina Renar, utom Lappmarken, sig uppehåller; Förthenskul är härmed Wår Nådige wilja och befallning, at the med första som ske kan, böra sig til Lappmarken åter begifwa, eller thit föras; men är någor så gammal och wanför, at then ej kan med tienande, eller annat i Lappmarken wanligt arbete sig ther föda, och ej heller ther hafwer sådane närskylde, som kunna then samma försörja, tå må then qwarblifwa, och med wallgång, eller annat arbete, födan förtiena; Åliggandes Wåre Befallningshafwande i orterne, Magistraterne i Städerna, samt Crono-betiente å Landet, så ock Fiscalerne, theröfwer en noga hand hålla, at thenna Wår Förordning behörigen efterlefwas, äfwen som ock wederbörande Presterskap bör granneligen tilse, at thet fullgiordt warder, som på thess wård ankommer. Thet alle, som wederbör, til underdånig efter rättelse länder. Stockholm i Råd-Cammaren then 1. Decemb. 1748.

Under Kongl. Maj:ts

Wår Allernådigste Konungs och Herres

opasslighet

ADOLPH FRIEDRICH, $\frac{1}{2}$.

Svegs tingslags häradsrätts arkiv (landsarkivet i Östersund).
Domboken år 1767.

Den 11 december 1767 (fol 345 v).

S:D: Lappmannen Nils Andersson Fiellström begärte at få med Rensdjur wistas på Lafsdals Skogen Lafsdals fjället, Lillfjället, och Slugufjället hwarföre härom undersöktes och då Rätten inhemtade at emel: Lafsdalen som är yttersta Byn och Lands Gräntsen ei är någon skilnad, men at berörde By på en mil ikring tager sin mossa och äger sine slätter wida spridde, således finner Rätten för sin del at dessa fjäll som förr ei blifwit bortlagde, kunna med följande wilkor åt denne Lappman aflåtas, neml: 1:o at han med sine Renar wintertiden bör wistas åtminstone en mil från Lafsdals Byen, 2:o, sommartiden ej beta ther Allmogen hafwer sine slätter el: sitt mulbete, 3:o icke idka fiske i de sjöar Allmogen redan thet bruka och therföre betala afrad då det ei til Skatte skogen hörer, 4:o, ei bruka jagt och djurfänge på de ställen ther Bonden warit wahn at hafwa giller och Grafwar. Och detta alt wid 20 d: S:mts wite. För desse fjälltracters nyttjande pröfwar ock Rätten efter inhemtad kundskap af dem som therstüdes warit at 2 Riksd: Specie årl: kunna gifwas. Hwilket dock til Högwälb. Baron Landshöfdingen och Riddaren Sparres höggunstige ompröfwande hemställes. *o*

Hede tingslags häradsrätts arkiv (landsarkivet i Östersund).
Domboken 1773.

Den 18 mars 1773 (fol 290).

Hos Härads Rätten inlemnades följande skriftliga ansöknin^g:
I anledning af hoslagde Protocolls Utdrag och Lofl: Härads- Rät-
tens deruti gunstigt gifne tillstyrkan förmodar jag winna Hög-
wederbörligit tillstånd, at med mina Rensdiur få wistas och sätta
mig ned på Lafsdahls skogen, Lafsdahlsfjället, Lillfjället och
Slugufjället; Men som det faller mig nog swårt, at allena wistas
uppå denna aflägsna tract; har jag med Norska Lappmannen Jon An-
dersson så öfverenskommit, at han skal, tillika med mig, få nytt-
ja afwanberörde lägenheter, på sätt, som bemälte Protocolls Ut-
drag föreskrifwer, emot det, at han ärlägger hälften af den före-
slagne Afraden till Kongl. May:tt och Kronan, el:er 1 Riksd:r
Specie Årl:n; anhållande aldraödmuikast, om den Wällofl: Härads
Rättens gunstiga bifall och stadfästelse härå.

Med all wördnad framlefwer den Wällofl: Härads Rättens öd-
miukaste t:re Nils Andersson Fjellström.

Härjemte upteddes Härads Rättens Protocoll under d: 11 Dec.
1767, af innehåll, at Rätten funnit skäligt tilstyrka, det Lapp-
mannen Nils Andersson Fjällström måtte, emot två Specie Riksd:rs
Årlig afgift til kronan, få nyttja bete för sina Rens djur på
Lafsdals skogen, Lafsdals fjället, Lillfjället och Slugufjället,
dock med wilkor och förbehåll, som i berörde Tings Protocoll ut-
satte finnas.

Och som wid den nu giorda ansöknin^g om norske lappmannens
Jon Anderssons intagande i bolag, ingen af detta Tingslags när-
warande Allmoge hade annat at erhindra, än at han må med den för-
re sättas i lika förpligtelse til ofwanberörde wilkors efterlef-
wande, och at han, i händelse af bifall, bör öfwer Norska gränt-
sen med sig hit flytta sitt hushåll och sina Rens djur, samt för-
se sig med wederbörligt Prästebewis ifrån den ort, der han förr-
ut warit wistande; Altså warder detta bewis deröfwer utur Rättens
dombok meddelat. *u/16*

115

Jämtlands läns landskontors arkiv. Landsarkivet i Östersund.
Verifikationer till Landsboken 1775 I sid 2079.

Uppå Särna Socknemäns i Kopparbergs Län förde, och af Konungens Befallningshafwande therstädes d: 20 September 1774 understödde Klagan öfwer them tilfogad olägenhet af någre Lappar från the så kallade Lafsdals fjellstöter i Härjeådalen. Uti hwilken klagan Lafsdals Byemän äfwen instemt.

Resolverades:

Ehuru det finnes at Lapparne Nils Andersson och Jon Andersson d: 11 December 1767 och d: 18 Martii 1773 af Swegs och Hede Tings Rätter erhållit tilstånd at med sine Renar wistas på Lafsdals skogen, Lafsdals fiellet, Lillfiellet och Slugufiellet i Härjeådalen; likwäl och emedan theraf tillika är at intaga thet wid wite af tjugu dal:er silfwer:nt är wordet förbudt at med sine Renar icke nalkas Lafsdals by på en mil nära, at ej beta Renarne, Allmogens slätter och mulbeten til förfång; at icke idka fiske uti the siöar Allmogen emot Afrad innehafwa samt at ej öfwa jagt och djurfångst å the ställen ther Bonden warit wan at hafwa Giller och Grafwar; hwilke skyldigheter tid efter annan märkeligen blifwit satte å sido, så at enligit hwad Krono Befallningsmannen i Härjeådalen Wälbetrodde Peter Graan d: 28 sistl: December å Embetes wägnar skrifteligen anmält, Allmogens slätter blifwit aldeles förtrampade samt Elgar och Wildrenar dels från theas stånd förjagade, dels platt nedergiorde, Lafsdals byemän til künbar skada och förlust, medan genom en sådan egenwillig åtgärd på theas områden the, som föga äga något annat närings ämne än djurfång, samt lika med then öfriga Härjeådals Allmogen therföre gifwa Kronan en årlig ränta under namn af Båge skatt, nu mera skola blifwa ur stånd satte slika plikter upfylla, synnerligen, enär the, ehuru Lapparne icke förr än år 1773 inrymt ofwannämnde fjellstöter, likwäl redan måst för ansenlig åwärkan, them instämma til Tinget, sex mil ifrån theas hemwist belägit; samt tå likmätigt Krono Länsmannens Dufwenbergs och Erick Persson i Glöte d: 13 Julii 1774 meddelte intygande

fått wid kännas en fåfång kostnad af 33 d:r 30 ./K:rmt;
äfwen som ostridigt är at Särna Soknemän som Gräntsa härin-
til, och åberopat sig särskilte privilegier, at för alt för-
fång blifwa skyddade, af thesse Lappar och theras Renars Kring-
strykande lida mehn, hälst the förras antal redan är wordet an-
senligen ökte, hwadan ock Allmogens förtryck alt mer och mer
stadgas; thy och som fordom LandsHöfdingen här i Länet Ifwar
Nilsson d: 30 October 1646 uppå Härjeådals Allmoges jemwäl
then tiden andragne beswär förordnat: at alle the Lappar som
ther kring bodde eller wistades, genast skulle draga af Bönder-
nes Skogar och therstädes någre wäner eller skiutande icke
bruka wid olägenhet, at genom Befalningsmannen, Länsmannen
och Socknarnes förmän blifwa fängslige förde til Rätta och
til böter fälde, på det Bonden måtte på sine ägor sitt fritt
behålla; warandes med Kongl. Maj:ts nådige befallning af d:
1 Sept:r 1720 äfwen enligit, at Lappar som utom Lappmarken
sig nedsätta, genast skola therifrån, til theras rätta hem-
wister afwisas, hwarmed 2 § af Kongl. Resolutionen på Preste-
skapets beswär d. 22 October 1723 thesslikes instemmer, lika-
som Kongl. förordningen d. 1 Dec. 1748 förmår, at then Lapp,
som annorlunda än ther föreskrifwes sig nedsätter och för-
håller, åter bör til Lappmarken afföras; Altså och tå thet
strider emot skattskyldige undersåtares i Lag och Stadgar
them förwarade rätt, at af obehörige personer warda stängde
ifrån the förmoner och friheter theras egendomar åtfölja:
pröfwar jag skjäligt förklara, det böra Lapparne Nils och Jon
Anderssöner, samt the som i öfrigit å förberörde Lafsdals fjell
stöter, nu kunna bo och wistas, genast therifrån drifwas genom
Krono Befallningsmannens Graans skyndesamma och ofelbara för-
anstaltande, och ware jemwäl thesse samt andre Lappar wid fem-
tio d:r S:rmts wite förbudit, at nu eller framdeles sig ther-
städes nedsättja. Hwaröfwer Kronobetjeningen i Orten skal hål-
la noga och alfwarsam hand samt hos mig inberätta, hwad annor-
lunda än här ofwan sagt är, må widtagas.

Then häråt icke nöjes, må beswära sig theröfwer uti Kungl.
Maj:ts och Riksens Höglofl: KammarCollegio inom then tid Kongl.

Förordningen d: 10 Januarii 1759 stadgar. Gefle Lands Cancellie d; 24 April 1775.

N: Gyldenstolpe

/ Jan Brygger

Til allerödmukaste följe af föregående Höga Resolutions
lydelse; blefwo Lapparne Nils Andersson och Jon Andersson ifrån
Lafsdals fiell stöter genast afdrifne som betygas af

Pet: Graan^{ne}

29. 11. 1783

1783

Gävleborgs läns landskanslis arkiv (landsarkivet i Härnösand).

A III:b . N:o 87. 1783.

Den 29 november 1783 nr 708.

Kundgörelse uti Herjeådalen.

Serna Socknemän, af Kongl. Maij:ts Befallningshafwande i Kopparbergs Län understödde, hafwa hos mig anfördt klagomål öfwer the olägenheter, som af Lappar, hwilka hafwa sig nedsatt uti Funnesdal och Tennäs byar uti Herjeådalen, them i hwarjehanda måtto skola tillfogas. Jag har genom wederbörande härom förskaffat mig tillförlätelig kundskap, och funnit anledningen till desse klagomål wara wärkelig. Och aldenstund, Kongl. Maij:t under den 1. Sept: 1720 i nåder befalt, at alle Lappar, som utom lappmarken sig nedsatt, therifrån skola afwisas till sine rätta hemwist, theruti Kongl. Resolutionen på Prästerskapets beswär, af den 22. Oct: 1723 uti 2.§. instämmer; äfwensom Kongl. Förordningen af den 1. Decembr. 1748. förstår, at then Lapp, som annorstädes än thär föreskrifwit finnes, sig nedsätter, åter bör till Lappmarken afföras; Förthenskull och i stöd af alle desse författningar, anbefalles härmedelst alle the Lappar, som å Funnesdalens, Rångdalens och Tennäs Byars skogar och mark sig olofligen nedsatt, at genast therifrån afflytta, och till den rätta Lappmarken sig begifwa, till undgående theraf, at i annor händelse, genom Krono Befallningsmannens Wälbetrodde Peter Graans föranstaltande, therifrån warda drifne; Och skall det för tillkommande tider wara så wäl thesse som andra Lappar, wid et wite af 50 D:r Silf:mt alfwarligen förbudt, at nu eller framdeles thärstädes sig nedsätta; Öfwer åtlydnaden hwaraf, kronobetjeningen eger hålla nogaste uppsigt, och skynsamligen hos mig inberätta, hwad häremot i en eller annan måtto föröfwas kan; Hwilket alla som wederbör, till ofelbar efterrättelse ländet. Gefle Slott i Lands Can: d: 29. Nov. 1783.

J:A:N:C:

/J:E: *CH*

Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund).
Resolutionsbok år 1823.

Den 6 mars 1823 nr 46.

K. M:ts Befh:des öfver Jemtlands Län Utslag i anledning af Tännäs Byemäns ansökning om återbekommande af den Ränta, utg:de 4 Rd:r 6 sk:r 9 r. B:co, som de i trenne år ärlagt för Nybygges Lägenheterna Nässiödalen och Rogen, innom Tännäs S:n och Herjedalens Fögderie hwarförutan detta sistnämnde eller Rogens Nybygge af dem blifwit begärt till betesland för deras Boskap, i sammanhang hwarmed Fjällmännen Anders Mårtensson och Jonas Jonsson äfwen anhållit att, under Nybyggeswilkor, i samma Lägenheter winna införsel, öfwer hwilken skriftwäxling förre innehafwaren af berörde Nybyggen, Bruks Kamreraren E.J. Björkbaum blifwit hörd och sig förklarat, äfwensom Häradsfogden i Orten H:r Landskamreraren N.J. Nybleus utlåtande i målet afgifwit, meddeladt å Östersunds LandsContor etc etc.

Af Handlingarne uplyses att Bruks Kamreraren Björkbaum genom Resolution den 4:de September 1802 wunnit tillstånd att under femton frihetsår, som slutade sig med år 1817, uparbeta till Nybyggen de twänne Lägenheterne Rogen och Nässiödalen, det förra om twänne och det sednare om fyra trögs skatt; att Björkbaum sedermera i anseende till dess afflyttning därifrån Orten öfwerlåtitt sin rätt till samma Lägenheter åt Bruks Predikanten Orstadius, hwilken sednare åter, efter Björkbaums yttrade förmodan, skall hafwa afträdt dem till afl:ne Bruks Patronen Wiklund på Ljusnedal; att under allt detta den påbegynte odlingen å förenämde ställen blifwit åsidosatt ej mindre af Björkbaum sjelf medan han Lägenheterna begagnade, än ock sedermera af de personer som utan föregången wederbörlig anmälan,

däraf en längre eller kortare tid varit innehafware, samt att när omsi-
der frihetsåren tilländalupit hwarken Björkbaum eller någondera af hans
efterträdare föranstaltat det Räntan efter projecterade Skattetalet är
blefwen till Kongl. Maj:t och Kronan innom behörig tid ärlagd, utan
twärtom hafwa Tännäs Byemän som därstädes under tiden begagnat Slotter-
na, nu mera för trenne år eller 1818, 1819 och 1820 förskiutit den årlig-
ga afgiften till Staten. Och som Bruks Kamreraren Björkbaum genom omför-
mälte af honom eftersatte skyldigheter förverkat sin rätt till Nybygges
Lägenheterna Rogen och Nässiödalen, dem Fjällmännen Anders Mårtensson
och Jonas Jonsson till vidare odling begärt och äfwen af sådan anled-
ning företedt behörig Attest om god frejd tillika med wederhäftig Bor-
gen för de årlige kronoutlagorne; Altså will K.Befh:de tillåta dem att
desse, för närwarande ödelämnade twänne Nybyggen tillträda, likwäl med
wilkor att den årliga Räntan af dem i rättan tid ärläggas, samt att de
för öfrigt beflita sig om Lägenheternes upodling, hwarom KronoBetjeningen
i Orten hwart tredje år bör hålla ordentlig undersökning. Kommandes wid
målets så beskaffade utgång Tännäs byemäns anhållan att till mulbete för
deras boskap få begagna sig af Rogen, att helt och hållet förfalla, lika-
som KBefh:de icke eller kan lämna något afseende å deras påstående att
återbekomma de redan ärlagde krono Räntorne för oftanämnde Nybyggen, enär
Herr Lands Kamreraren Nyblei å tjenstens wägnar lämnade utlåtande *upph*-
ser att trackten under tiden blifwit af dem begagnad.

Sluteligen och då Bruks Kamreraren Björkbaum uteblifwit med sin
förklaring i denna fråga utöfwer den i Communications Resolutionen den
23 sistl: Januarii föreskrifne tid af fjorton dagar, anser KBefh:de
honom hafwa därigenom gjort sig förfallen till det i samma Resolution
utstakade Witet Twå RD: B:co, hwilket altså fastställles till betalning.

Den som etc. Kongl. KammarColleg. etc.

fyra månader etc. År och dag etc. etc. *etc.*

O. B:r

C.G.W:r

Författningar, förtättningshandlingar och
utslag rörande avvitlingen och skattlägg-
ningen i Häjedalen.

54

Det s. k. Hede-brevet

Ur Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund). Ankomna brev år 1841. Från Kungl. Maj:t. Nr 4.
ang. avvittringen i Håje-dalen.

N:o 4.

Pag. 2.

C A R L J O H A N med

Guds Nåde, Sweriges, Norriges,

Göthes och Wendes Konung.

Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Alsmäktig,
Troman, Landshöfding, Riddare af Vår Nordstjerne och Vår
Wasa Orden! Sedan WI i fråga om grunderne för avvittringen
innom Hede Pastorat uti Herjedahlen, under den 23 Mars
1837 i Näder förordnat en Comité, hvilken ägde att, efter
öfvervägande och granskning af de förut i ämnet afgifne
Förslag och yttranden samt vidare inhämtade nödige up-
lysningar, till Oss afgifva fullständigt Förslag till
lämpelige och ändamålsenlige föreskrifter i afseende å
nämnde Pastorats avvittring, så hafven I uti underdänig
skrifvelse den 19 Februari 1838 till Vår Nådiga pröfning
i underdänighet öfverlemnadt bemälte Committerades under-
däniga Förslag i afseende på Hede Pastorats, bestående
af Hede, Wendahlens och Tennäs Socknar, samt Storsjö Ke-
pell, avvittring, åtföljdt ej mindre af Protokollet vid
Committeéns sammanträde, än af dels till Committerade
och dels till Eder af Hede Socknemän, Kronofogden i Herje-
dahlen, Styresmannen för avvittringen i Jemtland samt
Förste Landtmätaren derstädes ingifne skriftelige anföran-

120

gångar å alla sidor upmätas och å Charta Kiggas, samt Sock-
nens eller samfällighetens inom annan Sockens eller sam-
fällighets område belägne ägor, der sådant låter sig göra,
utbytas så, att hvarje Socken eller samfällighet får sine
ägor inom egne gränser; men förekomma sådana ägor, som i
brist af tjenligt vederlag icke kunna utbytas, skola de,
derest de ligga spridde, i möjligaste måtto sammandragas
och med rediga gränser samt märken förres; åliggandes det
Landtmätaren att vid affattningen af alla rågångs linier
utmärka sådane föremål af sjöar, rinnande vatten, berg,
vägar och ängar, som angränsa eller afskära dem, äfvensom
Chartorne böra i öfrigt, så vidt ske kan, med tillhjälp
af Compass och stegmätning, under den vandring öfver ägor-
ne, som af Afvittringsberedningen föranledes, af Landtmäta-
ren kompletteras, samt Slotter och odlingslägenheternas
ungefärliga läge å Chartan utmärkas genom samma nummer, so-
de i den enligt 7:de §. af denna Stadga omnämnde Förteck-
ning deröfver erhålla.

§.5. Som Boskapsskötseln hufvudsakligast utgör ortens inne-
vånares näring, Kommer denna afvittring att förnämligast
grunda sig på fodertillgången samt det antal Kreatur, som
å hemmanen kunna underhållas; dock utan beräkning af den
tillökning, som tillfälligtvis kan upstå genom hämtning af
mässe.

§.6. För sådane hemman, hvarå Åkerbruk med någon förmon
kan bedrivas, skall 1 1/2 Tunnas årligt utsäde jemte Foder-
tillgång till utfodring af en häst, nio kor, tre ungnöt
samt Fyratio får och getkreatur anses svarande mot et

Gode männen, i närvaro af tillförordnad Krono Ombud, noggrant besigtigas och till lastalet uppskattas samt derjemte upgifterne med befindtlige tiondeländar nog jämföras.

§.9. Som marken icke annorlunda än till dess yttre gränser kommer att upmätas, och dess bättre eller sämre beskaffenhet således icke kan till visst Tunnländtal bestämmas, så skola Landtmätaren och Gode männen densamma i kronoombudet och jordägarens närvaro besigtiga, hvarefter och sedan om markens allmänna beskaffenhet och mer eller mindre duglighet till bete tagits noggran kännedom, samt proportionen emellan duglig mark och impedimenter enligt 3.§. i vår Nådiga Afvittrings Stadga för Jämtland af den 8 December 1820, inom hvarje område till ungefärliga beloppet i Afvittrings Instrumentet antecknats, Landtmätaren och Gode männen äga tilldela hemman^{en} så mycket skog och betesmark, som efter inhämtande af kronoombudets och hemmansegarne i Socknen yttrande, anses vara svarande mot behovet för de kreatur, som å hemmanen födas.

§.10. Till öfverloppsmarken äfvensom till de kronans af-
radsland, för hvilka icke finnas ostridiga eller stadgade
gränser och hvilka afradsland således måste anses ligga i
sammenhang med hemmanens öfrige ägor, äga hemmansegarne
i Socknen optionsrätt på sätt och med vilkor som 4.§. i
afvittringsstadgan för Jemtland af den 8 December 1820 inne-
håller; men finnas kronans afradsland med bestämda märken
och af den beskaffenhet, att de till upodlande af nya hem-
man kunna användas, böra de dertill indelas, sedan likväl
hemmansegarne förut erhållit fullsutenhet i ägor efter

vissa år från skatt och ränta samt andra onera, föreskriften i 1320 års Afvittrings Stadga för Jemtland, hvilken jemväl, i allt hvarom här icke finnes annorlunda stadgadt, kommer att i afseende å ifrågavarande afvittring vara gällande.

§.14. Sådane personer som före afvittringens början nedsatt sig på kronans afredsland eller öfverloppsmarker samt der verkställt upodlingar och husbyggnad, skola, så vidt de äro välfräjdade och kunna ställa säkerhet för lägenhetens behöriga upodlande och bebyggande, njuta förmånsrätt till nya hemman på de trakter der de sig nedsatt, så fram lägenheten dertill blifver disponibel. I öfrigt gäller, i afseende på förmånsrätt till nybyggen, stadgandet i Vårt Nådiga Bref den 22 Maj 1834.

§.15. På Eder pröfning må ankomma huruvida de vid vägsträckningen ifrån Hede till Norrige till äfventyrs blifvande Nybyggare må, emot skyldighet att underlätta och befordra communicationen efter samma väg åtnjuta någon lindring i utskylder eller ej.

§.16. Kostnaderne till Landtmätare och Gode män bestridas af Allmänna medel, men husrum, ved och ljus för dem under förrättningen, vare de enskilte delägarne skyldige att bestå, äfvensom 18.§. i Afvittrings Stadgan för Jemtland samt Våre i öfrigt derom för Jemtland i Nåderna gifne föreskrifter komma att i afseende på handtlangning och andre kostnader, lända till efterrättelse.

§.17. Som i anseende till markens olika beskaffenhet och deraf följande olika arbete vid densammes affattning och

20/11 1841 (Skattejällars) 56

Ansökan, avseende på renbetesområdet från
Anders manen i Jämtlands län.

Ur Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i
Östersund). Ankomna brev år 1841. Från Kungl. Maj:t. Nr 5.

N:o 5.

Pag 2.

C A R L J O H A N N ,

med Guds Nåde Sveriges, Norri-
ges, Göthes och Wendes Konung.

Wår Ynnest och Nådiga Benägenhet med Gud Allsmäktig
Troman, Landshöfding, Stallmästare, Riddare af Wåre Nord-
stjerne och Wasa Orden! Sedan i anledning af Fjellallmogens
i Undersåkers Socken af det Eder i Nåder anförtrorde Län
gjorde underdåniga ansökning att warda bibehållen wid de
renbetestrakter, den af ålder innehaft och att skillnaden
emellan dessa trakter å ena sidan samt Nybyggares och
Skattebönders ägor å den andra måtte blifva uppgången, Wi
i Nådigt Bref den 19. September 1837 förordnat, det borde
den i afseende på föreslående af grunder för Afvittringen
inom Hede Pastorat i Herjedalen utsedde Committé, äfven
afgifva underdånigt yttrande och Förslag rörande säkre
gränsors bestämmande för Lappallmogens renbetestrakter i
Länet, så hafven I, uti skrifvelse den 19 Februarii 1838,
till Wår Nådiga Pröfning i underdånighet insändt bemälda
Committerades uti sistnämnde fråga särskildt afgifne under-
dåniga förslag, i anledning hvaraf Wårt och Rikets Kammar-
Collegium, efter det General Landtmätericontoret blifvit

~~Bestämmelser~~
~~Skattefjell~~
~~utstaka~~

ker, utstaka nödige betestrakter särskildt för hvarje Skattefjell, hvarvid sorgfälligt tillses, att, så vidt möjligt är, nödig skog till bränsle icke saknas.

xx när och en av dem 5:o) Årliga räntan för hvardera af de sålunda utstakade markerne föreslår Landtmätaren och Gode männen, beräknad i smör, hvilken ränta sedermera af Eder pröfvas och, der den skälig anses, för ständig stadfästes.

ej tvistig
äro tillräckliga
ej äro tillräckliga
därutöver
KA.

6:o) Upstår Lappallmogen emellan, eller emellan Lappallmogen och angränsande jordägare^{xx} sådan tvist om skillnaden i Fjelltrakterne, som icke af Landtmätaren och Gode männen kan biläggas, underställes frågan Eder pröfning, som ägen i ämnet besluta.

~~här tillhörande~~
~~här tillhörande~~
~~här tillhörande~~

7:o) Fisket i de sjöar och strömmar, som finnas inom Lapparnes sålunda afrösade betesmarker, bör, derest det samma icke med indeldt ränta är försedt, åtfölja betesrättigheten mot särskild ränta, som af Eder bestämmes.

8:o) Några Nybyggen i Fjelltrakterne böra hädanefter icke upplåtas förr än Lapparnes betesmarker behörigen utstakade blifvit; dock kan i sammanhang med förrättningen rörande urskiljande af Lapparnes betesmarker, jemväl Nybyggen utstakas, där lägenheter finnas och Sökande dertill sig anmäla.

9:o) Aflöningen så till Landtmätare som Gode männen, äfven som till handtlangning under förrättningen bestrides af allmänna medel.

10:o) Så väl Socknarnes Hemmansägare och Nybyggare som Lappallmogen må äga, att hvar för sig utse en ojäfvig God man ifrån Socknar, hvilkas ägor icke till fjelltrakter

5e

Ur förrättningshandlingarna rörande avvitringsberedningen
i Hede, Tännäs och Storsjö socknar (akt Hede 5a).

År 1842.

År 1842 den 20 Julii sammanträdde undertecknad Förste
Landtmätare och Afvittrings Ingenieur för att höra angränsande
Sockne män och Fjäll-Allmogen i och för fortsättningen av den
förledet år här i Hede Pastorat började Afvittringen;

§ 6

x) SO
Härfjället

Närvarande utaf Fjällallmogen anmälte att de om Winterti-
den begagna Lillfjället^{x)} för sin boskap, äfvensom på det så kal-
lade Särffjället, dervid de villja varda bibehållne.

§ 8

Närvarande Bruksdisponenten L.F.Fahlander såsom innehafva-
re af Ljusnedals Allmänning vägrar Lappallmogen ~~&~~^{all} rätt till
Bete för sine Renar på Lillfjället, der efter löfte af Bruksogar-
ne bete varit gagnat. Öfrige angränsande byamän villja icke med-
gifva den af LappAllmogen begärde betesrättigheten.

År och dag, som ofvan

På Embetes Vägnar

J.A.Albin

Upläst och justerat:

Olof Olofs Son

Erik Halfvars Son

Jöns Pehrs Son

Zakris Pehrs Son

Olof Bergman

Swen Svens Son

Christian Svens Son

Ur förrättningshandlingarna rörande avvittningsberedningen i Hede, Tännäs och Storsjö socknar. (akterna Tännäs 10, Hede 5 och Storsjö 1). Åren 1844 - 1853.

Protokollet (akt Tännäs 10).

— — — — —

Den 19 juli 1844.

Ehuruwäl Fjällmännen, som äfwen blifwit kallade till sammanträdet den 15:de, och då äfwen genom fjällmännen Anders Mårtensson och Olof Andersson tillstädeskommit för öfwerenskommande af en bestämd rågång för ett dem af behofwet påkalladt Stamhåll å en trakt närmast fjällen, äfwensom för några andra behöfliga uppehållstrakter, derå Tännäs byemän afsagt sig optionsrätt, kunde likwäl, då för tillfället ej några bestämda linier utmärkas hvarinom detta Stamhåll borde begränsas, utan beslöts att dessa först vid sjelfva utstakningen skulle bestämmas, då wid traktens öfverskådande till läge och beskaffenhet tillfälle bäst torde yppa sig för bestämmande af lämplige rågångslinier; Sedan detta äfwen nu under den 16:de, 17:de och 18:de blifwit medelst utstakning och rörläggning å marken verkställt, och rågångslinierne å Chartan utmärkte, sammanträdde åter undertecknad Landtmätare med godemän och ofwannämnde parter för upprättande af protocoll häröfwer, hwilket äfwen nu skulle underskrifvas, justeras och godkännas;

Warande oftanämnde fjällmännens Vinter Stamhåll begränsadt af följande rågångar, dem Chartan närmare utwisar, neml: som utgångspunkt togs Nässjödalens Nybygges märke i den så kallade Stor Stöten, derifrån linien går i nordlig riktning vester om Fjettjen till ett nedsatt röse strax söder om Semming Olofssons bygge; derifrån i vestlig direction åt östra ändan af Tannsjön der röse äfwen lades, samt vidare öfver westerste knippen af Tansjövål ned i sjön Rogen.

Vidare beslöts att fjällmännen mot Funäsdalens ägoområde skulle besitta en trakt inom följande rågångar: från märket å Bränry, derifrån till södra ändan af Fiskbäcktjern, samt derifrån i en rät linie till västra ändan af Røwiken i sjön Rogen,

inneslutande fjällmännen genom denna gräns hela trakten söder om Rogen mot Nässjödalens Nybygge Idre Capell i Stora Kopparbergs Län och intill linien mot Funnäsdalens ägo område.

Fiskewattnen önskade parterne å ömse sidor få begagna som hittills.

Tännäs gästgifvaregård, som ofvan

På Embets Wägnar

A; E; Behm

Att sålunda öfwerenskommit blifwit äfwensom att detta protocoll för oss blifwit uppläst, samt härmed justeradt och godkändt, erkänna

Olof Bergman

Anders (bom) Mårtens son

Olof Erikson

Fullmäktige för Tännäs byemän.

Erkännandet och egenhändiga underskrifterna intyga:

Lars Svens son i Sveg och Öfverbärg

Jon Halfvars Son i Sveg och vallen

Godemän

Den 28 augusti 1845.

Sedan undertecknad Afvittrings Landtmätare uti Herjedalen redan, enligt wederbörliga förordnanden under den 4:de Julii 1844 samt den 21:sta Juneii innevarande år, och likmätigt Kongl: Maj:ts Nådiga Afvittrings Stadga för Jemtlands Län den 8:de December 1820 samt Kongl: Brefwet den 21 April 1841 å Karta lagt Funnäsdals by och Malmagens Nybygge med derintill angränsande fjäll och renbetestracter; äfwensom de under häfd innehafde hemman^{er} slätter jemväl nu å Kartan blifwit till ungefärliga läget utsatte, hwarigenom en tydligare öfwersigt af det hela samt lättnad wid bestämmandet af lämpliga rågångar mot angränsande byar och lägenheter wunnits samt för samma ändamåls vinnande till denna dag låtit kalla ej mindre Disponenten af Ljusnedals Bruk, Herr Bruks Patronen L.F.Fahlander och Tennäs Byemän såsom mot Funnäsdahls by angränsande, än ock Funnäsdahls-

byemän sjelfwe jemte samtelige fjällmän, hwilka ofwannämnde fjälltrackter röra - så infunno sig nu: Herr Bruks Patron Fahlander, personligen, - Nämndemannen Olof Bergman och Hemmansägaren, Klockaren Olof Ersson från och för Tennäs Kyrkoby, enligt under Afwittringen dem förut meddelad fullmakt, - samt fjällmännen Anders Mårtensson, Mårten Andersson, Nils Thomasson, Jon Andersson och Olof Jansson - Närwarande Godemän: Lars Swensson från Sweg och Öfwerberg, Jon Halfwarsson från Sveg och Wallen samt Lappgodemannen Jöns Pehrsson från Hede och Sörviken.

§ 1.

Fjällmannen Olof Jansson förewisade en mängd handlingar, hwilka han förmenade ligga till grund för fjällmännens rättigheter att framför hwarje annan få, emot erläggande af blifwande ränta eller skatt, begagna de af deras förfäder från urminnes tider innehafde fjäll och renbetestrackter, och upplästes nu dessa incompleta handlingar till den del, som ansågs förewarande sak kunna röra, utan att deraf kunde inhemtats hvarinnehållande om åberopade förfäders fjälltrackter hufwudsakligen varit begränsade.

§ 2.

Efter inhemtad kännedom af Funnäsdahls byemäns häfder emot Ljusnedahls Bruk, framställde undertecknad Landtmätare till parterne: om ej Ljusne elf ifrån öfra Borrström N:o 1 till den så kallade Ösjebacken N:o II, vore rättsenligaste och naturligaste sträckningen för rågång emellan Funnäsdahls by och Ljusmedahls Bruk, enär samma elf utgjorde häfde-skillnaden lägenheterna emellan; - Funnäsdahls byemän instämde samtelige häruti, men Disponenten af Ljusnedahls Bruk, Herr Bruks Patronen L.F. Fahlander, wille ej under något willkor ingå hwarken härpå eller på några andra gränse-bestämmelser emot Funnäsdahls eller Tennäs byar än de, som å den öfwer Ljusnedahls Bruk år 1819 upprättade Recognitions Kartan utwisar, andragande såsom skäl härföre, den redan då beräknade otillräckligheten af slätter och skog för Brukets fortfarande bestånd, enär tillväxt af skog i dessa fjälltrackter ej lär kunna beräknas till mindre än 100 å 150 års tid; anhållande, af dessa för sig och framti-

den bindande skäl, det måtte afgörandet häraf till wederbörlig afwittrings Rätt hänskjutas.

§ 3.

Förrättningsmannen jemte godemännen sökte härefter, med den kännedom de under affattning och genomvandringar af trakterna sig förwärfwat, tillwägabringa öfwerenskommelse om gränсор emellan Ljusnedahls Bruk och fjällmännen ifrån märket å Lill Mittåkläpp i Mittådalen emot Ljusne- och Gröndalarne; och å hwilka sistnämnde dalar Herr Bruks Patron Fahlander utslutande gör pretension, såsom nödwändige i och för Slått till Torpare under Bruket och wed för den närbelägna Jerngrufwan; — yrkande på grund häraf Fahlander, att rågången bör directe gå från märket å Lill Mittå-Kläpp N:o 3 till röset å Hafstorstöten N:o IV i Norrska Riksgränse linien; — Fjällmännen deremot, hwars förfäder varit i besittning af dessa dalar i hela dess widd angåfwo, — biträdde af deras godeman, Jöns Pehrsson, såsom för sina trängande behofwer af litet bränsle och wirke till renträdar och Kojor, hwarförutan de widsträckta, alldeles skoglösa, fjälltrackterne å Skars- Skarfdörs och Helagsfjällen samt Nedalen ej kunde begagnas, — oundgängligt af nöden få ifrågawarande rågång under följande sträckning: från märket å Lill Mittåkläpp N:o III till så kallade Rösswål N:o V; derifrån i rät linea efter Ljusnedalen fram mot Ljusnesjöarne N:o VI, vidare från samma sjöar, söderom Grönwål till N:o VII, westerom Grön-sjöarne, till N:o VIII samt sist vidare derifrån efter westra sidan af Gröndalen en lämplig sträcka af skog och bete fram till Funnäsdalsbyemäns rå, den så kallade Ösjebacken N:o II.

Förrättningsmännen, som, underanförde skäl å ömse sidor parterne emellan, ytterligare efter förmåga sökt tillwägabringa någon öfwerens kommelse om dessa rågångar, kunde dock ej härutinnan något åstadkomma, ehuru billiga än fjällmännens pretensioner tycktes wara — ett folk, historiskt, Sveriges första Stam, — nu wanlottadt, föraktadt, undanträngdt till de aflägsnaste, swåraste fjälltrackter, och snart sagt, wid tyningen af sin tillwaro inom Nationen; med förbiseende af de fel, som widlåda dem, likt hwarje annan menniska, kunde förrättningsmännen, med betraktan-

de här af, ej annat än vid sakens öfwerlemnande, anse dessa fjällmännens modesta pretensioner utan allt missbilligande.

§ 4.

Funnäsdahls byemän och Fjällmännen öfwerenskommo härefter om följande gränser sig emellan: Ösjebacken utgör rågång till märket i Westra Ösje sjöns westra ända, derifrån rågången går i rät linia till märket i westra ändan af Långbrotsjön, hwar-
est rågången mot Malmagens Nybygge widtager, och mot hwilket Nybygge för närvarande några rågångar åt denna led ej kunnat bestämmas, enär H:r Handlanden och Bruks Patronen M. Engzelius i Röraus, som lär äga pretension på ägor i denna trakt, ej för tillfället kunnat med kallelse anträffas, hwadan öfrige malmagsboer ej eller nu blifwit kallade.

Widare öfwerenskommo parterne att rågången borde gå från märket mot Malmagen, å södra sidan Malmags sjön, liggande detta märke midt uti ett rentråd, beläget 1,540 alnar upp i lien, i rät linea derifrån till röset å högsta Gråstöt — från Gråstöten i rät linia till Röfjälls Tjern — vidare från denna tjern till högsta Röfjäll, och slutligen från röset å högsta Röfjäll till nedlagde märket å Bränn Ri, i rågången emellan Tennäs och Funnäsdahls byar.

§ 5.

Då fullmäktige, som nämndt är, från Tennäs äfwen nu woro närvarande, sökte undertecknad Afwittrings Landtmätare äfwen emellan Ljusnedahls Bruk och Tennäs by tillwägabringa öfwerenskommelse om rågångar dessa lägenheter emellan, hwarwid Herr Bruks Patron L.F. Fahlander äfwen här åberopade samma stöd för samma sine i föregående 2:dra §: nämnde prætensioner, hwarefter Tennäs byemän genom deras fullmäktige, Nämndemannen Olof Bergman och hemmansägaren, Klockaren Olof Ersson, angåfwe sina prætensioner, som följer: Från öfra Borrström N:o I till Galtjerns noret N:o IX, från Galtjern noret vid Ljusne elf i rät linia midt emellan Galtjernwål och Rödtjernwål — Wallarne uppöfwer Lillfjället intill märket å Sörstedjan N:o X mot Långå by, hwarwid likwäl Tennäs fullmäktige, som ej hade sig bekant huru widt den der mötande Renndalens område sträckte sig, ej å densamma

hade några pretensioner.

Att förewarande sammanträde sålunda förelupit, Betygar,
Funnäsdahlens Gästgifwaregård den 28:de Augusti 1845.

På Embetes Wägnar

A;E; Behm

Lars Svensson Jon Halfvars Son Jöns Pehrs Son
Godemän

Att förestående Protocoll är för oss uppläst och att det-
samma blifwit, i enlighet med hwad under sammanträdet före-
lupit, fördt, samt till följe deraf nu justeradt, erkännes af,
Funnäsdahlen, som ofwan.

å Funnäsdahls byemäns wägnar

Ingebrikt Fundin

Christian Lars son

Jon Lars son

Pehr Dalsten

närwarande fjällmän:

M. Andersson

Olof Jansson

Jon Andersson
(bom)

Erik Långström

från Funnäsdalen.

Olof Bergman

Olof Eriksson

Fullmäktige från Tennäs
Kyrkoby

Wid förestående Protocolls justerande har jag funnit mig
föranlåten reservationsvis anföra:

Om gränseskilnaden emellan Funnäsdahlens by och Ljusne-
dahls Bruks Recognitions allmänning yttrade jag: att jag icke
ansåg mig kunna frångå de pretensjoner, som vid Recognitions all-
menningens afmätande 1819 blifvit af dåvarande Bruksegare fram-
stälde, hälst som Kronans Rätt och Bruksrörelsens framtida be-
stånd häraf vore beroende; hvarföre jag ansåg mig bäst försvarad,
utgången må blifva huru som hälst, om tvistigheterna härom hän-
skjutas till vederbörlig Afvittrings-domstols afgörande.

Rörande Fjällmannens pretenderade gränseskilnad, hvilken
af förrättningsmännen ansetts för rimlige och af dem derföre
blifvit förordade, kan jag icke underlåta att göra vederböran-
de uppmärksamme på: att genom denna af Fjällmännen pretendera-
de gränse skilnad, deras område skulle komma Grufvorne så nära,

att brist på Wed till Grufvorne ganska snart skulle inträffa. Genom fjällmännens vistande med sine Renhjordar (hvilka hjordar som allmänt känt är icke låta styra sig af Walljonen) så nära intill Grufvorne och de förnämsta slätterne som äro belägna i Ljusne- och Gröndahlarne, kan temmeligen sannolikt antagas att dessa blifva nedtrampade och den för Werkets drift erforderliga foder tillgång förstörd. Huru fjällmännen skulle kunna ersätta sådane för Werket och dess arbetspersonal inträffande förluster förmår jag icke inse. Dessutom tror jag att så tillräckliga trackter finnas; hvilka för fjällmännens behof äro fördelaktigare, än den nu ifrågavarande del af Ljusne- och Gröndahlen; och dessutom vidsträcktare och mera skogbeväxta.

Wid de af Tennäs byamän gjorde pretensioner får jag endast i korthet anmärka, att all Brukets växtligaste och bästa skog är belägen inom samma pretentionslinia.

Funnesdahlen som ofvan

L:F:Fahlander

Erkännandet och egenhändiga underskrifterna intyga:

Lars Svens son Jon Halfvars son begge från Sweg

Godemän.

Den 28 augusti 1852.

§ 4.

Wid fråga om gräns mot fjällmännen å södra sidan om Tennäs Kyrkoby vid Nässjödalen är gränsen projecterad att taga sin början i Södra Fjättsjön där ån fjätån infaller däriifrån linien går i rät sträckning öfver Lillfjället till södra sidan af Fjettjern öfver Brännstöt fjället Tannsjövåla till sjön Rogen vidare efter sjön Rogen till Röviken i vestersta ändan af sistnämnde sjö, sedan till vestsödra sidan af Myskelhåarne där vestra stranden följes till Elfven Mysklans inlopp i sagde sjö, däriifrån till Skoms hå Ri, vidare till Fiskbäckvål, så till Bränd Ri, däriifrån till Røfjället öfver Öratjernarne, däriifrån till västra änden af Svansjön, så öfver nämnde sjö till Kläppen däriifrån till Svansjö Kläpp, däriifrån till Gråstötarne däriifrån till ägofiguren under N:o 22 å Chartan däriifrån till Lågvåla och sist i Rikslinien - den

fjälltrak som nu af nämnde rålinier blifvit innesluten begagnas af fjällmännen Anders Mårtensson, Nils Jonasson Fjällberg, Anders Jonasson Fjällberg och Mårten Andersson samt Olof Andersson, däraf Anders Mårtensson med 6 Personers hushåll har 300 Större och mindre Renar, Nils Jonasson Fjällberg har 8 Personer och 400 st: Renar, Anders Jonasson Fjällberg har 5 Personers hushåll och 200 st: Renar, Mårten Andersson med 4 Personers hushåll och 8 st: Renar samt Olof Andersson med 4 Personers hushåll och 20 st: Renar. Som delägare till Gröndalen anmälde sig Lappmännen Olof Torkelsson, Hans Andersson, Olof Jansson, Hans Olofsson, Anders Olofsson och Enkan Maria^S Jons Dotter samt Enkan Andria Hans Dotter hvilka begagnat södra sidan af Gröndalen till Ljusneelf - och på norra sidan om Ljusneelf i Gröndalen fjällmännen Jon Andersson, Tommas Olofsson Kant, Maria Nils Dotter, Maria Anders Dotter, Måret Hans Dotter, Nils Jonsson, Lars Jonsson, Nils Andersson, Enkan Margreta Anders Dotter; af dessa fjällmän har Olof Torkelsson 6 Personers hushåll och 150 Renar, Hans Andersson med 4 Personer och 60 Renar Olof Jansson med 6 Personer och 50 Renar, Hans Olofsson med 3 Personer och 40 Renar, Anders Olofsson med 2 Personer och 30 Renar, Enkan Maria Jons Dotter 2 Personer och 50 Renar Enkan Andria Hans Dotter med 3 Personers hushåll och 30 Renar, Jon Andersson med 9 Personer och 1000 Renar, Tommas Olofsson Kant med 7 Personer och 100 Renar Maria Nils Dotter med 1 Person och 40 Renar, Maria Anders Dotter med 1 Person och 20 Renar, Mårit Hans Dotter med inga Renar, Nils Jonsson med 3 Personers hushåll och 100 Renar, Lars Jonsson med 7 Personers hushåll^a 1000 Renar, Nils Andersson med 7 Personer och 50 Renar, Enkan Margreta Anders Dotter med 7 Personers hushåll och 600 Renar - desse nu uppräknade fjällmän begära att få blifva behållne med hela Gröndalen från Ösjöbackens inlopp i Elfven Ljusnan och rätt öfver dalen och derifrån till röset å Rössvål samt därifrån till röset å Lillmittåkläpp och vidare till Lilla Axhögen der Storsjö Socken möter.

§ 5.

Inom Storsjö Sockens område uti Mittådalen hafva följande fjällmän varit boende Lappordningsmannen Jon Andersson - Nils

Jonsson och Maria Nils Dotter samt Hans Andersson med förr uppräknade Personers hushåll och Renar samt Andria Hans Dotter Armfelt.

Uti Skärkdalen finnes följande Lappar Nils Andersson med 7. Personer och 100 Renar Tommas Olofsson Kant med 7 Personer och 100 Renar, Maria Lisa Jonas Dotter med 3 Personer och 100 Renar.

§ 6.

Uti Ljungris bo fjällmännen Anders Tomasson med 3 Personers hushåll och 150 Renar — Pehr Andersson med 7 Personer och 200 Renar — Jon Torkelsson med 8 Personer och 300 Renar och Olof Jansson med 6 Personer och 50 Renar.

Tommas Nilsson med en Person och 300 Renar — sistnämnde fjälltrackter Mittådalen, Skärvaxdalen och Ljungris äro serskildt afrösade i vederbörande fjällmans och Hemmansägares närvaro.

§ 7.

Kronoombudet Herr Krono Länsmannen C.F.Lund yrkade: att Byalagen hvar för sig, eller där byaskillnader icke kunna bestämmas, torde böra tilldelas ägor motsvarande gamla Skatte-talet, och att öfverloppsmarkerne, som innefatta dels Ri och Rönningsvålens Krono Afrädsland dels ock Ljusnedals Krono Allmanning, områden för Lapparnes Renbetes trackter måtte utskiftas, samt hvarje samfällighet tilläggas det område, som lämpligen, under optionsrätt, bör utaf Kongl: Maj:ts och Kronans öfverloppsmark utskiftas. Beträffande Sockne skillnaden emellan Tennäs och Hede Socknar, torde Landtmätare och Gode Män bestämma densamma, likväl med iagttagande att hemmanen Medskogen tilläggas ägor och områden, så att åtminstone det ena hemmanet kan vinna besutenhet vid och intill nya vägen, därigenom Långå och Tennäs Byemäns skyldighet, att vid vägen hålla Stuga och Stall för färdmän, som behöfva hvila därstädes, möjligen kan öfvertagas utaf hemmanen Medskogen; då intet vidare blef anfördt tillkännagaf undertecknad Landtmätare det besigtning af den såkallade Gröndalen under infallande vecka skall förrättas, innan justering af detta protocoll företages, hvarom vederbörande om dagen för denna förrättning skola underrättas.

d. 7:de September

Inställde sig undertecknad Landtmätare, Kronombudet och Godemän, jemte vederbörande Jordägare efter serskild kallelse uti Medskogen för att afsluta och justera detta protocoII, och då inga tillägg därtill gjordes afgafs följande

Utlåtande

Sedan alla vederbörande varit kallade och haft tillfälle att yttra sig före Afvittringens afslutande, i Medskogen meddelas nu att Landtmätare och Godemän med stöd af 1820 års Afvittrings stadga och Kongl. brefvet den 20:de April 1841 komma att så fort medhinnas kan uppgöra förslag för Afvittringens afslutande, hvarefter underrättelse om förloppet Socknemännen meddelas innan någre fatalier äro att ytterligare iagttaga, hvarefter sammanträdet upplöstes. År och dagar, som ofvan

På Embetes vägnar

H;F;Behm

Att förestående protocoII blifvit uppläst och justerat; erkännes Medskogen den 7:de September 1852.

C;F;Lund

Krono ombud

Erik Hans son

i Långå

Sven Svensson

Jon Svensson

ifrån Tännäs

Olof Jonsson

Christian Larsson

i Funäsdahlen

Egenhändiga namnteckningarne intyga

Erik Wallin

P;Byström

Den 30 juni 1853.

År 1853 den 30:de Juni inställde sig undertecknad Commissions och Afvittrings Landtmätare uti Hede Kyrkoby å Gästgifvaregården därstädes, för att, enligt af Konungens Höge Befallningshafvande i Jemtlands Län erhållet förordnande af den 24:de Maji 1853 och hvilket förordnande den 7:de nestveke ne Junii månad mig meddelas, åter fortsätta och afsluta afvittringsgöromålen uti denna, samt Tennäs och Storsjö Socknar, och har genom kungörelsen, som i laga tid blifvit uppläsne från pre-

dikstolarne uti sagde Socknars kyrkor, dag blifvit kungjord då detta arbete skulle företagas. I egenskap af Gode män närvarande Kyrkovärden Olof Mårtensson från Öfverberg och Hemmansägaren Lars Svensson från sistnämnde by och Svegs socken. För Hede Kyrkoby anmälde sig Bonden Harald Svensson i anledning af fullmägt, af den 23 Junii detta år, som acten vidfogas under littera A, att Hede Byemäns rätt bevaka rörande gränssörne för Lapparnes Renbetesnyttningar vid det så kallade Serffjellet. Gästgifvaren Pehr Zakrisson, från Hede kyrkoby, närvarande för att egen talan föra rörande samma sak, äfvenså Bonden Jöns Olofsson från sistnämnda by. Af Lapparne närvarande FjellOrdningsmannen Jon Anderssons dräng Lars Andersson, Enkan Margareta Fjellströms dräng Lars Fredriksson samt Thomas Olofsson Kant från Skärvoxådalen i Storsjö Socken. Att Kongl: Majt:s och Kronans Höga Rätt och bästa bevaka anmälde sig Krone Länsmannen C.F. Lund i anledning af Konungens Höge Befallningshafvandes i detta Län förordnande af den 20 dennes, och för Hede Pastors Boställe Herr Comminister Sparrman enligt Consistorie förordnande af den 23 Junii 1852. Jämf emot förrättningsmännen eller Ombuden anmäldes ej.

Consistorie Ombudet Herr Comminister Sparrman från Wemdalen tillkännagaf, det han ansåg att Hede Pastors Boställes rätt på intet sätt förnärmades om Serffjellet med bestämda gränssör af-rösades till vinterstamhåll för Lapparnes Rensdjur som af detta fjell äro i stort behof vintertiden; Krono Ombudet Herr Krono Länsmannen Lund förenade sig med förenämnde ombud däruti, att sagde fjell borde Lapparne tillerkännas med så stor del, af därintill stötande skogsmark, som utan att förnärma Hede boernes slåtter och betesnyttningar vid deras fåbodar intill detta fjell, kunde låta sig göra. Fullmägtigen för Hede Kyrkoby Bonden Harald Svensson yrkade, att viss tid för Lapparne borde bestämmas när de med sine Rensdjur finge flytta till Serffjellet, i fall det skulle beviljas dem att vistas därstädes hvilket han och hans medintressenter ville bestrida: Och då förrättningsmännen och Ombuden anse att detta yrkande af viss tid, borde vara ordsak till befrämjande af sänja mellan Hede boerne och Lapparne, så föreslås det Lapparne med sine Renshjordar ej

finge flytta till Serffjellet förr än den 1 Januarii hvarje år, då de sedan under vintertiden där utan åtal finge bo och vistas med sine Renar, och skall det åligga Hede Byemän, som hafva slotter vid sagde fjell, att till nämnde tid hafva afhämtat det bergade fouraget på det att Renarne ej måtte skada derå förordsaka.

Uppå undertecknad Landtmätares framstälde fråga huruvida de uti Jordeboken antecknade KronoAfradslanden Storsjö och Ljungdals skogen, Gröndalen, Serfvålfjellträkt, Högvålen Ri och Rönningsvålen vore med rå och rör skiljde från Hede Pastorats öfrige ägor, tillkännagafvo de närvarande ombuden det de ej hört eller inte någre gränsor för desse Krono Afradslands lägenheter, utan att de vore att anse som liggande i samfällighet med Hede Pastorats ägor och följackteligen nu borde med dem Afvittring gemensamt undergå.

Då intet vidare var att till protocollet anföra, och förrättningsmännen vore ense därom, att Serffjellet borde Lapparne tillerkännas, så tillsades Ombuden och Jordägarne att medfölja dit för att därstädes åt Lapparne utstaka vinterstamhåll, samt att bestämma den ränta som Lapparne för Serffjellet böra årligen utgifva.

Den 1 Julii

Sedan förrättningsmännen i Jordägarnes och Lapparnes närvaro tagit noga kännedom om lägenheterne vid Serffjellet, blef utstakning af gränsorne för fjelltrackten förrättad, samt afgälden som för fjellet årligen till Kongl: Maj:st och Kronan bör utgifvas bestämd till 5 mkkr Smör; Sålunda passerat; betyges Serffjellet den 2:dra Julii 1853.

På Embetes vägnar

H;F;Behm

C;J;Lund

Olof Mårtensson

Krono ombud

Er.Sparrman

Consistorii Ombud

Lars Svensson
gode män

Att förestående protocoll blifvit uppläst och justerat, erkännes Serffjellet, som ofvan Lisbet AndersDotter Kant Harald Svensson Pehr Zakris son Egen händiga namnteckningar Betygar Olof Mårtens son E.Wallin

— — — — —

Avvittringsförslaget den 17 oktober 1853 för Tännäs socken
(akt Tännäs 10).

(D) Lapptrackterne vid Lillfjellet, sjön Rogen, Brätt och
Katt Ri, Wetta, Lågvål och Rutfjellen samt Grå och
Lillstöten med en oändligt storstenig och steril
mark, synnerligast vid sjön Rogen där den är beväxt
med ringa skog, och för sten, nära oåtkomlig vit-
mosse, anses böra ränta 10 mkr Smör eller utgifvan-
de av däremot svarande penningar efter
markegångspris (tld) (kpld) 84.540 12

(E) Lapptracterne mot Malmagens, Funnäsdalens och Ljus-
nedals Bruks hemman vesterst i Gröndalen mot Nor-
riges gränsen, anses böra svara för 5 mkr Smör
årligen eller däremot svarande penningar efter
markegång 10.554 25

Avvittringsförslaget den 17 oktober 1853 för Hede socken
(akt Hede 5).

Serffjellet, Lapptract som anses vara alldeles oumbärlig för
Lapparne till vintertract för deras Renar, och hvartill Lap-
parne uti Ljungris^{och} Skärvaxdalen hörande till Storsjö Capellag,
äro i stort behof, hvarföre förrättningsmännen föreslå att
Lapparne i nämnde trackter gunstigt måtte med Serffjellet få
blifva bibehållne mot utgifvande af 5 mkr Smör eller däremot
svarande penningar efter markegång, i ränta årligen, till
Kongl. Maj:t och Kronan. Fjellet innehåller 12922 (tld) 1 (kpld)
däraf 925 Tunl:d äro med skog beväxte.

Avvittringsförslaget den 17 oktober 1853 för Storsjö kanpellag
(akt Storsjö 1).

E Fjelltrackterne af Wester och öster Stölje med en
del af FlatRu, Stora och Lilla Axhögarne, Mittå-
stötarne, Mittåkläpparne och ^{östra} Skärvaxvål jem-

te Skarsfjell begagnas under det gemensamma namnet Mittådalen af LappOrdningsmannen Jon Andersson med 12 Personers hushåll och circa 400 st: Renar, Tommas Olofsson Kant med 7 Personers hushåll och ungefärligen 100 st: Renar samt Nils Andersson med 7 Personers hushåll och vid pass 100 st: Renar. Nils Jonsson med 3 Personer och 100 Renar Maria Nils D:r med 1 Person o 40 Renar Hans Andersson med 4 Personer och 60 Renar samt Andria Hans D:r Armfelt med 3 Personer och 30 Renar.

Räntan för ofvannämnde fjell föreslås till 10 mk:r Smör årligen.

Gröndör och Höghögfjellen af Östra Skärvaxvål, af Flat Ru Yttre Skärwax och Serfvål, af Vester och Östra Stölje, Hög Rensvål samt Skars och Helagsfjellen, som begagnas under det gemensamma namnet Skärvaxdalen, nyttjas af Lappmannen Anders Nilsson Fjellström, som har 7 Personers hushåll och ~~circa~~ ^{circa} 500 st: Renar. Nils Andersson med 7 Personer och 100 Renar, Tomas Olofsson Kant med 7 Personer och 100 Renar samt Maria Lisa Jonas D:r med 3 Personer och 100 Renar. Och föreslås ränta för nyssnämnde fjelltrackt till 10 mk:r Smör årligen.

Fjelltrackterne utgörande en del af Lundöret, Sömmikarivåla, Rinnsnäf, Orrknipparne Norra Ljungdalsberget, Husvål och Dunsjöfjellen, Wargtjernstöt, af Gröndör, Helags och Skarsfjellen med gemensamt namn Ljungris, begagnas af Lappmannen Anders Thomasson med 3 Personers hushåll och ungefärligen 150 st: Renar, Enkan Anna Mårtens Dotter med 3 Personers hushåll och circa 100 st: Renar Jon Torkelsson med 4 Personers hushåll och 300 st: Renar och flickan Maria Lisa Jonas Dotter, som har vid Pass 100 st:

Renar Pehr Andersson med 7 Personer och 200
Renar, Jon Torkelssom med 8 Personer och 300
Renar, Olof Jansson med 6 Personer och 50
Renar och Tommas Nilsson med 1 Person och
300 Renar och föreslås räntan för Ljungris-
trackten med sist uppräknade fjell till
10 mk:r Smör årligen.

Fjelltrackterne Mittådalen, Skärvaxdalen
och Ljungris med till desse trackter höran-
de fjell innehålla en sammanräknad areal

170.587 (tld) 4,9 (km²)

Hede tingslags äodelningsrätts och ägoskillnadsrätts arkiv
(landsarkivet i Östersund).
Protokoll åren 1846 - 1900.

Protokoll, hållet hos Hede Tingslags Ego-
skillnads Rätt, vid dess sammanträde på
Gästgifvaregården i Funnäsdahlen den 30:de
och 31 Juli 1846.

Den 30:de Juli.

S.D. Efter det, - till följd af Häradshöfdingen, Herr Lagmannen
och Riddaren af Kongl. Maj:ts Nordstjerne Orden Johan Magnus Behms
hos Kongl. Svea Hofrätt skrifteligen framställd anhållan, att sedan,
i anledning af Styresmannen för Afvittrings Werket i detta Län, Herr
Förste Landtmätaren J.A. Albins hos Kon. Befhde derstädes gjord an-
mälan, att vid afvittringen upstått tvist om rågången emellan Kro-
norecognitions skogen, Ljusnedahls Allmänning, samt Funnäsdahlens,
Tennäs och Långå byar, äfvensom angränsande nybyggen och renbetes-
trakter inom Hede pastorat, samt att derjemte ingången förening e-
mellan Långå och Tennäs byar om råskillnaden blifvit klandrad, Kon.
Befhde anmodat Herr Lagmannen och Häradshöfdingen att omförmäldte
tvister uptaga och afgjöra, men Herr Lagmannen och Häradshöfdingen
vore af jäf hindrad att dermed taga befattning, särskild Domare kun-
de konstitueras att samma tvister handlägga - Kongl. Hof Rätten för-
ordnat undertecknad, vice Häradshöfding, att såsom särskild Domare
nyssnämnde mål företaga och i laga ordning med slut afhjelpa; så
hade för handläggning af samma mål denna dag blifvit bestämd och kun-
görelse derom, till efterrättelse för dem, hvilkas rätt af förevaran-
de tvister kunde vara beroende, inom laga tid uppläst i Hede, Tennäs,
Ljusnedahls Bruks och Storsjö Capells kyrkor, samt kallelse å Krono
och Consistorii fullmäktige utfärdad; äfvensom underrättelse om sam-
manträdet Herr Förste Landtmätaren Albin meddelad; Och sedan Ego-
skillnads Rätten, under Ordförande af undertecknad samt med
Ledamöter Olof Ersson och Olof Olsson från Wemålen, hvilka sednare
nu aflade Domare Ed, sammanträdt, inställde sig i stället för Herr
Förste Landtmätaren Albin, som anmäldes vara af andre Embetsgörömål

från inställelse härvid hindrad, Herr Commissions Landtmätaren H. Behm, för att Rätten med erforderlige uplysningar tillhandagå, å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar Krono Länsmannen, t.f. Stads Fiskalen C.J. Strand, enligt Kon. Befhdes i Länet Ordres den 22 sistlidne Juni och i egenskap af Consistorii fullmäktig Herr vice pastor Johan Steinvall, på grund af Dom Capitlets i Hernösand för honom utfärdadt förordnande af den 15 innevarande månad; hvarjemte tillstädeskommo Herr Brukspatronen Lars Fredric Fahlander, jemväl förande talan för sin medintressent i Ljusnedahls Bruk, å Tennäs bys vägnar Bönderne, Nämnd: Olof Bergman och Jon Svensson, bäggersammastädes, för Funnäsdahlens by Bönderne Christian Larsson och Eric Pehrsson Långström derstädes, från Långå by Bönderne Olof Ersson, Sven Mattsson och Pehr Grubb, den sistnämnde äfven såsom Ombud för Jöns Pehrsson och Pehr Olsson i Långå, från Medskogen Jon Jonsson och Hans Andersson, från Storsjö by kyrkovärden Pehr Pehrsson och från Ljungdahlen Nämnd: Jon Månsson, de 2:ne sednare jemväl förande talan för hvar sine bygrannar; samt från Messlingen Bönderne Gutorm Jonsson och Erik Jonasson; äfvensom bland angränsande Fjellmoge sig infunno Olof Jansson, Pehr Andersson, Anders Thomasson och Anders Nilsson Fjellström från Storsjöfjellet, Jon Andersson i Mitadalen g:n sonen Anders Renskytt, Olof Torkesson i Gröndalen, från Tennäsfjellet Anders Mårtensson, Nils Johansson, Olof Andersson och Thomas Olsson Kants hustru Elisabeth Andersdotter; hvarförutan Nybyggessökanden Olof Åhs i Ostbacken anmälte sig närvarande.

Af nu företedda handlingar inhämtades, att sedan, vid af Afvitt-rings Landtmätaren, Herr Under Löjtnanten A.E. Behm å Medskogen den 25 Augusti 1845 hållet sammanträde, öfverenskommelse träffats, att råskillnaden emellan Tennäs och Långå byar skulle gå "från röset å Sörstedjan i rät linea till märket vid Storvaltjern, derifrån i rät linea till nedsatta märket straxt norr om Medskogens fäbodevallar, vidare från sistnämnde märke i rät linea öfver Medskogsvallarne till lagde märket vid Kålbens Hån, vidare derifrån till röset å högsta Glomberg samt sist från Glomberget i rät linea till röset å Storsto-ås, med bibehållande för Walmåsens och Långå byemän, under häfd af de å ömse sidor denna sistnämnda rågångssträckning belägna slåtterna, Glumtjern och en slåttdam vid ån Stor Gruckan tillhörige de förre och ett nytt slåttdam vid ån Lill Gruckan, de sednare",

så hade Olof Bergman från Tennäs kyrkoby, å samtliga Tennäs Socknemäns vägnar enligt Sockenstämmo protokoll den 12 October 1845, hos Kon. Befhde i Länet yrkat ogillande af nyssomförmälde öfverenskomelse; i anledning hvaraf Kon. Befhde uti Utslag den 17 sistl. Januari förklarar frågan derom, såsom tvistig, tillhöra vederbörande Domstols pröfning och afgörande, der sökanderne alltså egde att sin talan fullfölja i händelse af befogenhet; att vid sammanträde den 28 Augusti 1845, som hållits af förbemälde Herr Under Löjtnant, stridiga åsikter gjort sig gällande i afseende på sträckningen af rålinierne emellan Ljusnedahls Allmänning å ena sidan samt Tennäs och Funnäsdahls byar, jemte angränsande nybyggen och renbetestrakter, å den andra, så att i fråga om rågången emellan Allmänningen och Funnäsdahls by, delägarne i den sednare föreslagit, att rålinien skulle utgöras af Ljusne elf ifrån öfra Borrström N:o 1 till den så kallade Ösjebäcken N:o II; hvaremot Ljusnedahls Bruk icke ville medgifva andra gränse bestämmelser emot Funnäsdahls och Tennäs byar, än de som den öfver nämnde Bruk år 1819 upprättade Recognitions Charta utvisade; att i afseende på gränserna emellan Bruket och fjällmännen ifrån märket å Lill Mittå Kläpp i Mittådahlen emot Ljusne och Gröndalarne, på hvilka Bruket gör uteslutande pretention, Bruket ansett rågången böra gå directe från märket å Lill Mittå Kläpp N:o 3 till röset å Hafstorstöten N:o 4 i Norska Riksgränse linien, då deremot fjällmännen ville få rågången i sträckning "från märket å Lill Mittå Kläpp N:o III till så kallade Rössevål N:o V, derifrån i rät linea efter Ljusnedalen fram mot Ljusnesjöarne N:o VI, vidare från samma sjöar söder om Grönvål till N:o VII vester om Grönsjöarne till N:o VIII samt sist vidare derifrån efter vestra sidan af Gröndalen till Funnäsdals byemäns rå, den så kallade Ösjebäcken N:o II"; och Tennäs byemän påstått, att rålinien emellan Tennäs by och Ljusnedahls Bruk skulle sträckas från "öfra Borrström N:o I till Galtjerns Noret N:o IX, derifrån i rät linea emellan Galtjernvål och Rødtjernvål-vallarne up öfver Lillfjället intill märket å Sørstedjan N:o X mot Långå by".

Till stöd för sine här ofvan angifne pretentioner företedde Ljusnedahls Bruksägare

1:o) numera afl: Herr Förste Landtmätaren Sundings protokoll för den 19 Juli och 30 Augusti 1819, vid af honom med vederbörande hållne sammanträden i och för afmätning och skiljande från angränsande

skogar af ifrågavarande utaf Ljusnedahls Jernverk begagnade Krono Allmanning; hvilket protokoll gaf vid handen dels, att i afseende på råskillnaden för nyssnämnde Krono Allmanning emot Mässlinge och Långå, samt Tennäs byar föreningar blifvit träffade, på det sätt, att rågången skulle sträcka sig emellan Allmänningen och Mässlinge by "efter Lillbäcken tills den faller uti Mittå-åhn, derifrån i rät linea öfver Berget Kappruhn med den öfriga fjellsträckningen till en punkt uti Byeskillnaden emot Långå, å Chartan tecknad med Lit. A", emellan Allmänningen och Långå by "från Låssnings Åhn efter den linea, som å marken blifvit af Landtmätaren uppgången till Ulfberget samt derifrån till Sörstädjan å Lillfjället och vidare till Mässlinge sjöns öfre ¹⁾ ända, med förbehåll att inom denna linea Anders Pehrsson behåller å Krono Allmänningen den del af Rehndalarne som ligger öster om Sörstädjan, hvilken tract är lagligen insynad år 1771 till Nybygget Medskogen äfven Skantsen benämnd" samt emellan Allmänningen och Tennäs by "söder om Elfven från Röstberget till Rasselberget och derifrån till Rasselbäckens inlopp i Ljusne Elf, så att Tennäs Byemän tills vidare behålla dess slätter och fäbodas å Krono Allmänningen vid Ljusne Elfven och Röja ån, emot det att Bruket förbehöll sig rättighet, att framdeles till skatte få lösa Tennäs Boarnes fäbodas och slätter norr om och vid Ljusne Elf"; dels ock att förrättningsmännen uti deras betänkande förklarar, att sedan då den af Ljusnedahls Jernverk begagnade Krono Allmanning blifvit i följd af Kon. Befhdes förordnande afmätt, på Charta lagd och beskrifven men till sine Råskillnader från angränsande ägor icke kunnat till fullo bestämmas, såvida genom då träffade föreningar, som på begäran blifvit i protokollet intagne, råskillnader endast emot Mässlinge och Långå, samt Tennäs byar, under vissa förbehåll, äro gifna, samt emot Norska gränselinien särskildt fastställd, deremot råskillnaderne emot Funäsdahlens by samt fjällmännens område fortfara att vara tvistiga, varande i sakens så stridande beskaffenhet Krono Allmänningens område uptagit å Chartan, jemte de angränsandestvistiga pretentionslinier efter de gränser Bruksägarne, de der innehafva och begagna Krono Allmänningen påstått och under förrättningen upgifvit; så ock emedan Kongl. Maj:t genom dess Nådiga skrifvelse den 5 Maj 1819 Nådigt anbefallt, att Krono Allmänningen skall på sätt och uti den ordning Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning om Skogarne i Riket den 1 Aug. 1805 föreskrifver, vid denna förrätt-

1) Rätteligen Östra

ning helt och hållet anses varande under Ljusnedahls Bruk såsom Recognitionsskog aldrig begagnad, så ansågo förrättningsmännen af anförde skäl, förrättningens vidare åtgärd tillhöra Konungens Befallningshafvande i Länet; varande uti förenämnde Landtmäteri Protokoll åberopad en före 1690 öfver Bruksallmanningen författad Charta, som skulle genom olyckshändelse förkommit och icke kunnat igenfinnas; Och fans i samma Protokoll tecknad följande: "Rågångsbeskrifning. Gränserna omkring Ljusnedahls Bruks Allmanning taga alltså, enligt Bruksägarnes upgift, sin början emot Funnäsdahlen och Tennäs byar vid N:o 1 Grönfjället, en punkt i Riksgränse linien emellan Sverige och Norrige, vidare till N:o 2 Osjöfjället, dädan till N:o 3 Ramundberget, så till N:o 4 Skarfven, ytterligare till N:ris 5 och 6 Funnäsdahlsberget, hvarifrån skillnaden uti rät linea framstryker öfver Röst och Råsselbergen till N:o 7 Råssel å mynnnet eller der Råssel ån faller i Ljusna Elfen, som sedan följes till dess den faller i Sjön Låssen N:o 8; sträckande sig vidare efter Meddjupet och sistnämnde sjö till Låssnings ån eller Forssen N:o 9, hvarest Funnäsdahlens och Tennäs byar stadna och Långå by i Tännäs Sockn vidtager, utgörande en sträcka av 110760 alnar eller cirka 6 1/8 mil. Från sistnämnde märke N:o 9 går skillnaden emot Långås by N:o 10 Ulfberget, dädan till N:o 11 Sörstädjan och sedan till N:o 12 Mässlingsjöns Östra ända, där Mittå Elfen faller ur sjön Mässlungen. Vidare mot Mässlunge by, som följer Meddjupet af sistnämnde sjö och Mittå Elfen, till N:o 13 Lillbäckmynnnet, dädan efter Lillbäcken till N:o 14 fjällfoten mot Lappmarken, så till N:o 15 Dalder sjöbäcken, ytterligare till N:o 16 Stora Axhög stöten och N:o 17 Lill Axhögen, dädan till N:o 18 Zelagssjöns ²⁾ östra ända, der Ljungne Elf utflyter, vidare till N:o 19 Helags stöten, så till N:o 20 Skars stöten och slutl: till N:o 21 Haftors eller Ljusne stöten i Riks Gränse Linien, följande sedan Riksgränselinien till förstnämnde punkt N:o 1 Grönfjället;

och 2:o) Kongl Maj:ts och Rikets Kammar och Bergs Collegiers Utslag den 12 Januari 1824, hvaraf hufvudsakligen inhämtades, att sedan Kongl. Maj:t genom Nådigt Bref till Kongl. Collegierna den 5 Februari 1822 i Näder förklarar, att ifrågavarande Allmanning, enär den hvarken till begagnande åt Ljusnedahls Jernverk, efter Kopparverkets upphörande derstädes, blifvit uplåten eller med någon Recognitionss

afgift belagd, icke eller kunde för någon Recognitions skog anses och efter de derföre föreskrifne grunder behandlas; men då Kongl. Maj:t likväl, för bibehållande af det för orten nyttiga Ljusnedahls jernverk, funnit angeläget, att detsamma erhöill ett för sådant ändamål nödigt skogsbehof, hvars afvittring åt Bruket för närvarande hindrades deraf, att Allmänningen ännu icke ügde bestämda gränser emot tillstötande oafvittrade hemmans ägor, så har Kongl. Maj:t i Nåder förordnat att den vid den framdeles blifvande afvittringen inom landet, nödig mark af Allmänningen skulle för brukets räkning, och till hemman efter de grunder, som derföre kunde föreskrifvas, indelas, och skulle Bruksägaren emellertid få, såsom hittills, å Allmänningen erhålla den skog, hvaraf han för Brukets bedrifvande kunde vara i behof, dock så att en lämplig afgift derföre skulle, efter skedd undersökning om nämnda behof genom Kgl. Collegiernes förslag bestämmas, för att till Kongl. Maj:t och Kronan under tiden utgöras; Och hade, efter af vederbörande Bergmästare hållen undersökning, Kongl. Collegierna bestämt förenämnde afgift till 25 Rd:r 26 sk. 8 rst. B:o, att utgå från och med 1822 års början och årligen tills vidare så länge Bruksägaren Allmänningen begagnade.

I afseende på den emellan Ljusnedals Bruks och Tännäs by ingångⁿ, här ofvan omförmälda förening, ang:de råskillnaden, hemställdes Nämnd: Bergman, huruvida samma förening kunde anses gällande, då Krono Ombud vid öfverenskommelsens ingående icke närvarit; i sammanhang hvarmed Bergman föllföljde förenämnde hos Kon. Befhde i Länet anmälde klander emot ifrågavarande af Herr Under Löjtnanten Behm tillvägabragte förening om råskillnaden emellan Långå och Tennäs byar, beståndet af hvilken förening åter påyrkades af Långå byemän; företeende Bergman till förment styrko för Tennäs byamäns rätt till begagnande af fäbodvallarna vid Ulfkälen å Medskogen, hvarå Långå Byamän jemväl gjort anspråk, dels Kongl. Kammar Collegii Utslag den 1 Aug. 1808, hvarigenom Kon. Befh.des i Gefleborgs Län den 2 September 1807 meddelde Beslut blifvit fastställt, enligt hvilket uti yppad tvist emellan Brukspatronen Wiklund, å ena, samt Tännäs och Långå byamän, å andra sidan, dessa byamän blifvit bibehållna vid nyttjandet af nyssnämnde lägenheter, med de vilkor att Byamännen eller de som innehade Medskogens fäbodvallar, gemensamt, och aldraförst till Midsommartiden år 1809, borde hafva derstädes uppfört upp-

gifna hus för resandes bekvämlighet; dels Utdrag af Hede Härads Rätts Dombok för den 30 Januari 1807, hvari fans intagen en afhandling, deruti Tennäs byamän, enär det för dem vore olägligt att hålla en karl på Medskogen för att resande tillhandagå, tillåtit Torparen Anders Pehrsson att på Medskogen, hvarest Tennäs byamän hade sina fäbodevallar sig bosätta och af de der befintliga slåttlägenheter sig begagna; yrkande Bergman, att Långå skulle behörigen styrka sin förmenta bättre rätt till fäbodevallarna vid Ulfkålen.

Härvid anmärkte Krono Ombudet, att handlingar skulle finnas uti Länets Landtmäteri Contor af innehåll att fäbodevallarna vid Ulfkålen tillhöra Kongl. Maj:t och Kronan och således ej lyda under Tennäs eller Långå byar; i sammanhang hvarmed Krono Ombudet påstod, att då hvarken Tennäs eller Långå byamän kunnat visa någon ägande rätt till fäbodevallarna, dessa måtte förklaras tillhöra Kronan.

Bonden Olof Ersson från Långå åberopade till bestyrkande af sin rätt till hans hemman i Långå tillhörande myrslätter, belägna på Medskogen emellan Långå och Tennäs byar, ett skriftligt bevis, så lydande: "Att de myrslätter som Sven Hansson nu nyttjar på Medskogen emellan Långå och Tennäs byar af ålder och så långt vi minnas tillbaka, både förut, då hemmanet var krono och sedan det blef löst till skatte af hans fader Hans Persson, varit hans åboende hemman tillhöriga, det kunna vi undertecknade ålderstigne män med liflig ed intyga, när så påyrkas. Långå den 25 November 1762. Jöns (bom) Ersson, Jon (bom) Olofsson, Björn (bom) Persson" som upplästes, hvarjeme Bonden Hans Andersson från Medstugan ingaf Utdrag af Hede Härads Rätts Dombok för den 9 Februari 1830, deri var intaget till laglikmätig säkerhet instrumentet ang:de en den 2 Juli 1828 hållen syn och besigtning å åtskillige af Hans Anderssons för des Nybyggaren Anders Pehrsson på Medskogen uppförde hus och verkställda odlingar; på hvilket instrument, det Nämnd: Bergman icke ville tillerkänna någon gällande kraft, såsom ej behörigen allmängjordt, Hans Andersson grundade sin rätt till ostörd besittning af nyssnämnde odlingar.

I fråga om rågången mellan Ljusnedahls Bruk och Mässlinge by förklarade sig Herr Brukspatron Fahlander och Mässlinge byamän nöjda med den rågång som genom ofvanomförmälde förening blifvit bestämd; dock yrkade byamännen uteslutande rätt till fisket i Annåsjöarna,

hvilket åter bestreds af Brukspatronen Fahlande^f under åberopande derför af sagde förening, som innehåller, att fiske och fiskevatten uti Annasjöarna skulle dädanefter ensamt tillhöra Ljusnedahls Bruk på sätt och mot den afgift Kon. Befhdes i Gefleborgs Län Resolution den 24 Mars 1785 utstakade.

Fjäll Allmogen yrkade härafter att varda bibehållen vid de Renbetesmarker, den af ålder innehaft och stödde sin rätt dertill hufvudsakligen på ett Kongl. Maj:ts i afskrift nu företedt Nådigt Bref af den 20 April 1841 till Kon. Befhde i Länet, innefattande föreskrifter i afseende på tilldelning åt Lappallmogen af nödigt utrymme för Renbete samt skog till bränsle; ingifvande Fjällmannen Renskytt åtskilliga ofullständiga handlingar, hvilka förmenades ligga till grund för fjällmännens rätt till oqvald besittning af deras nu innehafvande fjäll och renbetestrakter, af hvilka handlingar likväl icke kunde utrönas gränserna för fjällmogens pretenderade ägområden; i sammanhang hvarmed Herr Brukspatronen Fahlander, till upplysning om råliniernas sträckning emellan Ljusnedahls Bruks oftanämnde Recognitionsskog och fjällmännens fjälltrakter, upviste efterskrefne handlingar

1:o) År 1835 den 6:te Julii till följe af lofl: Hede Härad's Rätts utslag den 3:dje sistl: Februarii och enligt dertill från Prädikostolarne kungjord termin, instälde sig undertecknade synemän, för att upgå och bestämma Gränse linien emellan Ljusnedals Bruks recognitions skog uti Mettodalen, och Fjällmännens fjelltrakter, i Öfverensstämmelse med den uti Hede Härad's Rätts Utslag af den 22:dra November 1769 bestämda skilje linien.

Till denna förrättning tillstades kommo, neml: för Ljusnedals Bruk, Herr Bruks Patronen L:F: Fahlander, för Mässlings by Bönderne Guttorm Jonsson och Jonas Olsson och för ^{de mindre Lappmännen} Lappmännen Jön Andersson Thomas Olsson Kant än förre Sergeanten Herr S: Klarqvist.

Efter någon tvist stadnade parterne änteligen uti den öfverenskommelse att synen skulle begynnas å Bäckdalsåsen, hvarest en sten rösa upsattes och därifrån löpa i Sydväst till Storbäcken, straxt ofvanför Mässlings boernes fäbodevall, och vidare efter nyssnämnde Bäck till ån Metto, och hvilken å derifrån upefter utgör skillnaden alt till en slott Holme, tillhörande flygare Torpet å Ljusnedals Bruk, vid hvilken Holme en sten rösa upsattes, hvarifran riktningen

togs i Nord Nordväst, efter stånggång, alt till Råbacken, belägen emellan Mettodals fäbodevallar och Lapparnes 2:ne Herbergen och befans nu på detta ställe att skillje linien från berörde Råbacke, går rätt fram mot högsta spetsen å Norra Anfjället. Vidare från Råbacken, hvarest en större sten rösa upsattes, fortsattes linien i Wäst till högsta toppen af Gunnars stöten, där äfven en större sten rösa anbragtes, och vidare från detta ställe i Nord Nordväst, i rätt linia mot högsta spetsen af stora axhögen, till ungefärligen 1/8 mil från nämnde Gunnars stöt, där åter en sten rösa upsattes, samt vidare till nedra ändan af öfra Daddsjön och till ån dadda, där en sten rösa å södra sidan om ån upfördes, och ännu vidare i samma rictning till ett ställe å Norra sidan om Ån där åter en sten rösa upsattes.

Ehuru ingen gränse skillnad från detta ställe förut var bestämd emellan Ljusnedals Bruk och fjellmännens fjelltracter, förenade sig parterne nu derom, att linien från sistberörde sten rösa skulle utsträckas i syd sydväst till en liten rund Kulle i Mettodalen, hvarest en sten rösa upsattes, och derifrån i Wäst till högsta höjden af högbacken, där åter en sten rösa upfördes, och ån vidare därifrån i rätt direction emot fremsta spetsen af Mettohamrarne, då linien gick ner under storvallen, mitt emot högsta spetsen af Lilla axhögen, där äfven en sten rösa upsattes och uti en större sten flere namn inhöggos samt sluteligen härifrån i Wäst öfver ån Metto till Lilla Mettokläppen där äfven en sten rösa upfördes. Af förekommande hinder slöts förrättningen å sistnämnde ställe.

Sålunda verkställd vara; bestyrka Ut Supra.

C:F: Lund

Påhl Måns Son

Kr: Länsman.

Hans Iversson

Nemde men.

År 1836 den 6:te Februarii, å Lagtima Tinget med Hede Tingslag, är detta Syne Instrument uti Härads Rättens Dombok intagit;

Betygar

På Härads Rättens wägnar

C:Gust: Liljesköld.

2:o) För att erhålla slut uti det vid flere Ting, emellan undertecknade, vid Hede Härads Rätt anhängige tvistemål om Gränse skillnaden emellan Ljusnedals Bruks Recognitions allmänning och Fjellmännens afrådsland, hafva vi vänligen öfverenskommit: Att den enligt Syne-

instrument af den 6:te Julii 1835, dels föreningsvis, dels efter Härad's Rättens Utslag af den 22 November 1769 uppgångna och då utstakade gränselinia, skall hädanefter lända till efterrättelse, så långt den sig sträcker, eller ifrån Mässlin⁹ byemäns område alt upp till Lill Metto Klappen, samt att alla uti detta mål, å ömse sidor gjorde påståenden härmed skola förfalla.

Anhållande vi, att så vidt Wällofl. Härad's Rätten finner det lämpligt, stadfästa denne öfverenskommelse till framtida efterrättelse.

Wemdalen den 4 Februarii 1837.

Wittna	L, F, Fahlander
C: F: Lund	å egne och medintresenters vägnar.
C, F, Hillbom	Jon (bom) Andersson
	Anders Nils Son
	genom S Klarqvist

År 1837 den 6:te februari, å Lagtima Tinget med Hede Tingslag, är denna öfverenskommelse uti Härad's Rättens dombok intagen; Betygar På Härad's Rättens vägnar

C: Gust: Liljesköld.

Å Funnäsdahls byemäns vägnar förevisade Eric Pehrsson Långström, till stöd för deras rätt till omtvistade ägorna på södra sidan om Ljusna elf dels en afskrift af Landshöfdingen Otto Wellings den 13 Augusti 1692 meddeld Resolution "för Bönderne i Funnäsdahlen", hvarigenom "Bruksfolket" förbjudits göra intrång på "södra sidan om Elfven der "Bönderne" egde uteslutande tillgodonjuta, hvilken Resolution blifvit flera gånger, sednast den 12 April 1753, förnyad på sätt å nämnda afskrift befintliga anteckningar utvisa; dels Utdrag af Hede Härad's Rätts Dombok för den 20:de Juni 1798, hvaraf inhämtades, att efter stämning af Funnäsdahls Byamän HR, genom Utslag nyssnämnde dag, månad och år, med åberopande af Landshöfdinge Embetets åren 1692, 1710 och 1753 gifna laga kraftätagande Resolutioner, uteslutit åtskilliga Bruksarbetare från all rättighet till skogs och mulbetes, samt slått eller fäbodelägenheters nyttjande på södra sidan som (om) Ljusna Elf; och dels i obestyrkt afskrift Kon. Befhdes i Gefleborgs Län Utslag den 2 Sept. 1807, hvarigenom Kon. Befhde, sedan den inhämtat, att Ljusnedahls Bruksägare eller dess folk icke hade någon rätt

till ägor på södra sidan om Ljusne Elf, utan allenast Funnäsdahlsboarne, emedan Bruket på norra sidan om elfven erhållit så mycket som det kunde pretendera och var hulpet med, uplåtit till Enkan Sigrid Busk de af henne till uprödjande begärde och synade lägenheter, belägne på södra sidan om Ljusne elf från Storbäcken till Ostjöbacken att under särskild rök N:o 18 Funnäsdahlen med ett Trögs skatt af Sigrid Busk begagnas.

Kronombudet ansåg förevarande mål icke kunna till hufvudsaklig pröfning förekomma, innan ofvanomförmälda före 1690 uprättade Charta öfver Ljusnedahls Allmänning blifvit hos Rätten företedd och anhöll för införskaffande af nämnda Charta om uppskof med målet; Och som Egoskillnads Rätten fann nödigt att, innan något utlåtande i saken kunde meddelas, taga närmare kännedom af de deri nu ingifne handlingar, så utställdes målet att ånyo förekomma i morgon kl XII på dagen, då vederbörande egde åter sig infinna; hvilket afsades.

Den 31 Juli

S.D. Vid åter företagande af ofvanberörde från sistlidne till denna dag uppskjutne mål, inställde sig samtliga förr antecknade vederbörande, utom Krono Länsmannen C.J. Strand, som anmäldes vara af andra tjenstegöromål från inställelse hindrad; Och sedan vederbörande en stund ytterligare tvistat i förevarande ämne samt Rättens Ordförande och Ledamöter ingifvit deras kostnadsräkningar för detta sammanträde, uppgående den förres till 91 Rd 27 sk 9 rst och de sednares till 20 Rd B:co, blef, efter föregången öfverläggning,

Afsagdt

Ehuru vid ofvannämnde af numera aflidne Förste Landtmätaren Sunding År 1819 ^{erhållna} sammanträde uppgifvit blifvit, att den före år 1690 upprättade Charta öfver Krono Recognitionsskogen Ljusnedahls Allmänning skulle hafva förkommit; dock som berörde Charta kan vara att tillgå uti General Landtmäteri Contoret eller Kongl. Kammar och Bergs Collegiers Archiver och målets utgång möjligen är af samma charta beroende; Alltså, för beredande af rådruum för Krono Ombudet att den samma hit införskaffa, finner sig Egoskillnads Rätten föranlåten uppskjuta vidare åtgärd med förevarande ärende till tid, som framdeles kommer att bestämmas och då vederbörande äga, efter erhållna kallelser, ånyo tillstädeskomma, så vida de vilja varda i saken

vidare hörde; Hvarimellertid det åligger Kongl. Maj:t och Kronan att förskjuta kostnaden för detta sammanträde, enligt ofvanintagne räkningar, med 91 Rd 27 sk 9 rst till Ordföranden och 20 Rd B:co till Ledamöterna; för erhållande af hvilka förskottsmedel räkningarne skola till Kon. Befhde i Länet ingifvas.

År och dagar, som förr skrifne stå.

På Egoskillnads Rättens vägnar:

V.A. Sandström *duh*

57

Hede tingslags äodelningsrätts och ägoskillnadsrätts arkiv
(landsarkivet i Östersund).

Protokoll åren 1846 - 1900.

Protokoll, hållet vid Hede Tingslags Ägo-
skillnads Rätts sammanträde på Funäsdalens
Gästgifvaregård följande dagar uti Augusti
månad 1847.

Närvarande Undertecknad vice Häradshöfdinge och tillförordnad
Ordförande samt förre Ledamöterna Olof Olofsson och Olof Ersson
uti Wemdalens Kyrkoby:

Den 25:te Augusti.

S:D: Efter förordnande af Kongl. Maj:ts och Rikets Högloflige Svea
Hof Rätt under den 25:te sistlidne Junii och sedermera erhållen
del af följande skrifvelse.

"Till Länsmannen, t.f. Stadsfiscalen C.J. Strand.

Till svar å t.f. Stadsfiscalens skrifvelse den 8:de sistlid-
ne Augusti meddelas, att, enligt hvad Kammar och Bergs Collegierne
samt General Landtmäteri Contoiret i skrifvelse tillkännagifvit,
någon på 1680 talet uprättad Charta öfver Ljusnedahls Krono All-
männing icke finnes i samma Collegier och Contoir att tillgå;
Östersund, å Lands Cancelliet den 30:de November 1846.

På Landshöfdinge Embetets vägnar,

J. Thomée Joh. Lidén."

hade, jemlikt Hede Tingslags Ägoskillnads Rätts Utslag den 31:sta
Julii förledit år uti då förehaft tvist dels om rågången emellan
Krono Recognitions skogen Ljusnedahls Allmänning, samt Funäsdalens,
Tännes och Långå byar, äfvensom angränsande Nybyggen och Renbetes-
tracten inom Hede pastorat, dels angående en emellan Långå och
Tännes byar ingången förening om råskillnaden, undertecknad, för
vidare behandling af omförmäldte mål utsatt sammanträde med nämnde
Ägoskillnads Rätt till denne dag och så väl derom serskildt under-
rättat styresmannen för Afvittringen Herr förste Landtmätaren J.A.

Albin och Herr Afvittrings Landtmätaren H.F. Behm samt dertill igenom kunglörelse ifrån predikostolarne uti Hede pastorats kyrkor låtit kalla alle som samma sak kunde röra än äfven anmodat Konungens Befallningshafvande i Länet att draga försorg derom att Krono och Consistorii ombud blefve förordnade att förrättningen öfvervara;

Sedan Rätten sammanträd och Rättegångsfrid blifvit påbjuden inställde sig bemålde Afvittrings Landtmätare samt icke mindre å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar tillförordnade Krono Länsmannen J.P. Sunding, enligt Landshöfdinge Embetets i Länet Ordres den 26:te nästveke Juli, och, i egenskap af Consistorii fullmäktig, Herr Brukspredikanten J. Elias Grahn, efter skriftelig anmodan dertill af Dom Capitelet i Hernösand den 4:de i denne månad än ock Herr Bruks Patronen Lars Fredrik Falander, jemväl förande talan för sine Medintressenter i Ljusnedahls Bruk på grund af fullmägt ifrån Herr Bruks Patron M. Engzelius, från Funäsdalens By Bönderne Eric Långström och Christian Larsson därstädes, från Tännas kyrkoby Bonden Jon Larsson, Torparen Semming Olofsson, Nybyggaren Jon Gunnarsson samt Nämndemannen Olof Bergman därstädes, hvilken sistnämnde gemensamt med Bonden Jon Svensson, som för sjukdom nu icke tillstädeskommit, efter framvisad fullmägt ägde öfrige Tännäs byemäns talan utföra, hvarjemte Bergman efter serskild nu företedd fullmägt ägde fullfölja Olof Åhs i Ostbacken förut gjorde anspråk om anläggande af nybygge uti Gröndahlen, från Långå by Bonden Sven Mattsson därstädes, ifrån Medskogen hemmansägarna där sammanstädes Jon Jonsson och Hans Andersson, från Storsjö by Bonden Guttorm Larsson därstädes, från Ljungdahlen Bonden Jöns Halfvardsson, från Messlingen Bönderne Guttorm Jonsson och Eric Jonasson, utförande desse äfven Torparen Olof Johanssons därstädes talan, ifrån Malmagen Bönderne Lars Pehrsson, Hans Wesell, Hans Jonsson och Hans Pehrsson jemte Torparen Reinhold Andersson därstädes och för ofvanbemälte Engzelius, som hemman i sistnämnde by äger, dennes förr antecknade ombud Brukspatron Falander; hafvande desse ombud en del vid sisthållet sammanträde och de öfrige nu företedt fullmagter, som handlingarne bifogas; men hvaraf Bergman önskade få i protocollet införde trenne så lydande

Protocolh hållet med Tännäs församling å allmän sockenstämma

den 12 October 1845. Protocoll hållet vid allmän sockenstämma med Tännäs församling den 12 October 1845. Utdrag af Protocollet, fördt uti allmän sockenstämma med Tännäs församling söndagen den 9 Maji 1847 (Uteslutna).

Varande dessutom närvarande härvid Torparen Pehr Pehrsson vid Ljusnedahls bruk, Nybyggessökanden Pål Wagenius, Nybyggaren Halfvar Jonsson i Renningsåsen å egne och grannens Eric Imbregtssons vägnar samt bland angränsande Fjällallmoge, Fjällmännen Jon Andersson, biträdd af dess son Anders Renskytt, Anders Nilsson Fjellström, Pehr Andersson å egne och Jon Torkelssons vägnar, Anders Thomasson å egne och ogifta Maria Lisa Jonasdotters vägnar, Olof Torkelsson, Thomas Olofsson Kant, Anders Mårtensson, Nils Jonas Fjellberg, Mårten Andersson igenom dess hustru Maria Jonssdotter; samt Olof Jonsson, Olof Andersson Rensberg, Nils Andersson och Hans Andersson, de trenne sistnämnde öfverlämnande deras talan att utföras af Olof Jönsson;

Efter det Rättens protocoll från sista sammanträdet blifvit upläst gjorde i likhet dermed parterne följande påståenden.
1:mo) Bergman att Tännäs byemän som ostridigt ifrån äldre tider begagnat och ännu nyttja slotterne och fäbodelahenheterna jeme betet på norra sidan om Ljusne Elf från Gahlkjäls Noret till Låssningshån och för uppehållande af husen vid fäbodarne med nödigt bränsle tagit skog därstädes måtte, efter som någon Charta eller annan handling icke finnes som styrker att samma ägor hört Krono Recognisionsskogen Ljusnedahls Allmänning, tilldelas nämnde tract med skog, slotter och andra nyttningar på sätt deras å Chartan uptagne pretentionslinea emot nämnde Allmänning utvisar och det utan intrång af Ljusnedahls Bruksägare, dem Tännäsboerne jemväl ville bestrida vidare rättighet till skogen där sammastädes; likväl måste Bergman vidgå dels att Ljusnedahls Bruksägare härtill begagnat samma skog till kohlning och att Bruket förutom den icke hade tillräcklig skogstillgång eller kunde äga bestånd, hvilket förhållande, såsom äfven upgifvet af Brukspatron Falander, vitsordades af Afvittrings Landtmätaren Behm, dels ock att Tännäsby någon afgift för slotterne och andre nyttningarne därstädes alldrig erlagt; under förmodan att sådant kunnat härleda sig deraf att Tännäs Byemän i

följd af Bruksägarnes föregifvande av bättre rätt till ifrågavarande tract icke ansett sig hafva varit ägare därtill; och kunna Tännes byemän icke säga sig hafva annat anspråk på denna tvistemark än att de, under erkännande af att de, den förutan, innehafva ägor fult motsvarande deras låga skatt, vilja dertill vinna optionsrätt, eller tracten behålla emot ökeskatt, hvartill de anse sig sakna skäl, emedan ägorna ligga invid Byns skatteområde och skiljas derifrån endast af Ljusne elf, och Kongl. Maj:ts förordning af den 2:dra Maji 1826 som företeddes i afskrift stadgar, eftersom orden deri lyda "att vid skeende skiften i Herjeådalen innehafvet eller den jord som hvarje hemman då skifte sker, äger i odal åker och äng eller i sådan å utmark upodlade slottlägenheter och fäbodevallar, som i hemmanens mantal och räntor äro inbegripne, skall såsom laga delningsgrund anses, ehvad jorden under urminnes häfd innehafves, eller genom arf, köp eller på annat sätt åtkommen är"; hvad serskildt beträffar den emellan Tännes hemmansägare å ena samt Långå och Medskogens boerne å andra sidan den 25:te Augusti 1845 inför Landtmätare och godemän träffade öfverenskommelse om skillnaden desse byar emellan, hvarigenom Tännes by till Medskogens Torp, som förut innehafva ägor från så väl Tännes som Långå byar, och derigenom hafva sitt ursprung, kommit att afträda utom andra slotter äfven fäbodevallen Medskogen med muhlbetet på västra sidan deraf, hvilka lägenheter de fleste af Tännes byemän härtill obestriddt begagnat, så, ehuru Bergman måste medgifva att han och Bonden Olof Ersson å egne och öfrige Tännäs boernas vägnar på öfverenskommelsen ingått, bestridde han dock för sine hufvudmän all verkan deraf, dels i följd deraf att de fleste af Tännes byemän icke blifvit underrättade om det för afgjörande af rågången emot Långå och Medskogen utsatte sammanträde och de följacktligen icke dervid närvarit eller gifvit Bergman och Olof Ersson fullmakt att deras talan utföra, dels dertill före att vid öfverenskommelsens ingående något kronoombud icke tillstädesvarit för att bevaka Kongl. Maj:ts och Kronans rätt af de ägor och lägenheter vid ifrågavarande gränser, som Medskogens Torpare sökt att till nybygge eller för att blifva besutne på den jord de förut innehafver, bekomma, dels ock och förnämligast emedan Tännäsboerne, som göra anspråk på all skogs ock annan mark ända från deras pretentionslinea emot den så kallade Recognitionsskogen

ända till Långå gräns omöjligens kunna för Byns framtida bestånd undvara något af hvad de förut begagnat vare sig i slotter eller för skog och bete, utan yrkade Bergman att gränsen emot Långå skulle gå så att Tännes by inom sitt område finge icke allenast hvad de nu innehafva än äfven de slotter och andre lägenheter de samfällt till Medskogens Torpare försålt och afträdt, och hvilka lägenheter Tännes by förbehöll sig rättighet att få återlösa; uti hvad Bergman anförde instämde öfrige närvarande Tännes boerne;

2:o) Funäsdahls Byemän igenom deras fullmäktige Eric Långström och Christian Larsson, att de måtte nu och för framtiden blifva bibehållne vid sine härtill begagnade slotter och andra nyttningar på södra sidan Ljusne Elf emot Tännes by och fjällallmogen och att skilnaden emot Ljusnedahls Allmanning således måtte utgöras efter nämnde elf till Ösjöbäckens infall deri; och, vidkommande Funäsdalens bys gräns emot Fjällallmogen på södra sidan Ljusne Elf, att den måtte, i likhet med förut derom träffad och i Landtmätarens protokoll för den 28:de Augusti 1845 intagen öfverenskommelse, gå ifrån Gråstöten i rät linea till Röfjällstjern sedan till Röfjället och derifrån till Bränneri, där Tännes by med sine ägor möter, och ei såsom skillnaden i strid med öfverenskommelserna finnes å Chartan uptagen och utstakad;

3:o) Malmagens byemän, som härtill haft och ännu hafva sine ägor i sammanhang med Funäsdalen utan att någon skilnad fins byarne emellan, och gränsande till Gröndahlen samt emot fjällallmogen vid sjön Glen och strax ofvan Malmagens by, der fjällmännen hafva sitt tillhåll vissa tider af sommaren och om våren, att, fjällallmogen måtte frånkännas all rätt till de lägenheter de härtill haft vid Glen och att gränssen mot fjällmännen blefve ifrån Gråsten till Lillstöten i rät linea till riksröset vid Rutfjället, så att Byn blefve befriad ifrån intrång och åverkan af renkreaturen på deras slotter invid Byn och vid Glen;

4:o) Långå Byemän igenom deras ombud Sven Mattsson samt Jon Jonsson och Hans Andersson i Medskogen, under erkännande dels att Tännesboer härtill ägt och ännu begagna fäbodevallen Medskogen tillika med Muhl betet derintill på vestra sidan jemte andra mindre slotter, som i genom den af Tännes byemän öfverklagade öfverenskommelse fallit inom Medskogens eller Långå rågång dels ock att Jon Jonsson och Hans

Andersson till sine Torp förvärfvat ägor från Tännas by, att ofvan-
omförmälde öfverenskommelse med Tännas byemän om råskillnaden dem
emellan måtte gillas och på sätt den å Chartan befinnes och är upp-
gången blifva fastställd; ock skulle Långå och Medskogens byamän
så mycket mindre vilja förmoda att öfverenskommelsen kan ogillas
som, utom det att Bergman och Olof Ersson som den å Tännasboernes
vägnar afslutat varit försedde med en så lydande fullmakt, hvaraf
afskrift nu företeddes: "Fullmakt för Nämndemannen Olof Bergman
och Olof Ersson i Tännas att å våra vägnar närvara vid sammanträ-
de på Medskogen den 28 Augusti, rörande rågång emot Långå by m.m.
och hålles till godo hvad fullmäktige gör och låter; Tännas kyrko-
by den 23:de Augusti 1845 Å Tännas Byemäns vägnar Sven Ersson, Pehr
Olofsson, Halfvar Olofsson, Halfvar Olofsson, Lars Svensson, Olof
Olofsson" Med originalfullmagten lika lydande Betygar Georg Rödén
A.E. Behm"

Bergman äfven förut vid alle tillfällen då Afvittringen i
Hede Pastorat varit i fråga fört Tännas bys talan och endast af den
omständigheten hans åtgörande med öfverenskommelsen varit lagligt
och bindande;

yrkande serskildt Pehr Olofsson och Olof Ersson i Långå att
få för framtiden bibehålla de mindre myrslotter de inom Medskogens
föreslagne skilnadslinea innehar eller bekomma ersättning derföre
af Medskogens åboer, efter laga värdering, hvarpå åter de sistnämnde
ingingo; samt

5:o) Brukspatron Falander, att, ehuru väl han icke kan bestrida att
ju Tännas Byemän härtill begagnat och ännu innehafva slotter och
fäbodevallar med bete inpå Brukets recognitions skog på norra sidan
Ljusna Elf samma Byemän dock måste åläggas frånträda desse nyttningar
och Ljusnedahls jernverk deremot tilldelas den skog och mark hvar-
på det förut gjort anspråk, och lägges på samma eller norra sidan
Ljusneelf mot östra ändan af Låssnings hån, ock derifrån till Ulf-
berget och Sörstädjan, och anser Falander att Jernverket så mycket
mindre kan fränkännas denne tract som det härtill gifvit och ännu
erlägger till Kongl. Maj:t och Kronan så kallad recognitionsavgift
och jernverket denne tract förutan ovillkorligen för skogsbrist
komme i ödesmål; förmälände Falander hvad Funäsdalens by beträffar,
att han å egne och öfrige Intressenternes i jernverket vägnar ville

frånträda alla anspråk på skog och andra nyttningar på södra sidan Ljusneelf, i sådan händelse att gränsen emot samma och Tännäs byar komme att blifva nämnde elf på sätt Falander förut föreslagit, men att derest icke så skulle inträffa Falander ansåge sig skyldig fullfölja Brukets förut förde talan om andel i Funäsdalens skog och öfrige ägor på södra sidan elfven, oackadt att Falander, jemlikt hvad Funäsdalens bys fullmäktige likasom Landtmätaren Behm och Kronombudet upplyste, måste medgifva att Byn vid mistningen af hvad Bruket pretenderade icke kunde vara besuten och äga bestånd.

Efter det Ägoskillnads Rätten utaf Afvittrings Cartan och andra handlingar, som varit att tillgå, inhämtat att, om skillnaden för Långå by skulle gå som Bergman yrkat, Medskogens Torp, som utgjöra förnämligast afsöndringar eller utflyttningar ifrån Långå by, komme att få deras fleste och förnämsta ägor liggande inom Tännäs område, utläto sig Afvittrings Landtmätaren Behm och Krono Ombudet Sunding att deras övertygelse vore dels att Medskogen, i händelse åboerne där skulle kunna blifva besutne, och vid den tillämnade Landsvägen till Konunga Riket Norrige sig nedsätta och utgiöra skjutsombyte, som för samma väg är oundvikligt, borde tilldelas icke mindre fäbodelägenheten Medskogen med betestracten dervid, efter den å Chartan updragne skilnadslinea än äfven den mark som ligger deremellan och den för Ljusnedahls Allmänning af Falander pretenderade gräns, dels ock att med den kännedom Behm och Sunding ägde om Tännäs bys stora ägovälde och förmonlige slotter med rödningsland förutom deras nyttningar på norra sidan Ljusna elf, Tännäs by skulle sistnämnde nyttningar, och lägenheter afträda en del till Medskogen för berörde ändamål och det öfriga till Ljusnedahls jernverk; hvarigenom dessutom inträffade att Ljusneelf då utgjorde den bästa och naturligast gräns emellan Ljusnedahls allmänning och de för Medskogen föreslagne nya ägorna, som i närvarande stund vore att anse såsom kronomarker, å den ena samt Tännäs by å den andra sidan;

På detta ville Bergman icke ingå utan förblef han vid sine förrgiorde påståenden, men deremot förbundo sig Jon Jonsson och Hans Andersson att derest dem till Nybygge hvarom de äfven gjort ansökan, tilldelas de ägor Behm och Sunding nu föreslagit, flytta neder till den blifvande nya vägen och där utgiöra herrberge samt skjuts åt

resande;

Förutom de anspråk på gränserne emot Ljusnedahls Allmanning och Långå By Tännäs byemän igenom Bergman här ofvan gjort, förklarade, hvad vidkommer den under denna sommare upgångne skilnad emot fjällmännen från Brännri åt sjön Rogen, Bergman att Tännäs byemän dermed icke voro nöjde utan yrkade Bergman att dem skulle tilldelas i sammanhang med deras öfrige ägor vid Rogen icke allenast fjelltrakterne ifrån Brännri där Funäsdalens ägor sluta, fram till samma sjö än äfven Anders Mårtenssons och Jon Gunnarssons nybyggen ofvan samma siö tillika med dertill insynade ägor jemte annan mark emot Stora Kopparbergs Län och Norska gränsen, så att fjällmännen blefvo stängde ifrån sine härtill innehafde och de dem denne sommare tilldelade nyttningar och tracter ända mot Högvälens Nybygge; och ehuru väl fjällmannen Anders Mårtensson fått nybygge för sig insynadt med bestämda gränser och fjällmännen härtill haft tillhåll vid Rogen, vill Bergman dock förmoda att Tännäs by kommer att vinna optionsrätt dertill, hvarom Byn jemväl gjort ansökan hos Konungens Befallningshafvande i Länet; utan att deröfver ännu fått utslag; företeende Bergman för att bevisa rättmätigheten af desse sine påstående 3 handlingar, 1:mo En Resolution af detta Tingslags Häradsrätt under den 2:dra December 1732, innehållande att elfva rökar i Tännäs by erhållit fiskevatten och Landet, som ligger emellan deras by, skog och Feet samt Wrångrösttjernorne å Kronans Allmanning emot årlig taxa en daler 16 %. Silfvermynt, då Fet och Wrångrösttjernorne äfven komma derunder med Tannsjöarne och Sicklingarne och att desse rökar finge behålla denna fiskelägenhet och land där omkring tills vidare utraksakas ³⁾ kunde om lägenheterne, 2:o en Resolution ifrån Landshöfdinge Embetet i Gefleborgs Län af den 15:de Dec. 1738, hvaraf inhämtades att Tännäsboerne emot åtagen taxa en daler 8 öre silfvermynt årligen, fått sig upplåtne fiske lägenheter Sjöarne Rogen, Röviken och Myskelen jemte skogstracken derintill till skyttning och dylikt tills vidare, dock att skogen genom svedjande eller annat olagligt förfarande Koppar Verket till skada ej blefve förderfvad, och 3:o styrkt afskrift af en kungiörelse ifrån Konungens Befallningshafvande i Gefleborgs Län den 28:de November 1783, som föreskrifver att alle de Lappar, som å Funäsdalens, Råndalens och Tännäs byars skogar och mark sig olofliga nedsatt, skola genast bevigifne

(begifve) sig till den rätta Lappmarken, och förbjöds därjämte Lapparne vid vite af 50 daler silfvermynt att sig där vidare nedsätta.

Fjällmännen blefvo nu åtsporde af Ägoskilnads Rätten på hvilka fjäll och Renbetestracter inom Hede Pastorat de ville göra anspråk och hvad de hade att svara uppå de påstående Tännas, Funäsdalens och Malmagens Byemän derom rådan gjort. Men som Anders Mårtensson, viljande föra talan äfven för öfrige fjällmännen, framträdde för Rätten synbarligen af starka drycker öfverlastad och icke kunde lämna något redigt svar ifrån sig, i något avseende, så fann sig Rätten deraf föranlåten att med Anders Mårtenssons fällande, att, för fylleri inför Rätta, böta 6 Rd 32sk B:co, utställa saken till påföljande dag kl. 10 f:m; då parterne förständigades att åter tillstädeskomma;

Den 26:te Augustii

S:D: Då till fortsatt handläggning upropades den från gårdagen uppskjutne sak, angående dels rågången emellan Krono Recognitions skogen Ljusnedahls Allmänning samt Funäsdalens, Tännas och Långå byar äfvensom angränsande Nybyggen och Renbetestracter, inom Hede Pastorat dels ock en emellan Tännas och Långå Byar ingången förening om dylik skillnad desse byar emellan, inställde sig samma parter och ombud som förleden gårdag; hvarefter Långström och Christian Larsson hos Ägoskillnads Rätten inlämnade dels ett skrifteligt anförande till protocollet, så lydande "Till Wällofl: Afvittrings Rätten öfver Herjeådalen under Jemtlands Län å Gästgifvaregården i Funäsdalen" (uteslutet) dels för att bevisa Funäsdahls bys odelade rätt till ägora på södra sidan Ljusna elf, tvenne utdrag af detta Tingslags Härads Rätts Domböcker för den 20:de Juni 1798 och 25:te Febr. 1819, innehållande förra handlingar att Bruksarbetarna Staffan Backman, Olof Berge, Olof Salsten, Jonas Stenvall, Pehr Tink och Olof Näs, som varit af Funäsdalens Byemän stämde för tillgrepp och intagor på södra sidan om Ljusna elf, jemlikt Landshöfdinge Embetets af åren 1692, 1710 och 1753 gifne lagakraft vunne Resolutioner, blifvit ålagde att afträda ifrån all rättighet till skogs och mulbetes samt slott eller fäbodelägenheters nyttjande å nämnde sida om Ljusneelf; och Rättens protocol med utdrag den 25:te febr 1819 att, i anledning af upkommen tvist emellan Ljusnedals

Bruksägare P. Wickström och P. Wiklund samt åtskillige Röjsel Torps ägare å den ena kändande och en del af Funäsdahls Byemän å den andra sidan svarande angående bättre rätt till slotter på östra ⁴⁾ sidan af Ljusneelf, Härads Rätten, med åberopande af Konungens Befallningshafvandes Resolutioner af åren 1692, 1710, 1754, 1740, 1759 och 1807 ansett och förklarar endast Funäsdahlsboerne och icke Bruksfolket äga rättighet att begagna de å södra sidan Ljusna elf befintelige lägenheter;

dels ock Landshöfdinge Embetets i Länet utslag af den 25:te Junii detta år, hvarigenom uplyses att Christian Larsson och Eric Pehrsson i Funäsdalen protesterat emot och velat få upphäffen den öfverenskommelse som vid det af Afvittrings Landtmätaren A.E. Behm den 16 Augusti 1845 med vederbörande skiftesdelägare hållne sammanträde blifvit af Anders Mårtensson Olof Jonsson och Eric Långström ingången em Funäsdahls bys råskillnad emot fjällmannen vid Malmag-sjön; men att Landshöfdinge Embetet ansett sig icke tillkomma att samma mål upptaga och afgöra, utan lämnat sökanderne öppet att vid Domstol som vederbör detsamma anhängiggöra och utföra;

Fullmäktige ifrån Storsjön och Ljungdalen anmälte äfven nu att de voro nöjda med de rågångar som blifvit uppgångne emellan samma byar å ena samt fjällmännens nyttningar och annan kronans mark å andra sidan, hvari äfven närvarande fjällmän instämde, men Guttorm Jonsson och Eric Jonasson från Mässlingen som likasom fjällmännen erkände gränserne samma by och fjällmännen emellan, förklarade det Byn icke kunde finna sig belåten med den uppgångne rågången emot Bruksallmänningen, utan yrkade att skillnaden från Kapprue skulle gå till Yttersjön och följa Annan till gränsen emot Långå, så vida icke Bruksägarne ville lämna Byn rättighet till fri mossatägt inpå allmänningen å för Byn närmast tjenlige ställen dertill, Brukspatron Falander bestridde den äskade ändringen af råskillnaden, under åberopande af den redan år 1819 derom ingångne öfverenskommelse, hvars riktighet Mässlingeboerne icke kunde förneka, men tillika med Krona ombudet Fiscal Sunding biföll Byns pretention på mossatägt inom Allmännings område, dermed Mässlingebyemän läto deras talan om ändring i rågången förfalla; Begärande i sammanhang härmed ombuden från trenne sistnämnde Byarne, Storsjön Ljungdalen och Mässlingen att blifva befriade ifrån vidare inställelse för Rätten; och då

någon af deras vederparter icke lade hinder deremot och desse Byars rätt icke komme i fråga förr än vid målets slutliga afgörande, så hemförlofvade Ägoskillnads Rätten nämnde fullmäktige, med tillkännagifvande det de, om de så åstunda, äga tillstädeskomma när utslag i förevarande sak meddelas, och om tiden därtill sig sjelfva under rättade göra;

I anledning deraf att fjällmännen under förleden gårdag eller förut icke kommit att närmare upgifva deras anspråk om de fjäll och Renbetestracter med skog, som nu böra komma i fråga, gjorde närvarande fjällmän nedannämnde påståenden med åberopande derföre af förut företedde ofullständiga handlingar och nu upvisad styrkt afskrift utaf Kongl. Maj:ts Nådiga bref den 20:de April 1841, som, uti den del dem kan angå lyder "Någre nyhemman i fjälltracterne böra hedanefter icke uplåtas förr än Lapparnes betesmarker behörigen utstakade blifvit; dock kan i sammanhang med förrättningen rörande urskiljande af Lapparnes betesmarker jemväl nybyggen utdelas, där lägenheten finnes och sökande sig dertill anmäla".

1:mo) att utom det fjällmännen ville efter uppgången skillnad på södra sidan Malmagsjön emot Funäsdalens och Malmagens Byar behålla deras sommarstamhåll med fjellen derintill, fjällmännen måtte tilldelas nödig skog till bränsle, och blifva försäkrade om deras förra nyttningar och innehaf vid sjön Glen, upgifvande fjällmännen att desse tracter nu innehafves af Anders Mårtensson, Mårten Andersson, Nils Jonas Fjellberg, Enkorna Maria Jonsdotter och Brita Olofsdotter, Nils Thomasson och Jonas Andersson samt förut innehafts af Olof Jonssons förfäder, hvilket förhållande Malmagens och Funäsdalens boernes fullmäktige medgofvo,

2:o) att fjällmännen hedanefter som härtill måtte blifva bibehållne vid deras renbete och skog vid Andersåkjölen Skennörn, Skjærffjället och Andersjön, hvilka tracter äro belägne inom de för Funäsdalens by uppgångne yttre gränser, och anse fjällmännen i saknad af andre tjenlige ställen sig icke kunna undvara desse tracter förnämligast för den tid af året eller om våren då Renarna kalffa;

att fjällmännen under nämnde tid af året förut men ej på några år sätat eller varit på desse tracter måste Funäsdalsboerne erkänna, dock bestridande dem vidare rätt dertill i synnerhet som Byn hafva sine slotter intill och [oläsligt] de af Lapparne pretenderade trac-
inom ?

terne och följaktligen alltid skulle komma att lida skada derpå af renarne, som omöjeligen kunna stängas derifrån,

3:o) att föreningen om den utstakade gränsen emot Ljusnedahls Bruks Allmanning ifrån Nesslinge bys rågång vid Storbäcken fram till röset emellan Lillmittåkläpp och Lillaxhögen måtte uphäfvas och att deremot gränsen skulle gå ifrån Storbäcken till Gunnarstöten Lilla Mittå Kläpp vidare till Rösvålen mot Ljusnesjöarne ända mot Norska gränsen vid märket Haftstorstöten, samt åter från Ljusnesjöarne till Grönvalen, vidare till Ösjöbäcken och sedan i sammanhang med deras förut innehafda och obestridda tract emot Funäsdalens och Malmagens byar; kommande härigenom fjällmännen att erhålla hela Gröndalen; med dess slotter och skogstillgångar; i sammanhang med detta anspråk yrkade fjällmännen att erhålla Lillfjället och Norra Annå fjället med skogen derintill, hvilka tracter ligga inom Bruksallmanningens område.

4:o) Olof Jonsson & Anders Fjällströms vägnar att den utstakade gränsen emellan fjällallmogen och kronohemmanet Lilla Ljungdahlen måtte så till vida ändras att fjällmännen få skog vid sjön Öjen ifrån Gröndörsfjället; likväl, efter uplysning af Afvittrings Landtmätaren Behm, måste fjällmännen tillstå att Lilla Ljungdahls Nybygge hafva slotter vid och inuti den begärde skogstracten och där Lapparne förut haft sitt tillhåll;

5:o) att fjällmännen måtte blifva bibehållne vid följande förut begagnade tracter dels vid Serffjället och Kraftruhe som ligga emellan Wemdalens, Löfkläppens nybygges, Serfsjöbys och Hede kyrkobys ägo gränser, dem fjällmännen erkänna, dels vid Henvålen fjället liggande på gränsen emellan Wemdahlen och Storsjön, Håsjövalen inuti Wemdales afvittrade ägoområde, dels Serfvålen och Högrensvålen belägne inom Storsjö gräns dels ock Lågvålen fjell och Sonfjället belägne båda fjällen inom Hede sockens rågång; Medgifvande likväl fjällmännen att Pastors Boställets fäbodar vid Serffjället är belägne inom den ostrida gränsen, samt slutligen

6:o) Anders Mårtensson att han i sammanhang med dess förut utstakade och afrösade nybygge Rogen och Nässjödalen måtte på sätt den denne sommare uppgångne gräns utvisar, bekomma fjälltracterne med där befintelige skogstillgångar och slotter ifrån Brännri eller gränsen mot Funäsdalens och Tännäs byar fram till sjön Rogen;

under medgifvande att sistnämnde tracter utgiöra kronoafrads-

land sökte Bergman betaga och förneka Mårtensson all rätt dertill dels derföre att Tannes by, efter förut företedde och i protocollet uptagne handlingar fått sig samma jemte annan mark med siöar, emot afrad uplåtne, dels ock emedan samma by hos Konungens Befallningshafvande gjort ansökan om att desse och andre tracter få bekomma och bibehålla emot ökeskatt;

Sedan Bergman & Olof Ås vägnar samt Brukspatron Falander bestridt fjällmännens påstående om Gröndalen, Bergman för det Ås sökt få ifrågavarande Lägenhet till nybygge, och Falander, af den vigtige omständighet att om Gröndalen med dess slotter och skogar ej tilldelades eller upläts till Ljusnedahls jernverk Bruksägarne icke vidare kunde uppehålla dess grufvor som äro ej långt ifrån Gröndahlen liggande, utan i följd deraf skulle blifva nödsakade att Verket nedlägga, så, i ändamål att göra sig närmare underrättade dels om fjällallmogens nyttningar emot Funäsdalens och Malmagens byar ofvan Malmagsjön och derefter bättre kunna bedöma huru skilnaden där bör blifva, och dels om Gröndahlen med lägenheterna dertill begåfvo sig, uppå parternes derom gjorde begäran Ordföranden i Ägoskillnads Rätten jemte Ledamöterna, efter det fjällmännen och andre parter som desse tracter röra, blifvit förständigade att medfölja, till Malmagens by $2\frac{1}{2}$ mil från Funäsdalen, och till ifrågavarande gräns ungefär $\frac{1}{4}$ mil från byn, där fjällmännen då befans hafva sitt stamhåll;

Ägoskillnads Rätten erfor att Funäsdalens by går med sine ägor neder till Malmagsjön och att Långström för dess hemman i samma by har en fäbodelägenhet derintill; hvaremot stöta Fjällmännens tractat söderut derifrån och Malmagens bys ägor till sjön, efter nedsatte rösen; om rågången för desse byar emot fjällmännen tvistade parterna en stund, men kommo slutligen så öfverens att gränsen emellan Funäsdalens by och fjällallmogen skulle förblifva sådan den är utstakad från Brännri till Gråstöten men att fjällmännen, för erhållande af behöflig skog till vedbrand, skulle få gå ned mot Funäsdalens by ifrån Gråstöten i rät linea till det märke vid Malmagssjön som är nedsatt för skilnaden där af Funäsdalens ägor mot Malmagen, samt ifrån detta märke vid sjön emot sistnämnde by likaledes i rät linea emot östersta stöten eller höiden af Rutfjellet, och vidare till Norska gränsen, deremot fjällmännen afträdde från alle sine nyttningar så i skog, slotter som bete vid sjön Glen, till Malmagens

Byemän; i följd af denne öfverenskommelse, som ytterligare erkändes af närvarande Eric Långström och Christian Larsson för Funäsdalens byemän Anders Mårtensson, Nils Jonas Fjellberg, Mårten Andersson, igenom dess hustru, Thomas Olofsson Kant och dess hustru äfvensom Olof Jonsson å egne och öfrige fjällmännens vägnar, samt Hans Wesell, Hans Jonsson och Hans Pehrsson, och för Herr Brukspatron Engzelius, Brukspatron Falander, och för Lars Pehrsson, Eric Långström, efter uppdrag, som Lars Pehrsson sedermera inför Rätten erkände, till-sades Afvittrings Landtmätaren Behm att icke allenast borttaga förra eller högre märket för båda byarnes skiften emot fjällmännen än ock utstaka de sistnämndes skillnads linea mot Malmagen från sjön, det ock Behm genast verkställde;

Hans Wesell, som igenom denna rågång mistade sin halwa fäbodelägenhet Tjernvallen med större delen af betet därstädes gjorde nu gemensamt med öfrige Malmagens byemän förutom Engzelius, hvars talan i nedannämnde del Falander emot eget intresse ansåg sig icke kunna föra, det påstående att Wesell eller Byemännen ville hafva för hvad Wesell sålunda mistat vid Byn vederlag eller motsvarande ägor uti Gröndahlen i sammanhang med Byns derintill stötande mark nemligen mot östsödra delen af Grönsjön med den skog och de slotter som där finnas ock varit under Ljusnedahls Bruk nyttjade;

Torparen Reinhold Andersson, som sade sig icke kunna vara nöjd med den af Landtmätare och Gode män utstakade gräns från Ösjön till östnorra Långbrottssjön, öfver Södra Långbrottssjön åt Glänvalen, emedan han derigenom blefve i mistning af sine slotter vid sistnämnde sjö, förenade sig med Malmagens Byemäns påstående om andel i Gröndahlen, emedan, om som Reinhold Andersson nu yrkade, gränsen skulle gå från Ösjön till östnorra Långbrottsjön och derifrån i rät linea emot Grönsjön han derigenom komme att återfå förr bemälda sine slotter;

Malmagens byemäns anspråk på en del af Gröndalen bestridde så väl Brukspatron Falander och fjällmännen som äfven nybygges sökanden Ås, emedan desse hvar för sig gjort anspråk på hela Gröndalen och alla dertill hörande lägenheter med andras uteslutande derifrån; likväl ville Falander afstå till Malmagens byemän, hvad de satt i fråga, om Bruket blefve försäkradt om öfriga delen af Gröndalen;

I anledning deraf att, jemlikt Landtmätarens förrättningsprotocoller, Malmagen blifvit bestämd för kronony bygge, tillfrågades Malmagenboerne af hvilken natur Malmagen kunde vara, då de upgafvo byn för att utgiöra Krono ny bygge men att de hvar och en på sin del bekommit Härads Rättens fastebref, hvilket de jemväl bevisade; huru härmed sig rätteligen förhöll kunde hvarken Krono Ombudet eller Landtmätaren upplysa;

Efter det Ordföranden och öfrige Ledamöterna i Rätten jemte ofvannämnde parter på eftermiddagen påföljde dag den 27:de i denna månad återkommit till Funäsdalen, tillsades samtliga parter att i morgon kl. 9 f.m. hvartill målet uppskjöts, för Rätten tillstädeskomma, dermed för dagen sammanträdet uphörde;

Den 28:de Augusti.

S:D: Efter uprop af förestående mål inställde sig för Rätten alle fjällmän och andre parter jemte allmänna ombuden, som protocollet för första rättegångs dagen uptager förutom Halfvar Jonsson i Renningsåsen, Per Pehrsson i Ljusnedahlen och Pål Wagenius, som uteblifvit; likväl skulle Gräns Ridaren J.M. Rönquist jemlikt företedd fullmakt, stald på Innehafvaren, utföra Hans Anderssons på Medskogen talan; i följd hvaraf Rönquist jemte förevisande af en lika med den i Protocollet förut intagne afskrift utaf Tännas byemäns fullmakt för Olof Bergman och Olof Ersson af den 23:die Augusti 1845 rörande rågången emot Långå by, uprepade det påstående hans hufvudman gemensamt med sistnämnde byemän förut haft nemligen att den öfverenskomelse Bergman och Olof Ersson å egne och öfrige Tännasboers vägnar med Långå och Medskogens Byemän ingått om skilnaden desse byar emellan, skulle blifva bestående och vara till efterrättelse; och, ehuru medgifvas måste, att Tännas byemän icke blifvit i saknad af Gudstjenst i Tännas kyrka igenom kungjölrelse ifrån Predikostolen kallade eller hvar och en serskildt på annat sätt tillsagde att närvara vid sammanträdet för öfverenskommande om ifrågasatte rågång, ville dock Rönquist tro, till följe af en föregående uti Tännas kyrka upläsen kallelse att närvara under afvittringsförrättningen i Hede Pastorat samma sommare, det Bergman och Olof Ersson, som åtminstone hvad Bergman beträffar alltid förut varit Tännas bys fullmäktig i frågor om afvittringen, haft laglig rätt att ingå i omförmälde

förening och att den derföre bör blifva gällande; kunnande likväl Rönquist icke styrka sin upgift om Bergmans förre fullmäktigeskap för Tännäs by; Något annat svar än det Bergman i denna fråga förut gifvit hade han icke, utan det han tillstod att han väl tillförene iackttagit och bevakat Tännäs bys rätt vid afvittringsförrättningarne, men att han dertill alldrig haft riktig fullmakt; uppå frågor i från Rätten förklarade Fiscal Sunding att han å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar ville erkänna denne öfverenskommelse, och tillkännagaf deremot Afvittrings Landtmätaren Behm det han ^{nu} icke kunde upgifva de höafkastningar Tännäsboerne hafva af sine slotter så på de dem bestridde som obestridde tracterne; hvarföre och sedan Behm anmält att Wemdalens Socken vore afvittrad och afvittringen lagakraftvunnen,

Resolverades

För att få upplyst och styrkt dels af hvilken natur Malmagens by nu befinnes vara, dels huru stor afkastning i hö Tännäs byemän hafva utaf slotterna och fäboddelägenheterna serskildt inom den af Brukspatron Falander pretenderade tract på norra sidan Ljusna Elf och serskildt inom öfriga ägoområdet derstädes som Tännäsby igenom den öfverklagade rågångsföreningen med Långå by skulle komma att mista, äfvensom hvilken tillgång af foder de kunna hafva af deras obestridde slotteslägenheter att påräkna, dels ock huruvida Bergman och Olof Ersson under afvittringsförrättningarne före 1845 varit Tännäs byemäns fullmäktige, finner Ägoskillnads Rätten sig föranlåten att upskjuta förevarande sak till den 18:de i nästa eller September månad då Rätten å Långå Gästgifvaregård kl. 9 f.m. ytterligare kommer att sammanträda, och förpliktas parterna jemte Krono och Consistorii ombuden att vid nämnde sammanträde, vid talans förlust, åter tillstädeskomma; Fiscalen Sunding försedd med icke mindre vederbörande betsmans vid Lands Contoiret i Östersund bevis, rörande ofvanomförmälde förhållande med Malmagens by, än ock handlingar, som upplysa igenom hvem Tännäsby's talan vid Afvittringsförrättningarne ifrån början och till år 1845 blifvit utförd;

Åligande närvarande Afvittrings Landtmätaren Behm att, jemte egen inställelse, å sammanträdet till Rätten inkomma med uppgifter om Tännäsby's fodertillgångar, på sätt ofvan är nämndt, och äger

Brukspatron Falander, för att bevisa Ljusnedahls Jernverks anspråk på de ägor och skogar han för detsamma fordrat, förete Kongl. Maj:ts Nådiga Utslag derom, som blifvit åberopadt;

Efter afkunnande af hvilket beslut Rättens ledamöter åtskildes, samt Fiscal Sunding anmälte att Funäsdalens, Tännäs, Malmagens och Medskogens Byemän äfvensom Fjällmännen önskade få serskildte utskrifter, fjällmännen likväl 2:ne tillsammans af detta undersöknings protocoll;

År och dagar som ofvan

På Egoskillnads R:ns vägnar.

C.G.L:d *am*

59

Hede tingslags äodelningsrätts och ägoskillnadsrätts arkiv
(landsarkivet i Östersund).

Protokoll åren 1846 - 1900.

Protokoll, hållet vid Hede tingslags ägo-
skillnadsrätts sammanträde på Långå gäst-
givaregård den 18 september 1847.

Den 18:de September.

S:D: Jemlikt Beslut den 28:de sistlidne Augusti sammanträdde åter Ägoskillnads Rätten å Långå Gästgivaregård för att vidare handlägga den af anledning protocollet för nämnde dag omförmäler, till denne dag uppskiutne sak, angående dels rågången emellan Krono Recognitions skogen Ljusnedahls Allmänning samt Funäsdalens, Tännens och Långå byar, äfvensom angränsande nybyggen och Renbetestracter inom Hede Pastorat dels ock en emellan Långå och Tännens byar ingången råskillnadsförening; Och instälde sig nu vid uprop Herr Afvittrings och Commissions Landtmätaren H.F. Behm, förut antecknade Krono och Consistorii Ombuden Stads fiscalen J.P. Sunding och Brukspredikanten Gran samt icke mindre Herr Bruks Patronen Falander, i egenskap af Disponent af Ljusnedahls jernverk, Olof Bergman och Jon Svensson, å egne och öfrige Tännensboernes vägnar efter företedd fullmakt, för Funäsdalen Eric Långström och Christian Larsson, Eric Hansson, Jon Pehrsson, Jon Zakrisson och Pehr Olofsson uti Långå förande äfven talan för öfrige hemmansegarne i Byn, Jon Jon och Hans Andersson i Medskogen, för Messlinge by Guttorm Jonsson därstädes, Hans Wesell i Malmagen å egne samt Lars Pehrssons, Hans Jonssons, Hans Pehrssons och Reinhold Anderssons derstädes vägnar, för Herr Bruks Patronen M. Engzelii hemman i Malmagen dennes son, Herr Bruks Patronen J.M. Engzelius, för Hede Socken Nämndemannen Halfvar Månsson i Hedebyn och Bonden Olof Ås i Östbacken, jemlikt Sockenstämmoprotocoll för den 12:te i denne månad, utförande tillika Ås egen talan om Gröndalen, Nybyggarena Halfvar Jonsson och Eric Imbregtsson jemte Bonden Eric Halfvarsson i Serfsjön den sistnämnde utförande jemväl öfrige Serfsjöbyemäns talan, jemte Halfvar Jonsson i Renningsåsen,

än äfven af fjällallmogen Anders Renskyt för dess fader Jon Andersson och Nils Andersson, Olof Jonsson å egne och Anders Nilsson Fjellströms vägnar, Pehr Andersson, Nils Jonas Fjellberg förande äfven Anders Mårtenssons talan, samt Olof Thorkelsson igenom dess son Anders Olofsson och förre Handlanden E. Uhlin, hafvande ofvan-nämnde Ombud varit försedde med fullmagter, som protocollet vidfo-gas, men öfrige fjällmännen äfvensom Storsjö Cappelags boer och Ljungdalens Byemän kommo icke tillstädes;

Hos Rätten inlämnades nu af Fiscal Sunding följande bevis angående Malmagens by

"Utdrag af 1825 års Special Jordebok för Herjeådalens Fögderi

	Nummer	Mantal		Trög		Summa Specie.		
		Skatte	Krono			Trögskatt å 1 rd 15 sk mant.		
					Hede Härad			
					Tännäs socken			
Malmagen	1	1/12	-	3	Christen Pettersson	5.	3.	
"	s.	1/18	-	2	Pehr Andersson	3.	6.	
Rätteligen utdraget, betygar Ex officio Carl Ekberg"								

af Commissions Landtmätaren Behm infordrad uppgift uppå Tännäs bys slotter och fäbodevallar hvaraf Rätten inhämtade att samma By skall årligen efter deras egne uppgifter erhålla uppå slotterne och fäbodevallarne inom Ljusnedahls Krono Recognitions Allmänning norr om Ljusneelf tillhopa 131 5/8 dels lass hö efter 27^{LD} på lasset, uppå slotterne och fäbodevallarne inom öfriga tracten på samma sida elfven 37 3/4 dels lass samt på deras ostridiga ägor på mot-satta eller södra sidan Elfven 1536 Lass hö, sistnämnde hötillgång motsvarande 2 1/18 dels Mantal eller omkring 24 trögs större skat-tetal än hvad Byn nu har, samt af Brukspatron Falander Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 5:te februari 1822, som närmare uplyser att Ljusnedahls jernverk såsom Recognitions skog icke mera innehade någon Krono Allmänning, men att vid afvittringen nödig mark deraf skulle Bruket tilldelas;

efter upläsande häraf och af förrnämnde bevis och sedan Sunding anmält att han någon handling, ehuru i god tid herförut begärd ifrån Konungens Befallningshafvande, icke erhållit, rörande det förhållande att Bergman vid alle Afvittrings förrättningarne inom Hede Pastorat, fört Tännens bys talan, så förekom Eric Halfvardsson i Serfsjö samt å egne och öfrige Serfsjöbyemäns vägnar yrkade att Nybyggarna Halfvar Jonsson och Eric Imbrigtsson måtte åläggas till byn afträda myrslotterna med betet vid Bryndalen som de nu tillägnat sig, och att gränsen som väl är uppgången och antecknad å Chartan måtte gå efter bäcken Römningsbrynne till vägen åt Hede, Nybyggarna svarade härpå att de väl begagnat ifrågasatta slotter och bete vid Bryndalen som till deras Nybyggen icke varit insynade men att sådant skedd derföre att samma tract fallit inom deras ägoområde; huru härmed sig förhåller kunde Ägoskillnads Rätten icke inhämta af den förevisade Chartan, emedan hvarken Römnings Nybygge eller de slotter hvarom är fråga där finnas uptagne.

Jon Svensson i Tännens förenade sig med Bergman uti alt hvad denne i målet anført, och gifvo desse ombud nu tillkänna att Tännens by har otillräcklig skog och betesmark på södra sidan Ljusna elf, och derföre omöjeligen kunna afträda från dylika nyttningar på andra eller norra sidan elfven, hvilket förhållande Ingenieur Behm icke kunde vitsorda;

Beträffande Bruks Patron Engzelii hemman i Malmagen så förenade Engzelius sig med öfrige Malmagens byemän uti påstående om vederlag för de Byn frångångne ägor vid Malmagssjön uti den så kallade Gröndahlen;

förutom de anspråk fjällmännen förut gjort på Gröndahlen yrkade de nu att dem måtte tilldelas för sommar tillhåll de så kallade Renlappvallarne på södra sidan Gröndahls siön, Ljusnedahls Bruk härtill haft, detta likasom fjellmännens öfriga påstående om Gröndahlen bestridde Falander och Olof Ås; af hvilka den sistnämnde förmälte att Hede Socknemän hade att göra det påstående att de måtte försäkras om de slotter, som igenom rågången emot fjällmännen kommit att ligga inom de sistnämndes ägoområde; men kunde Ås ej å Chartan utvisa desse slotter, som derå icke eller finnas uptagne

Hvarefter och då något vidare icke var att anteckna i protocollet, afsades uti målet den 21:sta i denne månad följande

Utslag:

Tännas byemän hafva inför protocollet medgifvit att de alldrig ansett sig vara ägare till den mark å Norra sidan Ljusne elf, som Ljusnedahls Bruk såsom Recognitions skog begagnat och gjort anspråk om, utan att de kommit att slå och bärga slotterne och anlägga fäbodas därstädes derföre att Bruksägarne hvilka de trott att tracten skulle tillhöra, icke gjort dem sådant stridigt; och enär af detta förhållande måste dragas den slutsatts att ifrågavarande mark i Byns Mantal och ränta icke blifvit inbegripen utan varit och äfven i närvarande stund är att betrakta såsom Kongl. Maj:ts och Kronans, och Kongl. Maj:t igenom Nådigt Bref den 5:te Febr. 1822 föreskrifvit att vid nu pågående afvittring nödig mark af Allmanningen för Ljusnedahls Bruks behof skulle anslås samt uplyst och medgifvit är af så väl Bruksägarne som Tännas byemän att förutom denne skogstract Bruket icke kunde komma att äga bestånd, Alltså, vid betractande af alle desse omständigheter, pröfvar Ägoskillnads Rätten rättvist fränkänna Tännasbyemän all rätt till berörde mark med där belägne slotter och fäbodelägenheter samt föreskrifva att Ljusne elf skall utgiöra gränsen emellan Tännas by och samma Kronomark i likhet hvarmed och då, i anseende dertill att den öfriga tracten på samma sida Ljusne elf, hvarpå Tännas byemän jemväl gjort anspråk och hafva fäbodevallar och slotter som, efter deras egen upgift, afkasta 37 3/4 Lass hö, befinnes ifrån Byn vida aflägsnare och vid förhållande, som jemväl är styrkt, att Tännas by, på andra eller södra sidan Ljusne elf och inom närmare afstånd från byn innehafva ostridige slotter och andre lägenheter jemte skog, som vida öfverstiga deras skatt, Ägoskillnads Rätten kan taga för afgjordt att sistomförmälde tract på Norra sidan Ljusna elf fram emot Långå och Medskogen icke eller ingått uti Tännas bys mantal och ränta, Ägoskillnads Rätten, vid den serskilda händelse här inträffar att, för befrämjande af allmän väg igenom denne ort till Röråus uti Konunga Riket Norrige, hvarom är fråga, och Resandes huserande och fortskaffande, Medskogens åboer, som åtagit sig att till samma väg flytta och utgiöra de skyldigheter som af dem i omförmälde afseende kan fordras, böra af kronans odisponerade marker erhålla så mycket att de tillika med de ägor de förut innehafva blifva besutne, pröfvar skäligt ålägga Tännasbyemän att afträda ifrån vidare nyttningar vare sig af fäbodevallar och andre slotter eller skog och muhlbeta på samma

tract norr om Ljusneelf hvilken tract förklarades vara Kongl. Maj:ts och Kronan tillhörig och derjemte förordna att oftanämnde elf skall utgjöra gräns såsom äfven den näst naturliga äfven för Tänneshby emot denne Krono Lägenhet; kommande i följd af detta beslut, rågångstvist emellan Tännesh och Långå byar att förfalla; Imellertid åligger vederbörande Landtmätare att utan afseende eller hinder af Ljusnedals Bruksägares härtill gjorda praetentioner, jemlikt Kongl. förordningen den 20:de April 1841 uprätta förslag huru emellan Bruket och Medskogen ofvannämnde Krono marker böra fördelas och samma förslag till Konungens Befallningshafvande i Länet ingifva att ~~gaa~~ granskas och fastställas;

likväl som Tänneshbyemän, hvilka hafva betydliga rödningsland, efter hvad inför Rätten nu närvarande Afvittrings Landtmätaren Behm samt Gode männen Härads Domaren Eric Wallin och Jon Halfvarsson i Byn Svegs Socken nu uplyst och vitsordat, icke kunna utan stor kostnad och skada för närvarande undvara de dem nu fränkande fäbodelägenheter; så ville Ägoskillnads Rätten jemlikt Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 9:de Mars 1825, förordna att nämnda byemän må begagna samma Fäbodelägenheter tills vidare och intilldess de hunnit ägne marker upodla så mycket deremot svarar;

Beträffande herefter Tännesh byemäns påstående att, emot ökskatt, få behålla de kronomarker, som igenom uppgången och utstakad gräns ifrån Brännri fram mot sjön Rogen tillkommit och sträcker sig mot fjällmannen Anders Mårtenssons nybygge och vidare ända mot Stora Kopparbergs Län och Norska gränsen, så, efter som Tänneshbyemän icke föregifvit än mindre styrkt att de med sine skatteägor gå längre än emot och intill nämnde gränselinea, finner, då å motsidan något klander mot gränsen icke blifvit gjordt, Ägoskillnads Rätten något hinder icke möta för att antaga samma gräns för Tännesh skatteområde och dermed berörde rågång fastställdes; deremot tillkommer Konungens Befallningshafvande i Länet att pröfva och afgjöra så väl Tänneshbyemäns som Anders Mårtenssons och andre fjällmäns anspråk på ifrågavarande kronomarker;

Widare emedan uplyst och styrkt är att för Ljusnedahls Bruk någon Recognitions skog nu mera icke finnes och följaktligen Bruksägarne något anspråk på Funäsdalens mark på södra sidan Ljusneelf icke äger, så, enär af Krono ombudet, Afvittrings Landtmätaren samt

Bruksägarne sjelfve blifvit vitsordadt att Funäsdalens by icke kan äga bestånd förutom nämnda mark, pröfvar Ägoskillnads Rätten rättvist bestämma gränsen för berörde by, utgiöra Ljusneelf och tillförsäkra samma by all ifrågasatte mark på södra sidan ända till den så kallade Ösjöbäcken; men ansåg Ägoskillnads Rätten för närvarande sig icke tillhöra att utlåtande meddela hvarken om Funäsdalens påstående om skog ifrån Tännens bys område eller Malmagens enahande gjorda anspråk om skog uppå Funäsdalens mark; Och alldenstund öfverenskommelse blifvit träffad om råskillnaden emellan Funäsdalen och Fjällmännen samt emellan de sistnämnde och Malmagens byemän vid och ifrån Malmags siön, så finner, uppå tillstyrkan af krono ombudet, Rätten skäligt samma rågång, på sätt den nu blifvit utstakad, gilla och fastställa; hvarjemte då ostridigt är att Gröndalen utgiör en Kronolägenhet, som härtill icke kan anses vara disponerad, Ägoskillnads Rätten ville föreslå icke mindre att Malmagens byemän, för de ägor de mistat igenom rågången emot fjällmännen vid Byn, måtte få, efter deras önskan, fult vederlag af den del uti Gröndalen, som stöter emot Malmagens öfrige ägor ifrån Glen, än ock att, eftersom Torparen Reinhold Anderssons anspråk om bibehållande af dess slotter vid Södra Långbrottssiön blifvit lämnadt obestriddt, förrupgångne gränselinea där, skall ändras så att den går från Ösjön till Östnorra Långbrottssiön och derifrån till den tract (?) af Gröndalen, där Malmagsboerne vidtaga med de ägor de komma att erhålla; dock öfverlämnades afgjörandet häraf likasom af Bruksägarne, Fjällmännens och Nybyggessökanderne Olof Ås och Uhlins påståenden om bättre rätt till Gröndahlen, till Konungens Befallningshafvande, som dessutom äger att, jämlikt Kungl. Maj:ts Nådiga bref d. 20:de April 1841, efter förslag af Landtmätare och Godemän uptaga och besluta öfver gränserne dels emellan fjällmännen [och] Ljusnedahls Bruk å alle de tracter som ligga utom Skattemännens område och dels för fjällallmogen vid Hemvålens Serfvålens och Högrensvålsfjällen mot Storsjö Capellag, samt Lågvålens och Sonfjället mot Hede socken;

Beträffande fjällmännens påståenden att vilja hafva renbete och skog vid Andersåkjölen, Skännör, Skjärffjället och Anderssiön, inom Funäsdalens rågång samt skog vid sjön Öjön till Gröndörsfjället ifrån Krono Nybygget Lilla Ljungdalen, så då uplyst och medgifvit är af fjällmännen att inuti och omkring de begärde nyttningarne

Funäsdalen och Nybygget hafva slotter, pröfvade, enär fjällmännen således icke utan att åverka samma slotter kunna komma till de åstundade tracter och dem begagna, Ägoskillnads Rätten skäligt fränkänna fjällmännen allt anspråk på samma tracter; och hvad vidkommer deras påstående att få sig tilldelad Håsjövallen ⁵⁾, så då den befinnes inom Wemdalens fastställda rågång, och Wemdalens socken redan vore afvittrad, efter hvad Ingeneur Behm uplyst, lämnades samma påstående utan afseende, jemte det Ägoskillnads Rätten förklarade sig vara ur tillfälle att pröfva dels Serfsjö byemäns påstående att inom byns gräns få myrslotterne med muhlbetet vid Bryndalen och dels Hede Socknemäns anspråk om bibehållande af förut begagnade slotter inom fjällmännens rågång, derför att någon Charta icke uptager hvarken sistnämnde slotter eller de af Serfsjöbyemän uppgifne Lägenheter jemte Römnings Nybygge, hvars åboer sökt inkränkta Lägenheterne, så, då någon vidare tvist om rågångarne för Storsjön, Ljungdalen och Messlingen icke förevarit, fann Ägoskillnads Rätten rättvist samma rågångar fastställa utom å den del af skilnaden emot Storsjön, som, efter hvad i utslaget förut är anmärkt, skall af Konungens Befallningshafvande bestämmas;

Kommande Ordförandens och öfrige Ledamöternes i Rätten räkningar öfver kostnaderne för Rättens sammanträden att öfverlämnas till Konungens Befallningshafvande för erhållande af betalning der-
efter;

Den med detta Utslag missnöjde äger och åligger att innan eller sist klockan före 12 å trettionde dagen härefter, som, denne oräknad, blifver Thorsdagen den 21:sta nästkommande October ingifva hos Konungens Befallningshafvande i Länet sine till Kongl. Maj:t i Underdånighet stälde besvär jemte de till saken hörande nödiga handlingar och är den besvärande enskild part, bör han vid de Underdåniga besvären föga en af tvenne vederhäftige män utgifven och af Kyrkoherden i församlingen eller af någon Krono Betjent i Orten styrkt löftesskrift, deruti Löftesmännen, en för bägge och begge för en borga för den skada och kostnad, som besväranden kan åläggas och sådant alt vid talans förlust om något häraf försummas.

År och dagar som förr skrefne stå.

På Ägoskillnads Rättens vägnar

C: Gust: Liljésköld.

Hede och Tännäs socknar samt Storsjö kapellförsamling.

Avvittring.

Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund).

Resolutionsbok år 1855.

Den 18 december 1855 nr 166.

Kongs. Befhdes i Jemtlands Län Utslag angående afvittringstilldelning inom Hede, och Tännäs Socknar samt det till förstnämnde Socken hörande Storsjö Capell inom Provinzen Herjedalen af Jemtlands Län i sammanhang hvarmed till pröfning förekommer åtskillige tid efter annan ingifne ansökningar om nybygges anläggningar inom ofvannämnde Socknar; Gifvet Östersund i Landscent. den 18 December 1855.

Af Protocoller, beskrifningar och chartor hörande till förevarande afvittring, som börjades den 10. Juli 1844 af då var. Af. Landt. A.E.Behm och afslöts af Afv. Landtm. H.F. Behm den 17 October 1853, har Kogs Befhde inhämtat beträffande:

1:o Hede Socken, att gränssorne för Socknen, som, utom de till Storsjö Capell hörande byar, utgöres af Hede kyrkobö 133 2/3 Trög, Wiken 63 1/2 Trög, Långå 109 Trög, Serfsjö 6 Trög och Råndalen 9 Trög, tillsammans 321 1/6 Trög eller 8 199/216 Mantal, börjande vid den punkt der Socknens egor möta områdena för Tännäs socken och Storsjö Capell, från samma punkt, betecknad med N:o 1 å en af nu mera Förste Landtmät. J.A.Albin och afvittrings Landtmätaren H.F.Behm upprättad och år 1853 fulländad charta, sträcka sig till N:o 2, der Ljusnedals Bruks allmanning möter, så till Andåberget N:o 3, derefter till N:o 4 å Andåns norra strand, derifrån till punkten N:o 5 Sörstäljan, N:o 6 Gammelvallen, N:o 7 Kålbens-

vallen, till N:o 8 midt i Storralltjern, N:o 9 Ulfberget, till Kålbenshån N:o 10 så till Glomberget N:o 11, derifrån i rak sträckning öfver Gluntjern, Stor Glomhöjden & Östra Olåsen till Storstoåsen N:o 12, vidare till N:o 13 Brattuggen vid Källsjön, så till N:o 14 Storfjellsjön, och N:o 15 Fruhognfjellet der Linsells Capellförsamlings område möter, hvars redan fastställda rålinia de sedan följa till den punkt der samma linia träffar jemväl fastställda rålinien för Wemdalens Socken, eller punkten N:o 22 följande derefter samma linia, till N:o 36 Siljeåsen der Storsjö Capell Församlings ägor åter möta, hvarefter gränsen fortsättes öfver N:o 37 Svartåsen, N:o 38 Yllervad, N:o 39 Blåstre, N:o 40 Smole vid Serfsjövågen, N:o 41 Lågvålen, N:o 42 Serfdalen och N:o 43 Gangelåsen till förstnämnde punkt eller märke N:o 1, hvilka gränсор, hvars laglighet ingen utom Tännäs byamän ifrågasatt, innesluta en rymd af 412,252 Tunne 28 kappland; varande inom detta område belägne byarne Serfjön och Råndalen, likasom ock de genom afvittringen tillkomne Nybyggena Medskogen, Henådalen, Ransjö och Rönningås jemte Lågenheten Sododalen och Renbetestrakten Serffjellet, genom uppgångne och behörigen rörlagde gränсор från hvarandra och angränsande afskiljde, hvaremot Hede kyrkoby, Wiken och Långå såsom en samfällighet avvitrats; deröfver Wikens byamän sig besvärat under yrkande att i öfverensstämmelse med en med Hede Byamän träffad öfverenskommelse gränsskilnad emellen berörda byar måtte varda uppgången; hvilket likväl förrättningsmännen ansett icke kunna på lämpligt sätt verkställas och hvilken mening Hede Byamän under ärendets behandling jemväl biträdt. - Widkommande

2:o Tännäs Socken, som, sedan de genom Kgs Befhådes Resolution den 4 September 1802, till anläggande beviljade Nybyggena Närsjödalen om 4 och Rogen om 2 Trög, till följd af en år 1839 förehafd reglering af gränsen emellan Stora Kopparbergs och Jemtlands Län, gått förlustige sine egentligaste slätter, hvilka följaktligen numera måst anses såsom obefintliga, utgöres af Tännäs kyrkoby 50 1/2 Trög, Funnäs-dalen 88 Trög, Malmagen 5 Trög och Högvålen 3 Trög tillsammans 146 1/2 Trög eller 4 5/72 Mantal, att enligt den af af-

vittrings Landtmätarne E.Ytterbom, A.E.Behm och H.F.Behm upprättade och år 1853 fulländade afvittringschartan, grän- sen, utgående från röset i Riksgränsen, Haftorsstöten, följer Riksgränsen till röset Wånsjö gusten der Stora Kopparbergs Län ock möter, och derifrån utmed samma gräns till märket N:o 7 Fårstöten, följande derifrån Linsells Capells rålinia till märket N:o 9 Fruhognan der Hede Sockens ägor möta, från hvilket märke, betecknad på kartan öfver sistnämnde Socken med N:o 15 den sträcker sig emellan de å berörda karta utsat- te märkena N:o 14,13,12,11,10,9,8,7,6,5,4,2 och 1, hvilket märke på Tännäs Sockens karta betecknas med N:o 22 och der- ifrån till N:o 23 Kappru, N:o 24 Mittån, N:o 25 Holme till Flygaretorpet, N:o 26 vid Råbäcken, N:o 27 Gunnarstöt, N:o 28 och 29 Daddsjön, N:o 30 Högbäcksvallen, N:o 31 Lappkojor- na emellan Lilla Axhögen och Lilla Mittåkläpp, så till N:o 32 Lilla Mittåkläpp och sist till förstnämnde märke; inom hvil- ka gränser ett ägovälde ligger af 429,825 Tunland 26,8 kapland hvaraf 197,893 T:d 15,8 kapl. tillhöra Tännäs, Funnäsdalens och Malmagens byar, hvilka Landtmätare och Godemän ansett böra utgöra en samfällighet af det skäl att genom delning huru den ock måtte uppgöras Malmagen hufvudsakligen och äfven Funnäsdalen skulle blifva i saknad af behöflig skog, likasom och att Tännäs by skulle undfå allt för otillräckliga betes- marker, 15,294 Tunne- 13 kapland Högvälen, 121,543 Tunne 25 kapland, eller allt det land, som ligger norr om Ljusne Elf från Kallslättbäcken till här ofvan oförmälte märket N:o 14 Kålbenshån eller N:o 10 på Hede Sockens Charta och i norr omslutes af den uppgångna Socknegränsen allt från sist- nämnde till märket N:o 1 öfver N:o 15 till och med N:o 32 med undantag endast af ett genom godemännens i strid med Landt- mätarens och Kronoombudets åsigt fattade beslut, Tännäs by på norra sidan Elfven tillagt område af den såkallade Ljusne- dals Recognitions allmänning, och återstöden 95,095 T:d 5 kapl. Lapparnes renbetestrakter; öfver hvilken utbrytning dels af kronans allmänning och dels af Lapparnes renbetes- trakter likasom och öfver Landtmätarens och Godemännens be- slut att såsom en samfällighet anse och afvittra Tännäs, Fu-

näsdalens och Malmagens byar, Tännäs byamän genom Åboen Olof Bergman sig besvärat och yrkat, att gränsen för Lapparnes område, hvilken, börjande vid Södra Fjättsjön, blifvit förlagd öfver Brännejacku, Tammsjöåsen, Hundviken i sjön Rogen, Käringsjön, Nageltjern, Skomshå Ri, Fiskbäck väl till Brändri, måtte från norra stranden af sjön ^{Rogen} i rak linia sträckas till sistnämnde punkt; och vidkommande Socknens gräns mot allmanningen, att densamma måtte från Storgaltjernsnoret varda förlagd öfver Sörstädjan, en liten höjd nordösterom och nära invid Storvalltjern, Oxberget, Wedulfsberget till Glumberget, samt att gränsen emellan Tännäs och Funnäsdalens byar måtte i öfverensstämmelse med en år 1844 byamännen emellan träffad öfverensstämmelse och till följd deraf utaf förre afvittrings Landtmätaren A.E.Behm uppgången linia varda fastställd; hvarförutan Lapparne Jon Andersson, Olof Torkelson, Andria Hansdotter, Thomas Olofsson Kant, Hans Andersson, Anders Thomasson, Nils Jonsson, Hans Olofsson och Anders Olofsson emot Landtmätarens och Godemännens förfogande i afseende på gränseregleringen emellan emellan Ljusnedals Allmanning och Lapparnes område, sig besvärat, i thy att Gröndalens Af-radsland, derigenom att linien blifvit förlagd från Oskebäcken öfver Storstenen till västra änden af Grönsjön, blifvit med allmanningen förenad, yrkandes klaganderne att erhålla Gröndalen östyckad samt att till vinterstamhåll få begagna Anå och Lill Fjellen; och angående

3:o Storsjö Capell, utgörande byarne Storsjö om 25 Trög, Ljungdalen 16, Lilla Ljungdalen 4, och Mässlingen 6 Trög, tillsammans 51 Trög eller 1 5/12 Mantal, att enligt en af Afvittrings Landtmätaren H.F.Behm upprättad och år 1855 fullbordad afvittringscharta gränsen, tagande sin början vid Skardöre riksröse, på chartan betecknad med N:o 1, skulle gå i linien för Undersåkers Socken till märket N:o 2 Lundörret, derifrån till Ljunga Elfvens inlopp i sjön Grucken, vidare i samma sjö och elf till märket N:o 4 vid Wifvelshån och derifrån öfver märkena N:o 5 Siljeåsen, N:o 6 Svartåsen, N:o 7 Yllervad i Hänån N:o 8 Blästret, N:o 9 Smola vid Serfsjövägen,

N:o 10 Lågval, N:o 11 Serfdalen, N:o 12 Gangelåsen, N:o 13, N:o 14 Kappru, N:o 15 der Storbäcken faller i Mittå Elf, N:o 16 Slottholmen, till Flygaretorpet, N:o 17 vid Lappbure, N:o 18 Gunnarstöt, N:o 19 Daddsjöarna, N:o 20 Högbäckvallen, N:o 21 Lappkojorna emellan Lilla Axhögen och Lilla Mittåkläpp, N:o 22 Lilla Mittåkläpp, N:o 23 Haftorstöt till märket N:o 1 hvilka gränser omsluta en ägovid af 307,103 Tunl. 15 kappland, hvaraf tilldelats Storsjö by 97,630 Tunland, Ljungdalens by 20,406 Tun. 5,1 kapp. Lilla Ljungdalen 1211 T:d 26,5, Messlinge by 16,668 T:d 10,5, och Lapparnes Renbetestrakter 170,587 T:d 4,9 kappland, inom för hvarje by eller lägenhet uppgångne och rörlagde gränser.

Hvad nu först beträffar de emot afvittringsförrättningen anförda beswären:

1:o af Wikens byamän, så, och då vid afvittringens afslutande den 17 October 1853 den anvisning blifvit meddelad den eller dem som åt Landtmätarens och Godemännens beslut icke nöjdes att inom 30 dagar räknade från och med den 18 i samma månad hos Kongs Befhde i Länets söka ändring, men förevarande besvär först den 9 Januari 1854 till Landscontoret inkommit, varda samma besvär icke till pröfning upptagne:

2:o af Tännäs byamän, deröfver ägarne af Ljusnedals Bruk likasom och delegarne i samfälligheten Hede, Wiken och Långå sig förklarar och Afvittrings Landtmätaren H.P. Behm med utlåtande inkommit, hvaraf i förening med handlingar som blifvit företedde vid den Landtmäteriförrättning som, på grund af Kongl. Brevet den 5 Maj 1819, samma år försiggått till bestämmande af gränserna för Ljusnedals allmanning, Konungs Befhde. inhämtat, att, enligt hvad vid Bergs Ting åren 1779 och 1781 på ed hörde vittnen berättat angående berörde gräns sådan den vid Landtmäteriförrättning omkring år 1688 blifvit bestämd, gränsen emellan Tännäs by och Allmanningen skall från en falkfångarekoja öfverst på Funnedsberget hafva gått till tvänne krönte tallar, derifrån till Råstberget och slutligen till Rösselbäcken, der den förenar sig med Ljusne Elf och hvarest ett krönt träd funnits, och sedan efter meddjupet i berörde elf till sjön Läs-

N:o 962
1844

sen; och som här af fullständigt är vordet ådagalagd att Tännäs bys ägor icke ens sträckt sig fram till Ljusne Elf norr om Rösselbäcken, och hvar af äfven ostridigt följer att de slätter Tännäs bymän begagnat på norra sidan om elfven vare sig på kronans till andra ändamål disponerade marker eller derutan före liggande under Långå by häfdade ägor, måste såsom obehöriga inkräktningar anses, pröfvar Kgs Befhde skäligt icke allenast att ogilla bymännens öfver gränseregleringen mot Allmänningen samt Långåby och nybygget Medskogen förda klagan, såsom följd hvar af ock förfaller de af bymännen så i besvären som i en den 24 October 1844 ingifven särskild skrift, väckta anspråk å besittningsrätt till Medskogen, utan jemväl stadga det de, i följd af Godemännens i strid emot Landtmätarens och Krono Ombudets åsigt, Tännäs by tilllagde ägor på elfvens Norra strand skola till Allmänningen återläggas; och som de Lapparne tillskiftade marker hvar af klaganderne göra anspråk, utgjort delar af de numera försvunne nybyggena Nårsjödalen och Rogen och följakteligen icke lyda under Tännäs by varda i följd så väl här af som ock emedan trakten för Lapparne är omistelig så i anseende till beto som skog och fiske, besvären äfven i fråga om gränseregleringen mot Lappmarken lemnade utan vidare afseende; hvar för utan och då, enligt handlingarnes föranledande, ägorna till Tännäs, Funnäsdalens och Malmagens byar icke ega sig för delning i serskilda skifteslag samt de i protocollet för den 15 Juli intagne grunder för en slik delning, den Malmagens åboar fastän i frågan intresserade, icke synas biträdt, äro olämplige, låter Kgs Befhde vid hvad tillgjordt blifvit bero; och

3:o af Jon Andersson med flera Lappar, så finner vid det förhållande att betydliga områden af Ljusnedals allmänning sådan den på chartan af år 1819 finnes utmärkt, äro vordne tillagde Lapparne, som dessutom erhållit Serfifjellet i Hede Socken till vinterstamhåll och hvarest tillräcklig skog är att tillgå, Kgs Befhde klagandernes anspråk hvarken på större del af Gröndalen än som redan är fjellet tillagd, eller

Anå och Renfjellen, såsom belägne allt för djupt in uti Allmanningen icke kunna bifallas.

Beträffande härefter de särskildta till Konungens Befhde tid efter annan inkomne och till vederbörlig behandling vid nu verkställd afvittringsförrättning hänskjutne ansökningar;

128
1840

1:o af hemmansägaren Olof Jonsson i Funäsdalen, att å de lägenheter som ligga inom följande gränser, nemligen "från Andersjöelfvens utlopp i elfven Tännan uppföre Andersjöelfvens vestra sida till Starrtjernens vestra ände vidare till sistnämnde tjerns östra ände samt derifrån söderut till den der benämnde Qvarnrösten äfven som derifrån till en på elfven Tännans norra sida befintelig hög backe belägen mitt emot en uti samma elf varande liten holme och jemväl slutligen från detta nyssnämnde ställe till Andersjöelfvens utlopp i Tännan" derest samma lägenheter icke kunna hans hemman till fäbodas underläggas, få nytt hemman anlägga

154
1839

2:o af Olof Hansson i Brändåsen, att han, som, på grund af åboarne Olof Salomonssons och Halfvar Perssons i Tännäs ansökningen bifogade upplåtelser, å Brändåsen sig nedsatt, måtte, såsom nybygge, tillerkännas lägenheterna Herrdalsrösten, en damslott vid elfven Råndalen, Brändåsflyet, Smolbeten, Storfloen och land till nödig jordpårönaker i Svartåsen, eller, i händelse af afslag härå, att å kronans öfverloppsmark eller afredsland få nybygge anlägga.

86
1840

3:o af Jon Gunnarsson i Tännäs att han som på grund af så skriftliga som muntliga aftal med Tännäs åboar påarbetat ett nybygge beläget 2 1/2 mil söder ut från Tännäs by, måtte tillerkännas besittningsrätt såsom nybyggare å de ägor som ligga inom följande gränser "från vestra ändan af Wingrösten till Yttre Fjälssjön samt vidare till högsta Fjättjärnen, hela dalen på södra sidan om Fjättån till öfversta höjden på Lillfjellet, ifrån Fjättsjöruet till högsta Ränningsvåhlen med derinom belägna Riröster, samt från Ränningsvåhlen och dess västra ände väster ut till Brännmolet och vidare derifrån till södra sidan af vattnen äfvensom derifrån till Kroktjernnen samt tillbaka till Wingrösten"

25
1833

4:o af förre handels Betjenten E.Uhlin i Wemdalen att

i trakten af sjön Gläen och Riksgränsen få nytt hemman anlägga.

ut.num.den
4 Decemb. 1838

5:o af hemmansägarne Olof Bergman, Halvar Svensson och Jon Svensson i Tännäs att i den händelse de lägenheter af Högvålen som till äfventyrs öfverblifva efter det derä befintliga nybygge erhållit sin fullsutenhet, skulle befinnas af den godhet att deraf i förening med Ri och Ränningswåhlen kan bildas nytt hemman, och samma lägenheter icke warda Tännäs by underlagde, å det blifvande nybygget warda till åboar antagne.

102
1851

6:o af Olof Johansson i Messlingen att han, som med vederbörandes tillstånd fått sig tillsynade lägenheter för ett torp å Messlinge bys ägor, måtte få samma lägenheter med nödigt utrymme till nybygge för sig skattlagde:

145
1838

7:o af Olof Halvarsson i Ljungdalen om nybyggesanläggning i trakten af Dahlsjöhålla, Sarka elf, Flatrue, Nedelf och Medalen inom Storsjö Capell,

172
1838

och 8:o af Lars Persson från Ljungdalen att å Medalen vid Helagstöten i Storsjö Capell få nytt hemman uptaga; Vid återställande af hvilka Ansökningar Afvittrings Landtmätaren H.F. Behm upplyst, att alla de ansökta lägenheterne äro belägne antingen på de för de gamle byarne utstakade ägorne eller ock på Lapparnas områden; - Så och alldenstund vederbörande jordegare i laga ordning sig anmält till bibehållande af icke allenast uppkommande öfverloppsmarker utan jemväl de med skatteägorna i oskifto liggande kronoafradsländan, med den rätt som uti 10 § af Kgl Mj:ts i fråga om grunderne för Afvittringen inom Hede Pastorat, särskildt utfärdade Kådige Skrifvelse af den 20 April 1841 finnes bestämd, samt de till Lapparne utskiftade marker icke kunna eller böra förminskas genom nybyggesanläggningar aldä minst på ställen, såsom här är i fråga, belägna midt in uti renbetestrakterna, warda alla förenämnde ansökningar lemnade utan vidare afseende.

Sedan de emot afvittringen inom Hede och Tännäs Socknar samt Storsjö Capell anförda besvär likasom och inkomne ansökningar om nybyggesanläggningar å de afvittrade ägorne, nu på ofvanberörde sätt blifvit afgjorde; pröfvar med stöd af

högstberörde Nådiga Bref af den 20 April 1841 Kgs Befhde skäl-
ligt den utaf afvittringslandtmätaren H.F.Behm med Codemän
verkställda egotilldelningen med den rättelse här ofvan är fö-
reskrifven att fastställa;

Och som all den jord inom dessa Socknars nu bestämda
gränser, hvartill kronan ägt rätt, samt således äfven de om-
råden som brukats under nybyggena Rogen och Närsjödalen jem-
te Kronans inom Socknarne ägande men med skatteägorna samman-
blandade afrådsland blifvit, ottdera, i följd af påyrkad op-
tionsrätt, de gamle byarne och hemmanen underlagd, eller
ock till nya hemman, lägenheter eller Renbetesfjell indelad
på sätt KB. i fråga om dispositionen af de härofvan till
hvardera af de olika skifteslagen afvittrade ägorynder, ge-
nom särskildte denna dag meddelde Utslag stadgadt, och ge-
nom hvilka Utslag ny ränta, så för de gjorda tilldelningarne,
som för kronans i Jordeboken upptagne fisken, med undantag
likväl af sådane hvilka, emot engång för alla bestämda rän-
tor redan äro till skatte försålde, är vorden bestämd altså
pröfvar Konungens Befhde skäligt stadga det skola af:

Mybyggen

I Tännäs Socken

Närsjödalen om 4 Trög med Trögskatt 7 sk och Rotepenningar
10 sk och

Rogen om 2 Trög med Trögskatt 3 sk 6 rstn och Rotepenningar
5 sk

Krono Afrådsland

I Hede Socken

Storsjöns Ljungdalsskogen, hvars ränta utgjort 56 styck. Grå-
verkskinn

Gröndalen, med ränta 1 Rd 2 sk 8 rstn

Särfvåls fjelltrakt med ränta 14 sk, och

I Tännäs Socken

Högvålen, Rie och Römningswålen med ränta 4 sk samt

Krono Fisken

med i Jordeboken uppförde räntor

I Hede Socken

Ransjön, 5 sk

Ränningarne 15 sk
Grundsjön i Mitto Elf, 8 sk
Helagssjöarne 4 stycken, 21 sk
Daddsjön och Stentjernorna 8 sk
Mittåsjöarna 24 sk
Serfsjöarna 2 Rd
Kjällsjöarna och Rosarne 5 sk
Lossningshån 24 samt

I Tännäs Socken

Rogen, Röviken och Möskelen med deromkring liggande skogstrakt
34 sk
Rösjön 8 sk
Mjuggsjöarna med alla sina tjernor deromkring 9 sk
Gläen med ett tidfiske och skogstrakten deromkring 5 sk
Möskelen 3 Rd 19 sk
Svansjön och Öskesjöarne jemte en liten tjern 4 sk
Fjellbolagen, Holmnäs och Långtjernorna 11 sk
Ändåsjön tillika med några små tjernor 2 Rd 24 sk
alla, jemte krono Fisket Bocktjernnen & Råndalsmarken i Hede
Socken, såsom, enligt chartan, obefintligt, från Jordeboken
uteslutas, likasom ock att de i Jordeboken införda:

Lappräntor

I Hede Socken

af Skar och Helagsfjell 10 sk
af Skärvåxdalen 1 Rd, samt

Lands Sköld

I Hede Socken

af Långå N:o 10, 4 sk

I Tännäs Socken

af Funäsdalen N:o 12 och 15, 3 sk allt Banco icke vidare kom-
ma att utgå; Dock varder utslaget i denna del Kongl. Kammar-
collegii pröfning underställt.

Den missnöjde etc. hos Kongl. Maj:st, inom 30 dagar.

J.A.D.

/C.H.E.

Storsjö kapellförsamling.

Skattläggning.

Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund).
Resolutionsbok år 1855.

Den 18 december 1855 nr 168.

Kgs Befhdes i Jemtlands Län
Utslag i anledning af ett utaf
Afvittrings Landt_mätaren H.F.
Behm med Godemän, efter full-
ändad afvittring inom Storsjö
Capell Församling af Hede
Tingslag den 17 October 1853
i alla vederbörandes närvaro
uppgjordt förslag till skatt-
läggning af de byar och hemman
som utgöra omförmäldte Försam-
ling; Gifvit Östersund i Lands-
contoret den 18 December 1855.

Genom af Kgs Befhde denna dag meddeladt serskildt Ut-
slag äro gränsorna så för samtliga byar och hemman inom För-
samlingen som för Renbetesfjellen bestående; Och har, i fråga
om skattläggningen, Kgs Befhde af handlingarne inhämtat, be-
träffande:

1:o Storsjö kyrkoby, som, enligt 1825 års Jordebok,
består af 5 hemmansnummer, hvilkas sammanräknade skattetal
utgör 25 Trög eller 25/36 Mantal med Kongs. eller Trögskatt
43 sk 9 rst. Banco jemte Rotepenningar; att derunder häfdas
6,250 Tunland duglig mark och 91,380 Tunland impedimenter,
tillsammans 97630 Tunland; att årliga utsädet uppgår till
9 Tunnor 1 kappe korn och höfångsten till 271 Lass Hårdvalls-
hö, 392 lass Blandfoder och 296 lass Starr hvartill kommer
54 lass halm af åkern hvarje lass till 27 Lispund räknadt,
och att med dessa fodertillgångar med tillhjälp till en Tred-
jedel af måssa, löf, ris och barr årligen vinterfödäas 12
hästar, 98 oxar och kor, 65 ungnöt samt 333 får och getter;

Och hafva förrättningsmännen, med fästadt afseende hufvudsakeligen å höfångsten föreslagit att Storsjö by påföres en tillökning i dess skattetal med 25 Trög, så att hela byen komme att stå och svara för 50 Trög eller 1 7/18 Mantal med Trögskatt 1 Rd 39 sk 6 rst. och Rotepenningar 5 Rd 10 sk tillsammans 7 Rd 1 sk 6 rst. Banco;

2:o Ljungdalen, som enligt Jordeboken består af twänne hemmansnummer, hvilkas sammanräknade skattetal utgör 16 Trög eller 4/9 Mantal med Trögskatt 28 sk Banco jemte Rotepenningar, att af de under byen häfdade 20,406 Tunne 5,1 kappland, 5000 vore såsom duglig mark att anses, hvaremot 15,406 T:d 15.1 kappl. utgöra impedimenter; att årliga utsädet uppgår till 2 Tunnor 16 kapp. korn och höfångsten till 215 7/12 lass Hårdvallshö, 160 1/6 lass Blandfoder och 417 1/6 lass Starr, hvartill kommer halm af åkerjorden 15 lass, hvarje lass till 27 Lispund räknadt, och att med dessa fodertillgångar dock med understöd till en tredjedel af måssa, löf, ris och barr årligen vinterfödas 13 hästar, 97 oxar och kor, 43 ungnöt samt 226 får och getter; Och hafva förrättningsmännen, med fästadt afseende hufvudsakligast å höfångsten, föreslagit att Ljungdalen påföres en tillökning i skatten af 16 Trögså att Ljungdalens By komme att stå och svara för 32 Trög eller 8/9 Mantal med Trögskatt 1 Rd 8 sk och Rotepenningar 3 Rd 36 sk tillsammans 4 Rd 44 sk Banco;

3:o Lilla Ljungdalen, som, enligt Jorde Boken utgör ett enstaka hemman, anlagdt på grund af Resolution den 15 September 1786 till 4 Trög eller 1/9 Mantal med Trögskatt 7 sk och Rotepenningar 10 sk allt Banco; att af de hemmanet tilldelade ägor, 1811 T:ne 26,5 kap:d, 281 Tunne 8 kappland äro såsom duglig mark att anses men öfrige 1530 Tunne, 18,5 såsom impedimenter; att årliga utsädet uppgår till 16 kappar korn, och höfångsten till 13 lass hårdvallshö, 4 lass Blandfoder och 45 1/3 lass Starr, hvartill kommer halm af åkern 3 lass hvarje lass till 27-20 räknadt, och att med dessa fodertillgångar likväl med understöd till en tredjedel af måssa, löf, ris och barr, vinterfödas 1 häst, 8 oxar och kor, 3 ungnöt samt 12 får och getter; Och hafva förrättningsmännen med fästadt afseende hufvudsakligast å fodertillgångar-

ne, föreslagit att Lilla Ljungdalen i ett för allt skattlägges till 2 1/4 Trög eller 1/16 Mantal med 3 sk 11 rst. i Trögskatt och 11 sk 3 rst. Rotepenningar, tillsammans 15 sk 2 rst. Banco och

4:o Messlinge, som, enligt Jordeboken utgör ett enstaka hemman om 6 Trög eller 1/6 Mantal med Trögskatt 10 sk 6 rst. Banco utom ålöpande Rotepenningar; att af den hemmanet tillagda mark, 16,668 Tunne 10,5 kappland, 1625 Tunland vore såsom duglig mark att anses men återstoden 15,043 T;d 10,5 kappland såsom impedimenter; att, i anseende till såväl klimatiske förhållanden som jordens beskaffenhet och dess belägenhet i fjällen, åkerbruk å hemmanet icke kan drifvas; att årliga höfångsten stiger till 100 lass hårdvallshö, 95 lass Blandfoder och 19 1/2 lass Starr, och att med dessa fodertillgångar samt med tillhjälp af måssa, löf, ris och Bark till en tredjedel 2 hästar, 24 oxar och kor, 6 ungnöt samt 56 får och getter kunna årligen vinterfödas; Och hafva förrättningsmännen, med fästadt afseende hufvudsakeligen å fodertillgångarna, föreslagit att Messlinge hemman påföres en tillökning i skattetalet af 7 Trög eller 7/36 Mantal, så att hemmanet komme att stå och svara för 13 Trög eller 13/36 Mantal med Trögskatt 22 sk 9 rst. och Rotepenningar 1 Rd 17 sk tillsammans 1 Rd 39 sk 9 rst. Banco; Börändes, enligt förrättningsmännens förmenande, förenämnde byar och hemman, på grund af Kongl. Brefven den 14 Juni 1826 och 20 April 1841, till hälften befrias ifrån wäghållningsskyldigheten.

Angående Renbetesfjellens skattläggning har Kongl. Befhde funnit, att dessa fjell, hvilka innehålla i rymd 170,587 Tunne 4,9 kappland, blifvit uti trenne såkallade Skattefjell fördelade utan att likväl gränsorna dem emellan på chartan äro uppdragne eller deras rymd i tunlandtal utsatt; bestående dessa Skattefjell:

1:o Mittådalen af Westra och Östra Stölje, en del af Flatru, Stora och Lilla Axhögarna, Mittåstötarne, Mittåkläpparna, Östra Skärvoxvålen och Skarsfjellet

2:o Skärvoxvålen, af Gröndörrfjellet, Höghögfjellet, Östra Skärvoxvålen, Flatru, Yttre Skärvoxvålen, Serfvålen,

Westra och Ostra Stölje, Hög-Rensvålen, Skarsfjellet och Helagsfjellet och

3:o Ljungaris Fjellet, af en del utaf Lundörret, Sömmikari våla, Rinnsnäf, Orrknipparne, Norra Ljungalsberget, Husvål, Dunsjöfjellen, Wargtjernstöt, Gröndörrens -, Helags - och Skarsfjellen; Och hafva Landtmätare och Godemän föreslagit att dessa Skattefjell hvart för sig åsättes en årlig ränta af 10 $\mathcal{D}$ Smör, tillsamman 1 $\mathcal{D}$ 10 $\mathcal{D}$ samt att de inom trakterne belägne fiskevattnen påföras ränta, som följer:

Helagssjöarna	B:o	5 sk
Stentjernarna	"	3 "
Daddsjöarna den östra	"	3 "
Holmsjön	"	3 "
Öratjernorna	"	4 "
Mittåsjöarna	"	4 "
Ljungsjön	"	3 "
Snushussjön	"	2 "
Krustjern	"	2 "
Wålöj sjön	"	2 "
Ljunga Elf	"	3 "
Kesu ån	"	2 "
Skärka Elf	"	2 "
Mittå Elf	"	4 "

tillsammans 42 skil. Banco

Kgs Befhde som lemnar utan vidare afseende förrättningsmännens hemställan om eftergift uti den hemmanen åliggande våghållningsskyldighet, alldenstund de till stöd för berörde hemställan åberopade Kongl. Brefven icke angå afvittringen i Herjeådalens, har dessa förslag nogagranskat, och finner att, af de byar och hemman som utgöra Storsjö Capell lag, endast Storsjö kyrkoby kan skattläggas efter grunderne för sädesodlande hemman, men alla de öfriga efter bestämmelserna för skattläggning af hemman utan åkerbruk, med tillämpning af hvilka i Kongl. Brefvet den 20 April 1841 stadgade grunder, Storsjö kyrkoby för ofvan upräknade dertill hörande härligheter, motsvarar 2 $\frac{4}{9}$ Mantal eller 88 Trög; Ljungdälens by 1 $\frac{7}{9}$ Mantal eller 64 Trög; hemmanet Lilla Ljung-

dalen 1/9 Mantal eller 4 Trög och hemmanet Messlinge 11/36 Mantal eller 11 Trög, samt pröfvar skäligh, med rättelse af Landtmätarens och Godemännens förslag, samma byar och hemman på sätt som följer skattnägga, med efter ortens skattnäggningsmethod och undervisning lämpad Kongs. eller Trögskatt och Rotepennningar, nemligen:

1:o Storsjö kyrkoby till ökeskatt 63 Trög eller 1 3/4 Mantal med Trögskatt 2 Rd 14 sk 3 rst. och Rotepennningar 6 Rd 27 sk.

2:o Ljungdalen till ökeskatt 48 Trög eller 1 1/3 Mantal med Trögskatt 1 Rd 36 sk och Rotepennningar 5 Rd.

3:o Lilla Ljungdalen till Mantal, ränta och Rotepennningar sådana dessa finnas i Jordeboken redan uppförda.

4:o Messlingen till ökeskatt 5 Trög eller 5/36 Mantal med Trögskatt 8 sk 9 rst. och Rotepennningar 25 sk allt Banco;

kommandes i följd af dessa bestämmelser byarne och hemmanen i Socknen att i Jordeboken på följande sätt upptagas,: Storsjö till 88 Trög med Trögskatt 3 Rd 10 sk och Rotepennningar 9 Rd 8 sk: Ljungdalen till 64 Trög med Trögskatt 2 Rd 16 sk och Rotepennningar 6 Rd 32 sk: Lilla Ljungdalen till 4 Trög med 7 sk i Trögskatt och 10 sk i Rotepennningar samt Messlingen till 11 Trög med 19 sk 3 rst. i Trögskatt och Rotepennningar 1 Rd 7 sk allt Banco, utom hvilka räntor, som från och med år 1856 komma att tillstadgade belopp erläggas, af nu uppräknade hemman i förening med Hede Socken, jemväl skall utgå den genom Kongl. Brefvet den 17 October 1851 fastställa Ostskatten, 30 Ld , hvaraf på hvarje Trög 23/24 Skålpund sig belöper.

Beträffande Renbetesfjellen med derinom liggande fiskewatten af hvilka Helagssjöarna, Mittåsjöarna samt Daddsjöarna och Stentjärnarna för det närvarande och intill 1858 års slut äro under arrende upplätne, Helagssjöarna, till Olof Haraldsson i Hede samt Mittåsjöarna, Daddsjöarne och Stentjernorna åt Olof Åhs i Hede med förbehåll att om under arrendeårena fiskena, till följd af den Socken förestående afvittringsreglering skulle annorlunda disponeras, arrendatorerna äro skyldiga att utan ersättningsskyldighet å kronans sida för de arrendeår som kunna återstå; fiskena afträda med

året näst efter det hvarunder beslutet om en sådan förändrad disposition vinna laga kraft eller, öfverklagadt, blifver fast ställt, pröfvar Kgs Befalhd skäligt dem på följande sätt skattlägga:

Mittådalens Skattefjell till Tio skålpund Smör,
Skärvaxdalens Skattefjell likaledes till Tio skålpund Smör
och Ljungris Skattefjell äfvenså till Tio skålpund Smör i år-
lig ränta, att enligt grunderne i Kongl Kungöfelsen ll Maji
innevarande år, utgöras, likasom och Fiskena
Helagssjöarna, 4 stycken, Mittåsjöarna samt
Daddsjöarna och Stentjernorna tillsammans
till

B:o 39 sk 8 rst.

Holmsjön		" 3 "	
Öratjernorna		" 4 "	
Ljungsjön		" 3 "	
Snushussjön		" 2 "	
Krustjern		" 2 "	
Walöjsjön		" 2 "	
Ljunga elf inom Lappområdet		" 3 "	
Kesu ån	dito	" 2 "	
Skärka elf	dito	" 2 "	
Mittå elf	dito	" 4 "	" 27 "

tillsammans En Riksdaler Aderton skillingar Åtta runstycken
Banko, hvilka räntor, vare sig af Fjellen eller för Fiskena,
skola från och med år 1856 utgå med undantag likväl af dem
utaf fiskena Helagssjöarna, Mittåsjöarna, Daddsjöarna och
Stentjernorna, hvilka komma att Lapparna påföras först med
det år då enligt bestämmelserna i de om förenämnde arrenden
utfärdade kontrakter, fiskena af dem öfvertagas.

Den missnöjde etc, hos kongl. Maj:st inom 30 dagar.

J.A.D.

/C.H.E.
1856

5

Hede socken.

Skattläggning.

Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund).
Resolutionsbok år 1855.

Den 18 december 1855 nr 167.

Konungens Befallningshafvandes i Jemtlands Län Utslag i anledning af ett utaf Afvittrings Landtmätaren H.F.Behm med Godemän, efter fulländad afvittring inom Hede Socken af Herjedalens Fögderi den 17 October 1853, i alla vederbörandes närvaro uppgjort förslag till skattläggning af byar, hemman och lägenheter som utgöra omförmäldte Socken; Gifvit Östersund i Landscontoret den 18 December 1855.

Genom denna dag meddeladt serskildt Utslag har Kongs. Befhde bestämt gränssörne för samfälligheten Hede Kyrkoby, Wikens och Långå byar, på den af Landtmätaren Behm år 1853 upprättade chartan betecknad med Lit. A, hemmanet Långåskans eller Medskogen på chartan utmärkt med Lit. B, Serfsjö by, utmärkt med Lit. C på samma charta, Råndalens by, betecknad på chartan med Lit. E samt Nybyggerna Henådalen, Lit D, Ransjö Lit. G och Römningsås Lit. H, jemte Lägenheten Sododalen Lit. F samt Lapptrakten Serffjellet som på oftaomförmälte charta finnes betecknad med Lit.I; Och har, i fråga om skattläggningen, Kgs Befhde af handlingarne inhemtat, beträffande:

1:o Hede Kyrkoby med hemmanet N:o 1 Färjsundet, som, enligt 1825 års Jordebok, består af 18 serskilda hemmansnummer hvilkas sammanräknade skattetal uppgår till 133 $\frac{2}{3}$ Trög eller 3 $\frac{77}{108}$ Mantal med 4 Rd 4l sk 1l rstn i Trögskatt och emot hemmantalet svarande Rotepenningar; att af de byen till-

kommande egor 16,006 Tunland såsom duglig mark äro att anses; att årligen utsädet uppgår till 31 Tun: 2 kappar korn och höfångsten till 817 $\frac{3}{8}$ Lass Hårdvallshö, 752 $\frac{3}{4}$ Lass Blandfoder och 572 $\frac{5}{8}$ lass Starr, hvartill kommer 186 lass halm af åkern hvarje lass till 27 Lispund räknadt, och att med dessa fodertillgångar förökade till $\frac{1}{3}$ af måssa, ris, löf, bark och barr 38 hästar, 289 Oxar och kor, 117 ungnöt samt 648 får och getter kunna vinterfödas; Och hafva förrättningsmännen, med fästadt afseende hufvudsakligen å fodertillgångarne, föreslagit att Hede Kyrkoby med hemmanet N:o 1 Färjestaden i ett för allt åsättas 128 Trög eller 3 $\frac{5}{9}$ Mantal med Trögskatt 4:32 och 13 Rd 16 sk i Rotepenningar tillsammans 18 Rd Banco, genom hvilken skattläggning byens gamla skattetal sålunda skulle med 5 $\frac{2}{3}$ Trög eller 17/108 Mantal förminskas.

2:o Wikens by, som, enligt Jordeboken består af 8 hemmansnummer, hvilkas sammanlagda skattetal uppgår till 63 $\frac{1}{2}$ Trög eller 1 $\frac{55}{72}$ Mantal med Trögskatt 2:15:1 $\frac{1}{2}$ och mot hemmantalet svarande Rotepenningar; att under byen, hvars ägor inom Wemdalens by genom Kgs Befhdes Utslag den 15 Augusti 1846 blifvit skattlagde till 3 Trög eller 1/12 Mantal med Trögskatt 5 sk 3 rst och Rotepenningar 15 sk, häfdas 5,625 Tun duglig mark inom Hede Socken; att årliga utsädet uppgår till 21 Tunnor 30 kappar korn och höfångsten till 204 $\frac{5}{6}$ lass Hårdvallshö, 272 $\frac{3}{4}$ lass Blandfoder och 254 lass Starr hvartill kommer halm af Åkern 131 $\frac{5}{8}$ lass hvarje lass till 27 Lispund räknadt, och att med dessa fodertillgångar, förökade till en Tredjedel med måssa, löf, ris, barr och bark, 14 hästar, 119 oxar och kor, 49 ungnöt samt 252 får och getter kunna vinterfödas; Och hafva förrättningsmannen, med fästadt afseende hufvudsakligast å höfångsten, föreslagit att Wikens by i ett för allt åsättes 45 Trög eller 1 $\frac{1}{4}$ Mantal med Trögskatt 1 Rd 30 sk 9 rstn och 9 rstn och Rotepenningar 4 Rd 33 sk tillsammans 6 Rd 15 sk 9 rstn Banco, genom hvilken skattläggning byens gamla skattetal sålunda skulle med 18 $\frac{1}{2}$ Trög eller 37/72 Mantal förminskas;

3:o Långå by, som utom Långå Skans, enligt Jordeboken består af 11 serskildta hemmansnummer, hvilkas sammanlagda skattetal uppgår till 105 Trög eller 2 $\frac{11}{12}$ Mantal med Trög-

skatt 3:39 sk 9 rstn och emot hemmantalet svarande Rotepenningar, att under byen häfdas 8,437 Tunne 16 kapl duglig mark; att årliga utsädet uppgår till 17 Tunnor korn och Höfångsten till 488 $1/4$ lass Hårdvallshö, 250 $5/8$ lass Blandfoder och 420 $1/2$ lass Starr hvartill kommer halm af åkern 102 lass, hvarje lass af 27 Lispunds vigt, och att med dessa fodertillgångar till $2/3$:delar kunna vinterfödas 17 hästar, 186 kor, 51 ungnöt samt 386 får och getter; Och hafva förrättningsmännen, med fästadt afseende, hufvudsakligen å fodertillgångarne, föreslagit att Långå by i ett för allt åsättes 67 $1/2$ Trög eller 1 $7/8$ Mantal med Trögskatt 2:22:1 $1/2$ och Rotepenningar 7:1:6 tillsammans 9 Rd 23 sk 7 $1/2$ rstn Banco, genom hvilken skattläggning gamla skattetalet skulle med 37 $1/2$ Trög eller 1 $1/24$ Mantal förminskas:

4:o Långå Skans N:o 1 eller såsom det jemväl kallas Medskogen, som, enligt Jordeboken utgör ett hemman om 4 Trög eller $1/9$ Mantal med Trögskatt 7 sk och Rotepenningar: att derunder häfdas duglig mark 1375 Tunne 10 kapland och 9220 Tunne 5 kapl. impedementer; att å hemmanet, hvarest säd icke odlas, årligen skördas 112 $1/2$ lass Hårdvallshö, 4 lass Blandfoder och 70 $1/2$ lass Starr, hvarje lass till 27 Lispunds vigt beräknadt, och att med dessa fodertillgångar 2 hästar 20 kor, 10 ungnöt samt 40 får och getter kunna till $2/3$ vinterfödas; Och hafva förrättningsmännen, med fästadt afseende hufvudsakligen å fodertillgångarne, föreslagit att Medskogen påföres en tillökning i dess skattetal med 7 Trög eller $7/36$ Mantal så att hemmanet komme att stå och svara för 11 Trög eller $11/36$ Mantal, med Trögskatt 19 sk 3 rstn och Rotepenningar 1 Rd 7 sk eller tillsammans 1 Rd 26 sk 3 rstn Banco;

5:o Serfsjö by, som; enligt Jordeboken består af tvänne hemmansnummer, hvilkas skattetal utgör tillsammans 6 Trög eller $1/6$ Mantal med Trögskatt 10 sk 6 rstn och Rotepenningar 15 sk tillsammans 25 sk 6 rstn Banco: att af byens ägow äldre, 23,189 Tunne 3 kapland, vore såsom duglig mark att anses endast 1500 Tunland: att till byen, hvarest, såsom belägen vid foten af Serffjellet, säd icke kan odlas, årligen bärgas 91 lass hårdvallshö, 72 $3/8$ lass Blandfoder och 62 $1/4$ lass

Starr, hvarje lass till 27 Lispunds vigt beräknadt, och att med dessa fodertillgångar 4 hästar, 38 kor, 24 ungnöt samt 129 får och getter kunna till $2/3$ vinterfödas; Och hafva förrättningsmännen med fästadt afseende hufvudsakeligen å fodertillgångarne, föreslagit att Serfsjö by påföres en tillökning i dess skattetal af 6 Trög eller $1/6$ Mantal så att hela byen komme att stå och svara för 12 Trög eller $1/3$ Mantal med Trögskatt 21 sk och Rotepenningar 1 Rd 12 sk tillsammans 1 Rd 33 sk Banco:

6:o Råndalens By, som, enligt Jordeboken, utgöres af tvänne hemmansnummer, hvilkas skattetal uppgår sammanlagdt till 9 Trög eller $1/4$ Mantal, med Trögskatt 15 sk 9 rstn och Rotepenningar 22 sk 6 rstn tillsammans 38 sk 3 rstn Banco: att af byens ägowälde, 34,335 Tunne 10 kapl. såsom duglig mark vore att anses endast 2,812 Tunne 16 kappland: att höskörden årligen lemnar 148 $1/2$ Lass Hårdvallshö, 179 $1/2$ lass Blandfoder och 116 $3/8$ lass Starr, vigten å hvarje lass till 27 ~~Ld~~ räknadt, och att med dessa fodertillgångar 5 hästar, ^{56 kor} 26 ungnöt samt 143 får och getter kunna till $2/3$ vinterfödas då af måssa, löf, ris, bark och barr utfordringen till $1/3$ bestriddes; Och hafva förrättningsmännen, med afseende hufvudsakligast å fodertillgångarne, föreslagit att Råndalens By påföres en tillökning i dess skattetal af 13 $1/2$ Trög eller $3/8$ Mantal, så att hela byen komme att stå och svara för 22 $1/2$ Trög eller $5/8$ Mantal med Trögskatt 39 sk 4 $1/2$ rstn och Rotepenningar 2:16:6: tillsammans 3:7:10 $1/2$ Banco.

7:o Nybygget Henådalen: att området för detta nybygge utgör 15,293 Tunne 13 kappland hvaraf likväl endast 625 Tunnländ vore såsom duglig mark att anses: att å nybygget, hvilket, såsom i fjellen beläget icke egnar sig för åkerbruk, årligen skördas 26 $1/2$ lass Hårdvallshö 34 $1/2$ lass Blandfoder och 57 $1/2$ lass Starr, vigten å hvarje lass till 27 Lsp räknad, och att med dessa fodertillgångar 2 hästar, 16 kor, 12 ungnöt och 32 får eller getter kunna till Två tredjedelar årligen vinterfödas, då af måssa, löf, ris, barr och bark utfodringen till en Tredjedel bestrides; Och hafva

förrättningsmannen med afseende hufvudsakligast å fodertillgångarne föreslagit att Nybygget Henådalen åsättes 5 Trög eller $5/36$ Mantal med Trögskatt 8 sk 9 rstn och Rotepenningar 25 sk tillsammans 33 sk 9 rstn Banco.

8:o Sododalen, en Slått-åga oppe i sjelfva Soenfjellet innehållande i rymd 30 Tunne 19 kappland och som tillförene lydt under hemmanen N:o 14 och 16 Hede kyrkoby, men tillhör nu, i följd af köp, Råndalen N:o 1; att höskörden årligen gifver 20 lass Blandfoder; Och hafva förrättningsmännen föreslagit att lägenheten åsättes 1 Trög eller $1/36$ Mantal med Trögskatt 1 sk 9 rstn och Rotepenningar 5 sk tillsammans 6 sk 9 rstn Banco:

9:o Ransjö Nybygge: att af nybyggets 15,120 Tunne 24 kapl. såsom duglig mark vore att anses endast 500 Tunnländ; att å nybygget, såsom i fjellen beläget, icke kan idkas åkerbruk; att slåtterna gifva årligen 23 lass Hårdvallshö, 17 lass Blandfoder och 45 Lass Starr, vigten å hvarje lass till 27 Lispund räknad, och att med dessa fodertillgångar 2 hästar, 16 kor, 8 ungnöt samt 50 får och getter årligen kunna till Två Tredjedelar vinterfödas då af måssa, löf, ris, barr och bark utfodringen till en Tredjedel bestrides; Och hafva förrättningsmännen; med afseende hufvudsakeligen å fodertillgångarna, föreslagit att Nybygget Ransjö åsättes 4 Trög eller $1/9$ Mantal med Trögskatt 7 sk och Rotepenningar 20 sk tillsammans 27 sk Banco.

10:o Nybygget Römningsås: att af nybyggets 3,214 Tunne 18 kappland blott 250 kunde såsom duglig mark beräknas: att å nybygget, såsom liggande vid fjellen såd icke kan odlas: att slåtterna lemna årligen 13 lass hårdvallshö, 13 lass Blandfoder, och 20 $1/4$ lass Starr, vigten å hvarje lass till 27 Lispund räknad, och att med dessa fodertillgångar 2 häst, 12 kor, 6 ungnöt samt 32 får och getter årligen kunna till Två Tredjedelar vinterfödas, då af måssa, löf, ris, bark och barr utfodringen till en Tredjedel bestrides; Och hafva förrättningsmannen; med afseende hufvudsakligast å fodertillgångarne, föreslagit att Nybygget Römningsås åsättes 2 Trög eller $1/18$ Mantal med Trögskatt 3 sk 6 rstn och Rotepenningar 10 sk tillsammans 13 sk 6 rstn Banco:

11:o Lapptrakten Serffjellet: att det i rymd innehåller 12,922 Tunne 1 kappland, deraf 925 Tunnländ skog: att, som Lapparne i Skattefjellen Skärvaxdalen och Ljungrisfjellet inom Storsjö Capell lag å dessa fjäll saknade nödig skog, men Serffjellet, såsom till icke ringa del med skog beväxt, väl egnade sig till vinterstamhåll för Lapparne, Serffjellet skulle, under vilkor att Lapparne först den 1. Januari hvarje år fingo taga fjellet i besittning, för sådant ändamål underläggas omförmälte skattefjell emot en årlig ränta af 5 skålpund Smör; Och hafva förrättningsmännen slutligen hemställt om icke hemmanet Medskogen kunde helt och hållet samt Serfsjö, Henådalens, Råndalens, Ransjö och Römningsås byar och hemman till hälften från väghållningsskyldighet befrias, på grund af Kongl. Brefvet den 9 November 1836, samt alla från utgörande af kronotionde, den Hede, Wikens och Långå byar borde utgöra, dock endast till hälften mot andra sädesodlande hemman inom Herjeå dalen.

Wid jemförelse mellan dessa skattningsförslag och Jordeboken visar det sig att följande inom Hede Socken belägna Kronans Fisker, nemligen

- 1:o Ransjön, enligt chartan, beläget å Ransjö nybygges område, och för närvarande intill 1858 års slut utarrenderadt till Olof Halfvarsson i Hede
- 2:o Grundsjön i Mitto elf, som, enligt chartan, ligger å de ägor som vid delning inom Hede Wikens och Långå byar måste falla på Långå by, och som på lika tid är utarrenderadt till Jon Zacariasson i Hede, varandes i de om berörda arrenden utfärdade kontrakt bland annat stadgat att om under arrendeåren fiskerna skulle, till följd af den Socknen förestående afvittring annorlunda disponeras arrendatorerna äro skyldiga att utan all ersättningskyldighet å kronans sida, fisket afträda från och med året näst efter det hvarunder beslutet om en sådan förändrad disposition vinner laga kraft eller öfverklagadt blifver fastställdt
- 3:o Särfsjöarna, å Serfsjö bys ägor, hvilket vid flere auctioner, fast utan påföljd, varit till skatteförsäljning utbudet emot en årlig ränta af 2 Rd 23 sk.

vid skattläggningsföreläggningarna blifvit helt och hållet förbigångne; men då ostridigt är att kronan är berättigad till särskild ränta af dessa sina fisker, enär de i hemmans skattläggningsförslag icke ingått, vill Kgs. Befhde om skattläggning deraf i sammanhang med öfriga skattläggningar förfoga.

Kgs. Befhde, som lembar utan afseende förrättningsmännens hemställanden dels om befrielse från eller eftergift uti den hemmanen åliggande våghållningsskyldigheten, enär Kongl. Brevet d. 9 Nov. 1836 här icke tillämpas såsom rörande skattläggningar i Jemtland, och dels om eftergift i hemmanens skyldighet att utgöra tionde, såsom icke tillhörande afvittringen, har dessa förslag noga granskat, och finner att Hede kyrkoby, Wiken och Långå byar böra skattläggas efter grunderne för sädesodlande hemman men öfrige byar och hemman inom Socknen samt lägenheten Sododalen enligt bestämmelserna för skattläggning af hemman utan åkerbruk i följd hvaraf, med tillämpning af de i Kongl. Brevet den 20 April 1841 stadgade grunder, Hede Kyrkoby, för här ofvan upräknade dertill hörande härligheter motsvarar 219 Trög eller 6 $1/12$ Mantal; Wikens by 84 Trög eller 2 $1/3$ Mantal; Långå by 108 Trög eller 3 Mantal; hemmanet Långå skans eller Medskogen 12 Trög eller $1/3$ Mantal; Serfsjö by 27 Trög eller $3/4$ Mantal; Rändalens by 32 Trög eller $8/9$ Mantal; Nybyggarna Sododalen 12 Trög eller $1/3$ Mantal; Ransjö 11 Trög eller $11/36$ Mantal och Römningsås 9 Trög eller $1/4$ Mant. samt lägenheten Sododalen 1 Trög eller $1/36$ Mantal; Ty pröfvar Kgs. Befhde skäligt ofvannämnde byar och hemman inom Hede Socken samt lägenheten Sododalen på följande sätt skattlägga, varandes Trögskatten och Rotepenningarne, efter grunderna i ortens skattläggningsmethod och undervisning beräknade, nemligen:

- 1:o Hede Kyrkoby till ökeskatt 85 $1/3$ Trög eller 2 $10/27$ Mantal med Trögskatt 3:5:4 och Rotepenningar 8:42 sk
8 rst:
- 2:o Wikens by för ågor inom Socknen, till ökeskatt 20 $1/2$

Trög eller 41/72 Mantal med Trögskatt 35 sk 10 1/2
rsten Rotepenningar 2 Rd 6 sk 6 rst:

- 3:o Långå by till ökeskatt 3 Trög eller 1/12 Mantal med
Trög skatt 5 sk 3 rst: och Rotepenningar 15 sk samt
för fisket i Grundsjön i Mitto elf 1 Rd 24 sk
- 4:o Medskogen till ökeskatt 8 Trög eller 2/9 Mantal med
Trögskatt 14 sk och Rotepenningar 40 sk
- 5:o Serfsjö by till ökeskatt 21 Trög eller 7/12 Mantal
med Trögskatt 36 sk 9 rst. och Rotepenningar 2 Rd 9
samt för Fisket Serfsjöarna 2 Rd 23 sk
- 6:o Råndalens by till ökeskatt 23 Trög eller 23/36 Mant.
med ränta 40 sk 3 rst, och Rotepenningar 2 Rd 19 sk
- 7:o Nybygget Henådalen till 12 Trög eller 1/3 Mantal
med Trögskatt 21 sk och Rotepenningar 1 Rd 12 sk.
- 8:o Lägenheten Sododalen till 1 Trög eller 1/36 Mtl med
Trögskatt 1 sk 9 rst. och Rotepenningar 5 sk.
- 9:o Nybygget Ransjö till 11 Trög eller 11/36 Mant. med
Trögskatt 19 sk 3 rst, och Rotepenningar 1 Rd 7 sk
samt för Fisket Ransjön till 8 sk - och
- 10:o Nybygget Römningsås till 9 Trög eller 1/4 Mt med
Trögskatt 15 sk 9 rst. och Rotepenningar 45 sk allt

Banco; kommandes i följd af dessa bestämmelser Sock-
nens gamla byar och hemman att i Jordeboken, der de nya
hemmanen införas med nu åsatt skatt och räntor, på föl-
jande sätt upptagas Hede 219 Trög med Trögskatt 7 Rd
47 sk 3 rstn och Rotepenningar 22 Rd 39 sk- Wiken, in-
beräknade för ägor inom Wemdalens Socken påförda 3 Trög,
till 87 Trög med Trögskatt 3 Rd 8 sk 3 rstn och Rotepen-
ningar 9 Rd 3 sk; Långå till 108 Trög, med Trögskatt 3
Rd 45 sk, Rotepenningar 11 Rd 12 sk och Fiskeränta 1 Rd
24 sk; Medskogen till 12 Trög med Trögskatt 21 sk och
Rotepenningar 1 Rd 2 sk; Serfsjö till 27 Trög med 47 sk
3 rstn i Trögskatt, 2 Rd 24 sk i Rotepenningar och i Fis-
keränta 2 Rd 23 sk; samt Råndalen till 32 Trög med 1 Rd
8 sk i Trögskatt samt 2 Rd 41 sk 6 rstn, allt Banco, ut-
om hvilka räntor, här ofvan uppräknade byar hemman och
lägenhet skola i förening med hemmanen inom Storsjö Ca-
pell lag utgöra den genom Kongl. Brefvet den 17 Oktober

1851 fastställda Ostskatten 30 ⁴⁰ hvaraf på hvarje Trög.
23/24 skålpund sig belöper.

Slutligen stadgas att hemmanet Medskogen, hvars åbyggnader skola förläggas invid den på Ljusne elfvens strand anlagda allmänna väg, skall för dem som efter berörde väg färdas förblifva ett hvilo ställe, och tillförbindes också innehafvaren, såsom en hemmanet åliggande skyldighet, att för resande tillhandahålla ett rum, med eldning då så tarivas, jemte nödigt stallrum för medhafvande hästar, emot det att innehafvaren, utom den ersättning för flyttningen af hans åbyggnader som till äfventyrs kan honom beredas, för tillökade skattetalet 8 Trög under 15 år från och med det nästinstundande kommer att åtnjuta frihet enligt grunderna i 1820 års afvittringsstadga för Jemtland; hvaremot öfrige nu åsatte räntor, rotepenningar och Ostskatt skall från och med år 1846 utgå, med undantag likväl af räntorne utaf de utarrenderade Fiskena, hvilka räntor komma att utgå från tillträdet enligt de i förrberörde contract stadgade grunder. Beträffande Seriffjellet, pröfvar Kgs Befhde skäligt till utgående fastställa den af Landtmätare och Gode-männen föreslagna räntan Fem skålpund Smör, men finner icke skäl lemna bifall åt den af Hede byamän yrkade inskränkingen i Lapparnas dispositionsrätt af fjellet.

Den missnöjde etc. hos Kongl. Maj:st inom 30 dagar.
J.A.D.

/C.H.E.

Tännäs socken.

Skattläggning.

Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund).

Resolutionsbok år 1855.

Den 18 december 1855 nr 169.

Kgs. Befhdes i Jemtlands län
Utslag i anledning af ett
utaf Afvittrings Landtmätaren
H.F.Behm med Godemän, efter
fulländad afvittring inom
Tännäs Socken af Hede Tingslag,
den 17 October 1853 i alla
wederbörandes närvaro upp-
gjordt förslag till skattlägg-
ning af de inom Socknen varan-
de byar, hemman och lägenhe-
ter; Gifvet Östersund i Lands
Contoret den 18 December 1855.

Genom ett Kgs Befhdes denna dag meddelad serskildta Ut-
slag äro gränsorna bestämde dels för de områden som tillkom-
ma Lapparne, dels omkring Ljusnedals Allmänning och dels för
Socknens tvänne samfälligheter, af hvilka den ene utgöres af
byarna Tännäs kyrkoby, Funäsdalen och Malmagen samt den and-
ra af endast Högvälens by; Och har, i fråga om ägornas skatt-
läggning, Kgs Befhde af handlingarne inhämtat, beträffande

1:o Tännäs kyrkoby, som, enligt 1825 års Jordebok, be-
står af 12 serskildta hemmansnummer, hvilkas sammanräknade
skattetal utgör 50 1/2 Trög eller 1 29/72 mantal med Jorde-
boksränta, Kongs eller Trögskatt, 1 Rd 40 sk 4 1/2 rst. Ban-
co, utom Rotepenningar; att den dugliga marken utgör 12,250
Tunnland; att jorden icke egnar sig för åkerbruk, enär år-
liga utsädet utgör endast 3 Tun, 22 kapp. korn och 57 Tun.
28 kapp. Potatis: att årliga fodertillgången bestiger sig
till 884 3/4 Lass Hårdvallshö, 232 7/24 Lass Blandfoder och

375 1/12 lass halm tillägg af 22 1/8 lass halm som erhålles af åkern, och med understöd till en Tredjedel af sådane utfordringsämnen som i orten vanligen hämtas af måssa, löf, ris, barr och bark, vinterfödas 25 hästar, 172 oxar och kor, 51 ungnöt samt 325 får och getter; och hafva förrättningsmännen, under förmenande att kreaturens antal icke så tillförlitligt angäfe hemmansgodhet att detta antal bör uteslutande ligga till grund för skattnägningen, med fästadt afseende hufvudsakligen å fodertillgångarne, föreslagit att byen påföres en tillökning i dess skattetal af 47 1/2 Trög, så att hela byen komme att utgöra 98 trög eller 2 13/18 Mantal med Trögskatt 3: 27.6 och Rotepenningar 10 Rd 10 sk tillsammans 13:37:6, öfver hvilket skattnäggsförslag Tännäs byamän sig besvärat och yrkat dels att hvarje hemmans eller hemmansdels mantal äfvensom dess ränta måtte bestämmas och utsättas, dels att alla fiskevatten inom byens område måtte förklaras under skattnägningen inbegripne och dels att Roteskatten, föreslagen till 3: 36 på mantalet, måtte till 1: 42 bestämmas.

2:o Funäsdalens by, som, enligt Jordeboken, består af 17 serskildta hemmansnummer, hvilkas sammanräknade skattetal utgör 88 Trög eller 2 4/9 Mantal med Trögskatt 3 Rd 10 sk Banco utom Rotepenningar; att den dugliga marken håller i rymd 26,875 Tunland: att jorden uteslutande egnar sig för boskapsskötsel, enär årliga utsädet utgör endast 11 kapp: korn; att höskörden årligen stiger till 1977 1/8 Lass Hårdvallshö, 608 3/4 Lass Blandfoder och 1131 1/15 Lass Starr, hvarje lass till 27 ¹⁰svigt beräknadt, och att med dessa tillgångar med tillägg af 2 lass halm, som fås af åkern, samt med understöd till en tredjedel af sådana utfordringsämnen som hämtas af måssa, löf, ris, barr och bark, som i orten allmänt ålitas, årligen vinterfödas 46 hästar 362 oxar och kor, 132 ungnöt och 862 får och getter; Och hafva förrättningsmännen, under förmenande att antalet af vinterfödde kreatur icke utgör en förmenande att antalet af vinterfödde kreatur icke utgör en så afvalbar värdeemätare å hemmanen att ju icke tillgångarna jemväl böra tagas i noga öfvervägande, för deras del hemställt

att Funäsdalen by måtte, för tillagd jord utöfver dess gamla skattetal, påföras en tillökning i mantalet af 127 Trög eller 3 19/36 Mt så att hela byen komme att stå och svara för 215 Trög eller 5 35/36 Mantal med Trögskatt 7:24:6 och Rote-penningar 22:19, tillsammans 29 Rd 43 sk 6 rst. Banco.

3:o Malmagen, som, enligt Jordeboken består af endast ett hemman om 5 Trög eller 5/36 Mantal hvars Trögskatt utgör 8 sk 9 rst. Banco utom ålöpande Rotepenningar 12 sk 6 rst, att derunder häfdas 1,625 Tunland duglig mark utom impedimenter som för hela samfälligheten Tännäs, Funäsdalen och Malmagen utgör en rymd af 157,142 T:d 14,3 kapland; att, i anseende till såväl klimatiske förhållanden som jordens fjell-artade beskaffenhet, något åkerbruk der icke kan ifrågakomma; att höskörden årligen gifver 116 1/6 lass Hårdvallshö, 14 2/3 lass Blandfoder och 109 lass Starr, hvarje lass till 27 *LD* vikt beräknadt, och att med dessa fodertillgångar, understödda till en tredjedel af måssa, löf, ris, barr och bark, som i orten allmänt ålitas, årligen vinterfödas 5 hästar, 36 oxar och kor, 19 ungnöt samt 59 får och getter; Och hafva förrättningsmännen med fästadt afseende hufvudsakeligen å höfångsten föreslagit att Malmagens förrberörde skattetal måtte med 8 Trög eller 2/9 Mantal förökas så att hemmanet skulle stå och svara för 13 Trög eller 13/36 Mantal med Trögskatt 22 sk 9 rst. och Rotepenningar 1:23 sk tillsammans 1 Rd 45 sk 9 rst. B:o.

4:o Högvålen, som, enligt Jorde Boken, består af ett hemman om 3 Trög eller 1/12 Mantal, hvars Trögskatt utgör 5 sk 3 rst. Banco hvartill komma Rotepenningar, 7 sk 6 rst; att derunder häfdas 875 Tunland duglig mark och 14,418 Tunne 13 kapland impedimenter; att i följd af så väl klimatiske förhållanden som jordens fjällartade beskaffenhet åkerbruk icke kan å hemmanet idkas; att höskörden årligen gifver 51 lass Hårdvallshö, 15 11/12 lass Blandfoder och 62 1/4 lass Starr, hvarje lass till 27 *LD* vikt beräknadt, och att med dessa fodertillgångar, understödda till en tredjedel af måssa, löf, ris, barr och bark, kunna vinterfödas 2 hästar, 11 kor, 4 ungnöt samt 25 får och getter; och hafva förrätt-

ningsmännen, med fästadt afseende hufvudsakligen å höfångsten, föreslagit att Högvådens förrberörde skattetal måtte med 4 Trög eller 1/9 Mantal förökas, så att hemmanet skulle stå och svara för 7 Trög eller 7/36 Mantal med Trögs katt 12 sk 3 rst. och Rotepenningar 35 sk tillsammans 47 sk 3 rst. Banko.

5:o Ljusnedals allmänning, om hvilken förekommer att samma allmänning, som genom Kongl. Bergscollegii skrifvelser den 1 Juni 1687, 6 December 1688 och 18 april 1689 anslagits då först igång komne Metzlinge eller Ljusne och Ljungdals Kopparverk, sedermera, efter det Kopparverket upphört, begagnats under det den 30 Januari 1761 privilegierade Ljusnedals Jernverk, utan någon afgift intill den 12 Januari 1824, då Kammar och Bergscollegierne, efter det Kongl. Maj:st i Nådigt Bref till Collegierne under den 5 Febr. 1822 förklarar allmänningen, såsom hvarken upplåten Jernverket eller med någon recognitionsafgift belagd, icke kunde för någon Recognitions skog anses och efter de derföre föreskrifne grunder behandlas, genom Utslag medgifvit egarn af Ljusnedal att allmänningen för kolning begagna mot en årlig skogs- eller stubböres afgift af 25 Rd 26 sk 8 rst. Banco utom Bevillning såsom för skogsfångst å brukens recognitionsskogar; att Bruksägarne tid efter annan dels sjelfva anlagt och upparbetat dels genom arbetare under bruket låtit anlägga följande Torp:

Muhur Torpet

Påhls Torpet

Gubb-Torpet

Per Ols och Svarfvarewallen

Per Ols Torpet

Wincentz Torpet

Kyrk Torpet N:o 1

d:o N:o 2

d:o N:o 3

Stefans och Påsk Torpet

Stefans och Påsk Torpet jemte Mobergs Torpet

Jon Halfvars Torpet

Stens Torpet N:o 1
 dito N:o 2
 Esbjörns Torpet N:o 1
 d:o N:o 2
 d:o N:o 3
 Orr-Torpet
 Karls-Torpet
 Torbergs-Torpet
 Skräddar Torpet
 Gulliks Torpet
 Res-Torpet
 Per Trons Torpet
 Buhr-Torpet
 Benjamins Torpet
 Skugg Torpet
 Svarfvare Torpet
 Sven ; Ers Torpet
 Slegare Torpet
 Grubb Torpet
 Bergmans Torpet N:o 1
 d:o N:o 2
 Fransmans Torpet N:o 1
 d:o N:o 2
 d:o N:o 3
 Eskils och Sörmo Torpet
 Hennings Torpet N:o 1
 d:o N:o 2
 Knuts eller Flyare Torpet
 Smeds Torpet N:o 1
 d:o N:o 2
 Lars Fransmans Torpet N:o 1
 d:o N:o 2
 Gudmundstorpet
 Lars Fransmans Torpet N:o 3
 d:o N:o 4
 Bergs Torpet
 Bagg Torpet N:o 1
 d:o N:o 2

Lerhusholmen N:o 1

d:o N:o 2

af Bagg och Stens Torpen

Bruks Predikants Bostället;

att hela allmänningen håller i rymd 121,543 T: 25 kapl.

deraf 20,000 Tunland duglig jord och 101,543 T:d 25 kapl.

impedimenter; att i följd af såväl jordens fjellartade be-
skaffenhet som klimatets hårdhet, endast boskapsskötsel kan

bedrifvas; att årliga höfångsten stiger till 1418 1/4 lass

Hårdvallshö, 614 19/24 lass Blandfoder och 730 lass Starr,

hvarje lass om 27 LD vigt, och att med dessa fodertillgångar

understödda till en Tredjedel af i orten i allmänhet ålitade

utfodringsämnenå måssa, löf, ris, barr och bark, 56 hästar,

264 oxar och kor, 84 ungnöt samt 478 får och getter vinter-

födås; Och hafwa förrättningsmännen, med afseende hufvudsake-

ligen å höfångsten, föreslagit att hela allmänningen vare

sig den del som häfdas under Bruket eller hvad af torpare in-

nehafves, med all skogs- och betesmark måtte åsättas 160 Trög

eller 4 4/9 Mantal med Trögskatt 5 Rd 40 och Rotepenningar

16 Rd 32 sk tillsammans 22 Rd 24 sk Banco.

6:o Lapptrakten vid Sockmens vestra sida, inom de grän-
sor som genom Kgs. Befhdes Utslag af denna dag blifvit stad-
fästade, att detsamma innehåller i rymd 84,540 Tunne 12 kappl;
Och hafva förrättningsmännen föreslagit att trakten åsättes
en årlig ränta för renbetet af 10 skålpund Smör och för de
derinom liggande Fiskewattnen:

<i>I marginalen:</i>	Bolagen	B:o	4 sk
<i>Olof Martinsson 6 pers. 300 R</i>	Noster Tjern	"	2 "
<i>Nils Jonsson Fjellby 8 " 400 "</i>	Långnäs Tjern	"	2 "
<i>Anders Jonsson Fjellby 5 " 200 "</i>	Holm Tjern	"	3 "
<i>Mårten Andersson 4 " 8 "</i>	Muggsjöarne	"	16 "
<i>Olof Andersson 4 " 20 "</i>	Buhån	"	2 "
<u>27 " 928 "</u>	Myskelsjön	"	12 "
	En del af Öretjernarne	"	2 "
	Klingerhån och Myskelhåarna	"	12 "
	Skomshån	"	4 "
	Rösjöarna	"	12 "

Rogen	B:o	2	
Breasjön	"		32 sk
Låäsjön	"		2 "
Rogstjern eller Flåtjern	"		12 "
Närsjöarna	"		12 "
af Käringsjöarna	"		16 "
Tillsammans		4 Rd	39 sk

och

I marginalen:

	Pers.	Res.
Olof Torhultson	6	150
Hans Anderson	4	60
Olof Jonsson	6	50
Hans Olofsson	3	40
Anders Olofsson	2	30
E:ns Maria Jönsd.	2	50
E. Anders Hansd.	3	30
Jon Anderson	9	1000
Tomat Olofson Kant	7	100
Maria Nilsdott.	1	40
Maria Andersdot.	1	20
Märit Hansdott.		
Nils Jonsson	3	100
Lars Jonsson	7	1000
Nils Anderson	7	50
Margareta Andersd.	7	600

7:o Lapptrakten nordost från Malmagen vid Gröndalen, att, sådan den till sina gränсор å den af Landtmätarne E. Ytterbom, A.E.Behm och H.F.Behm upprättade och år 1853 fulländade charta finnes betecknad, den innehåller i rymd 10,554 Tunne 25 kappeland; Och hafva förrättningsmännen föreslagit att årliga räntan bestämmes af renbetet till 5 marker Smör och af derinom belägne fiskevattnen Långbråttsjöarna till 3 sk och Klasbergstjern 2 sk tillsammans 5 sk Banko.

Slutligen hafva förrättningsmännen hemställt om icke alla hemman inom Tännäs Socken såsom i det närmaste utan åkerbruk och med vidt kringspredda slätter kunde från kronotionde samt Malmagen och Högvålen jemväl till hälften från väghållningsskyldighet befrias.

Kgs Befhde, som lemnar utan afseende förrättningsmännens hemställanden om befrielse från eller eftergift uti de hemmanen inom Socknen åliggande skyldigheter att utgifva Tionde samt bygga och underhålla allmänna vägar, har dessa förslag noga granskat och finner att, ehuru Funnäsdalen och ännu mindre Tännäs icke är i saknad af jord tjenlig till sädesodling, dessa byar likasom Socknens öfrige hemman, i anseende till deras belägenhet nära Fjellryggen som förorsakar att sädesodling är allt förmycket underkastad frostskaador, likväl böra såsom icke sädesodlande anses; och som, enligt 6 § i Kongl. Brefvet den 20 April 1841, den lägenhet hvarå årligen födas 4 hästar, 48 kor, 16 ungnöt samt 200 får och getter skatt till ett Mantal sättas, och, efter dessa grunder, dock utan beräkning af de fördelar som hämtas genom begagnandet af de inom Socknen varande Kronans fisken Tännäs

Kyrkoby motsvarar 106 Trög eller 2 17/18 Mantal; Funäsdalens by 224 Trög eller 6 2/9 Mantal; hemmanet Malmagen 24 Trög eller 2/3 Mantal, och hemmanet Högvålen 8 Trög eller 2/9 Mantal samt Ljusnedals Allmanning 204 Trög eller 5 2/3 Mantal; men Kronans rätt är ostridig till ränta af så beskaffade fisken, bestående, inom de för berörde byar och hemman afvitttrade ägor, utaf:

Renningen eller Renningarne, enligt chartan beläget å hemmanet Högvålens område, och för närvarande intill 1858 års slut utarrenderadt till Olof Åhs i Östbacken

Lossningshån, å Tännäs bys ägor, på samma tid som förenämnde utarrenderadt till Olof Haraldson i Hede

Kjellsjöarna och Rosarne, beläget på hemmanet Högvålens ägor, vid flere auctioner fast utan påföljd utbjudet till skatteförsäljning mot en fastställd årlig ränta af 22 sk

Glaen och ett tidfiske, å Malmagens område, för närvarande och intill 1858 års slut utarrenderat till P.Engzelius och

Andåsjön med deromkring liggande tjernor äfven^å Malmagens ägor, och på lika tid som nästföregående utarrenderadt till Christian Larsson i Funäsdalen,

vid hvilka arrenden det vilkor blifvit fästadt att om under arrendeåren fiskena till följd af den Socknen förestående afvittringsreglering skulle annorlunda disponeras, arrendatorerna äro skyldiga att utan ersättningsskyldighet å Kronans sida för de arrendeår som kunna återstå, fiskena afträda med året näst efter det hvarunder beslutet om en sådan förändrad disposition vinner laga kraft eller, öfverklagadt, blifver fastställt; Ty pröfvar Konungs Befinde skäligt förenämnde byar och hemman på följande sätt skattlägga, med Trögs katt och Rotepenningar lämpade icke efter de af Tännäs byamän i afseende på Rotepenningarne påyrkade beräkningsgrunder, utan efter ortens skattläggningsmethod och undervisning nemligen: 1:o Tännäs Kyrkoby till ökeskatt 55 1/2 Trög eller 1 13/24 Mantal med Trögs katt 2 Rd 1 sk 1 1/2 rst. och Rotepenningar 5 Rd 37 sk 6 rst. samt i ränta af fisket Låss-

ningsshån 1 Rd 17 sk.

2:o Funäsdalen till ökeskatt 136 Trög eller 3 7/9 Mantal med Trögskatt 4 Rd 46 sk och Rotepenningar 14 Rd 8 sk.

3:o Malmagen till ökeskatt 19 Trög eller 19/36 Mantal med Trögskatt 33 sk 3 rst. och Rotepenningar 1 Rd 47 sk samt i ränta af fiskena Gläen och Andåsjön 2 Rd 34 sk och

4:o Högvålen till ökeskatt 5 Trög eller 5/36 Mt med Trögskatt 8 sk 9 rst. och Rotepenningar 25 sk samt i ränta af fiskena Ränningarna samt Kjellsjöarna och Rosarna 38 sk allt

Banco, i följd af hvilka bestämmelser ofvannämnde byar och hemman komma att på följande sätt i Jordeboken upptagas, Tännäs till 106 Trög med 3 Rd 41 sk 6 rst. i Trögskatt 10 Rd 46 sk 3 rst. i Rotepenningar och 1 Rd 17 sk i Fiskeränta; Funäsdalen till 224 Trög med 8 Rd 8 sk i Trögskatt och 23 Rd 12 sk 3 rst. i Rotepenningar; Malmagen till 24 Trög med 42 sk i Trögskatt, 2 Rd 11 sk 6 rst. i Rotepenningar och 2 Rd 34 sk i Fiskeräntor, samt Högvålen till 8 Trög med 14 sk i Trögskatt, 32 sk 6 rst. i Rotepenningar och 38 sk i Fiskeräntor utom hvilka räntor, som från och med 1856 utgöras, med undantag likväl af dem för de utarrenderade fiskena 4 Rd 41 sk hvilka skola vederbörande hemman påföras från och med det år då enligt bestämmelserna i de om arrendena utfärdade kontrakten, tillträdet sker, jemväl den i Kongl. Brevet den 17 October 1851 fastställda Ostskatten 18 Lispund för Socknen kommer att utgöras, och hvaraf Ett skålpund på hvarje Trög sig belöper, men någon sådan skattens och räntans fördelning icke allenast på hvarje serskildt hemman utan ock på brukningsdelarne, hvarom Tännäs byamän i besvären väckt påstående, kan, såsom icke föremål för afvittringen för det närvarande icke till pröfning förekomma; samt

5:o Ljusnedals Allmänning till 204 Trög eller 5 2/3 Mantal med Trögskatt 7 Rd 21 sk och Rotepenningar 21 Rd 12 sk allt Banco, hvarjemte af dessa 204 Trög, som i utgörande af alla sådana utlagor, onera och besvär som efter rök utgå, skola efter nu fastställda skattetalet taga del, kommer att erläggas såkallad ostskatt efter enahanda grund

som för socknens öfrige hemman är vordet bestämdt, eller Ett Skålpund af hvarje Trög, med 10 *Ld* 4 *ld*, som, enligt grunderne i Kongl. Kungörelsen den 11 sistl. Maji i penningar utgöres från och med år 1856 då skogsöresafgifter samt bevillningen för kolningsfriheten på allmanningen upphör; hvilka räntor alla af ägarne till Ljusnedals Bruk erläggas intill dess frågan om besittningsrätten varder slutligen afgjord.

Beträffande slutligen Renbetesfjellen hvilka, i följd af deras sönderdelade läge, äro i twänne såkallade Skattefjell fördelade, hvaraf den trakt som ligger vid Socknens vestra sida skall kallas Rut Fjellet, och den Malmagen i nordost angränsande kommer att benämnas Grön Fjellet, har, vid jämförelse mellan skattningsförslaget, Jordeboken och afvittringschartan, Kgs Befhde erfarit att alla de fisker hvilka i förslaget upptagas såsom inom Ruthfjellet belägne, redan finnas i Jordeboken uppförde och under arrende upplåtne nemligen: Rogen, Röviken och Möskelelen, åt Häradsdomaren Olof Bergman i Tännäs: Rösjön till Gästgifvaren Guttorm Christiansson i Tännäs: Mjuggsjöarna med flera tjernor deromkring till Jon Larsson i Funäsdalen: Möskelen till Paul Dahlsten i Funäsdalen och Fjellbolagen, Holmnäs och Långtjernorna till hemmansägaren Halfvar Olofsson alla till 1858 års slut, samt Svansjön och Öskesjöarna jemte en liten tjern till Salomon Larsson intill den 1 Maji 1859, med förbehåll likväl att om under arrendeåren fiskerna skulle till följd af den Socknen förestående allmänna afvittringsreglering, annorlunda disponeras, arrendatorerna äro skyldige, utan all ersättningsskyldighet å kronans sida för de arrende år som kunna återstå, fiskerna afträda med året näst efter det hvarunder beslutet om en sådan förändrad disposition vinner laga kraft, eller, öfverklagadt, blifver fastställdt; men då dessa upplåtelser icke lägga hinder i vägen för fiskernas skattningslag, pröfvar Kongs Befhde skäligt åsätta berörda Fjellmarker med derinom befintliga fisker följande årliga räntor.

1:o Ruth-Fjellet, för bete, Tio skålpund smör och för Fisker Fem Rd Banco och

2:o Grön-Tjellet, för bete, Fem skålpund smör och för Fiske
5 skilling banco,

kommandes dessa räntor, smöret förvandladt i penningar, enligt grunderne i Kongl. Kungörelsen den 11 nästlidne Maj, att utgå från och med år 1856 med undantag likväl af dem för de utarrenderade fiskena 5 Rd B:o hvilka skola Lapparne påföras från och med det år då enligt grunderna i de om berörde arrenden utfärdade kontrakt, fiskena af nu varande innehafvarne afträdas.

Den missnöjde etc, hos Kongl. Maj:st inom 30 dagar.

J.A.D.

/C.H.E.

Hede och Tännäs socknar samt Storsjö kapellförsamling.

Avvittring och skattläggning.

Jämtlands läns landskontors arkiv (landsarkivet i Östersund).

Ankomna brev år 1861. Från Kungl. Maj:t Nr 10.

N:o 10/pag 4.

Carl, med Guds Nåde, Sveriges, Norr-
ges, Göthes och Wendes Konung.

Vår ynnest och Nådiga benägenhet med Gud Allsmäktig,
Troman, Landshöfding, Riddare af Vår Nordstjerne Orden!
Sedan förslag till avvittring och skattläggning af byar, hem-
man och lägenheter inom Hede och Tännäs socknar samt den till
förstnämnde socken hörande Storsjö kapellförsamling inom pro-
vinsen Herjedalen af det Eder i nåder anförtrodda län blif-
vit i behörig ordning upprättade, samt dessa förslag tillika
med deröfver anförde särskilda besvär blifvit under den 18
December 1855 af Vår dåvarande Befallningshafvande i länet
pröfvade och afgjorde medelst särskilda utslag, det ena inne-
fattande bestämmelser angående de afvittrade lägenheternes
ägoområden samt gränserna derför och det andra beslut i fråga
om ägornas skattläggning, så ock efter det till Oss ställda
underdåniga besvär öfver samma utslag blifvit till Vår Befalli-
ningshafvande ingiåne, dels af Tännäs byamän, genom härads
domaren Olof Bergman, dels af åtskillige bland den till ifrå-
gavarande socknar hörande lapp allmoge, genom Olof Torkels-
son och Hans Olofsson Kant med flere, dels ock af Ljungdalens
byamän inom Storsjö Kapellförsamling, har Vår Befallningshaf-
vande, uti skrifvelse den 12 Augusti 1858, till Oss öfverlem-
nat berörde besvär, jemte eget underdånigt utlåtande, veder-
börandes underdåniga förklaringar samt de till målet hörande
kartor och avvittringshandlingar, äfvensom en af sistnämnde
byamän sedermera till Vår Befallningshafvande inlemnad skrift,
deruti byamännen återkallat sina förut anmälde besvär.

Uti de af Tännäs byamän anförde besvär, innefattande klagan ej mindre i afseende på sjelfva afvittringstilldelningen, än äfven öfver skattlägningsförrättningen inom Tännäs kyrkoby, hafva byamännen, hvad först angår frågan om afvittringen af byns område, hufvudsakligen anmärkt: a) att ehuru icke allenaast genom Kongl. brefvet den 5 februari 1822 förklarats, att bestämda gränser för Ljusnedals Kronoallmänning emot tillstötande oafvittrade hemmans ägor icke funnos, hvaraf hinder för afvittringen åt Ljusnedals bruk mötte och hvilken i sammanhang med den af angränsande hemman borde verkställas, utan ock Vi, med upphäfvande af Hede tingslags Egoskillnadsrätts af Tännäs byamän öfverklagade utslag af den 18 September 1847, uti nådigt utslag den 18 Januari 1850 ansett Tännäs by och Ljusnedals allmänning utgöra en samfällighet, Vår Befallningshafvande likväl, med åberopadt stöd af hvad genom hållne vittnesförhör vid bergstingen åren 1779 och 1781 blifvit upplyst och genom en omkring år 1688 hållen landtmäteriförrättning redan vore utredt, bestämt Ljusne elf såsom gräns emellan Tännäs kyrkoby och nämnde allmänning, hvaraf inträffat att byamännen, som under afvittringsförrättningen yrkat att mot tillökningsskatt varda bibehållne vid alla under deras hemman af ålder nyttjade och inom uppgifna råmärken belägne slätter, fäbodevallar samt skogs- och betesmarker, förlorat alla sådana på norra sidan af nämnde elf belägne lägenheter, hvilka från äldre tid begagnats under hemman i byn, men nu fallit inom allmänningen och förklarats skola såsom obehöriga inkräktingar till allmänningen återläggas;

b) att jemväl dylika slätter och fäbodelägenheter på allmänningstrakten Ulfkölen eller Medskogen vid afvittringen förklarats höra till Hede socken och af Vår Befallningshafvande blifvit med fränkännande af hemmanens rätt dertill, anslagne till anläggning af det å Medskogen beviljade nybygge, oaktadt klaganderne, enligt deras förmenande, styrkt att nämnde allmänningstrakt från äldre tid tillhört och begagnats under Tännäs by allt intill år 1807, då byamännen genom afhandling till en person vid namn Anders Persson upplåtit en del deraf till torpställe, med förbindelse för denne att förse vägfaran-

de med husrum och vedbrand; c) att ehuru efter hvad i orten allmänt känt vore, Tännäs byamän innehåft och äfven efter det Närsjödalen och Rogens numera upphörda nybyggen beviljades, begagnat urgamla slotter vid sjön Rogen, utan bestridande å nybyggarnes sida, dessa lägenheter likväl blifvit såsom renbetesland tillskiftade lapparne, samt klagandernes derpå framställde anspråk af Vår Befallningshafvande underkände, med förklarande att berörde lägenheter utgjort delar af de förutnämnda nybyggerna Rogen och Närsjödalen samt följaktligen icke varit under Tännäs kyrkobys ägområde lydande; samt d) att, utan afseende å en emellan Tännäs och Funäsdalens byamän uppgjord och vid sockenstämma med Tännäs församling godkänd rågångsförening, som af Vår Befallningshafvande skulle vara fastställd genom utslag den 30 December 1848, Vår Befallningshafvande, enär, efter afvittringshandlingarnes föranledande, de för berörde förening lagde grunder vore olämplige samt ägorna till Tännäs, Funäsdalens och Malmagens byar icke egnade sig till fördelning i särskilda skifteslag, uti öfverklagade utslaget låtit bero vid den af landtmätarne och gode männen vidtagne åtgärd med alla tre byarnes afvittring i en samfällighet; anhållande klaganderne i underdånighet att, emot skälig tillökning i mantal och ränta, varda bibehållne vid ofvanomförmålde, från ålder under hemmanen nyttjade och inom uppgifne gränser belägne slätter, fäbodevallar, samt skogs- och betesmarker, hellst hemmanen derförutan icke skulle kunna äga bestånd; att gränsen mellan Tännäs by, å ena sidan, samt Hede socken, Ljusnedals Kronoallmänning och lapparnes renbetestrakter å andra sidan, måtte i öfverensstämmelse med berörde yrkande regleras och rösläggas; samt att den af Tännäs och Funäsdalens byamän genom dess ombud träffade och uti afvittringsprotokollet för den 15. Juli 1844 intagne förening om råskillnaden emellan dessa byar måtte förklaras böra lända till efterrättelse.

Beträffande vidare Vår Befallningshafvandes angående skattläggningen meddelade beslut hafva byamännen anmärkt:

a) att Vår Befallningshafvande, i strid med det utaf Afvitt-

ringslandtmätaren och gode männen upprättade förslag samt utan uppgifven grund och på samma gång som en del af de i förslaget för Tännäs by inbegripne ägor blifvit byn fränkande och lagde till Ljusnedals allmanning, fastställt ökeskatten för nämnde by till 55 1/2 i stället för af skattningsmännen föreslagne 47 1/2 trög; b) att det inom byns område belägna fisket Lossningshån dessutom blifvit skattlagdt till en särskild ränta af 1 Rd 17 skill. Banko, med förklarande derjemte att fisket icke finge tillträdas förr än tiden för det om nämnde fiske afslutade kronoarrende gått till ända; c) att den å tillökningsskatten belöpande nya roteskatt, under åberopande af ortens skattningsmethod och under visning, blifvit bestämd till 3 Rd 36 skill. banko per mantal, och d) att den af byamännen väckta frågan om skattetalets och räntans fördelning på hvarje hemmans nummer och brukningsdel förklarats icke utgöra föremål för afvittringen och derför icke heller kunna till pröfning förekomma; anhållande byamännen, med anledning häraf, om den ändring i öfverklagade utslaget, att ökeskatten måtte närmare lämpas efter fodertillgången, utan beräkning af löf- och mosstägt; att fisket i sjön Lossningshån, som fallit inom Tännäs bys område och vore af ringa betydighet, måtte såsom husbehöfsfiske och utan särskild ränta byns hemman tilldelas; att den nya roteskatten, som tillkommit i följd af Kongl. Resolutionen den 1 Oktober 1754 och icke finge förblandas med de hela orten åbelöpande gamla rotepenningarne, 900 daler silfvermynt, måtte förklaras icke böra äga rum eller åtminstone, jemlikt stadgandet i Kongl. förordningen den 6. December 1776, angående kronans penninge-räntors utgörande, beräknas efter en myntvaluation af Sex daler silfvermynt på Riksdalern samt således fastställas till 1 Rd 42 skill. banko för mantalet, och slutligen att så väl skattetalet som räntan, kongsskatten, rotepenningarne och nya roteskatten måtte för hvarje hemmansnummer och brukningsdel i skattningsinstrumentet införas.

I afseende å dessa Tännäs byamäns särskilda yrkanden har Wårt och Rikets KammarCollegium uti sitt, till följd af er-

hållen nådig Remiss, i målet afgifna underdåniga utlåtande, hufvudsakligen anført, att, då, enligt hvad de vid afvittringsförrättningen företedda och hos Collegium tillgängliga handlingar, äfvensom jordeböckerne för ifråga^{-varande}/socknar, utvisade, de allmänningsstrakter på norra sidan om Ljusne elf, å hvilka klaganderne framställt anspråk, icke någonsin varit med laga bestånd upplåtna under Tännäs bys ägoområde, - då den omständighet, att slätter och fäbodevallar å berörde trakter kunnat af Tännäs byamän under en längre tid begagnats, på sätt de med bifogade intyg af enskilde personer sökt styrka, vore ett förhållande, som ofta inträffade i de norra orterne, der vidsträckta och från hvarandra långt aflägsse byalag ligga i samfällighet med kronans marker, som af angränsande byar inkräktas, utan att sådant, i saknad af bestämda rågångar, vinner laga beifran och rättelse, men icke innefattade så beskaffadt fång, som enligt afvittringsförfattningarne medför laga options- och besittningsrätt till Kronans allmänningar, - då den af klaganderne åberopade rågångsförening emellan Tännäs och Funäsdalens byar, uti hvilken förening Malmagens byamän dock icke deltagit, ej erhållit vederbörlig fastställelse, utan förrättningsprotokollerna för den 28 Augusti 1845, den 27 Augusti 1852 och den 17 Oktober 1853 tvertom fortfarande utvisade, att någon förening om rågången mellan dessa byar icke kunnat träffas, samt att förrättningsmännen enhälligt varit af den tanke, att på hvad sätt än delning till särskilda skifteslag af de såsom en samfällighet nu antagne trenne byarne kunde verkställas, den samma skulle blifva olämplig derföre, att Funäsdalens och Malmagens byar då skulle blifva utan skog, både till vedbrand och byggnadsvirke, under det att Tännäs by komme att äga skog utöfver sitt behof, men deremot blifva mindre väl lottadt än de förra, hvad mulbetet anginge, alltså och då härtill komme att Tännäs kyrkoby utom belöpande anslag af duglig mark efter dess gamla skattetal 50 1/2 trög eller 1 29/72 mantal, vid afvittringen dessutom fått, emot ökeskatt, sig tillskiftad ytterligare sådan mark, motsvarande icke mindre än 55 1/2 trög, så att byns sammanlagda ägoområde i duglig jord nu kunnat uppskattas till mer än dubbelt mot dess förra innehaf, eller till 106

trög, ansåge Collegium, med hänsigt till alla dessa förhållanden, klaganderne desto hellre hafva saknat skäl för sitt påstående om en ännu större ägotilldelning, som genom den af dem uppdragne pretentionslinea, ej allenast Ljusnedals bruk skulle gå¹ mistning af den skogsafverkning norr om Ljusne elf, hvilken bruket fått sig tillförsäkrad genom Kammar- och Bergs Collegiernas utslag af den 12 Januari 1824, än ock så väl det år 1771 å Ulfkälen med vederbörligt tillstånd upptagne nyhemmanet Långå skans, som det i sammanhang dermed vid afvittringen beviljade nybygget Medskogen skulle falla inom området af Tännäs by, hvilken tillika komme att innefatta de såsom nödiga renbetesland för lapparne afvittrade trakterne omkring de fornda nybyggena Närsjödalen och Rogen; hemställande Collegium i följd häraf att något afseende å de underdåniga besvären emot den af Wår Befallningshafvande fastställda afvittringstilldelning för Tännäs by icke måtte fästas.

Widkommande derefter Tännäs byamäns klagan emot Wår Befallningshafvandes särskilda utslag rörande skattläggningen af nämnde by, har Collegium i underdånighet anført, att, hvad först anginge byamännens yrkande att varda befriade från all ny roteskatt för deras vid afvittringen erhållne ökeskattejord eller, om sådant icke kunde i nåder medgifvas, att nämnda roteskatt, såsom en efter år 1719 tillkommen ränta, måtte efter Sex daler på Riksdalern valveras och således nedsätas till endast En Riksdaler 42 skill. på helt måntal, hade väl Allmogen i Herjeådalen, som sedan 1664, i stället för knekteutskrifningen, intill år 1740 betalt i ett för allt 900 daler silfvermynt under titel "Roteskatt", genom Kongl. Resolutionen den 1 Oktober 1754 blifvit befriad från den af Landshöfdingen dem ålagda tillökning af 10 öre silfvermynt i rotepenningar per trög för den uppodling som skett eller dädanefterskedde inom hemmanens rågång eller på den mark, hvilken förut till ett visst trögtal var skattad, men att derutinnan vore tillika förordnad, 'att de, som uppodla nybyggen eller göra uppodlingar på utmarken, skulle efter erhållne frihetsår för hvart trög betala 10 öre silfvermynt, emedan de dädanefterskeende uppodlingar icke skäligen kunde inbegripas under de

gamla hemmanens ägor, för hvilka de 900 daler silfvermynt roteskatt ditintills blifvit utgifven"; och enär berörde ränta, lika väl som den äldre roteskatten, vore en jorden åtföljande grundskatt af samma natur och till lika belopp på hemmantalet eller med 10 öre silfvermynt för trög bestämd, samt, ehuru benämnd ny roteskatt, icke kunde såsom ny tillkommen ränta betraktas, utan vore att anse såsom en fortsättning af den gamla roteskatten och således borde, lika med den sednare, enligt föreskrifterne i Kongl. förordningen den 6 December 1776 utgöras efter 3. daler silfvermynt på Riksdalern, hellst i annat fall en betydlig olikhet uti beskattningen de gamla och nya hemmanen emellen skulle komma att äga rum, som vid bestämmelsen af den nya roteskatten i 1754 års ofvannämnde Kongl. resolution icke varit afsedd, alltså och ehuru genom orätt tillämpning af författningen den nya roteskatten i jordeboksförändringsextrakterna blifvit för en del nybyggen och tillökningsskatter påförä med endast 1 Rd 42 skill. banko per mantal, under det den för andra dylika lägenheter debiterats till sitt rätta belopp, eller med 3 Rd 36 skill: banko för helt hemman, ansåge Collegium Vår Befallningshafvandes utslag vara rätteligen grundadt derutinnan, att den nya roteskatten för Tännäs by blifvit efter sistnämnde beräkningsgrund bestämd; att, hvad derefter beträffade påståendet, dels att fisket i sjön Lossningshån måtte såsom husbehofs-fiske, utan särskild ränta, Tännäs by tilläggas, och dels att så väl skattetalet som räntan för hvarje hemmansnummer och brukningsdel i byen måtte varda särskildt utförde, så, enär fisket i Lossningshån hvarken varit under byns gamla skatt och ränta inbegripet eller såsom husbehofs-fiske af byamännen begagnats, utan sedan äldre tider finnes såsom kronofiske i jordeboken antecknad och fortfarande varit för kronans räkning emot ränta eller genom arrende disponerad, vid hvilket förhållande detsamma jemlikt föreskriften i sjette punkten af nådiga brefvet den 22 Mars 1850, angående dispositionen af kronans fisken, rätteligen blifvit med särskild ränta skattlagd, samt fördelnig af skattetal och ränta på en afvittrad samfällighets särskilda hemmansdelar icke utgjorde föremål för afvittring eller Vår Befallningshafvandes utslag härom, utan

lämpligast kunde, sedan afvittringen och skattläggningen vunnit laga kraft, af vederbörande redogörare i öfverensstämmelse dermed på de särskilda hemmansdelarne fördelas, syntes de underdåniga besvären i dessa delar icke heller förtjena afseende; men att, hvad slutligen anginge frågan om sjelfva mantalsbestämmelsen, — i afseende å hvilken fråga handlingarne utvisade att förrättningsmännen, efter uppskattning af de under Tännäs by afvittrade ägor, beräknat desamma att afkasta 834 $\frac{3}{4}$ lass hårdvallsjö, 232 $\frac{3}{4}$ lass blandfoder, 575 lass starr och 22 $\frac{1}{8}$ lass halmfoder, som, efter uppskattning af två lass blandfoder på ett lass hårdvall och 4 lass starr emot ett lass hårdvallsjö, blifvit reducerade till inalles 1166 $\frac{5}{8}$ lass fullgodt hö, hvarmed årligen framfödas 25 hästar, 172 oxar och kor, 51 ungnöt och 325 får och getter, men att skattläggningsmännen, då vid utfodringen af detta antal kreatur tillhjälp måste hemtas af mossar, löf, barr och bark, ansett de underhållna kreaturens antal icke kunna vid skattläggningen tagas till grund, utan endast fodertillgången, samt med stöd af denna uppskattat hela Tännäs by till 98 trög och således, utöfver byns förut dragande 50 $\frac{1}{2}$ trögs skatt, för densamma åsatt en tillökningsskatt af 47 $\frac{1}{2}$ trög, hvarefter Vår Befallningshafvande genom öfverklagade utslaget förhöjt byns ökskatt till 55 $\frac{1}{2}$ trög och således fastställt hela byn till 106 trög eller 2 $\frac{17}{18}$ mantal, med 3 Rd 41 skill. 6 runst. i trögskatt, 10 Rd 46 skill. 3. runst. i rotepenningar och 1 Rd 17 skill., allt banko, i fiskeränta, jemte ett skålpund per trög i ostskatt, — så enär skattläggningsmännen vid uppskattning af utfodringen för det å hemmanen befintliga kreatursantal, emot stadgandet i Kongl. brefvet den 20 April 1841, angående grunderna för afvittringen i Hede pastorat, i beräkning tagit det tillfälliga bidrag byamännen hemta af mossar, löf och barr, utan att uppgifva det antal kreatur, som, utan sådan tillhjälp, ensamt af hemmanens fodertillgång kunna årligen underhållas, och Vår Befallningshafvande likaledes icke heller uppgifvit någon bestämd beräkningsgrund i detta afseende för sitt beslut i denna del af öfverklagade utslaget, samt härtill komma, att Tännäs bys ägor blifvit afvittrade och skattlagde efter den af gode männen på norra sidan af Ljusne elf bestämda gräns från sjön Lossen till

vattnen Trannarne och vidare intill Galttjernsnoret i samma elf, hvaraf följde att fodertillgången från alla de inom nämnde gräns på norra sidan af Ljusne elf belägna slåtterlägenheter blifvit i skattnöjningsförslaget beräknad, utan att af handlingarne funnes upplyst om dessa lägenheter, som genom afvittringsutslaget sedermera byn frångått, vid slutliga fastställelsen hos Vår Befallningshafvande blifvit från all beräkning vid mantalsbestämmelsen uteslutne och följaktligen på skattnöjningen icke haft något inflytande, funne Collegium, vid dessa förhållanden, sig böra i underdånighet hemställa, att öfverklagade utslaget måtte i denna del återförvisas till Eder, för att, efter behörig utredning i de af Collegium anmärkte punkter, rörande ökeskattens bestämmande nytt beslut meddela.

Beträffande sedermera de af Lappallmogen andragne besvär, så innefatta dessa besvär hufvudsakligen klagan deröfver, att den för renbete samt skog till kojor och bränsle under vintermånaderne fått alldeles för otillräckliga trakter, särdeles som Serffjället, hvilket blifvit allmogen anslaget till vinterstamhall, skall nära till hälften vara af skogseld förbrändt; och hafva klaganderne med åberopande här af i underdånighet anhållit att varda bibehållne vid norra Anåfjället och norra hälften af Lillfjället, som, utom den obrända delen af Serffjället, vore de enda mossbeväxta fjell inom de åt lapparne tilldelade renbetestrakter, samt att den ändring i gränsen emellan lapptrakten och Ljusnedals bruk, hvad angår Gröndalen, måtte i nåder medgifvas, att skillnadslinien mellan lapparnes och brukets områden derstädes komme att gå från den så kallade storstenen i nämnda dal öfver Grönwålen till Ljusne elf i stället för åt vestra ändan af Grönsjön; varande i afseende å berörde besvär af Kammar Collegium yttradt, att då, efter hvad afvittringsprotokollena föranleda, de åt lappallmogen vid afvittringen tilldelade betydliga renbetestrakter, tillsammans omfattande 278,604 tunnland 10 kappland, blifvit, så mycket utan andras förnärmande ske kunnat, lämpade efter betesbehofvet för lapparnes renskreatur, samt, på sätt Vår Befallningshafvande i sitt öfver besvären afgifna utlåtande jemväl anmärkt, upplåtelse till renbetestrakter af de långt in på

Ljusnedals allmanning belägna Anå- och Lillfjellen skulle allt för mycket försvåra, om icke omöjliggöra allmänningens fredande från intrång och ohägn af lapparne och deras renhjordar, hvarjemte å den andel af Gröndalen, som blifvit Ljusnedals bruksägare tillagd, men af lapparne nu pretenderats, finnas slätter och gräsbetestrakter, som för bruksbefolkningen vore af väsendtlig vigt, men för lapparne obehöflige, Collegium, med hänsigt härtill och då lapparnes områden i allt fall genom afvittringen blifvit i betydlig mån utvidgade, ansåge sig sakna skäl att å Lappallmogens gjorda yrkanden tillstyrka nådigt afseende.-

Då Vi nu, - efter det LandshöfdingeEmbedet i länet afgifvit infordrade upplysningar om de grunder som tillämpats vid bestämmande af skatttætalet för Tännäs kyrkoby, samt huruvida någon fodertillgång från ofvanomförmälde slätterlägenheter på norra sidan om Ljusne elf blifvit af Vår Befallningshafvande tagen i beräkning vid fastställandet af byns ökeskatt -, tagit dessa särskilda underdåninga besvär i nådigt öfvervägande, hafva Vi, beträffande först de af Tännäs byamän samt lappallmogen inom Hede och Tännäs socknar anförde besvär öfver Vår Befallningshafvandes angående områdestilldelningen meddelade utslag, funnit något afseende å de af klaganderne i denna del af målet framställda yrkanden icke kunna fästas.

Vidkommande derefter Tännäs byamäns förda klagan öfver skattningsförrättningen inom Tännäs kyrkoby samt Vår Befallningshafvandes derom särskildt gifna utslag, så, enär LandshöfdingeEmbedet upplyst att, på sätt klaganderne anmärkt, afkastningen af de vid områdesutstakningen, i enlighet med gode männens åsigt, kyrkobyn tilldelade slätterlägenheter på norra sidan om Ljusne elf blifvit af Vår Befallningshafvande tagen i beräkning vid bestämmandet af kyrkobyns tillökningskatt, oaktadt berörde slätterlägenheter genom afvittringsutslaget byn frångått och förklarats skola till Ljusnedals allmanning åter utläggas, hafve Vi, vid sådant förhållande och i öfverensstämmelse med hvad LandshöfdingeEmbedet efter verkställd utredning angående beloppet af årliga fodemkastningen å berörde slätterlägenheter hemställt, pröfvat skäligt att

med 4 trög, hvilka i stället skola Ljusnedals allmänningshemman påföras, minska den af Vår Befallningshafvande i öfverklagade utslaget för kyrkobyen bestämda ökeskatt af 55 $\frac{1}{2}$ trög, samt fastställa ökeskatten för Tännäs kyrkoby till 51 $\frac{1}{2}$ trög med 1 Riksdaler 42 skillingar 1 $\frac{1}{2}$ runstycke i trögskatt, 5 Riksdaler 17 skillingar 6 runstycken i rotepenningar, samt 1 Riksdaler 17 skillingar, allt banko, i ränta för fisket i Låssningshån, i följd hvaraf kyrkobyen kommer att i jordeboken upptagas till ett sammanräknadt skattetal af Ett Hundra två trög eller 2 $\frac{5}{6}$ mantal med Tre Riksdaler Trettiofyra skillingar Sex runstycken i trögskatt, Tio Riksdaler Trettio skillingar i rotepenningar samt En Riksdaler Sjutton skillingar i fiskeränta, förutom ostskatt till ett skålpund af hvarje trög; men beträffande deremot de af byamännen i öfrigt framställda yrkanden, hafve Vi funnit desamma icke böra föranleda till ändring af Vår Befallningshafvandes öfverklagade utslag.

Hvad slutligen angår de af Ljungdalens byamän anförda besvär öfver afvittringen inom Storsjö Kapellförsamling, hafve Vi funnit samma besvär, hvilka af byamännen återkallats, hafva förfallit.-

Meddelande Eder detta till svar och behörigt iakttagande samt vederbörandes förständigande och underdåniga efterrättelse, jemte det de till målet hörande kartor och afvittringshandlingar härhos återfölja, befalle Vi Eder Gud Allsmäktig nådeligen. Stockholms slott den 21 Juni 1861.

Carl

/G.Lagerstråle

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Jemtlands län, angående anförda särskilda besvär rörande verkställd afvittring och skattläggning inom Hede och Tännäs socknar i Herjedalen.

62
Bf.

Bil. 6

(a-b)

Uppgifter om sedvaresätt i Rändals-,
Långå- och Vendalsmiln.

Vissa uppgifter om vinterbeten, lämnade vid några rättegångar där frågan om samernas sedvanerätt till bete varit av betydelse.

Råndalen

Samerna: Sedvanerätt finns å trakterna kring Sonfjället, Lofsdalen och Ransundet.

Av 1783 års kungörelse framgår att samer tidigare hållit till på bl.a. Råndalens byamarker.

Samer har sedan gammalt varit på Högvålen. Det är då naturligt att renar även sökt sig till platser inom Råndalen.

Lappfogden: Samer har sedan gammalt vistats inom Högvålen och Sörvattnets byaområden. Enligt hans uppfattning hade samerna sedvanerätt inom hela Tännäs socken och västra delen av Hede socken. Ifrågavarande trakter omfattas av sedvanerätten.

Byamännen: Samer har aldrig haft boplatser i denna trakt och kan alltså ej ha sedvanerätt. 1783 års kungörelse innebar förbud för samer att vistas här och kan alltså ej stödja deras talan om sedvanerätt. Vid Sonfjället och Ransundet hade samer aldrig vistats; på 1850-talet fanns där vildren. Man kan ej ha tamren på samma plats som vildren. Först omkring 1930 hade samer börjat uppehålla sig i Hede, Råndalen och Sonfjället med kringliggande områden.

Långå

Samerna: Samer hade vistats i Särvsjön, Långå och Henådalen sedan länge fram till omkring 1895, då en förvildning av renarna ägde rum. Först under 1:a världskriget började samer återkomma och sedan i mitten av 1920-talet har betning ägt rum inom Långå.

Byamännen: Före 1890-talet bodde inga samer inom Långå. För vildningen av renar förekom fram till 1920-talet. I mitten av 1920-talet kom samer för vinterbetning.

Jfr Huss' utredning s. 329 m-n, 330 ö-m, 331 ö-x.

66

Utdrag ur t. f. lappfogdens yttrande den 17. 3. 1933 i mål ang. skedestånd p.g. renars betande i Vemdalens socken (jfr Huvud utredning s. 3315-x).

Av den sålunda verkställda utredningen framgår, att, med avseende å tiden före tamrenarnas inom bl.a. dåvarande Åre-Storsjö lappby (nuvarande Mittådalen, Tranris och Handölsdalens lappbyar) förvildning under åren 1880-1900 några mera bestämda uppgifter ej stått att vinna, utom vad beträffar nordvästra delen av Vemdalens socken (Vänstöten, Henvålen, Lövsta, Källberget, Gavelåsen, Vemdalskölen och Oksjön), i vilka trakter renar sedan mycket långt tillbaka i tiden torde hava förts på bete. Att det under förutnämnda s.k. vildrenstid, då inga ordnade flyttningar med renar till vare sig sommar- eller vinterbetestrakter förekommo, under långa tidsperioder vistades renar inom Vemdalens socken framgår av den verkställda utredningen samt bestyrkes även av härvid fogade avskrifter av äldre utredningsprotokoll m.fl. handlingar. Sedan omkring år 1900, då efter förvildningstidens slut en något så när ordnad renskötsel åter börjat komma igång, synes vinterbetning av renar i Klövsjö- och Vemdals-(Skorvdals-) fjällen hava ägt rum, i det lappar från förutvarande Oviksfjällens (nuvarande Tåssåsens och Anarisets lappbyar), Åre-Storsjö m.fl. lappbyar under olika år vistats i nyssnämnda fjäll med sina renar. Grundläggande för sedvanerätten är det förhållandet, att renbetning förekommit under en följd av år; att sedan olika lappar under olika år nyttjat renbetet kan icke förverka denna rätt och icke heller det förhållandet, att betet under något eller några år icke nyttjats. Ett årligt utnyttjande av renbetet i viss trakt minskar givetvis betestillgången, varför det är förenligt med god renskötsel, att, där så ske kan, nyttja olika betestrakter.

~~Slutligen vill jag något beröra de av byamännen anförda skälen för sin framställning; och får jag i detta avseende anföra, att frågan, huruvida renar genom betning i skogstrakt äro mera~~

Bil 7
(a-e)

Handlingen ingivne i Løsen-målet.

(ligge i kronologisk rækkefølge)

Lapparnas sedvanerätt i Härjedalen

I lagen den 18 juli 1928 om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige stadgas i 2 § 2 mom.: "Fjällappar må ock uppehålla sig med sina renar å trakterna nedom odlingsgränsen i Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker samt å de trekter utom nämnda lappmarker och renbetesfjäll, som lapparna efter gammal sedvana besökt med sina renar, dock endast under oktober, november, december, januari, februari, mars och april månader." Rätten att låta renarna beta å mark som icke avsatts för lapparna vid avvittningen (renbetesfjäll) eller som till utvidgning av renbetesfjällen sedermera inköpts eller på annat sätt upplåtits, är således beroende av om dessa marker verkligen av gammal sedvana besökts av lapparna med sina renar. Se nr 3 i bifogade litteraturförteckning. (u. m. ~~3251-2700~~)

Historiskt sett är varken Härjedalen eller de södra delarna av Jämtland någon gammal uppehållsort för lapparna. Den tidigare mycket utbredda uppfattningen att lapparna var den skandinaviska halvöns urbefolkning, som av en söderifrån invandrande folkstam trängts och trängs mot norr och nordväst, har den historiska forskningen visat vara felaktig och i själva verket äro förhållandena snarast de motsatta. Frågan om tiden för lapparnas in- trängande i Härjedalen har behandlats av ett flertal forskare. Mest utförligt har K.B. Wiklund i ett flertal skrifter (33, 34) och Björn Collinder i sin bok "Lapparna" (22) redogjort för de historiska fakta som vetenskapen känner till.

Den första lappska inflyttningen i Härjedalen torde ha skett under 1600-talets mitt, men torde den ha varit tillfällig. Enligt Janrik Brömé skule i februari 1670 inga lappar ha funnits i Härjedalen. (21) De som funnits där tidigare hade flyttat bort, sedan en lappfamilj år 1652 hade uppträdats i fjällen ovanför Ljungdalen. Av handlingarna från 1695 års riksdag

för revision av jordeboken över Härjedalen och Jämtland framgår, att lappskatt icke upptogs vid tingen i Hede och Svag. I skriften "Om lapparna i Jämtland och Härjedalen" meddelar Lars Thomasson (32), att år 1672 fanns i Härjedalen sammanlagt 7 lappfamiljer om 26 personer och i jordeboken för år 1761 omnämnes för första gången, att en lapp vid namn Anders Jonsson erlade skatt för Skars- och Helagsfjällen. Abr. Hülphers meddelar i sin år 1777 utkomna bok om Härjedalen (24): "att lapparna uppehålla sig både sommar och vinter vid fjällkanten, särdeles åt Storsjösidan" och att främmande lappar "hafwa tillförne med sina Rens-hjorðar fritt fått besöka Hede Fjäl- len, men icke numera". Till Hede socken räknades då Storsjö. Om några lappar i Tännäs socken har Hülphers inget att berätta. Uppgifterna i boken bygger på meddelanden från länsmän och präster i församlingarna och icke på författarens egna iakttagelser. År 1783 får länsstyrelsen i Gävleborgs län, dit Härjedalen då hörde, anledning att syssla med lapparnas inträngande på de enskildas marker. I en det året på allmogens begäran utfärdad kungörelse heter det, att kronobefallningsmannen i Svag hade att tillse, att alla de lappar, som olovligen slagit sig till på Funäsdalens, Råndalens och Tännäs byars skogar och mark genast skulle avflytta och bege sig till rätta lappmarken och som det heter: "Föregående höga kungörelse har länsmannen Lars-Bergfält af predikostolarna i Hede pastorat att uppläsa låta och behörig försorg därom draga, att de Lappar, som denna tid eller framdeles sig ned- sätta på böndernas skogar, warda utan uppehåll därifrån drifne." Denna kungörelse skall senast år 1841 ha upplästs i Tännäs socken (30). Robsahm berättar från sin resa år 1796 (28), att lapparna bodde vid Helagssjöarna, men att en lappfamilj även förekom i Rutfjället söder om sjön Malmagen. Han omnämner även, att mellan de bofasta och lapparna förekommo ständiga strider om betesrätten.

Av visst intresse är att veta hur äganderätten till marken hävdades vid denna tid. (Slutet av 1700-talet och början av 1800-talet.) Fast bo-

sättning hade före historisk tid skett i Tännåns och Lill-Ljusnans dalgångar, främst i Tännäs, Ljusnedal och Funäsdalen (28). Från dessa platser skedde sedan utflyttningar ut i fjällområdena, där gott fiske och bete fanns och den personliga rörelsefriheten var större. Dessa utflyttningar skedde efter ansökan till länsstyrelsen om upptagande av nybygge och mot erläggande av skatt. På sådant sätt tillkommo bosättningarna i Högvalen, Malmagen, Tännåsdalen och Messlingen med flera platser. Enligt då gällande bestämmelser skulle ett nybygge, för att få komma till stånd, omfatta ett visst skattetal och detta betydde att till varje nybygge kom att höra betydande arealer slåttermarker för försörjning av den mot skattetalet svarande kreatursbesättningen. En del av kreatursfodret (högst $1/3$) fick dock bestå av renlav.

Byamännen i Malmagen, Funäsdalen och Tännäs hävdade som sin inägojorden och slåttermarkerna söder om Lill-Ljusnan - Lossen och Tännäsborna tvistade med grannarna i Medskogen och ägarna till Ljusnedals Bruk om den bättre rätten till vissa fäbodevallar, slåttermarker och beten norr om Lossen. Området mellan Lill-Ljusnan - Lossen och Mittån hävdade ägarna till Ljusnedals Bruk med hänvisning till de privilegier, som bruket erhållit vid dess tillkomst och som sedermera förnyats vid omläggningen från kopparverk till järnbruk. (26) För försörjning av bruksfolket och det stora antal dragare, som behövdes för järnmalmstransporterna, hade omfattande odlingsarbeten utförts. Inom brukets område fanns vid denna tid ett 50-tal bruksenheter med tillhörande fäbodevallar runt om i fjälldalarna. Själva fjällmarken, den större delen av skogsmarken och fisket i de mera givande sjöarna hörde "Gud, Oss och Sveriges Krona till" enligt Gustav Vasas brev den 20 april 1542 och med stöd härav upplät Kronan mot skatt slåttermark i Gröndalen till Ljusnedals Bruk och renbetesrätt i Skars- och Helagsfjällen till från Undersåker inflyttade lappar. Fram till 1850-talet grundades lapparnas möjligheter till att driva renskötsel i Härjedalen på möjligheten att mot skatt utnytt-

ja områden långt upp i fjällen mot Norge och Jämtland.

När avvitrningen återupptogs i Jämtlands län år 1821 fanns i den för avvitrningen gällande stadgan inget nämnt om att mark skulle undantagas för lapparnas behov. Detta föranledde lapparna i Undersåker att hos Kungl. Maj:t hemställa att de mot skatt skulle få utnyttja de områden, som de sedan gammalt besökt. På denna hemställan svarade Kungl. Maj:t, att avvitrningsstadgan för länet med flera i ämnet meddelade föreskrifter skulle i sådant avseende gälla till efterrättelse, beroende på framtida prövning i sammanhang med avvitrningen, om för Lapparnas vinterstamhåll några särskilda trakter skulle avsättas och dem enskilt till begagnande förbehållas (1). Genom de Kungl. breven den 20 april 1841 angående grunderna för avvitrningen inom Hede i Härjedalen och "angående bestämmande av säkra gränser för lappallmogens i Jämtland renbetesstrakter" skedde en ändring till lapparnas förmån. I förstnämnda brevet heter det i 11 § att "behöfliga områden närmast fjällen böra utses och bestämmas till vinterstamhåll för lapparnas renhjordar" och i sistnämnda brevets 8 § att "några nybyggen i fjälltrakterna böra hädanefter icke upplåtas förr än lapparnas betesrarker utstakade blivit" samt i 6 § att "uppstår lappallmogen emellan, eller emellan lappallmogen och angränsande jordägare, sådan tvist om/skillnaden i fjälltrakterna, som icke av lantmätaren och Gode Männen kan biläggas, underställes frågan Vår befallningshavandes prövning, som äger i Ämnet besluta." (8, 9)

Vid avvitrningen inom Hede pastorat följde lantmäterna de givna bestämmelserna och föreslog med hänsyn till att, då lapparna inom Skärvax- och Ljungris renbetesfjäll hade liten skogstillgång, Servfjället skulle som vinterstamhåll tillföras dem. Över sträckningen av de vid avvitrningsförrättningen föreslagna gränserna mellan lapparna och övriga klagades från båda håll hos KB. Lapparna begärde bland annat att få Anå- och Lillfjällen till vinterstamhåll. Från de bofstas sida framställdes ett flertal önskemål om att få upptaga nybyggen inom de områden som föreslagits tillkomma lapparna.

Konungens Befallningshavande avvisade de gjorda erinringarna under hänvisning till att lapparna erhållit mark från Ljusnedal allmanning och dessutom erhållit Servfjället som vinterstamhåll samt att Anå- och Renfjället voro belägna allt för djupt in i allmanningen (= brukets område). De bofastas begäran om att få anlägga nybyggen inom lapparnas områden avvisades ävenledes. Över KB:s utslag anförde bl.a. lapparna besvär. I Kungl. Maj:ts fastställelse av avvittningen den 21 juni 1861 (11) heter det: "på sätt Vår Befallningshavande i sitt över besvären avgivna utlåtande jämväl anmärkt, upplåtelse till renbetestrakter av de långt inpå Ljusnedals allmanning belägna Anå- och Lillfjällen skulle allt för mycket försvåra, om icke omöjliggöra allmanningens fredanden från intrång och ohägn av lapparne och deras renhjordar (Kammar-) Collegium, med hänsigt härtill och då lapparnas områden i allt fall genom avvittningen blivit i betydlig mån utvidgade, ansåge sig sakna skäl att å Lappallmogens gjorda yrkanden tillstyrka nådigt avseende", så avvisade Kungl. Maj:t de framställda yrkandena.

Det torde här observeras, att de områden som lapparna önska få sig tilldelade var avsedda att användas som vinterstamhåll, d.v.s. för vinterbetet. De anförda namnen återfinnas på bilagda karta (bilaga 1), där även gränserna för de olika renbeteslanden utmärkts.

De vid avvittningen bestämda gränserna mellan lapparnas områden och de bofastas mark respekterade icke av renarna och följden blev att ägaren av Ljusnedals Bruk redan år 1873 yrkade vid tinget i Hede ersättning av tre renägare för olovligt renbete på Brukets mark vintern 1872 - 1873. Målet, som fördes upp till Hovrätten, förlorades av lapparna och de blevo dömda att till bruksägaren betala mer än 4.400 kronor för uppkomna skador genom renbetning.

Det torde inte endast ha varit ägaren av Ljusnedals Bruk som klagade över förhållandena till lapparna och deras renar. Av förarbetena till 1886 års lag om lapparnas rätt till renbete i Sverige framgår, att inom Jämtlands

län och då speciellt inom Härjedalen förekom många stridigheter, som föranledde båda parter att klaga hos olika myndigheter. Många gånger utmynnade motsättningarna i rena handgripligheter, som på 1840-talet, då Långå-terna med våld körde bort lapparna från byns marker. Att förhållandena voro särskilt spända i Härjedalen torde ha berott av flera orsaker. Av dessa kan främst nämnas, att den bofasta befolkningen betraktade lapparnas renbetning på vallar och i skogsmarken som ett intrång på den enskilda äganderätten, att lapparna icke endast hade de egna renarna utan även skötesrenar (skötesrenar är renar som tillhör icke renskötande, då vanligen bofast) på bete inom böndernas marker och detta i så stor mängd att de överstego i antal lapparnas egna renar, och att ordningen och skötseln av renhjordarna var dålig.

För att få förhållandena mellan de bofasta och lapparna samt lapparnas rättigheter och skyldigheter reglerade genom lag, uppdrog Kungl. Maj:ten 16 juni 1882 åt en kommitté att utarbета förslag till författningsbestämmelser i ärendet. Kommittén avlämnade sitt betänkande redan den 25 augusti 1883 (1). Eland ledamöterna i kommittén var även ägaren till Ljusnedals Bruk, Will. Farup samt landshövdingen i Norrbottens län H.A. Widmark, vilken som ordförande i Riksdagens Särskilda utskott senare skulle komma att behandla Kungl. Maj:ts proposition i ärendet. Då kommitténs förslag och de yttranden detta föranledde i stor utsträckning belyser de här berörda förhållandena om lapparnas sedvanerätt, är det för en allsidig belysning av frågan nödvändigt att utförligare redogöra för vad förarbetena till 1886 års lagstiftning innehåller.

Genom ifrågavarande lagstiftning infördes inom detta rättsområde begreppet sedvanerätt. Kommittébetänkandet, mot vilket Farup i vissa punkter hade en avvikande mening, innehåller i 1 § till stöd för förslaget till stadgande om sedvanerätt, att inom Jämtlands län ha lapparna av ålder fått under vintern opåtalet flytta kring med sina hjordar och att först å allra

senaste tiden några invändningar däremot anförts av den jordbrukande befolkningen samt att odlingen trängt in på stora områden, vilka ursprungligen endast begagnats av lapparna. 1841 års Kungl. brev tolkade Kommittén som ett bestämmande av de gränser intill vilka jordbruket skulle få utbreda sig (d.v.s. en odlingsgräns). Vidare sade Kommittén, "att ägde lapparna före avvittringen icke att företaga sina vinterflyttningar i kraft av verklig sedvanerätt, då torde de ej heller nu hava någon dylik rätt. Men bestod deras vinterflyttningar såsom av en sådan rätt - då lära de väl hava denna rättighet än i dag."

Kommitténs förslag skickades ut på remiss till länsstyrelserna i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län men egendomligt nog icke till Västernorrlands län, där enligt Kommitténs uppfattning sedvanerätt skulle finnas eller till Kopparbergs län, inom vilket län Kungl. Maj:t enligt breven 19 augusti 1881 upplåtit mark å kronopark i Särna för renbetning mot årlig avgäld av 50 kronor. Före avlämnandet av remissvaren hörde länsstyrelserna kommunalstämmorna i de berörda kommunerna, länsmännen samt ordnade speciella sammanträden där både bofasta och lappar fingo yttra sig. (Här kan omnämnas, att av de redovisade protokollen från kommunalstämmorna och sammanträdena med ortsbefolkningen finns endast två Härjedals-kommuner med, nämligen Tännäs och Storsjö. Om sålunda Hede, Vemdalen och Linsell inte hördes, kan man ställa den frågan, om detta berodde på att dessa kommuner inte hade beröring med lapparna och deras renskötsel?) I Funäsdalen höll landshövdingen i Jämtlands län själv sammanträdet och de yttranden och skrifter som då avlämnades torde ha ett mycket stort värde för bedömande av sedvanerättens utsträckning (16).

På frågan om vilka trakter de närvarande lapparna önskade införlivade med renbeteslanden, lämnades uppgift om vissa områden (som finnas inlagda på kartan bil. 1). I en den 5 november 1883 daterad skrift, vilken utgör komplement till uppgifterna vid sammanträdet, uppgav lapparna inom vilka

trakter de borde anses äga full sedvanerätt. ^{Eng.} Skrivelsens innehåll ^{2. 2. 2. 2. 2.} framgår av bilaga 2. De i skrivelsen omnämnda platserna ha i förflutet män inlagts på kartan, bilaga 1.

Av protokollen från kommunalstämmorna framgår att i regel avstyrktes § 1 i förslaget under motiveringen att den skulle ge lapparna rättigheter på de bofastas bekostnad.

I sitt remissvar anförde länsstyrelsen i Jämtlands län, att "För Härjedalen, där alla hemman äro skattelagda efter gammal metod, kunna kommitterade icke ens anföra detta skäl (Felaktig skattelägningsmetod = den s.k. Västerbottensmetoden som användes inom landskapet Jämtland) för sitt förslag att pålägga hemmansägarna nya skyldigheter, men kommittén har dock så gjort. - - - - -

Men förfaringssättet och kommitténs hela åskådningssätt och därur framgående lagförslag äro nog värre än godtyckliga, ty de äro ett det fullständigaste åsidosättande av varje ordnat samhälles grund äganderätten och Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande måste på det ivrigaste och underdånigaste anhålla, att Eders Kungl. Maj:ts laglydige och trogne undersåtar i detta län icke måtte träffas av ett så lika oförtjänt som våldsamt ingrepp i deras i lag dem tillförsäkrade fria disposition över deras skattehemman, att dem odla och bruka liksom andra svenska skattebönder" samt att "Med anledning om sin uppfattning om rättsförhållandet i ifrågavarande fall och med de åsikter Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande hyser om äganderättens holgd, så får Eders Kungl. Maj:ts Befallningshavande underdånigst tillstyrka:

a) att allt vad kommitterades förslag innehåller, av egenskap att ålägga ägare eller innehavare av skattelagda hemman i Jämtlands län några nya förpliktelser till renskötselns förmån, icke måtte vinna Eders Kungl. Maj:ts nådiga bifall."

Vid lagförslagets behandling i Högsta Domstolen avstyrkte fyra justi-

tieråd av sju att det skulle läggas fram för riksdagen och även i utskottsbehandlingen blev lagförslaget utsatt för skarp kritik, särskilt från landshövdingen i Jämtlands län sida. Kritiken riktades i första hand mot förslagens sedvanerätsbestämmelser och kommitténs tolkning av historiska fakta. Med vissa smärre ändringar blev dock kommitténs förslag antaget att gälla som lag från den 1 januari 1887. Inom Jämtlands län skulle lagen tillämpas från den 1 januari 1889.

Under hela den tid 1882 års lappkommitté och dess förslag behandlades och även åren därefter hävdade ägaren till Ljusnedals Bruk att renbete inte var tillåtligt under någon tid av året inom Brukets område. Bruksägaren anhängiggjorde nästan varje år åtal för olovligt renbete vid häradsrätten i Hede och det sista målet avgjordes av Kungl. Maj:t först nära ett år efter det Kronan inköpt Bruket för utvidgning av renbeteslanden. (Bruket köptes genom Kungl. brev den 20 oktober 1893.) I samtliga dessa mål utom det sista förklarade domstolarna (häradsrätt och hovrätt) att olovligt renbete förekommit. I det genom Kungl. Maj:ts utslag den 22 juni 1894 avgjorda målet CN.JA.1894:A 198 förklarades dock lapparna berättigade att jämlikt 1 i 1886 års lag uppehålla sig å berörda trakt (= Anåfjället och Lillfjället) såvitt den faller inom Ljusnedals bruks område. I samtliga lägre instanser (häradsrätt, hovrätt och även i Nedre Justitierevisionens betänkande) gingo utslagen till bruksägarens favör. HD anförde i sitt utslag: "Enär genom hvad i saken förekommit måste anses ådagalagt, att, intill dess lagen ang. de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige 4/8 1886 utfärdades, lapparna efter gammal sedvana besökt den trakt, där Anåfjället och Lillfjället vore belägna, pröfvade HD rättvist förklara sökandena berättigade att med sina renar uppehålla sig å berörda trakt."

Förhållandena inom renskötseln i Härjedalen voro i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet mycket besvärliga. Ordningen inom renhjordarna var bristfällig och stora flockar av helöringar (omärkta renar) strövade utan

tillsyn vitt omkring inom Tännäs och Hede socknar. (19, 20) Förhållandena förbättrades understundom, men ibland fingo myndigheterna tillgripa kraftåtgärder och ålägga lapparna omfattande nedslaktningar för att få ordning på renarna (mitten av 1910-talet, början av 1930-talet). (6)

1886 års lag efterträdades av en lag 1898 och därefter av den nu gällande renbeteslagen av den 18 juli 1928. Dessa båda senare lagar innehöllo icke några ändringar av betydelse i förevarande sammanhang. Av intresse är dock den i Kungl. Maj:ts proposition till 1928 års lag (nr 43/1928), redovisade utredningen av 1919 års lappkommitté. Denna hade inhämtat yttrande från dåvarande lappfogden i Jämtlands län, Abr. Staaf. ^{17 Aug. 1919} ~~Avskrift av yttrandet, se bilaga 3.~~ Kommittén grundade synbarligen sitt eget utlåtande huvudsakligen på Staafs uppfattningar och konstaterade, att enligt vad kommittén funnit hade så gott som samtliga socknar inom Jämtlands län sedan äldre tid besökts av lappar för renbete. Kommittén yttrade vidare: "Gränserna för sedvanerättens geografiska omfattning hava av kommittén endast kunna approximativt bestämmas. För många av ifrågavarande trakter gäller, att de regelbundet besökas av lapparna, för andra åtor och särskilt dem, som ligga längre bort från fjällen, att de endast uppsökas, då renarnas behov av bete icke lämpligen kan tillgodoses på närmare håll. Långa tider kunna således, beroende på betestillgången, förflyta mellan besöken å särskilda trakter. Uppenbart torde emellertid vara, att sedvanerätten icke utan vidare får anses vara upphävd därför att längre tid förflutit mellan lapparnas besök."

Kommittén fann sig därefter av praktiska skäl vilja bibehålla stadgandena i 1898 års renbeteslag angående sedvanemarken. (2)

Principiella erinringar framfördes mot kommitténs uttalanden i denna del från bl.a. Åre, Hede och Tännäs kommuner. Erinringarna avsågo ett närmare fastställande av sedvanerättens geografiska omfattning och ett uttryckligt undantagande av enskild man tillhörig mark. I sistnämnda hänseende yrkades att lapparnas rätt till renbete måste göras beroende av den enskilda

markägarens medgivande, med undantag för sådana tillfällen, då renarna vore stadda på flyttningsresor.

Departementschefen yttrade vid remissen av lagförslaget till lagrådet år 1924 bl.a. att man i trakter, där gränsen för sedvaneområdet är mer eller mindre flytande, liksom hittills vore hänvisad till att "låta frågan om sedvanerättens tillämplighet i tvistiga fall avgöras av domstol på grund av sådan bevisning, som enligt allmän lag kräves för styrkande av urminnes hävd".

I början av 1930-talet förekom ett flertal mål om sedvanerättens utsträckning. (Vemdalsmålet, Långåmålet och Råndalsmålet). Utslagen i dessa mål och det bevismaterial som anfördes under målens gång äro av stort intresse.

Vemdalsmålet gällde olovligt bete under vintertid. I häradsrätten dömdes renägaren att utgiva ersättning för skador på skog och gräsvallar. Häradsrättens dom överklagades icke.

(Långåmålet gällde ersättning för av renskötare dödad hund, som jagat renar på Långå bys marker söder om Ljusnan. (Platsen är utmärkt på kartan, bil. 1) I målet ansåg häradsrätten, att renskötaren icke haft rätt att döda hunden, då det inte visats att ifrågavarande område var sedvanerättsland. Hovrätten ansåg, att platsen var belägen inom område där lapparna enligt gammal sedvana hade rätt att låta renarna beta och Kungl. Maj:t (NJA 1937:Al40), som beviljat prövningstillstånd, fastställde med domarerösterna 3 mot 2 hovrättens utslag. (19) Detta mål handlades parallellt med Råndalsmålet genom samtliga instanser. Där gällde frågan ersättning för av renar förstört hö vid Övresjön. (Se kartan, bil. 1) Kungl. Maj:t (NJA 1937:Al39) förpliktade med ändring av hovrättens utslag vederbörande lappby att ersätta skadorna "enär såvitt utredningen i målet utvisade lappar med sina renar icke plägat besöka ifrågavarande trakt under sådana förhållanden att detta kunde anses hava skett efter gammal sedvana". (20)

Den åberopade bevisningen i målen är av stort intresse. Lapparna hänvisade bland annat till den utredning om sedvanerätten, som dåvarande lappnämnden utfört på uppdrag av 1919 års lappkommitté (bil. 3). Denna utredningsresultat har inlagts på kartan i bilaga 1. Av de i målen åberopade protokollen, som innehåller förhör med nästan enbart lappar (bil. 3), kan utläsas, att renbetning i trakterna söder om Högvålen mot Lofsdalen-Fjättdalen och inom Dalarna börjat sedan en lappfamilj flyttats till kronopark i Idre år 1881, att i samband med förvildningen inom renhjordarna under 1890-talet lapparna spritt sig till nya områden (Tännäslapparna till Högvålen, Sörvattnet och Storfjäten, Mittådalslapparna till Högvålen efter 1895 och Handöls-lapparna (under oordningsåren på 1910-talet) till Långå bys centrala marker) och att Mittådalslapparna före 1890 haft sitt vinterbete i Anå- och Lillfjällen och i Servfjället och att de vid förflyttningarna mellan dessa betesplatser färdats förbi Grundsjön, som ligger i utkanten av Långå bys marker, och Servsjön. Från båda parter sida åberopades ett flertal vittnen. Vittnesmålen bestyrka den lappska expansionen under och efter 1890-talet. (Se bil. 4. Vittnesmål av Anders Eriksson, Långå. Övriga vittnesmål innehålla i Bil. 5 bevis sak samma uppgifter.)

Av vad ovan anförts torde följande kunna anses ostridigt:

1. Någon urgammal lappska bosättning finns icke i Härjedalen.
2. Vid tiden för tillkomsten av 1886 års lapplag ansågo lapparna att endast obetydliga områden, utöver de som tilldelats dem vid avvittningen, voro områden som de av gammal sedvana besökt.
3. Både före och efter 1886 har den bofasta befolkningen sökt hävda sin rätt gentemot den lappska expansionen.
4. Det utnyttjande av enskilda marker för renbetning, som nu sker, är av sent datum och har tillkommit till följd av onormala förhållanden inom lappbyarna.

Det av 1919 års lappkommitté gjorda uttalandet, att så gott som samtliga socknar inom Jämtlands län sedan äldre tid besökts av lappar för ren-

bete (2, sid. 104) grundar sig tydligen på den utredning som dåvarande lappfogden Staaff utförde (bil. 3). Såsom ovan nämnts styrker de till utredningen fogade protokollen uppfattningen att en omfattande lappsk expansion skett efter 1890 och att lapparna före denna tid höllo sig inom de områden som omnämndes i brevet till landshövdingen i Jämtlands län (bil. 2). (Se uttalanden av Lars Jonsson Döj, Jon Elias Jakobsson i protokollen.) Något stöd för Staaffs uttalanden om sedvanerättens omfattning ge icke handlingarna.

Det genomgångna materialet liksom Ortsbefolkningens uppfattning, såsom den kommer till uttryck i uttalanden, skrifter och häradsrättsutslag stöder den åsikten, att, med undantag för vissa mindre områden i närheten av de vid avvitrningen för lapparnas behov avsatta områdena, lapparna icke ha någon sedvanerätt i Härjedalen.

Bollnäs den 3 maj 1958

M. Forssberg

Till Herr Landshöfdingen Friherre John Ph. Ericson!

Lemnad tillfälle att till Herr Landshöfdingen få inkomma med vidare uppgifter rörande lapparne inom Herjedalen, får jag såsom ombud för befolkningen härmed vördsamast upplysa det lapparne såväl i äldre som yngre tider både före och under afvittringen uppehållit sig på följande ställen, hvilka bära otvivelaktigt vittne, om det lapparne derstädes för längre såväl vår, sommar som vinter varit bosatta och hvaraf ostridigt framgår att lapparne till dessa trakter borde ega full sedvanerätt.

Inom Ljusnedals bruksområde:

i Gröndalen finnas tvenne vallar, Gränsjövallen och Storstensvallen på södra sidan om Gränsjön;

i Mittådalen på norra sidan om Mittån i Högbacken och längre österut på samma sida af ån öster om nuvarande Storvallen, på södra sidan om nyssnämnde å finnas vallar på båda sidor om Daddån och vid Gunnarsstöten på två ställen; följande Mittåns dalföre ännu längre mot öster träffas gamla beboelser vid vestra och södra sidan af Kapprust på gränsen mot Messlinge bys område:

i Ljusnedalen på norra sidan, i Tvärålien på båda sidor om Tvärån och på vestra sidan om Grufvålen finnas på flera ställen vallar;

i Anådalén vid Anåkraken på östra sidan om ån är en mycket stor vall, hvarå synes tomter efter många kojor, och har denna vall förr varit bebodd under kalfningstiden i Maj och början af Juni månader; längre österut på norra sidan om Anån och vid s.k. Lillasen är en mycket gammal vinterbovall, hvarå kojorna för längre tid sedan äro nerfallna, så att äfven der endast tomterna vittna att der funnits sådana;

på södra sidan om nämnde å längre österut vid Andsjöns östra ända är en mycket stor vinterbovall, hvarå ännu kvarstår gamla sparrar efter deras uppförda kojor; ännu längre österut på samma sida om ån mellan fjället och s.k. Bodsjön är en mycket gammal bovall, hvarå knappt tydliga märken efter kojor finnas, men äldre lappmän påstå att deras förfäder begagnat dem till vinterbovall, men måst flytta derifrån af brist på skog. Ännu längre österut på samma sida om ån midt emot Storröstvallen finnes äfven en vinterbovall mycket gammal;

i Tenådalen på södra sidan om ån och söder om Backvallen, bruklösa fäbovall, är en mycket gammal vinterbovall, som af lapparne besutits sedan åren 1849-52;

i Qvannildalen på södra sidan i s.k. Lakatjernåsen är en mycket stor

vinterbovall, som lærer, enligt hvad äldre personer berätta, vara mycket gammal och i äldre tider ofta bebodd; vidare finnas inom Ljusnedals bruksområde vallar på två ställen i Kålbensdalen, hvilka alla sistnämnda vallar ligga vid foten af Lillfjellet.

Inom Långå bys område:

i Sörstådjan och Norstådjan, som gränsa mot östra Grundsjön, finnas bovallar på två ställen.

Inom Messlinge bys område:

vester om Messlinge by på norra sidan om Mittån i s.k. Öjerne finnas vallar på två ställen samt i Serfdalen på flere ställen, de senare få dock med hvarmannens medgifvande mot erläggande af något arrende af lapparne tidsats be-
tes.

Inom Serfsjöbys område:

i Lapprösten vid vägen som går emellan Serfsjön och Messlingen och på östra sidan om Gangelåsarna och i Grundvålen samt på båda sidor om Grafvarbäcken och Farråtjernerna finnas vallar på flera ställen; vid Kraftrust och Vänstättaren på nordöstra sidan af Serffjellet samt i Hendålen finnas äfvenledes vallar.

Inom Ljungdalens område:

i Skervagsdalen, Högvallan, Stugulandet m.fl. ställen öster om Äjungsjöån samt emellan Äjungsjön och Lillsjön samt på norra sidan Äjungsjön finnas flera bovallar.

Inom Storsjö bys område:

i Rensnäfvat finnas vallar på flera ställen, i Serfdalen på båda sidor om Serfån samt vid Högrensvålen finnas flera vallar.

Inom Tännäs sockens område:

i Össjedalen på södra sidan Össjesjöarne finnas vallar på flera ställen, liksom i Andersjökalen på södra sidan om Öjenörsfjellet och vester om Skurivarna finnas vallar på många ställen; vid Langbrättsjöarne och Glön finnas äfven vallar samt strax vester om Malmagssjön, der nu en fåbovall är uppförd under hemmanet N:o 2 Malmagen; vid Östra änden af Malmagssjön, der nu är uppbyggt fåbovall under hemmanet N:o 34 Funäsdalen. På båda sidor om Fiskbackvålen finnas vallar på flera ställen. Öster om Kärringsjöarna på båda sidor om vägen som går till Ragen och ännu längre i öster ända till sjöarna Abborvikarna, ända till Felsjäri finnas på flera ställen vallar; i Staåsarna och Gellåsen, tillhörige Tännäs socken, finnas äfvenledes gamla bovallar.

Inom Högvålens område finnes vallar på flere ställen i Rändingsvålen.

Då nu, efter hvad visadt är, alla dessa bovallar blifvit genom af-

vittringen lapparne fräntagne, anhålla de yördsammast att åtminstone till
någon del återfå hvad som af ålder varit deras rättmätiga egendom.

Funäsdalen den 5 November 1863.

O. Em. Olson

Rätt avskrivet intygar:

Jörgen Säll Skriver Sköna

Litteraturförteckning.

A. Offentliga utredningar.

1. 1882 års lappkommittés betänkande och brevväxling. Riksarkivet
2. Betänkande avgivet av 1919 års lappkommitté. SOU 1923:51.
3. Betänkande ang. de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige m.m. SOU 1927:25.
4. Betänkande avgivet av 1930 års lapputredning. SOU 1936:23
5. Betänkande ang. åtgärder till stöd för de renskötande lapparna. SOU 1942:41.
6. Betänkande ang. åtgärder rörande renskötseln i Jämtlands län. Avgivet av 1948 års jämtländska renbetesutredning. Stencilera

B. Protokoll, utslag och domar.

7. KB:s i Gävleborgs län kungörelse den 28.11.1783 ang. olovlig bosättning av lappar inom Tännäs med flera byars mark.
8. Kungl. Maj:ts brev den 20.4.1841 ang. grunderna för avvittningen inom Hede pastorat.
9. Kungl. Maj:ts brev den 20.4.1841 ang. bestämmande av säkra gränser för lappallmogens i Jämtland renbetestrakter.
10. KB:s i Jämtlands län utslag den 18.12.1855 ang. avvittningen inom Hede och Tännäs socknar.
11. Kungl. Maj:ts brev den 21.6.1861 ang. avvittningen och skatteläggningen inom Hede och Tännäs socknar.
12. Hede tingslags dombok 1876. Dom den 14.9 ang. olaga renbete å Ljusnedals bruk.
13. Svea hovrätts utslag 1878 efter överklagande av domen ovan.
14. Hede tingslags dombok 1880. Dom den 28.7 ang. olaga renbete å Ljusnedals bruk.
- ~~Kungl. Maj:ts prop. nr 2 till 1886 års riksdag med förslag till lag om lapparnas rätt till renbete.~~
15. Kungl. Maj:ts prop. nr 2 till 1886 års riksdag med förslag till lag om lapparnas rätt till renbete.
16. Särskilda utskottets utlåtande på Kungl. Maj:ts prop 1886:2.
17. Hede tingslags dom den 14.9.1891 ang. olaga renbete å Ljusnedals bruk. Svea hovrätts utslag den 28.10.1892 och Kungl. Maj:ts dom den 22.6.1894 i samma ärende.
18. Protokoll och dom ang. olaga renbete i Vemdalen. Härjedalens dombok 1935.
19. Protokoll och domar ang. dödande av hund (Långåmålet) i häradsrätt, hovrätt och högsta domstolen.
20. Protokoll och domar ang. olovligt renbete (Råndalsmålet) i häradsrätt, hovrätt och högsta domstolen.

C. Övrig litteratur.

21. Bromé, Janrik: Jämtlands och Härjedalens historia, del II och III.
22. Collinder, Björn: Lapparna. Stockholm 1953.
23. Gothe, Rickard: Finnmark och Jämtland i Jämtländska studier. Uppsala 1928.
24. Hülphers, Adr.: Samlingar till en Beskrifning öfwer Norrland Tredje samlingen om Herjedalen. Västerås 1775.
25. Jonsson, Olof: Jonas Torkilsson, lapp. I Jämtländska studier Uppsala 1928.
26. Jonsson, Olof: Från Ljusnedals första år. Fornvårdaren. Uppsala 1929.
27. Modin, Erik: Härjedalens ortsnamn och bygdesägner. Stockholm 1911.
28. Roosahm, C.M. och Schwab, Anton: Journal under en resa genom Gästrikland, Hälsingland och Härjedalen till Röros kopparverk i Norge. Lund 1940.
29. Schefferus, Johannes: Lappland. Acta Lapponica^{VIII} Uppsala 1956.
30. Ténnow, C.L.: Rättsförhållandet mellan lapparne ~~ixämxxäm~~ ~~xxxMärjxxäm~~ och de bofaste i Herjedalen. Stockholm 1891.
31. Ténnow, C.L.: I lappfrågan. Stockholm 1983.
32. Thomasson, Lars: Om lapparna i Jämtland och Härjedalen. Acta Lapponica XII. Uppsala 1956.
33. Wiklund, K.B.: Huru länge har det funnits lappar i Jämtland och Härjedalen. I Jämtländska studier. Uppsala 1928.
34. Wiklund, K.B.: Lapparna. I Nordisk kultur 10.

P.M. II 18/1. 1959 av ing. Föredrag

Huss' yttrande
från länskammaren
med vad som ut-
när sig i hans
utredning, för
dessa anled-
ning är yttram-
entet bifogat.

beträffande f.d. landskamreren E. Huss' yttrande av
den 18 oktober 1958 i målet om Lossens reglering.

Yttrandet bygger på under år 1957 gjorda intervjuer med av saken
intresserade lappar och med några Ortsbor dels ock på vissa uttalan-
den av lappfogdar i länet.

Beträffande det material, som landskamrer Huss redovisar i sitt
yttrande, kan följande anföras.

Det lappska besöket å Tännäs, Råndalens och Funäsdalens byasko-
gar år 1783 har jag berört i min redogörelse för den lappska sedvane-
rätten i Härjedalen (aktbil. 424 underbilaga C). Detta besök torde
inte ha skapat någon sedvanerätt då markägarna genom sin hänvändelse
till K.B. får anses ha kvalt och K.B. genom sin kungörelse avsett att
hindra ett lappskt inträngande på marker som utnyttjades av den bofas-
ta befolkningen i Härjedalen (jfr. Östen Undén: Svensk sakrätt, del
II, sid. 145).

Den till synes/tillförlitligaste utredningen om lapparnas sedva-
nerätt i Härjedalen lämnar 1882 års lappkommitté, som redovisar både
lapparnas och de bofastas synpunkter. Det område lapparna då önskade
utnyttja framgår av deras ombuds brev till landshövdingen i Jämtlands
län. Brevets innehåll framgår av bil. 2 till min ovan angivna redö-
görelse och området finns inritat å kartan i bil. 1 till samma redo-
görelse. Lossen ligger icke inom det område, som lapparna ansågo vara
sedvaneland.

1919 års lappkommitté bygger sitt uttalande om sedvanerätten på
det yttrande dåvarande lappfogden Abr. Staaff avgav den 29 april 1922
se bil. 3 till min redogörelse. Med Staaffs yttrande följde protokoll
från intervjuer med i huvudsak av sedvanerättens bestånd intresserade
lappar. Huru Staaff på grundval av dessa intervjuer kunde avgiva sitt
yttrande på sätt som skett är svårförståeligt. De äldre lapparnas ut-
sago tyder på att före 1895 renbetningen skedde inom de områden, som
finnas angivna i bil. 2 till min redogörelse men att efter 1895, ge-
nom renhjordarnas förvildning, renarna strövat över marker som tidiga-
re ej besökts. Att detta intrång på enskild mark ej skedde utan pro-
tester framgår bl.a. av de erinringar, som Åre, Hede och Tännäs kom-

muner avgåvo i remissvar på 1919 års lappkommittés betänkande.

Det åberopade yttrandet av lappfogden A. Dalkvist är för kortfattat återgivet, för att man skall kunna bilda sig en uppfattning om vad yttrandet riktigt avser. Man vet att ordningen inom renskötseln var mycket bristfällig i här bekörda trakter under 1890-talet och att renarna strövade utan tillsyn vitt omkring. (Se t.ex. Jon Elias Jakobssons yttrande å sid. 7 i bil. 3 till min redogörelse om sedvanerätten och bil. 4 till samma redogörelse). Vid denna tid hörde lapparna inom nuvarande Mittådalens lappby till Åre-Storsjö lappby. (Se jämtländska renbetesutredningens betänkande, sid. 10) Det av Huss återgivna stycket tyder på att lappfogden avser just den stora förvildningen bland renarna inom lappbyn ("går likaledes utan bevakning"). Underlåtenhet att sköta renarna torde väl knappast skapa sedvanerätt.

Värdet av de intervjuer, som landskamrer Huss företagit, kan ifrågasättas. Tre av de fyra intervjuade lapparnas erfarenhet sträcker sig längst till omkring år 1920 och en har erfarenhet från 1890-talet. Enligt vad som är bekant har landskamrer Huss gjort flera intervjuer än de redovisade.

Inför domstol har i flera fall hållits vittnesförhör avseende att utröna lapparnas sedvanerätt. I mål angående rätt till renbete inom vissa områden av Ljusnedals Bruk avgåvos den 14-26 september 1891 14 vittnesmål inför Hede tingslags häradsrätt. Inget av dessa vittnesmål antyder att lapparna haft renarna på bete söder om Ljusnan vid Lossen utan samtliga vittnesmål bestyrker lapparnas uppgifter i bil. 2 till min redogörelse om sedvanelandens omfattning på Ljusnans norra sida. Avskrift av utdrag ur domboken bifogas som bil. A. De i vittnesmålen angivna platserna kunna återfinnas å bil. 1 till underbilaga C i aktbil. 424. Namnen "Zvarnildalen" och "Zvarnilvallen" äro /kartans Kvarnildalen och Kvarnilvallen. Vid processerna under 1930-

21 1571
akt 2/63-
162

talet (se min nyssnämnda redogörelse) avgåvos likaledes ett flertal vittnesmål. Vittnenas uppfattningar gå här mera isär. Men även de vittnesmål som de äldre lapparna avgåvo visar att fram till den stora "vildrenstiden" på 1890-talet hade lapparna sina vintervisten vid Lillfjället och att betningen försiggick runt fjället och mot Övre Grundsjön alltså i stort sett inom i bil. 2 till min redogörelse angivet sedvaneland. Av vittnesmål framgår även att först i samband med förvildningen, renar och lappar började sprida sig till förut icke besökta områden och att sedan förhållandena blivit bättre inom lappbyns renskötsel lapparna inte på många år besökte t.ex. Långåområdet.

(I min redogörelse om lapparnas sedvanerätt i Härjedalen har vid referatet av utgången av processerna på 1930-talet (Långåmålet och Råndalsmålet) oavsiktligt uppgivits, att Kungl. Maj:t i Långåmålet med 3 mot 2 domarröster fastställt hovrättens utslag. Det rätta förhållandet är att Kungl. Maj:t i Långåmålet enhälligt fastställde hovrättens utslag och i Råndalsmålet med domarrösterna 3 mot 2 ändrade hovrättens utslag till lapparnas nackdel.

(Även länsstyrelsen i Jämtlands-län torde indirekt ifrågasätta riktigheten av det av lappfogden Staaff och 1919 års lappkommitté gjorda uttalandet, att lapparna skulle ha sedvanerätt inom större delen av Jämtlands län. Såsom framgår av bifogade avskrift av skrivelse till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Jordbruksdepartementet (bil. B) har länsstyrelsen i Jämtlands län vid flera tillfällen, därav två under den senaste tiden, anmält att missförhållanden inom renskötseln råda i södra delen av länet. Länsstyrelsens förslag om uppförande av stängsel innebär i praktiken att lapparna, då det gäller områdena norr om Ljusnan, komma att vara hänvisade till i stort sett just de områden som lapparna själva år 1883 ansågo vara sedvanerättsland. Hade sedvanerätten varit något så när bevisad, torde länsstyrelsen icke ha föreslagit denna åtgärd, som, om den kommer till utförande, onekligen kommer att i stor utsträckning minska de områden, som lapparna under de sista årtiondena utnyttjat som sedvaneland. Enligt lappfogde Lundbergs förslag skulle stängslet utgöra en fortsättning på det stängsel, som sökandena i målet om Lossens reglering skola bygga mellan Lossendammen och Grundsjön och gå från

Skv. 13
und 5/69 ff

Nedre Grundsjön österut förbi Rönningåsens och Servfjällets renbetesland.

Det åberopade yttrandet av landskamreraren Huss och det material Huss åberopar jävar inte mitt påstående att lapparna icke äga sedvanerätt inom av Lossens reglering berörda områden söder om sjön Lossen.

Bollnäs den 18 januari 1959

M. Forssberg

P.M.

rörande vattenöverdomstolens dom den 26 januari 1962 rörande ersättning för minskat renbete genom reglering av sjön Lossen, i vad avser sedvanerättsmark.

Österbygdens vattendomstol har i regleringsmålet icke tagit ställning till frågan, huruvida lapparna ha sedvanerätt till renbete i trakten söder om sjön Lossen men ansett att, om sådan rätt skulle föreligga, renbete där dock förekommit i så obetydlig omfattning att lapparna icke kunna anses tillfogas skada genom inskränkning i nämnda bete. Domstolen har därför icke funnit det framställda yrkandet om ersättning för förlust av renbetet genom överdämningen av trakten kunna bifallas.

Vattenöverdomstolen, som icke funnit det utrett att lapparna ha sedvanerätt till trakten, har i sin dom fastställt vattendomstolens domslut uti ifrågavarande del.

Avvittringen inom Tännäs socken i mitten av 1800-talet skedd i första hand med stöd av avvittringsstadgan den 8 december 1820. Dess egentliga ändamål var att skilja kronans mark från enskildas ägor. Nämnda stadga kompletterades sedan för bl.a. Tännäs sockens vidkommande medelst föreskrifter i nåd. brev den 20 april 1841 angående grunderna för avvittringen inom Hede i Herjeådalen. Vid avvittringen i Tännäs socken undantogs vissa fjälltrakter för lapparnas behov, de s.k. renbetesfjällen, varjämte enskildas mark utstakades och skattlades. I stort sett all övrig icke disponerad mark avsattes som överloppsmark med optionsrätt till marken för de enskilda markägarna. Efter anmälan erhöles sedan dessa senare överloppsmarken sig tilldelad mot ökeskatt.

Vattenöverdomstolen synes hysa den meningen att endast mark, som vid tiden före avvittringen var kronomark, kan, om förutsättning härför även i övrigt föreligger, utgöra sedvanerättstrakt. I domen angiver domstolen vidare att det aktuella området söder om Lossen är beläget i nära anslutning till såvitt upplysts gammal bebyggelse i Tännäs, Funäsdalen och Ljusnedal. Domslutet synes därför åtminstone till en del vara grundat på den uppfattning att marken även före avvittringen finge anses ha tillhört enskilda och sålunda icke kan utgöra sedvanerättstrakt.

Emellertid finns i förarbetena till renbeteslagstiftningen

eller annorstädes ej ens antydning om att mark skall, för att kunna utgöra sedvanerättstrakt, före avvittningen ha tillhört kronan. Av praktiska skäl har ej heller ett stadgande av denna innebörd varit möjlig. Gränsen mellan kronans och enskild mark var vid avvittningen i allmänhet flytande, varför ett avgörande om vem som då ägde marken är svårt eller mången gång omöjligt. Det är vidare icke rimligt fordra att lapparna för att kunna utnyttja sedvanerätten - lapparna flytta på sina håll vintertid långt ned mot kusten - skola söka utreda om mark före avvittningen tillhört kronan eller enskilda. Sedvanerätten avser det faktiska utnyttjandet av marken oavsett i vems ägo den vid avvittningen befann sig.

Av förarbetena till 1886 års renbeteslag framgår att lapparna i Tännäs socken i stor utsträckning vintertid betade renar å mark utom renbetesfjällen. Så anför 1883 års lappkommitté bl.a. följande (sid 57):

"För öfrigt uppgifves, att de bofasta renegarne gerna se, att de Lappar, som sköta deras renar, åtminstone under vintertiden hålla renarne på utmarken i närheten af egarnes boplatser. Alldeles påtagligt synes det vara, - då de fjäll, som blivit upplåtna åt Lapparne inom detta distrikt, icke allenast äro snäfvade utan äfven, hvad värre är, sakna skog, som kan vid inträffande oväder och i öfrigt under vartid lemna renarne det skydd, som är nödvändigt, - att Lapparne måste komma med sina renar in på samt beta å enskildes områden, äfven om man härvid bortser från nödvändigheten för Lapparne att föra renarne öfver enskild mark för att komma från ett skattefjäll till ett annat. Det är naturligt, att denna nödvändighet för Lapparna att föra sina renar på bete å enskildes mark skall alstra förvecklingar mellan Lapparne och de bofasta icke allenast för vissa tider af vintern, å trakter der befolkningen använder renlaf till stallfodring för kreaturen, utan äfven på försommaren."

Mer konkreta bevis för att lappar i äldre tider vintertid betat sina renar i trakten runt sjön Lossen ha lämnats under handläggning av målet i vattendomstol och vattenöverdomstol. Några ytterligare bevis i detta avseende, visande betningens kontinuitet, må här åberopas. Så har Chr. Tenow i sin bok "Om rättsförhållandet mellan Lapparne och De bofasta i Herjeådalen", sid 71 (tryckt 1891), framhållit att lappar med sina renar besöker bl.a. mark å södra sidan av Lossen, som äges så gott som uteslutande av enskilda. Äganderätten innebär dock icke, säger Tenow, att dessa senare ha hela förfoganderätten över området, ty marken är belastad med en enligt lagen av den 4 juli 1886 om sedvanerätten följande skyldighet att låta lapparna ha sina renar på bete inom detsamma fr.o.m. oktober t.o.m. april.

I en artikel av Lars-Åke Kvarning i boken "Lossen", utgiven år 1961 genom Riksantikvarieämbetets försorg med anledning av den nu påbörjade regleringen av Lossen, nämner denne hurusom Emil Eskilsson i Tjärnbräcka (Kyrkbyn) i närheten av sjöns västra ända Eskilsson är född 1895 - för honom uppgivit att Eskilssons morfar för ungefär 80 år sedan tillhörde dem, som hade skötesrenar hos lapparna, och att dessa till för 10 å 12 år sedan regelbundet brukade komma ner efter jul och då ofta anordna rensläkt å sjöns is. Lapparna kunde då ha sina renar kvar i trakten i veckor. En fotografisk bild i boken visar stora rensamlingar å Lossens is vid ett sådant tillfälle (bild 86).

Av kraftverksägarna har framlagts viss skriftlig utredning beträffande lapparnas renbetesrätt i Härjedalen. Därvid åberopas bl.a. ett brev från lappallmogen den 5 nov. 1883 till landshövdingen i Jämtlands län, vari lapparna göra anspråk att få sedvanerätt till vissa tidigare av dem såväl sommar som vinter använda boplatser, som vid avvitttringen kommit att ligga utanför de avsatta renbetesfjällen. Enär ingen av dessa boplatser ligger i närheten av lossenområdet har man velat tyda brevet så att lapparna vid denna tid icke hade behov av eller gjorde anspråk på denna trakt för renbetning. Vattenöverdomstolen synes av domen att döma icke ogilla en sådan uppfattning. Det skall här endast konstateras att i nämnda brev är fråga om lapparnas boplatser och att denna fråga, särskilt med hänsyn till det sätt varpå renskötsel bedrives, icke har något att göra med frågan om lapparnas sedvanerättstrakter, som kunna ligga långt avlägsna från lapsk boplatser.

Vattenöverdomstolen anför att området ifråga under en period, som ungefär omfattar åren 1895 - 1915, väl besökts av renar men att dessa då strövat omkring utan vederbörlig tillsyn samt att först beträffande tiden efter 1915 föreligger utredning, att lappar mera regelmässigt uppehållit sig med sina renar för vinterbetes inom området, dock mest under flyttning mellan olika renbetesfjäll.

Det äger sin riktighet att renskötseln inom nuvarande Mittådalsens lappby var bristfällig under nämnda tidsperiod och att renarna då ofta strövade omkring utan vederbörlig tillsyn. Givetvis voro de emellertid ej helt obehövade under denna tid, och den

omständigheten att tillsynen var otillräcklig kan i och för sig icke innebära, att lapparna, om de tidigare haft sedvanerätt beträffande trakten, icke hade rätt låta renarna beta därstädes på grund av den bristfälliga tillsynen. För övrigt må påpekas att, om denna period vid bedömning av sedvanerättens fortbestånd skulle betraktas som uppehåll i betesrättens utnyttjande, den i varje fall måste anses ha varit för kort för att en omedelbart före dess början befintlig sedvanerätt skall anses ha gått förlorad. Man får nämligen med hänsyn till renskötselns natur och lapparnas svårigheter att hävda sin betesrätt genom att någorlunda regelbundet utnyttja densamma icke alla alltför stora krav vid bedömning av kontinuiteten, då det gäller lapparnas användning av vinterbetestrakterna.

1919 års lappkommitté, som utarbetade förslag till den nu gällande renbeteslagen av år 1928, uppdrog under utredningsarbetet - i skrivelse den 25 oktober 1921 - åt dåvarande lappfogden i Jämtlands län Staaff att för kommitténs räkning utreda, huru långt utanför renbetesfjällen jämtlandslapparna dels då plägade flytta dels ock i äldre tider brukat flytta inom Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs, Jämtlands och Kopparbergs län. Under arbetet med denna utredning fann Staaff det föreligga svårigheter att få noggrannare upplysningar om jämtlandslapparnas tidigare vinterflyttningar, förhållanden som man med hänsyn till sedvanerättens bedömande borde äga kännedom om. Äldre handlingar, litteratur o.d. rörande renskötseln behandlas icke i tillfredsställande omfattning dessa spörsmål och de protokoll, som fördes vid de årliga sammanträdena med lappbyarna inför lappfogden, gävo ej heller närmare besked om flyttningarna äga. Lappfogden Staaff införde därför den principen i Jämtlands län att ordningsmannen i lappby eller annan i saken kunnig medlem av lappbyn skulle vid årssammanträdena inför lappfogden lämna uppgift om de flyttningar och vinterbetestrakter, som skett, resp. använts under närmast förflutet betesår vad lappbyns renar beträffar. Dessa uppgifter antecknades i sammanträdesprotokollen, som sedan början av 1920-talet år för år lämna besked var vinterbetning skett och ofta även använda flyttningsleder. Från nämnda tidpunkt - och i ett och annat fall något år dessförinnan - har man alltså uppgifter, som få anses säkra, rörande vinterbetningen vad jämtlandslapparna beträffar. I förevarande mål har, som tidigare här

nämnts, vattenöverdomstolen kunnat konstatera att "beträffande tiden efter år 1915 föreligger enligt domstolens mening utredning som ger vid handen att lappar mera regelmässigt uppehållit sig med sina renar för vinterbete å området." Det torde till stor del vara kännedomen om innehållet i sådana protokollsanteckningar som givit domstolen skäl för detta bedömande. Såsom även framgår av det här tidigare gjorda citatet ur 1883 års lappkommittés betänkande framgår att renarna ha trängande behov att få - i synnerhet vintertid - uppsöka skogstrakter. För mittådalslapparna äro skogstrakterna söder om deras huvudviste i Mittådalen (Storvallen) d.v.s. lossentrakten, områden, som i detta avseende haft och alltid ha stor lockelse. Renen är ett mycket rörligt djur och dess betesvanor ändras ej. Det torde få anses uppenbart att, då man vet att lappar funnits i mittådalsfjällen med sina renar/sedan långt tillbaka i tiden, man har all anledning förstå att vinterbetning regelmässigt förekommit i de för sådan betning begärliga skogstrakterna kring Lossen och söder därom även före den tid, då anteckningarna om vinterbetningarna började ske i lappfogdarnas protokoll och nu levande personers utsagor om betningarna inhämtat. Förefintliga uppgifter om dessa tidigare betesbesök måste anses tillräckligt bekräfta betningens kontinuitet.

Vattenöverdomstolen uttalar att de mera regelmässiga besöken av renar, som ägt rum å de aktuella områdena efter år 1915, synas ofta ha skett i samband med flyttningar mellan de norr och söder om Lossen belägna renbetesfjällen och sålunda närmast med stöd av 21 § renbeteslagen.

Ostridigt torde vara att renbete finnes ej allenast å markområdena norr om Lossen utan även i trakterna söder om sjön även som att betning av renar förekommit å sistnämnda område. Renarnas stora rörlighet och det relativt korta avståndet mellan sjöns båda stränder - det är här fråga om den tid, då sjön är isbelagd - gör att betning ofta ungefär samtidigt sker i trakten av sjön å dess båda sidor. Vidare får man ej tänka sig lapparnas vinterflyttningar med renar såsom en oavbruten färd till viss av lapparna bestämd trakt, där de skola betas längre tid. I stället förhåller det sig så att flyttningarna ske etappvis och att renarna till stor del

själva bestämma tid och plats för betning under flyttningarna. Det är helt naturligt att de därvid uppsöka mark, som de erfarenhetsmässigt veta giva bete. Mot bakgrunden av det nu anförda får eventuell rätt till uppehållen för bete å trakten söder om Lossen icke anses ske närmast med stöd av 21 § renbeteslagen, som ger lapp rätt att flytta med renar mellan de områden, å vilka han äger uppehålla sig med renarna, utan denna rätt skall bedömas efter de regler, som bestämmer lapparnas sedvanerätt till renbete å viss trakt.

Frösön den 17 februari 1962.

E. Huss

f.d. landskamrerare

Bestyrkes å tjänstens vägnar:
Kammaradvokatfiskalsämbetet;

M. J. J. J.

Utdrag ur Kammarkollegiets yttrande den 13 mars
1967, ingivet till högsta domstolen i Lossen-målet.

Till komplettering av den i målet föreliggande utredningen om sedvanerätten till renbete i Härjedalen bl.a. i trakten söder om sjön Lossen må hänvisas till en efter vad det vill synas i detta sammanhang förbisedd tryckt källa, nämligen en av "L...r." signerad uppsats "Under Jemtlands Län lydande Lappmarker" å s. 154 - 178 i "Läsning för Folket" tjugonde årgången, Stockholm 1854. Bakom den angivna signaturen dolde sig komministern i Umeå landsförsamling Johan Anders Linder (jfr L. Bygdén: Hernösands stifts herdaminne IV, Uppsala 1926, s. 242 f; där sägs, att Linders lappmarksbeskrivning räknades som den bästa på sin tid). Om Härjedalslapparna och deras flyttningar uppger Linder (s. 173):

De lappar, som vistas på södra sidan ovan Ljusnan, kallas de södra lapparne. Norr om denna och på ömse sidor om Ljungan nomadisera de så kallade norra lapparne. De förra flytta om vintern från Wigel-, Rut- och Skarffjällen 8 till 12 mil nedåt fjäll- och bergåsarne söder om Ljusnan och på de i dessa trakter varande lägre berg och mossbeväxta hedland. De sednare eller Ljungdals- och Storsjöfjällens lappar flytta dels nedåt Mässlungen och Ljungdalen, dels omkring Storsjöns områden, besökande Flatrun, Sarf- och Henwålen, någon gång även nordvästra delarne av Wemdalen eller ock Owicksfjällen.

Kammarkollegiets skrivelse till HD innehåller i öfrigt intet material för att belysa sedvanerättens utveckling.

INK. - 9 OKT 1937
Dnr 751 11262
Akobil. nr 23

LJUSNANS och VOXNANS REGLERINGSFÖRENING u.p.a.

7e
(+5 bil)

PM

med anledning av Kammarkollegiets skrifter den 21 februari 1962 och 21 april 1967 till Högsta Domstolen angående ersättning för skada å renbetesmark till följd av sjön Lossens reglering. T 51/1962.

I Kammarkollegiets skrift den 21 februari 1962 till Högsta Domstolen med anhållan om prövningstillstånd har Kollegiet åberopat en av landskamreren E. Huss den 17 februari 1962 daterad promemoria rörande vattenöverdomstolens dom den 26 januari samma år. I promemorian framför Huss en från vattenöverdomstolens tolkning av innehållet i lappallmogens brev den 5 november 1883 till landshövdingen i Jämtlands län avvikande mening. Huss skriver: "Det skall här endast konstateras att i nämnda brev är fråga om lapparnas boplatser och att denna fråga, särskilt med hänsyn till det sätt varpå renskötsel bedrives, icke har något att göra med frågan om lapparnas sedvanerättstrakter, som kunna ligga långt avlägsna från lapsk boplat.

Huss' tolkning av brevets innehåll torde inte vara riktig. Under 1890-talet sysslade två officiella utredningar - som nedan redovisas - med frågan om lapparnas rätt till renbete i speciellt Härjedalen. Av dessa utredningars handlingar framgår att utsträckningen av de områden som lapparna önskade och ansåg behövliga för sin renskötsel i stort överensstämmer med de områden, som brevet den 5 november 1883 omnämner.

Införandet av 1886 års renbeteslag mötte ett mycket starkt motstånd från både länsmyndigheter och ortsbefolkning. Främst riktade sig motståndet mot införandet av bestämmelser om en sedvanerätt i södra Jämtland och i Härjedalen. Oppositionen var så kraftig, att Kungl. Maj:t redan den 9 oktober 1891 fann sig framlåten att uppdraga åt K.B. i Jämtlands län, att inkomma med förslag till ändrade bestämmelser. Efter knappt ett års arbete avgav länsstyrelsen den 15 augusti 1892 ett förslag till lag om rätt till renbete i Jämtlands län. K.B.:s skrivelse till Konungen med tillhörande lagför-

Bil. 1 slag och motiv framgår av bil. 1.

Lagförslaget sändes ut på remiss till länsmännen inom berörda områden och sammanträden hölls med ortsbefolkning och lappar av en utsedd delegation, som bestod av jägmästaren E.F. Groth, förste kommissionslantmätaren i länet F.W. Jonsson och lappfogden i länet Adolf Suwe. Delegationens medlemmar var personer med god kännedom om förhållandena i länet och väl insatta i de frågor saken gällde. Av protokollen från delegationens sammanträden i

Bil. 2 Storsjö den 12 september 1893 (bil. 2) och i Funäsdalen den 19 september

Bil. 3 1893 (bil. 3) framgår, att lapparnas behov av betesområden blev tillgodosett genom upplåtelse av de områden som staten inköpt för utvidgning av renbetes-

Bil. 4 fjällen. De inköpta områdenas belägenhet framgår av bifogade karta (bil. 4).

Länsstyrelsens i Jämtlands län förslag till ny renbeteslag vann inte de lagstiftande myndigheternas gillande, varför Kungl. Maj:t den 1 april 1895 tillsatte en kommitté för ytterligare utredning av frågan. Kommittén, vars arbete resulterade i 1898 års renbeteslag, höll redan den 29 juli 1895 sammanträde med ortsbefolkningen och lapparna. Av protokollet från samman-

Bil. 5 trädet (bil. 5) framgår, att lapparna ansåg att de genom inköpen utvidgade områdena var tillräckliga för deras renskötsel. Detsamma framgår av det protokoll som hölls vid sammanträde i Funäsdalen den 16 september 1896 med ortsbefolkning och lappar med anledning av 1895 års kommittés förslag till

Bil. 6 ny renbeteslag (bil. 6).

Vid bedömande av frågan om sedvanerättens utsträckning inom södra Jämtland och i Härjedalen måste man beakta de historiska fakta som finns. Ostridigt är att lapparna i sen tid har kommit till dessa trakter. Till södra Jämtland och nordvästra Härjedalen kom lapparna i slutet av 1600-talet eller i början av 1700-talet och till nordvästra Dalarna (Idre) kom de först på kortvarigt besök år 1857. Man vet att lapparnas inträngande mötte motstånd från ortsbefolkningen och denna fick också stöd av myndigheterna (K.B.:s i Gävleborgs län kungörelse 1783). Med åren svängde myndigheternas

inställning och i 1841 års avvitringsbestämmelser för Hede pastorat togs hänsyn till lapparnas behov av både sommar- och vinterbete. Då Kungl. Maj:t den 21 juni 1861 fastställde avvitringen inom Hede pastorat, dit Tännäs då hörde, hade frågan om lapparnas behov av mark varit föremål för avvägande på högsta ort. Ortsbefolkningens stundom handgripliga motstånd mot lapparnas expanderande renbetning var förorsakat av omsorgen om husdjuren. Vinterfoder hämtades från avlögset belägna områden, ofta från fjälldalarna. (Se t.ex. Riksantikvarieämbetets bok "Lossen" översiktskartan i bokens slut.) En stor del av fodret utgjordes av renlav eller renmossa, som den kallades, och tillgången härav för husdjurens utfodring hade Kronan en gång utnyttjat vid hemmanens skattnäggning. Renarnas härjande i utmarkernas höhässjor och söndertrampande av lavmattorna utgjorde ett direkt hot mot möjligheterna att hålla husdjuren vid liv under vintern och därmed ett hot mot den bofasta befolkningens egen existens. Man bör också komma ihåg att den ordnade renskötseln vid 1800-talets mitt var av intensiv typ med väl sammanhållna mindre hjordar. Lappfamiljerna var för sin dagliga försörjning i stor utsträckning hänvisade till renhjordens omedelbara avkastning i form av mjölk. Det var först i slutet av 1800-talet som, i samband med bristande övervakning av renarna och störande ingrepp från den bofasta befolkningens sida, renarnas kringströvning över vida områden blev mera vanlig. Landskamreraren Huss' uttalande, att sedvanerättsmarkerna (han torde avse betesmarkerna) kan ligga långt avlägsna från boplatserna, kan vara riktigt vid de förhållanden som nu råder men inte vid de förhållanden, som rådde på 1880-1890-talet.

Med skrift den 21 april 1967 har Advokatfiskalsämbetet vid Kungl. Kammarkollegiet ingivit och åberopat kollegiets protokoll av den 13 mars 1967. Den å sid. 3 och 4 i protokollet omnämnda skriften styrker sökandenas uppfattning att markerna vid och söder om sjön Lossen ej är sedvanerättsmark. De i citatet omnämnda "södra lapparna" motsvaras av nuvarande Tännäs lappby,

som har sina barmarksbeten på de söder om Ljusnan belägna Wigel- och Rutfjällen (se kartan, bil. 4). Vinterflyttningen gick och går fortfarande åt syd - sydost mot Vattnarna - Högvålen - Sörvattnet, d.v.s. inom Rutfjällets renbetesland och de områden, som på 1890-talet inköptes för utvidgning av renbetesfjällen. De "norra lapparna" motsvaras av dåvarande Åre-Storsjö lappby, d.v.s. nuvarande Mittådalens, Handöls och Tranris lappbyar. Av citatet framgår med all önskvärd tydlighet att dessa lappbyars vinterbetesmarker låg långt från Lossenområdet.

Beträffande frågan om ersättning för förlust av sedvanerättsmark skall utgå kan här erinras om att sedvanerätten inom Norrbottens och Västerbottens län historiskt sett har en helt annan styrka än vad den kan ha inom södra Jämtland och Härjedalen. Inom de två nordligaste länen, i norra Jämtland och inom de norra delarna av Västernorrlands län har nomadiserande lappar funnits sedan mitten av 1300-talet. (Se Birger Steckzén: "Birkarlar och lappar". Stockholm 1964). Betesutnyttjningen inom dessa trakter bestreds ej av någon, då landet var obebott. Förhållandena inom södra Jämtland och Härjedalen är de motsatta. Här har lapparna och renbetningen kommit sedan landet fått en bofast befolkning.

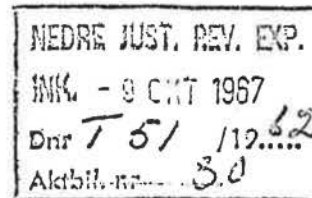
Av vad som framgår av kollegiets protokoll har inom Härjedalen inte erlagts någon ersättning för intrång på sedvanerättsmark. Skulle intrång på sedvanerättsmark inom denna del av landet vara ersättningsgill, då borde ersättning ha utgått för intrång på lapparnas sedvanerättsmark genom t.ex. den ytterst omfattande fritidsbebyggelsen utefter Tännåns dalgång väster om Tännålsbyn.

År 1960 inköpte lantbruksnämnden i Jämtlands län större delen av AB Iggesunds Bruks markinnehav i Tännås socken. Innan områdena avyttrades till vissa markägare inom Kyrkbyn i Tännås konnun, sålde lantbruksnämnden rätten till renbete på dessa marker till Statens lappfond. Huvuddelen av marken ligger söder om Lossen och intill dämningssområdet. Renbetning på dessa barr-

skogsmarker kan endast tänkas förekomma under vintertid. Om sedvanerätt
funnits, varför skulle då Statens lappfond, som omhänderhas av Kungl. Kam-
markollegiet, betala ersättning för markens upplåtande till renbetning un-
der sedvanerättstid?

Bollnäs den 17 september 1967

M. Forsberg
M. Forsberg

Till Konungen

Genom Nådigt Brev den 9 Oktober 1891 har Eders Kongl. Maj:t behagat anbefalla Sin Befallningshafvande i detta län att till Eders Kongl. Maj:t inkomma med underdånigt förslag till de ändringar i lagen angående de svenska Lapparnes rätt till renbete i Sverige samt de öfriga åtgärder, som syntes erforderliga till utjemnande af de stridigheter, som enligt hvad allmänt känt vore förekomma mellan Lapparne och de bofaste inom Herjeådalen.

Det förslag Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, till underdånig åtlydnad häraf, nu går att afgifva hvilat ytterst på att möjlighet genom tillåtelse att exproprierat, bereddes till utvidgning af de åt Lapparne afsatta land och har i följd deraf Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes första åtgärd måst vara att hos Eders Kongl. Maj:t utverka sådan tillåtelse, och har Nådigt medgifvande hertill nu kommit Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande tillhanda.

Då det af dertill förordnade komiterade den 25 Augusti 1883 afgifna underdåniga förslag till "Förordning angående de svenska Lapparne och de bofaste i Sverige", hvilket förslag ligger till grund för och i allt hufvudsakligt återfinnes i "Lag angående de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige" den 4 Juni 1886, cirkulerade för att bereda de intresserade och de sakkunnige myndigheterna tillfälle att deröfver uttala sina meningar, så afstyrktes förslaget med ytterst få undantag af de bofaste och af myndigheterna i detta län och förklarades detsamma vara för förhållandena här i länet olämpligt och endast ledande till tvister och osämja. Samma språk och samma åsikter fördes på ett energiskt sätt af alla länets riksdagsmän, då lagen förelåg för riksdagen: och det var mot deras bestämda protest som lagen antogs att gälla äfven för Jemtlands län.

Skälet till denna enhällighet i motståndet är helt enkelt, att lagens stadganden äro tillkomna med fästadt afseende på de inom Norrbottens och Vesterbottens län rådande förhållanden, hvilka inom Jemtlands län icke hafva någon motsvarighet och att ifölje deraf föreskrifter, hvilka kunna vara nyttige för de förutnämnde länen och säkerligen äro det, isynnerhet för Norrbotten, för Jemtlands län förutsågos blifva och nu visat sig vara till skada och ofrid för båda parterna.

Att stiffta en gmensam lag till gagn för vidt skilda förhållanden är

2.

görligt och de Jemtlandska förhållandena kräva ovilkorligen en för detta län ensamt gällande och efter länets förhållanden afpassad lag, som ordnar rättsförhållandena emellan Lapparne och de bofaste. Det är också ensamt för Jemtlands län Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes nu afgifvande förslag är afsedt att gälla och bör det sålunda icke kunna blifva föremål för något motstånd från deras sida, som finna nu gällande lag lämplig för deras län.

Inom Norr- och Vesterbotten äro emellan de egentliga renbetesfjellen och det åt odling hufvudsakligen egnade kustlandet afsatt ett bredt bälte, derinom hemmanen äro skattlagde enligt en billigare method än den i landet allmänt gällande, hvaremot jordegaren är underkastad vissa inskränkningar i eganderätten, som för de enligt gamla svenska methoden skattlagda icke förefinnas.

Inom detta område, som benämnes Lappmark, äro Lappar med sin renskötsel och bofaste med sitt åkerbruk blandade om hvarandra och enligt både lag och häfd skyldige att hafva aktning för hvarandras rättigheter och att ömsesidigt göra eftergifter för hvarandras existensvilkor. Lapparne äro äfven här skrifna i socknarne och äro medlemmar af kommunen med deraf följande rättigheter och skyldigheter och intressena sammanknytas än mera genom det allmänt förekommande intressentskap i hvarandras affärer och hvilket här utan skada kan ega rum, då det icke är någon tredje som får underhålla bolaget.

I Jemtlands län finnes ingenting motsvarande. Här finnas visserligen en del hemman, som äro skattlagda enligt den så kallade Vesterbottensmetoden, men dessa ligga spridda och bilda intet sammanhängande land, som kunde tjena till lappmark. Här gå de fullt skattlagde hemmanen med sina egor omedelbart intill renbetesfjellet. Lappen tillhör ingen kommun och betalar ingen skatt och har inga kommunala rättigheter. De bofaste äro icke så allmänt som inom lappmarkerne delegare i renskötseln och de renegande bofaste behandla i allmänhet Lappen mera som ett föremål att draga vinst af, än som en bolagsman i en legitim affär. Han har ingen vänskap att påräkna i bygden, de jordbrukande frukta hans besök med åtföljande nedtrampning af växande gröda och bergadt hö och hans så kallade vänner begagna sig ofta af hans svagheter för att berusa och bedraga honom. Staten är den ende han har att stödja sig till, då det går honom illa, och det sörs också så väl som möjligt för honom. Lappfogden är hans vän och hjälp och är till hands så fort möjligt, då Lappen lider skada vare sig af människor eller vilddjur, för att stå honom bi. Staten aflönar lärare för hans barn, lönar

prester, som meddela dem religionsundervisning, som lemna all religionens hjälp och föra kyrkböcker öfver dem m.m. samt slutligen underhåller staten den gamle och orkeslöse Lappen, då han kommer i den kategori att han skulle haft fattigvård, om han hade tillhört någon kommun. Slutligen äro åt Lapparne upplåtne stora sträckor mark som tillhöra staten och dessa marker ökas numera årligen genom inköp från angränsande homman. Allt detta utan att Lappen betalar ett enda öre som afgift eller någon skatt till staten.

Den år 1886 utgifna Lagen var visserligen tillkommen i uppgifvet ändamål att ordna förhållandena emellan Lapparne och de bofaste, men utmynnade uti att gifva de förre ökade rättigheter på de senares bekostnad. Denna lagstiftning afsedd att förbättra Lappens villkor, har i stället blifvit till hans förderf här i länet.

Sedan lång tid tillbaka har Lappen under en del af året besökt lågländet och vistats med sina renar på de bofastes egor och detta utan att någon missämja egentligen egt rum. - Lappen, i känslan af att han icke hade rättighet att utan tillstånd välja sitt viste på annans mark, tog vara på sina renar, hade icke flere än han kunde vårda och betalade den skada han ändå möjligen gjorde.

Den bofaste å sin sida var öfverseende och hade inga hårda villkor på sin gäst och förhållandet var ömsesidigt godt. Kom så lapplagen af 1886 och gaf lappen laglig rätt att under 7 månader af året vistas där han förut haft till vana att hyra sig in. Detta gjorde honom öfvermodig och han uppträdde nu som en inkräktare, der han förut icke haft någon rätt att trotsa sig fram. Hans vård om sina renar blef sämre i samma mån som lagstiftningen försvårade för den bofaste att få ersättning för liden skada och alla dessa förhållanden hafva verkat derhän, att emellan de båda racerne alltmera utbildar sig en fiendtlighet, som redan i en trakt gått så långt, att man utöfvad våld på hvarandras egendom och det är endast en tidsfråga, när oviljan skall gifva sig luft på liknande sätt äfven i andra delar af länet. Laglösheten och desorganisationen lapparne sins emellan har gått i jembredd med deras tilltagande sjelfsvåld emot andra och svårigheten att få drängar bland lapparne för den renegare, som vill taga vård om sin hjord, har på sina ställen gjort en sådan vård hardt när omöjlig. Orsaken ligger deruti, att lappdrängen finner med sin fördel mera enligt att gifva sig ut på fjellet och bemäktiga sig och märka till sig så många han behagar av de tusentals omkringströfvande omärkta renar och slagta och sälja dessa för egen räkning, än att mot lön sköta en annans hjord. Dessa omärkta renar, som förr endast undantagsvis förekommo, äro en följd af att renhjordarne icke

äro under Lappens vård, utan korna kalffa och uppföda sin unge i vildhet, hvadan denne icke blir märkt af moderns egare och sjelf uppväxer i full frihet och blir ett skadedjur för de odlade orter som öfversvämmas av stora skockar sådane otama renar. I samma mån som lagstiftningen gjort möjligt att hålla ett obegränsadt antal renar, så hafva de bofaste renegarnes affärer tilltagit i betydenhet och den betydliga tillökningen i antalet renar på de flesta fjell i länet, som sednare ären medfört, är till en god del att tillskrifva den bristfälliga vård, som äfven de bofaste renearne egna sina renar. Detta förhållande är ett ytterligare skäl att uppreta den bofaste, som icke är renegare, men som får sin gröda förstörd af renar, ty om han redan anser det hårdt att för Lappens skull lida förlust, så är den harm han erfar öfver att få sitt arbetes lön förstörd, derfor att hans granne eignar sig åt renindustri, betydligt bittrare.

Alla försök att hålla lappen till ordentlighet och att förhjölpa den bofaste till rätt, då han lidit skada, hafva endast ofullkomligt lyckats och oaktadt alla bemödanden från Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes sida och oaktadt alla de resurser Lagen erbjuder blifvit anlidade, har ordan ökats och kommer säkert att än vidare ökas och slutligen medföra betänkliga lagbrott.

Det är således hög tid att ändra en lagstiftning som medför och medfört sådane följder.

De hufvudsakliga och för hela lagen kännetecknande bestämmelserna i 1886 års s.k. Lapplag äro:

a. att Lapparne erhöllo rättighet att utom för de af dem afsatta land och utanför lappmarkerna, med sina renar uppehålla sig "å de trakter i öfrigt, hvilka de efter gammal sedvänja hittills hafva besökt, och att der betjena sig af land och vatten till underhåll för sig och sina renar";

b. att rättighet för de bofaste att ega renar och för dessa åtnjuta samma rätt som Lappen lagfästes; och

c. att former bestämdes hvarigenom det i vissa fall kunde erhållas ersättning för liden skada utan att behöfva anlita domstol.

Dessutom antogs en särskild lag rörande renmärken.

Beträffande den första och viktigaste af den antagna lagens bestämmelser eller rätten för lappen att uppehålla sig på enskildes egor och der, delvis utan ersättning till egaren, begagna sig af hans egendom, hvilken rätt i folkspråket fått namn af sedvanerätt, så vill Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke vid detta tillfälle yttra någon mening om vare sig rättvisa eller billigheten i en sådan lag, ty derom har jag redan förut bå-

de på embetets vägnar och från riksdagsbanken uttalat åsikter i hvilka jag haft Högsta Domstolen på min sidan, utan skall Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande endast taga stadgandet ur synpunkten af den nytta eller skada det medför af den det angår.

Det kunde antagas och har naturligen antagits af lagstiftaren, att rätten att draga nytta af andras egendom utan att derför ens betala, skulle medföra odisputabla fördelar för lappen. Det har emellertid visat sig motsatsen och detta har sin grund i såväl renskötseins natur som i andra på densamma inverkan förhållanden. Första villkoret för en inkomstbringande renskötsel är, liksom i andra affärer, arbetsamhet och ordning. Den allt för stora friheten att släppa sina renar in på de bofastes egor har gjort det, efter Lappens mening, öfverflödigt att hafva den vård och reda på sin hjord, som han förr fann nödig, utan endast behålla under vård ett jemförelsevis obetydligt antal renar, mest kor, och befriat sig ifrån all omvårdnad af den största delen af hjorden, nästan alla oxarne och många kor, af hvilka lappen endast drager inkomst genom att, då de om sommaren och långt in på hösten komma så att säga hem och vistas långa tider tillsammans med den tama hjorden och på de fjell der de blifvit uppfödde, infånga och slagta så många han anser nödigt och är i tillfälle afyttra.

Detta förfaringssätt går till en tid, men möjligheten att så sköta affären blir icke långvarig, ty under årens lopp födas allt fler och fler kalvar i vildhet och instinkten att uppsöka fjellet, der släkten håller till, kommer icke att finnas hos dessa alldeles otama djur och Lappen blir då icke i tillfälle att vidare beskatta dem.

Derefter återstår ingenting annat än att på bästa sätt genom jagt och dref sätta sig i besittning af och nedskjuta så många som möjligt af de kringströfvande otama och omärkta renarne och renskötseln komme då att urarta till en slags privilegierad jagträtt efter djur för hvilkas uppehälle provinsens jordegare få släppa till sin egendom.

En återgång till ordentligare förhållanden är derför nödvändig, om Lappen skall kunna existera och, om äfven förhållandena å de öfriga lappbyarne ännu icke äro så oregelbundna som inom Åre-Storsjö, så är att förutse att samma orsaker skola åstadkomma samma verkningar och det är derför nödvändigt att så snart som möjligt undanröjda dessa orsaker.

Lappen måste hafva bestämda villkor för sin verksamhet och dessa sådana att de väl räcka till, om han är ordentlig och vinlägger sig om skötseln af sin egendom, men icke gifva honom tillåtelse eller tillfälle att ostraffadt vara vårdslös. Detta är ett så nödvändigt villkor för Lappens trefnad och för-

kofran att utan att han sättes i sådane förhållanden att hans omtänka tvingas fram, så går honom aldrig väl. Skälet härtill ligger i hans natur, ty hans lättsinne och hans sorglöshet äro gränslösa och kunna endast betvingas af nödvändighetens lag. Ingen obegränsad rätt kan han bruka till sin fördel och alla sådane rättigheter man gifver honom blifva blott till nytta för de falska vänner hvaraf han omgifves, så länge han eger något som är åtkomligt, men för honom sjelf blott till skada.

Af alla dessa skäl måste Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande föreslå, att all rätt för lappen att begagna sig af bofastes ogor måtte här i länet upphöra och staten åtaga sig att genom inköp af de som nödige ansedde tillökningar till renbetesfjellen, bereda Lappen tillfälle till uppehälle med sina renar.

En källa till stora oordningar och ofrid är den bofaste medgifna rätt att ega renar. Denna rättighet måste inskränkas och lagbindas om icke förvecklingar skola uppstå som blifva svåra om icke omöjliga att utreda och bland sådane behöfver Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande endast nämna omöjligheten för staten att slutligen anskaffa tillräckligt renbete åt renhopar, som kunna ökas huru långt som helst.

En mera tillfredsställande form för uppskattning och uppgörelse efter å någondera sidan lidne skador, har erfarenheten visat vara ett nödvändigt vilkor för ett fredligt grannskap, och ingår förslag härom i den föreslagna nya lagen.

Lagen om renmärken har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ansett sig på samma gång böra underkasta af erfarenheten här i länet behöflig funnen omarbetning och underställa densamma Eders Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning.

Slutligen anser Eders Kongl. Maj:t Befallningshafvande sig böra angifva de skäl, hvarpå den mening kan grundas att genom redan skedde inköp och ytterligare köp eller expropriation af områden som den af Eders Kongl. Maj:t år 1886 Nådigst förordnade komité funnit nödige till renbetesfjellens utvidgning, tillräckligt utrymme kan beredas för Lapparne här i länet att icke allenast hålla för deras uppehälle nödiga renhjordar utan äfven att deröfver kunna förkofra sig för den som är ordentlig och gynnas af lyckan.

Lapparnes antal i hela länet är omkring 800 och de som lefva af renskötsel 452, inberäknade qvinnor och barn. De öfriga äro dels fattige och orkeslösa och underhållas med statsmedel, dels sådane som öfvergifvit renskötseln och vistelson på fjellet och därför söka sin utkomst i bygden.

Till en Lappfamilj af 5 å 6 personer anses en egendom af 200 å 250 re-

nar, då familjen skall uteslutande lefva på renskötseln, gifva nödigt uppehålle.

Antalet renar vid tiden för 1886 års lapplags tillkomst var omkring 50.000 i hela länet och deraf tillhörde ungefär en åttendedel bofaste renegare, men desse voro och äro synnerligen ojemmt fördelade, så att då i somliga byar knappt några bofastes renar finnas, så kan dessas antal på ett annat ställe uppgå ända till hälften.

Sedan den tiden anser lappfogden att det med säkerhet kan antagas en tillökning i renarnes antal af omkring 20.000 stycken. Af hela detta antal kan icke antagas mera än en fjerdedel som äro så vårdade och tama att de låta sig föras af skötaren - alla de öfriga äro mer eller mindre vilda och måste nedslagtas, om de icke skola ruinera jordegaren, genom den skada de göra, och Lappen genom de ersättningar han kan kännas skyldig utgifva.

För de 450 renskötande Lapparne, och deras antal kommer icke att förökas, skulle, efter beräkning af omkring 50 renar för hvar och en, behövas en renstock af omkring 22.000 renar. För detta antal och vida fler finnes utrymme och uppehälle inom de afsatta landen med de tillökningar dessa redan fått och efter Eders Kongl. Maj:ts Nådiga beslut vidare komma att få.

Någon nödvändighet för Lappens existens här i länet ligger således icke uti att han får begagna de bofastes egor och då denna tillåtelse visat sig här endast leda till motsatsen af hvad man ämnat till - till Lappens förderf, men icke till hans gagn - så bör denna obilliga tunga på länets jordegare lyftas ifrån dem.

Härhos följa förslag till ny lapplag för Jemtlands län, bygdt på ofvan uttalade grunder samt förslag till ny Lag för renmärken och derefter punkt för punkt redogörelse för de motiv, som logat till grund för de föreslagne ändringarne.

Den upplysning torde äfven böra underdånigst meddelas, att Kongl. Kungörelsen af den 6 Juni 1883 "rörande de Lappar som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge" icke lägger något hinder i vägen för de föreslagne förändringarne, enär väl svenska Lappar årligen i kraft af denna kungörelse besöka Norge, men norska Lappar aldrig haft för vana att besöka svenska området inom detta län, hvadan den i kungörelsen det ena landets Lappar medgifna sedvanerätt äfven inom det andra landet, här icke har någon tillämpning för norska Lappar.

Tvenne Lappfogdens rapporter bifogas.

Östersund i Landskansliet den 15 Augusti 1892.

Underdånigst

John Ericson

P.G. Rissler

Rätt avskrivet intygar:

G. Bengtson J. Persson

Protokoll hållet vid sammanträde i Storsjö
den 12 September 1893.

Efter uppläsandet af den för detta sammanträde den 7 sistlidne Augusti utfärdade kungörelsen antecknades att följande lappar och bofaste inom socknen tillstädeskommit, nämligen:

Lappmännen Jon Jakobsson, Jon Nilsson, Nils Nilsson, Nils Jonasson, Mårten Thomasson, Jon Larsson, Torkel Jonasson, Nils Jonasson, Anna Lusia Thomasdotter Kant, Sofia Fjellström och Lusia Fjellström från Åkre - Storsjö Lappby.

Bofaste Hemmansegarne Staffan Långström, Fjerdingsmannen Per Pålsson samt arrendatorerna Carl Östensson, Olof Fundin, A. Bergqvist, Olof Jonasson, Carl Carlsson, Olof Jonasson, Sven Ersson, Julius Persson, Jonas Persson, Harald Sjöberg, Sven Olofsson, Eric Svensson och Faktor Ol. Andersson Borg från Storsjö, Hemmansegaren Halfvar Jonsson Löfkläppen, Nämndeman Olof Ingebrektsson och Josef Josefsson från Ljungdalen.

Derefter upplästes Kongl. Majts Nådiga Bref af den 22 sistlidne Juni, innehållande föreskrifter om hvad komitén hade att iakttaga.

De närvarande lapparne förklarade, att om deras rätt att inflytta med sina renar å de enskildas egor skulle upphöra, de måste yrka på utvidgning af renbeteslanden och ansågo de att för vinterbete företrädesvis borde upplåtas trakterna söder om Storsjön och Grucken, omfattande södra delen af Storsjö bys område, samt områdena till Messlingen, Ljusnedal, Serfsjön, Henådalen, Henvålen samt vestra delen af Wemdalen omkring Håsjövålen äfvensom för sommarbete de i fjellet inskjutande delarne af Ljungdalen, utom den del af Storsjö bys område af förra komitén föreslagna trakterna mellan Råfräsjön och Skattefjellen.

Storsjö byamän upplyste, att de hafva sina bästa slätterlägenheter å den ommämnda trakten af Storsjö bys område, hvilka slätterlägenheter de ej kunna undvara hvarjemte Sven Ersson yttrade, att han ansåg det lapparne nog kunde få rätt till trakten söder om sjön, så vida slätterlägenheterna och derå bergadt foder fredades, men att de fleste af åboerne i Storsjö by endast äro arrendatorer åt Sägverksbolagen, hvarför de ej kunna lemna något definitivt medgifvande, utan måste uppgörelse härom träffas med egarne, för hvilka något ombud ej fanns närvarande. Dessutom tillkännagafvo de närvarande bofaste, att renarne årligen göra ganska stor skada, synnerligast å bergadt foder och ansågo en del, att något bidrag för uppförande af lador och stängsel borde erhållas.

På grund af de sålunda erhållna uppgifterna och med den kännedom komiterade ega derom, att de sedan gammalt åt Lapparne upplåtna områdena bestå af fjell, som till allra största delen äro kala, hvadan renbeteslandens utvidgning i dessa trakter är af stort behof påkalladt, så anse komiterade nödigt, att förutom det vester om Råfrasjön af 1886 års Komite föreslagna området, områdena till Ljusnedals bruk, Byarne Messlingen, Serfsjön, Henådalen eller Löfkläppen och Henvållen samt nordvestra delen af Ljungdalen böra inköpas, hvaremot den påyrkade trakten af Storsjö bys område, hvilken till största delen äges af bolagen och tillfölje af derstädes befintliga goda välbeväxta skogsmarker antagligen hållas i högt pris, kan densamma ej gerne inköpas, utan anse Komiterade att enda sättet för att lapparne skola under vintern få rätt vistas å berörda trakt, vore om de sjelfva årligen efter sig förteende omständigheter träffade aftal om sådan rätt. Skulle staten uppgöra om sådane aftal för lapparnes räkning, komme säkerligen de bofastes anspråk att blifva alltför stora.

Dag som ofvan.

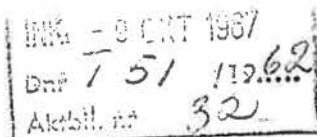
E.F. Groth

F.W. Jonson

Adolf Suwe

Rätt avskrivet intygar:

G. Bengtsson J. Persson

Protokoll hållet vid sammanträde å Funäsdalens skolhus den 19 september 1893.

Efter uppläsandet af den för detta sammanträde den 7 sistlidne Augusti utfärdade kungörelse, antecknades att följande lappar och bofaste inom socknen tillstädeskommit:

Lappmannen Nils Olofsson Rensberg.

Bofaste: Hemmansegarne Mårten Långström, Jon Jonsson Lo, Måns Johansson, Nils Olofsson, Staffan Hansson Uthus, Jonas Halfvarsson, Pål Svensson, Olof Larsson, Måns Ersson och Mårten Norberg från Funäsdalen samt för Hede byamän Olof Ersson i Klockarberg, enligt fullmakt.

Derefter upplästes Kongl. Majts Nådiga Bref af den 22 sistl. Juni, innehållande föreskrifter om hvad Komitén hade att iakttaga.

På framställd fråga förklarade lappmannen Rensberg, att betet för renarne skulle blifva tillräckligt om de trakter, som af 1806 års Komité föreslagits till inlösen, blefve upplåtna, dock borde nämnde trakter förläggas i sammanhang med Rutfjelllets skatteland och Högvålens by, hvarjemte han yrkade på inlösen af Fjättdalen eller Tännäs No 27 och Käringsjön.

Mårten Långström uttalade att för erhållande af skog skattelandet måste utvidgas något vid Malmagsjön, men ej i så stort omfång som 1886 Komite föreslagit, emedan hemmansegarne derigenom skulle mista betydliga slätterlänheter.

Dessutom föreslog han att utvidgning borde ske från Røfjellet vid Urgådalen mot wattnerne, anseende att betet då borde blifva tillräckligt, synnerligast som allmänt klagades öfver att renarnes antal mer och mer minskades.

För Åkre Storsjö lappbys räkning ansåg han nödigt att Ljusnedals bruk blefve inköpt, hvarigenom han hoppades att misshälligheterna emellan Lappar och bofaste skulle upphöra.

Olof Larsson upplyste att Rensberg gjort allt för att vårda sina renar, men att renarne från andra håll kommo och toge hans renar med sig, påstående att det ej fans bete i Storfjellen emellan Storsjö och Møsslingen, hvilket gjorde att renarne sökte sig längre söderut.

Olof Ersson i Klockarberg, ombud för Hede byamän, anförde att lapparne äro mycket vårdslösa med sina renar, ty renarne komma vintertiden ända ner till Hede och göra der stor skada på ungskog m.m., troende han att dessa renar tillhörde såväl Storsjö som Tännäs lappby; och ansåg han att utvidgning

af Storsjö lappby borde ske genom inköp av Henvålen och Henådalen äfvensom
vestra delen af Hede bys område omkring Hållfjellet och Wemån, hvilken
trakt Hede byamän kunde undvara, såvida derigenom kunde undvikas att re-
narne inträngde på Hede bys öfriga egor.

På grund af dessa upplysningar, äfvensom med kännedom om redan gjorda
inköp af cirka 20 trög inom Funäsdalens och Tännäs gemensamma skifteslag,
anse komiterade att för Tännäs lappby, renbetet må blifva tillräckligt
för hela året, dock bör vid nu pågående skifte noga tillses att de inköpta
hemmansdelarne blifva lämpligt belägna i sammanhang med skattefjellet och
Högvådens by.

Dag som ofvan

E.F. Groth

F.W. Jonson

Adolf Suwe

Rätt avskrivet intygar:

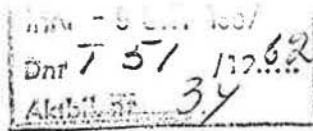
G. Berglund *J. Persson*

Avskrift

N° 8

Den 30 Juli

N von Steyern

Protokoll, hållet hos den för revision af gällande lagbestämmelsen angående de svenska lapparnas rätt till renbete och angående renmärken tillsatta komité vid sammanträde i Funäsdalen den 29 Juli 1895 kl 10 förmiddagen.

Närvarande: Herrar von Steyern

Crusebjörn

Husberg

Petersson

Roman

Dahlstedt

§ 1.

Herr Friherre Ericson lät anmäla att han, som för helsans vårdande åtnjöte tjänstledighet intill den 15 Augusti, vore förhindrad att deltaga i de sammanträden, som komitén beslutit hålla i orterna.

§ 2.

Jemlikt komiténs beslut hade genom offentliga kungörelser såväl lappallmogen i Idre, Tennäs, Åre och Storsjö samt Ovikens lappbyar, som ock den bofasta jordbrukande befolkningen i angränsande kommuner kallats att härstädes inför komitén infinna sig; och instälde sig nu dels å tjenstens vägnar Kronofogden Göran Kullin, Länsmannen Göran Helander och Lappfogden Adolf Suwe dels för nedanstående kommuner såsom ombud på grund af företedda utdrag af kommunalstämmoprotokoll följande personer, nämligen:

för Vemdalens socken Handlanden O. Hedvall, hvilken tillika anmälde sig föra talan för egen räkning såsom fastighetsegare i Funäsdalen;

för Hede socken Faktorn H. Persson;

för Linsells socken Påstorn Erik Modin och Faktorn Olof Bäckelin;

för Tennäs socken Skolläraren L.A. Bergqvist och Hemmansegaren M.

Långström; samt

för Storsjö socken Fjerdingsmannen Per Pålsson.

För Åre, Undersåkers, Ovikens, Hallens, Klöfsjö och Bergs socknar tillstädeskom icke något ombud, ehuru, enligt hvad upplyst blef kungörelse om sammanträdet blifvit i dessa socknars kyrkor uppläst.

Af den jordbrukande befolkningen infunno sig i öfrigt ledamoten af Riksdagens andra kammare P. Norberg jemte åtskilliga andra hemmansegare.

Af lappar tillstädeskommo:

från Idre lappby ordningsmannen derstädes Jonas Mårtensson Ringdahl;
från Tennäs lappby Nils Olsson Rensberg, Ola Andersson Rensberg och
hustru Anna Rensberg, alla från Rutfjellet;

från Åre och Storsjö lappby Nils Jonasson Ringdahl, Mårten Thomasson,
Anna Lucia Thomasdotter Kant och Nils Larsson, alla från Mittådalen, Hustru
Sigrid Fjellsten och Enkan Sofia Fjellström från Skärvaxdalen, Hustru
Lisbeth Larsdotter och Anders Larsson Doj från Grönfjellet samt Jon Jakobs-
son, Torkel Jonasson och Nils Jonasson Nordsköld från Ljungris.

Från Ovikens lappby kom icke någon tillstädes, oaktadt kungörelse om
sammanträdet blifvit vederbörande derstädes delgifven.

Lapparna från Åre och Storsjö lappby anmälte, att de åt Inspektoren
Carl Flodström, som var tillstädes, lemmat uppdrag att vid sammanträdet
biträda dem vid utförande af deras talan.

§ 3.

I fråga om de marker, som efter utfärdande af 1886 års lag af staten
inköpts till utvidgning af de för lapparna afsatta land eller som föresla-
gits till inköp för nämnda ändamål, afgaf Lappfogden Suwe redogörelse i
öfverensstämmelse med en vid protokollet fogad förteckning. (se bil. A)

§ 4.

Härefter företogs undersökning huruvida efter utfärdandet af 1886 års
lag förändringar försiggått i lapparnas inom hithörande distrikt vinter-
flyttningar, för hvilka flyttningar den komité, som afgaf förslag till
nämnda lag, redogjort i sitt betänkande sid. 57; och upplystes härvid:

att lapparna i Idre lappby, hvilka hade sitt stamhåll å kronoparker,
som till dem upplåtits i Kopparbergs län genom aftal med jordegarna i de
trakter, som närmast angränsade dessa kronoparker, förvärfvat rätt att med
sina renar uppehålla sig äfven på nämnda, de enskilda tillhöriga trakter,
äfvensom att dessa lappar vintertiden tidtals uppehålla sig på hemmanet
Fjättdalen N° 27 inom Tennäs socken, hvilken mark föreslagits till inköp
af staten;

att, sedan större delen af byarna Högvålen och Sörvattnet numera
blifvit inköpta till utvidgning af Rutfjellet, de till Tennäs lappby hö-
rande lappar icke sträckte sina vinterflyttningar utöfver det sålunda ut-
vidgade skattefjellets område, dervid dock Nils Olsson Rensberg uppgaf,
att hans fader vissa år under ogynnsamma väderleksförhållanden brukat
flytta ned till Fjätfjellet på gränsen till Kopparbergs län, och att en
sådan flyttning möjligen kunde för Rutfjellets lappar blifva äfven i en
framtid behöflig;

att den af Åre och Storsjö lappar förut företagna flyttning till Serf-fjället och deromkring liggande skogstrakter numera upphört och att ej heller någon flyttning till norskt område på senare tider från denna lappby egt rum, men att deremot renar, tillhörande lapparna i lappbyn under de senaste åren brukat utan vederbörlig tillsyn ströfva ned öfver Ljusnan till Tennäs, Långå, Hede, Glöte och Lofsdalen samt vidare nedåt och jemväl ut-öfver gränsen till Kopparbergs län; och

att de till Ovikens lappby hörande lappar flytta till de närmast deras skattefjell belägna skogstrakterna, äfvensom att de genom aftal förvärfvat rätt att uppehålla sig med sina renar på enskilda tillhöriga egor vid Börtnan och trakten deromkring; tilläggande Lappfogden att Ovikens lappar i allmänhet bättre än andra lappar hölle renarna i vård, men att med den sammanblandning, som på senare tider egt rum af renar från de olika lappbyarna, det nog kunde hända att renar från Oviken deltagit i ofvannämnda ströftåg nedåt bygden. Åre och Storsjölapparna beklagade de anmärkta ströftågen och förklarade att de härledde sig derifrån, att renarna förvildats i följd af den behandling de rönt särskildt å Ljusnedals bruks egor, derifrån de blifvit skrämda genom nedskjutning. Lapparna önskade intet hellre än att återgå till normala förhållanden.

§ 5.

En af komitén uppgjord P.M. (se bil. B), upptagande i 18 olika punkter de frågor om hvilka vid komiténs sammanträde i orterna företrädesvis borde förebringas utredning, föredrogs och behandlades punktvis; och skulle hvad dervid förekom punkt för punkt här antecknas:

1:o och 2:o

Lappfogden ansåg att, sedan de till inköp föreslagna marker inom Tennäs blifvit åt lapparna förvärfade och vid skifte förlagda i sammanhang med skattefjellen, de till Tennäs lappby hörande lappar skulle å de åt dem anvisade trakter erhålla tillräckligt renbete året om, men att deremot, äfven efter inköpen af dertill föreslagen mark, för lapparna inom Åre och Storsjö samt Ovikens lappbyar blefve erforderligt, att de vissa vintrar genom aftal med jordegarna eller annorledes förvärfva rätt att under vintern med sina renar vistas å enskilda tillhörig mark.

Lapparna förmenade, att de, äfven efter de föreslagna inköpen, af hvilka en del, särskildt Ljusnedals bruks egor, medförde ökad område men ej ökad bete, enär renmossan å dessa trakter för närvarande vore förtärd, borde ega att flytta till de trakter, som de efter gammal sedvana hitintills besökt, en rätt, som i synnerhet under svåra vintrar vore för dem alldeles oumbärlig. För den händelse att sedvanerätten, såsom föreslagits, skulle

upphöra, trodde emellertid lapparna att de i de flesta fall skulle genom af-
tal med de bofasta jordegarna kunna på billiga villkor förvärfva rätt att
vistas på dessas marker. Dock befarades att i vissa fall svårigheter härvid
skulle uppstå. Då nämligen de enskildas egor numera blifvit skiftade och så-
ledes en hvar jordegare egde rätt att uteslutande råda öfver ett visst ho-
nom tillhörigt område, kunde det tänkas att en jordegare genom att motsätta
sig tillträde för lapparna å hans mark skulle kunna afstänga dessa från
flyttning till bortom liggande trakter, oaktadt lapparna med dessas egare
träffat aftal om betesrätt å deras områden. Och om, såsom väl helst borde
ske, aftalet skulle träffas innan lapparna med sina renar inkommit på en-
skild mark, mötte härvid den svårighet, att lapparna ej alltid på förhand
kunde bestämma de trakter, som de kunde komma att under vintern besöka -
detta beroende på väderleksförhållandena - och att de således skulle blifva
nödsakade att aftala om ersättning åt en hel mängd jordegare, hvilkas mark
nåhända ej komme att under aftalstiden af lapparna användas.

Till närmare utveckling af hvad sålunda å lapparnas sida andragits åbe-
ropade ombudet Flodström en skrift, som bilades protokollet (se bil. C).

I dessa liksom i följande punkter åberopade ombudet Hedvall en skrift
(se bil. D).

Ombudet från Storsjö ansåg, att sedvanerätten borde upphöra, men trod-
de för sin del ej att tillräckligt bete skulle äfven efter inköpen vara att
tillgå på de åt lapparna anvisade områdena. Hvad särskildt Storsjö lappby
beträffade, egdes marken inom Storsjö kapellag till största delen af såg-
verksbolag; och hölle ombudet före att föga utsigt funnes att lapparna skul-
le genom aftal med bolagen kunna förvärfva rätt till vistelse å deras mar-
ker, enär bolagen ansågo att renarna anställde stor skada på skog, och det
icke vore för lapparna möjligt att gälda sådan skada.

Öfriga vid sammanträdet tillstädeskomna sockenombud ansågo deremot att
efter de föreslagna inköpen tillräckligt bete skulle äfven vintertiden va-
ra att tillgå på de åt lapparna anvisade områdena, och att därför all flytt-
ning vintertiden borde upphöra.

Riksdagsmannen Norberg ville för sin del uttala den mening, att sedva-
nerätten i lapparnas eget intresse borde upphöra och äfven kunde upphöra,
dock endast under villkor att skattefjellen utvidgades.

Länsmannen Helander ingaf och åberopade ett af Skönviks aktiebolag och
Börtnans byamän skriftligen afgifvet yttrande rörande förevarande och åt-
skilliga andra punkter, (se bil. litt E) hvarjemte Helander uppgaf att bo-
laget vore egare af många hemman inom Storsjö kapellag.

3:o

Såväl Lappfogden som lapparna uppgåfvo, att de regelbundna flyttningarna i allmänhet ej företogos förrän i medlet eller slutet af November månad, sedan slagtningen börjat i större skala samt sjöar och tjernar frusit, och att, när renar tidigare inkommit på enskildas områden, sådana renar utgjorts af s.k. ströfrenar, som af egen drift och utan att vara i lappens vård begifvit sig ned från skattefjellen. I följd häraf ansåg Lappfogden hinder icke möta för ett stadgande i den riktning att lapparnas rätt till vinterflyttning utom skattefjellens område skulle inträda senare än i gällande lag vore medgifvet.

Från de bofastas sida anfördes, att stor olägenhet tillskyndades dem af de omtalade ströfrenarna, som ofta innan höet bergats brukade komma in på ängs- och andra odlingsmarker, och att det låge synnerlig stor vikt uppå att genom lagstiftning söka hindra dylika ströftåg.

Återflyttning till renbetesfjellen före 1 Maj ansåg Lappfogden ej möjligt att föreskrifva, emedan först vid nämnda tid det för renarna vid kalvingstiden nödvändiga gräsbetet började der uppspira.

4:o

I fråga härom anfördes från lapparnas sida, att dessa i allmänhet vinnlade sig om att vid flyttningarna föra renarna med sig. Tiden för renarnas hopsamlande, hvilket förorsakade stor möda, hade alltid varit lapparnas besvärligaste arbetstid. Vid vissa väderleksförhållanden och särskildt när skare funnes på snön kunde det emellertid icke undvikas, att en del renar blefve skilda från de öfriga flockarna, men äfven dessa renar bemödade lapparna sig i allmänhet att medföra vid flyttningen, så snart renarnas kvarlemnande blifvit för lapparna bekant. Skulle nu de renar, som utan lapparnas förskyllan blifvit kvarlemnade, få av den jordbrukande befolkningen dödas, så finge de bofasta härigenom så godt som löfte att anfälla lapparnas egendom. Ett stadgande gående ut på att, innan nedskjutning finge ske, renarnas egare eller ordningsmannen borde underrättas om renarnas kvarlemnande, skulle i betraktande af de stora afstånden vara opraktiskt, ty innan vederbörande lapp hunnit ankomma för att återhemta sina renar, hade dessa med säkerhet flyttat sig långa sträckor. Lapparna ansågo därför, att någon föreskrift i lagen härutinnan icke borde ifrågakomma.

Från den bofasta befolkningens sida anmärktes, att ströfrenar ofta brukade stanna efter den tid, lapparna egde rätt att visats på enskild mark. Någon större skada uppstode dock ej häraf. Rättelse i angifna förhållande borde enligt de bofastas mening, sökas genom bestämmelser om böter för vårdslöshet och om skyldighet att ersätta skeende skada. I hvad lapparna an-

fört rörande svårigheten att underrätta lapparna om att i deras vård varande renar kvarlemnats å de bofastas mark instämde de bofasta till alla delar; och ansågo de bofasta att rättighet för dem att döda kvarlemnade renar skulle vara en alltför sträng påföljd för att kunna förordas.

Några af sockenombuden uttalade derjemte den mening att, om ovilkorlig föreskrift meddelades om märkning af renarna, lapparna skulle komma att hålla bättre vård om sina renar, hvarigenom nu antydda missförhållanden skulle af sig sjelft upphöra.

Häruti instämde Riksdagsmannen Norberg.

Lappfogden ansåg för sin del någon ny lagstiftning i detta afseende ej behöflig. Det vore enligt hans åsigt alldeles tillräckligt, att lapparna voro skyldiga att ersätta skeende skada, och sådan ersättning kunde med lätthet utkrävas i de trakter, som utgjorde ett skadeersättningsområde. Äfven i trakter, som ej varit indelade i skadeersättningsområden, hade lapparna hittills ej gjort någon svårighet att ersätta skada, som af deras renar förorsakats å enskildas egor.

5:o

Lappfogden Suwe upplyste, att någon flyttning af norska lappar till Herjeådalen numera icke egde rum, men att det esomoftast inträffade, att norska lappars renar inkomme i de svenska lapparnas hjordar, och att egarna af dessa renar om höstarna infunne sig i Sverige för att bland dem verkställa nedslagning.

6:o

Lappfogden ansåg, att ordningsmännen i många fall ej förmått att göra sig gällande, och att ordningsmannabefattningen ej medfört den nytta, som med stadgandet derom afsetts. Enligt hans åsigt borde ordningsmannen åtnjuta lika skydd med polisman och, på det att han mer än hittills skett måtte varda intresserad af sitt uppdrag, borde han för sitt besvär åtnjuta arvode. Å andra sidan borde stadgas böter för ordningsman, som vore försumlig i sitt åliggande.

På fråga uppgaf Lappfogden, att val af ordningsman alltid skett enhälligt och utan omröstning mellan lapparna.

Lapparna, som vitsordade rättigheten af hvad sålunda blifvit anfördt, uttalade tillika den mening att, om man kunde få bofasta till ordningsmän, större auktoritet åt ordningsmannainstitutionen derigenom skulle förvärfvas. I denna mening instämde jemväl Lappfogden, men han stälde sig något tveksam inför frågan huruvida någon bofast skulle vilja åtaga sig ett dylikt uppdrag.

7:o

Samtliga närvarande jordegare ansågo att all skada, som renar gjorde på bofastas egor, borde ovilkorligen ersättas utan afseende på under hvilken årstid eller på hvad slags mark skadan skett. Särskildt borde en sådan ersättningsskyldighet stadgas för den händelse att sedvarerätten skulle komma att upphöra.

8:o

Lappfogden uppgaf att, då någon flyttning här på orten icke egde rum annat än i högst ringa utsträckning, förevarande fråga för orten egde föga betydelse. Dervid gjordes ingen erinran af de närvarande.

9:o

Lappfogden, som upplyste att indelning till skadeersättningsområde skett allenast för Åre och Storsjö lappby med angränsande marker, men deremot icke för vare sig Idre, Tennäs eller Ovikens lappbyar, ansåg ändring i gällande bestämmelser angående skadeersättningsområden ej vara behöflig.

Någon häremot afvikande mening uttalades icko af de öfriga närvarande.

10:o

Lapparna ansågo, att då fråga uppstode om åläggande att utgifva skadeersättning sådant icke borde ske utan att en hvar af dem, genom hvilkas renar skada antoges hafva skett, blefve personligen stämd.

Samtliga de bofasta instämde uti hvad i den af ombudet Hedvall ingifna skrift i förevarande punkt blifvit anfördt; och erinrade härvid ombudet för Storsjö socken att för lapp, som kommer att ådömas ersättningsskyldighet och följaktligen äfven skyldighet att gälda rättegångskostnad, det nuvarande stämningssättet blefve dyrare än det föreslagna, då det ju alltid vore mera kostsamt att delgifva stämning med flera personer än med en.

Häremot invände lapparna att rättegång om utfående av skadeersättning vore en helt och hållet onödig åtgärd, då de aldrig vägrade att för skada, som af deras renar förorsakades å de bofastas egor, gälda det värde, hvar till skadan vid syn kunde uppskattas.

11:o

Lapparna hade icke något att invända deremot att i de fall, som lagen nu bestämde, skiljemän för tredskande lapp tillsattes af domaren, lappfogden eller länsmannen i orten bland dem af de bofasta, hvilka lapparna årligen för sådant ändamål utsågo, men ansågo lapparna hela stadgandet om skiljemannadomstol föga användbart, enär frågor om skadeersättning alltid plägade mellan jordegarna och lapparna afgöras på det sätt att, när skada skett, jordegaren utsåg en skiljeman för egen räkning och tillkallade för vederbörande lapps räkning en skiljeman bland dem af de bofasta, hvilka lapparna

för ändamålet på förhand utsett, samt dessa båda valde den tredje; och brukade lapparna alltid godvilligt underkasta sig de beslut, som dessa skiljemän afgåfve. För sin del trodde lapparna att det skulle vara lämpligt, om en sådan förlikningsinstitution kunde i lagen införas i stället för den skiljedomstol, som nu vore bestämd.

I hvad sålunda av lapparna anförts instämde såväl lappfogden som de bofasta, under vitsordande att lapparna alltid visat sig villiga att erläggga på nämnda sätt bestämdt skadestånd till fördelning sinsemellan.

Mot föreskrift om upprättande af sådan längd öfver renantalet, som i 16 § af det Vesterbottniska förslaget omförmäles, hade lapparna icke något att erinra.

12:o

Det under denna punkt ifrågasatta stadgande förklarade lapparna sig icke kunna godkänna. Yrväder och andra vidriga omständigheter kunde ibland göra det omöjligt att hopsamla renarna, och lapparna kunde komma att trasseras genom att order utfärdades om hjordarnas hopsamling utan tillräcklig anledning och på ställen, der det blefve synnerligen besvärligt att verkställa den.

Lappfogden och Länsmannen Helander tillstyrkte deremot att stadgandet blefve i lagen infördt.

13:o

Lapparna förklarade, att det redan nu så praktiserades, att lappen anställde ett mot storleken af hans renhjord svarande antal vaktare, och förmenade att det icke funnes större anledning att i lag fastställa det antal vaktare, lapparna borde underhålla, än att för de bofasta bestämma huru många vaktare de för sina kreatur borde hafva anställda.

Lappfogden ansåg, att Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens län icke saknat anledning till sitt i denna fråga framställda förslag. Fattiga lappar hade ofta beklagat sig öfver att då deras fåtaliga renar, såsom oftast hände, vore sammanblandade med de rikares större hjordar, de finge bestrida den hufvudsakliga bevakningen. Att i lag bestämma antalet vaktare vore dock icke behöfligt, utan borde i stadgandet om ordningsmannens åliggande intagas bestämmelse om skyldighet för honom att tillse, att tillräckligt antal vaktare blefve hos lapparna anställda. Emellertid ansåg Lappfogden, att det för närvarande vore så godt som omöjligt i dessa trakter att erhålla vaktare. Lappdrängarna hade funnit sin uträkning vid att sysselsätta sig med olofligt nedskjutande af märkta renar och toge därför ogerne tjänst. De få tjenare, som i dessa trakter på senare tider antagits, hade varit från Frostviken.

På fråga upplyste Lappfogden, att lappdrängarnas lön förut vanligtvis utgått med visst antal renar samt kläder och kost, men nu utginge hufvudsakligen kontant, och att lönen vanligen utgjorde 200 kronor om året jemte kost. I öfrigt vitsordade Lappfogden att man för att en renhjord skulle blifva ordentligt vaktad kunde beräkna en vaktare för hvar 250:de ren. Häre instämde jemväl de vid sammanträdet närvarande lapparna.

14:o

Lapparna påfordrade, att under Mars, April och Maj månader eller kalfningstiden och tiden närmast före kalfningen, under hvilka tider kor och kalfvar hade svårt att undkomma hundar, som ofredade dem, samtliga hundar i de trakter, der lapparna egde att med sina renar uppehålla sig, skulle hållas bundna eller klubbade samt förses med sådant märke att egaren lätt kunde upptäckas.

Samtliga närvarande bofasta, med undantag af ombudet Hédvall, instämde med lapparna under förklaring att de bofastas hundar vid denna tid kunde göra och äfven gjort stor skada bland renhjordarna, och uttalade sig dessa bofasta särskildt för lämpligheten deraf att hund, som jagade renar på tillåtet uppehållsställe, finge af lapparna saklöst dödas utan kronobetjeningens mellankomst antingen hunden hade för vana att jaga renar eller icke.

Lapparna ansågo något stadgande om skyldighet för bofasta inom visst område att gemensamt ansvara för skada, som genom deras hundar eller eljes genom åtgörande från deras sida tillskyndades renhjordarna, icke vara erforderligt, förutsatt att lagen ändrades på sätt lapparna och de bofasta i denna punkt förordat.

15:o

Lappfogden meddelade, att antalet renar tillhöriga bofasta här på orten förut varit stort, men att, sedan lapparna upphört att inmärka kalfvar för de bofastas räkning, dessas renegarskap numera i det närmaste försvunnit. I öfrigt ansåg Lappfogden, att bofastas renegarskap numera i det närmaste försvunnit. I öfrigt ansåg Lappfogden, att bofastas renegarskap ej vållat allt det onda man påstått, men att det oaktadt bofasta ej borde tillåtas att hålla renar, emedan dels antalet renar derigenom blefve alltför stort, dels ock staten ej borde utan all ersättning upplåta mark åt bofasta för bedrifvande af deras näring.

Nils Olsson Rensberg hade ej något att erinra mot att de bofastas renegarskap upphörde. De öfriga lapparna deremot ansågo, att ett godt förhållande mellan lapparna och de bofasta genom dessas renegarskap befordrats. Bofasta, som egt renar, hade i följd deraf mot lappar, hvilkas renar orsakat skada, visat mera undseende, än de eljest skulle gjort. Lapparna menade

derför, att något förbud för bofasta att vara renegare ej borde ifrågakomma åtminstone ej för sådana bofasta, hvilkas egor vore inkilade mellan renbeteslanden.

De närvarande bofasta ville i allmänhet att sådant förbud skulle utfärdas, men ombudet för Storsjö socken ansåg, att de bofasta borde få behålla rätten att hålla renar mot erläggande af en årlig afgift af tre kronor, såsom af Konungens Befallningshafvande i länet blifvit föreslaget.

Ombudet Långström, med hvilken några andra hemmansegare instämde, anmärkte att de bofastas renegareskap icke, såsom ofta blifvit yttradt, varit anledning till de misshälligheter, som på senare tider uppstått mellan de bofasta och lapparna, men ansåg dock att de bofastas renegareskap gerna kunde upphöra, helst det antal renar, som tillhörde de bofasta, numera vore ytterst ringa. Dock borde, enligt Långströms mening, rättigheten att hålla renar bibehållas för dem af de bofasta, hvilkas egor vore inkilade i skattefjellen. Ett direkt förbud för bofasta att ega renar vore möjligen ej klokt, men samma resultat skulle förmodligen ernås genom stadgande om en årlig afgift af 3 kronor, på sätt föreslagits.

Riksdagsmannen Norberg, som sade sig ej hafva funnit någon olägenhet af de bofastas renegareskap, ansåg att, om en viss trakt kunde föda flera renar än lapparna der betade, möjlighet borde bevaras för ortens fattiga befolkning att bereda sig en biinkomst genom förvärfvandet av renar, som lemnades i lapparnas vård, detta dock naturligen mot skyldighet för de bofasta att i främsta rummet afhända sig renar när utrymmet befunnes för trångt.

I fråga om den öfvergångstid, som, i händelse de bofastas renegareskap komme att upphöra, borde stadgas, tillstyrkte Lappfogden Konungens Befallningshafvandes i Jemtlands län förslag.

I öfrigt ansågo de närvarande att en öfvergångstid af 3 år väl kunde vara tillräcklig här i trakten, men att för andra trakter, der bofasta i större utsträckning egde renar, en öfvergångstid af 5 år skulle erfordras.

16:o

Lappfogden ansåg hinder icke möta att föreskrifva ovilkorlig skyldighet att märka renar; och borde märkning af kalffarna ske inom utgången av det år, under hvilket de blifvit födda. Kalffarna hade då i allmänhet uppnått en ålder af 8 månader.

Lapparna instämde med Lappfogden. Då det emellertid ofta förekomme, att olika lappars renhjordar vore sammanblandade, och det således beträffande åtskilliga en viss lapp tillhöriga vajor kunde inträffa, att dessa kalfvade under det de befunno sig i en annan lapps hjord, borde det, menade de närvarande lapparna, vara denne lapps och icke egarens skyldighet att tillso,

att kalffen blefve inom vederbörlig tid märkt med moderns märke. Derjemte anmärkte lapparna att då, såsom nu vore förhållandet, en del af deras renar vore förlupna och först efter lång tid kunde återfinnas, märkning af sådana renar och deras kalffvar borde utan påföljd för egaren få anstå utöfver den tid, inom hvilken renmärkningen eljes skulle vara verkställd, till dess lapparna kunde återfinna renarna.

De bofasta ansågo föreskrift om ovilkorlig märkning högst nödvändig och att hinder för meddelande af sådan föreskrift icke mötte. Något undantag från föreskriften borde enligt deras mening ej tillåtas, enär sådant skulle föranleda missbruk. Att en del renar nu vore förlupna, vore ett förhållande, som snart skulle upphöra, derest ändringar i lagen vidtoges i öfverensstämmelse med hvad vid sammanträdet blifvit yrkadt.

Lappfogden ansåg något öfvergångsstadgande i fråga om märkning af nu omärkta renar icke behöfligt.

17:o

Såväl lapparna som de bofasta och Lappfogden voro ense derom, att det icke rätteligen kunde förbjudas lapp att innehafva flera än ett märke. Det vore i många fall omöjligt att när lapp genom gåfva, köp eller annorledes förvärfvat renar förändra det märke renen förut innehade. Ingen skada hade för öfrigt uppträtt genom rättigheten att innehafva flera renmärken.

18:o

Lapparna ansågo att äldre renar, som efter föreskrifven tid vore omärkta, borde genom ordningsmannens försorg nedslagtas eller försäljas och köpesumman, sedan ordningsmannen deraf erhållit skälig ersättning för sitt besvär, fördelas mellan lapparna i lappbyn efter renantalet, men att i fråga om kalffarna vore tillräckligt stadga, att ordningsmannen borde tillse att föreskriften blefve fullgjord och, der så ej skedde, sjelf verkställa märkningen mot ersättning af kalffarnas egare.

Häri instämde Lappfogden jemte det han beträffande hvad sista punkten af 9 § i det Jemtlandska förslaget till lag om renmärken innehölle derom att, der omärkt äldre ren anträffades å bofast tillhöriga egor, renen finge under visst vilkor dödas och af jordegaren användas, förklarade sig anse denna punkt såsom alltför sträng böra uteslutas.

§ 6.

Lappfogden Suwe återopade till sist innehållet af en skriftlig P.M.
(se bil. F)

I hvad Lappfogden sålunda anförte i fråga om sättet för slagningen instämde lapparna.

Vid protokollet:

Carl Berg

Rätt avskrivet intygar:

G. Berglund J. Persson

Protokoll, hållet vid sammanträde med de
 bofaste i Tännäs socken och lapparne i Tännäs
 lappby å Funäsdalens gästgifvaregård den 16
 September 1896.

Efter det Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län genom skrifvelse den 25 sistlidne Juni anbefalt mig att höra lapparne och vederbörande bofaste inom länet, öfver de förslag till lagar om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och om renmärken, hvilka afgifvits af den dertill af Kongl. Maj:t den 1 April 1895 förordnade komité, samt tillika genom allmän kungörelse förordnat att sammanträde för berörda ändamål skulle, beträffande de bofaste i Tännäs socken och lapparna i Tännäs lappby, härstädes hållas innevarande dag hade tillstädeskommit

af de bofaste:

Tullinspektoren K.A.E. Pihlgren i Funäsdalen

Handlanden O. Hedvall i d:o

hemmansegaren Jon Jonsson Lo i d:o

" Olof Hansson Dalsten i d:o

" Måns Norberg i d:o

" Måns Eriksson i d:o

Handlanden F. Sjöstedt i d:o

af lapparne:

Ordningsmannen Nils Andersson i Rutfjäll

Lappmannen Nils Rensberg i d:o

" Lars Jonasson i d:o

Lagförslagen genomgingos och hade de närvarande dervid följande yttranden.

Renbeteslagen

§§ 1, 14, 15.

De närvarande som uppgafvo, att vinterbete av lapparne endast sällan begagnades utom det område, som utgjorde renbetesfjället med hvad till dess utvidgning af staten förvärfvats, ansågo att den sedvanerätt, som lapparne kunde påstå, vore af så ringa betydelse att hinder för rättens faststälående i lag icke borde förefinnas. Handlandene Hedvall och Sjöstedt yttrade dock såsom sin åsigt, att sedvanerätten borde borttagas, på det att jordegarna genom att föreskrifva lapparne de vilkor, hvarunder rätten finge begagnas, skulle kunna värja sitt stackade hö för skada.

Samtliga bofaste yrkade likväl att den af lapparnes renar orsakade ska-

dan å växande eller skuren gröda skulle ersättas utan något vilkor om vårdslöshet från lapparnes sida och utan att tvång till uppförande af lador eller stängsel föreskrefves.

Lapparne, som uppgåfvo, att de alltid, i händelse skada förekommit, därför gifvit ersättning utan att hänsyn tagits till anledningen till skadans uppkomst, sade sig icke hafva något att invända mot borttagandet af förberörda vilkor för skadeersättningens utgående.

§ 2.

De närvarande uppgåfvo, att lapparne till vår- och höstbeten plägade begagna en del närmast fjället belägen enskilde tillhörig mark, men att skada deraf icke vore vanlig.

Deremot plägade särskildt på eftersommaren, när svampvegetationen uppträdde, en del renar skilja sig från den vaktade renhjorden och utan vård ströfva ner på bofastes slätterlägenheter, der de åverkade stackadt hö, med anledning hvaraf de bofaste höllo före att bestämmelserna i §:s senare del vore lämpliga. De sade sig likväl icke tro att stadgandet skulle ofta komma att tillämpas, men förmenade att dess förefintlighet skulle verka en bättre renvård genom sitt hot med rättslig åtgärd. Det vore för öfrigt svårt att tänka sig en annan påföljd såsom straff för sådan vårdslöshet än ströfrenarnes dödande, enär det ofta skulle blifva omöjligt att utfinna, hvem vårdens och djuren ålegat.

Lapparne ansågo deremot att nämnda stadgande vore hårdt, hvarjemte de förmenade, att, då slagtrade renar under månaderna Juni - Augusti hade ringa värde de bofaste skulle förorsakas förluster genom påkallande af handräckning för renarnas dödande. Stadgandets ändamål kunde för öfrigt vinnas genom att sända bud till lapparne med tillsägelse att återhemta sin boskap.

§ 6.

De närvarande framhöllo nödvändigheten deraf, att hvarje lappby ålades att året om hålla sina renar borta från annan lappbys område. Derigenom att Åre-Storsjö lappby tilläte sina renar ströfva in på Tännäs lappbys betestrakter, förorsakades, utom minskning i betet, att den förra lappbys renar som vore i hög grad förvildade, skingrade och bortförde en stor del af den senare lappbys tamda hjord, hvilken sedermera blefve ett lätt byte för vargar och tjufskyttar.

§ 19.

Om förestående § skall kunna i orten tillämpas borde densamma, enligt hvad de bofaste påpekade, få tillämpas jemväl under årets vintermånader och hade lapparne intet att deremot invända.

§§ 21, 22.

Hedvall yttrade, att han tyckte det vara orättvist, om skadelidande skulle nödgas betala synkostnad, derest den skadegörande förut bjudit så hög ersättning, som synemännen utdömt. Möjligheten att synemännen kunde göra en nerprutning i en eljes rimlig begäran skulle kunna i många fall afhålla en person att söka den rättvisa, som han ansåge sig berättigad att erhålla af fruktan för att annars få betala kostnaderna för synen. Lapparne yrkade att de af dem utsedde gode män skulle vara edsvurna.

§ 27.

Hedvall och Sjöstedt äfvensom de närvarande lapparne ansågo att för att upprätthålla sänja mellan folkstammarne vore bäst, om rätten för bofaste att ega renar i vård hos lapparne upphörde, ochuru enligt lapparnes utsago sådan rätt kunde vara för lapp förmånlig genom den inkomst den beredde.

De öfrige bofaste höllo deremot före att de borde få hafva kvar nämnda rätt, emedan den vore till nytta både för lapparne och de bofaste. Att bibehålla renar i fjället med en skötarlön af tre kornor för hvarje år vore dock omöjligt.

Renmärkeslagen

§ 2.

Före fastställande af renmärke borde detsamma uppvisas för öfrige lappar i lappbyn, så att antingen sökanden före ingifvandet af ansökningen till häradsrätter företedde den för lapparne och förskaffade sig deras godkännande underskrifter derå eller ansökningen kommunicerades med lappbyns medlemmar.

§ 4.

De närvarande lapparne yrkade att få behålla de märken, de för närvarande hade för sig inregistrerade. Nya märken borde icke få uppfinnas, utan borde den, som behöfver ett märke, köpa sådant af annan.

En renegare, som innehade flere märken kunde nöja sig med ett till begagnande, men de öfriga borde få för hans räkning ligga obegagnade till framtida behof och ingen annan tillåtas upptaga desamma.

§ 5.

Den i förestående § bestämda tid af fem år, efter hvilken rätt skulle erhållas att upptaga aflyst eller förfallet renmärke vore i hvarje händelse för kort och borde utsträckas till minst tio år.

§ 6.

Om inflyttande lapp hade med förut inom lappby vistande lapp liknande renmärke, borde den förre och icke den senare åläggas att i händelse af tvist förändra sitt märke.

Mot lagförslagen i öfrigt gjordes ingen anmärkning.

Som ofvan.

Alarik Dalqvist

Rätt avskrivet intygar:

G. Bengtson J. Persson

Vissa handlingar i mål ang. inflyttning
i Handölsdalens sameby.

(f. n. under handläggning vid kammarsätten
i Sundsvall)

Nils Olof Omma
Joesjö
920 64 TÄRNABY

1. 29.
928. 71
789 (368)

Begäran om medlemskap i Handölsdalens sameby 1974-01-31
1973-02-12

22680-73

Med anledning av Handölsdalens samebys beslut den 15 februari 1973 att avslå Nils Olof Ommas begäran om medlemskap i samebyn har Omma i en till länsstyrelsen den 15 februari 1973 inkommen skrivelse anhållit att länsstyrelsen måtte medge honom inträde i samebyn.

Omma har från en av samebys nuvarande medlemmar, som ämnar upphöra med renskötseln, förvärvat ett renskötselföretag omfattande 400 renar samt önskar dessutom flytta in med ytterligare 600 renar till samebyn. Under återopande av att framställningar om medlemskap i samebyn, som ingivits senare än Ommas, beviljats, att han övertagit ett etablerat renskötselföretag samt att han anser att utrymme finnes för inflyttning av ytterligare renar till samebyn, hemställer Omma om bifall till sin framställning.

Handölsdalens sameby har lämnats tillfälle att avge yttrande men har ej avhört.

Lantbruksnämnden har meddelat att rennäringsdelegationen den 19 september 1973 fastställt 6.000 renar som högsta antal inom samebyn. I avvaktan på ny renräkning som beräknas ske vinterhalvåret 1973/74 vill delegationen nu inte yttra sig i ärendet.

Omma har i yttrande anfört att det inom ramen för det fastställda högsta renantalet för samebyn finns utrymme för inflyttning med ie av honom begärda 600 renarna samt att det är nödvändigt att få ett tillskott med tamare renar för att kunna handskas med byns renhjord. Omma understryker att han behöver 1.000 djur för att kunna driva sitt renskötselföretag rationellt, men skulle det visa sig vid den förestående renräkningen att hans inflyttning med 600 djur innebär att samebys totala renantal överstiger 6.000 djur är han beredd att omgående vid lägligt tillfälle slakta ned sin hjord så att samebys totala renantal nedbringas till 6.000 djur.

Nils Olof Omma är medlem i Vapstens sameby, Västerbottens län. Enligt för Handölsdalens sameby senast upprättade renlängd av den 29 juni 1971 omfattade byn 3.467 vuxna djur och därtill ett icke angivet antal årskalvar. Även om antalet djur för närvarande är högre saknas anledning antaga annat än ett antalet väsentligt understiger det för byn bestämda högsta antalet renar.

Handölsdalens sameby har inte anfört något skäl för sitt beslut att vägra Omma inträde som medlem.

Säljaren till de djur Omma förvärvat är till följd av sjukdom

1973-11-26

32.19-7-73

förhindrad att fortsätta med aktiv renskötsel och han har därför befogade anspråk på att få sälja sin renhjord. Det är för länsstyrelsen känt att Omma är en duglig renskötselutövare. Den renskötsel Omma avser att driva inom samebyn får anses vara av väsentlig nytta för renskötsein inom byn och kan inte antagas medföra olägenhet av betydelse för byns medlemmar.

Med stöd av 12 § andra stycket rennäringslagen medgiver länsstyrelsen därför Omma inträde i Handölsdalens sameby med rätt för honom att i byn inflytta med högst 600 renar.

Den som vill överklaga länsstyrelsens beslut skall göra det skriftligen genom besvär hos kammarrätten i Stockholm.

Besvärshandling skall ha kommit in till kammarrätten inom tre veckor från den dag klaganden jämlikt 100 § rennäringslagen skall anses ha fått del av beslutet.

I besvärshandlingen, som skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud, skall anges det beslut mot vilket talan förs, vad som yrkas samt de omständigheter som åberopas till stöd för yrkandet. Klaganden bör vidare uppge bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

Klaganden bör i besvärshandlingen uppge namn, personnummer, yrke, postadress och telefonnummer.

Insända besvärshandlingen med posten skall det ske med betalt brev adresserat till: Kammarrätten, Pack, 103 10 Stockholm 2.

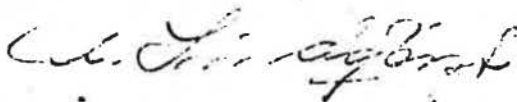
Bengt Bohman

Ake Mattsson

Kopia till
styrelsen för Handölsdalens sameby, att jämlikt
100 § rennäringslagen hållas tillgängligt för medlemmarna
lantbruksnämndens rennäringsavdelning
Svenska Samers Riksförbund
Tidningen Samefolket

Bestyrkes på tjänstens vägnar:

KW

Ink

1973-12-17 *022680

Arkiv 1

Kammarrätten

Fack,

103 10 Stockholm 2.

Handölsdalens sameby med besvär över länsstyrelsen i Jämtlands län beslut att bevilja renägaren Nils Olov Omma från Vapstens sameby inflyttningstillstånd i Handölsdalens sameby.

Samebyn har vid sammanträde den 1973.12.14 beslutat anföra besvär över länsstyrelsens beslut.

Som skäl för anförda besvär får samebyn anföra följande:

I samebyn finns f.n. 54 medlemmar ned ett renantal enligt senaste renlängd av 3.467 renar där årskalvar ej är inräknade.

Samebyn har med hänsyn till de tillgängliga betesmarkerna och samebyns befolkning bedömt att varaktigt kunna hålla högst 6.000 renar ned årskalvar inräknade. Det biologiskt optimala renantalet av 9.000 renar är praktiskt sett för högt. I realiteten kan med de redan beviljade inflyttningarna av tre renägare från andra samebyar, renantalet beräknas uppgå till minst 5.000 renar.

Samebyn har sedan ett flertal år tillbaka utsatts för upprepade krav från markägare och andra intressegrupper om minskning av samebyns renantal. Till följd av den extensiva renskötselformen har onekligen enskilda intressen utsatts för intrång från samebyn.

Samebyns områden gränsar i väster mot Norge och i söder mot Mittälsdalens sameby samt i väster mot Tåssåsens sameby. Samtliga dessa renskötselområden och renskötseldistrikt har uttalat farhågor för att ett utökat renantal kan komma att utgöra ett avsevärt intrång i deras renskötsel. Se bil. 1.

De sedvanerättsområden som Handölsdalens sameby disponerar har synnerligen diffusa gränser och torde vid en prövning avsevärt revideras.

ras.

Renägaren Nils Olov Omma har i sitt besvär anfört att ett rationellt renantal för hans del är 1.000 renar. Handölsdalens sameby anser att om detts skulle vara normgivande för varje företagare i samebyn skulle samebyns renantal bli mycket stort. Utvecklingsmöjligheterna för samebyns egen ungdom är redan liten och skulle bli obefintliga om inflyttning skulle komma till stånd.

Länsstyrelsen synes icke ha övervägt sitt ställningstagande med andra renskötselorgan. Samebyn ber i det sammanhanget få återopa lantbruksnämndens i Jämtlands län yttrande i annat analogt inflyttningsärende.
Bil. 2.

Handölsdalens sameby har under senare tid känt ett stort tryck från utomstående renägare att etablera sig i samebyn. Samebyn har i all möjlig utsträckning sökt tillmötesgå begäran om inträde i samebyn. Det kan redan av de beviljade inflyttningstillstånden befaras att renantalet blir för stort om skälig lönsamhet av näringen skall vinnas.

Med stöd av det ovan anförda kan samebyn ej inse att inflyttning från Nils Olov Omma bör komma till stånd. Renskötelsen i den södra länsdelen har tillräckliga konflikter med andra intressen och man kan vid en sund bedömning av förhållandena icke utöka dessa konflikter.

Samebyn vill slutligen uttala att detta uttalande icke föranledes av personlig motsättning utan endast är en väl övertäckt bedömning av rådande och kommande förhållanden.

Vemdalen den 14 december 1973.

Styrelsen för Handölsdalens sameby

Lars Mathiasson-Kräik

Lars Mathiasson-Kräik

Per Blind

Per Blind

Nils Jonsson-Blind

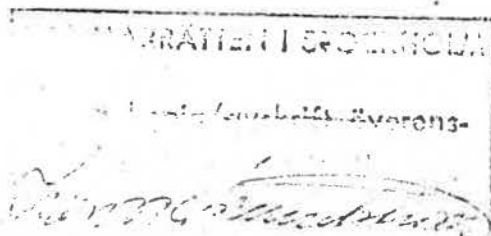
Nils Jonsson-Blind

Nils Gunnar Kräik

Nils Gunnar Kräik

Lennart Blind

Lennart Blind

Till

Kammarrätten

103 10 Stockholm 2.

1974 -01 -31

22680-73

9

Mål Nr 22680-1973 rotel Nr 42. Ang. Handölsdalens sameby besvär över Länstyrelsen i Jämtlands län beslut att bevilja renägaren Nils Olof Orma, Joesjö, Tärnaby, inflyttningstillstånd.

Undertecknad har beretts tillfälle att inkomma med svars-skrivelse med anledning av Handölsdalens samebys beslut vid sammanträde den 73 12 14.

Jag bestrider vad som yrkas i målet och anför följande:

I besvärslagan anföres att det biologiskt optiska renantalet inom byn skulle vara 9000 djur. Samebymedlemmarna synes ha bedömt att det lämpliga renantalet för byn^s betesmarker skulle vara 6000 djur. Det synes mig stridigt vad som kan vara det riktiga i dessa båda bedömningar. Klar^t är väl att om man önskar hålla det största möjliga antal djur då måste man genom ett gott handlag med djuren kunna förflytta dessa till de betesområden som äro de mest lämpliga vid varje tidpunkt.

Den extensiva renskötselformen har onekligen många nackdelar och en av dessa är att man överlåter åt djuren själva att vistas där de finner lämpligast. Ofta är det på ett område som är bra ur synpunkten allmänbefinnande, mindre ur näringsrikedom. Detta leder gärna till mindre avkastning än om man genom lämpliga förflyttningar leder djuren till de för tillfället bästa betesmarkerna. Det kan också leda till att djuren vistas för länge på ett område och på så vis ödelägges ett gott bete.

Så torde med säkerhet vara förhållandet med de problemen som Mittådalens sameby framför i sin skrift av den 31 jan 1973.

Att det skulle vara brist på sommarbete måste väl vara en omöjlighet och vad beträffar höstbete så är det säkert svårigheterna att tillfredställande dirigera djuren som är avgörande för den framförda betesknappheten.

Om man skulle instämma i byns åsikt att det lämpliga antalet djur skulle vara 6000, så är ju steget mellan byns 3.467 hela 2.533 djur. Att de beviljade inflyttningarna av tre renägare här medfört någon ökning av byns renantal är väl inte officiellt. Jag anser mig måsta bedöma detta uttalande som stridigt.

Dessutom måste jag understryka att jag utfäst mig att därest min inflyttning av 600 djur skulle innebära att byns renantal vid den kommande räkningen skulle överstiga 6000 djur, jag då är villig att slakta ned mina renar som jag fått införa i byn. I vart fall motsvarande antal och till att totalt 6000 djur finnes.

Jag är nämligen övertygad om att det är alldeles nödvändigt att tillföra byns hjordar en tamare renstamm, om man utan allt för stor arbetsinsats skall lyckas få dom under kontroll.

Det framförs att samebyn utsatts för krav från markägare och andra intressegrupper om en minskning av renantalet. Detta är säkert befogat om man från de renskötande samernas sida ej visar tillräckligt intresse att råda bot på det befogade intrång som en renhjord i frihet kan innebära.

Det är riktigt att min bedömning av antalet renar för min del bör vara c:a 1000 djur för en rationell rendrift. Jag måste understryka att detta är för min egen del. Jag önskar inte påtvinga någon byamedlem samma uppfattning. Att dom inte har samma uppfattning framgår ju klart av deras respektive antal renar.

Huruvida samebyns egen ungdom verkligen är intresserad av renskötsel har jag måhända för dåligt underlag för att rättvist kunna bedöma. Jag måste dock understryka att om man tror sig få framgång inom detta yrke då måste man verkligen börja i unga år och det får helst inte finnas andra intressen än renskog och åter renskog med åtföljande arbete.

Samebyn anser att länsstyrelsen icke skulle ha övervägt sitt ställningstagande och menar att mitt inflyttningsärende skulle vara analogt med det inflyttningsärende som anges i deras Bil. 2. Detta måste jag bestämt bestrida och jag bifogar Länsstyrelsens i Jämtlands läns beslut av den 26 nov 1973.

Vid detta ärendes avgörande måste beaktas att jag köpt min renhjörd i byn från en byamedlem som icke längre har möjlighet att bedriva en aktiv renskötsel. Jag vägrar tro att min inflyttning till byn skulle innebära några ökade konflikter med andra intressen. Tvärtom tror jag att min erfarenhet och kanhända kunnighet skulle bidra till en eliminering av de konflikter som samebyn för närvarande känner.

Att Per Blind som är säljare av den renhjörd som jag skulle rendera mitt medlemskap i samebyn, har undertecknat styrelsens för mig negativa uttalande, förefaller helt naturligt underligt. Jag vill understryka att detta endast får ses mot den bakgrunden att han är styrelseledamot och helt naturligt i minoritet.

Jag önskar understryka att mina ovan gjorda uttalanden icke grundar sig på personliga motsättningar med någon enda av samebyns medlemmar.

Jag hemställer att kammarrätten måtte avslå Handölsdalens samebys besvär och fastställa Länsstyrelsens i Jämtlands läns beslut att bevilja mig medlemskap i samebyn.

Vördsamt

Nils Olof Omma
/ Nils Olof Omma /

Bil. Köpeavtal.

" Länsstyrelsens beslut.

1974-06-14

Kammarrätten i Stockholm
Sundsvallsavdelningarna
Fack
85I 01 SUNDSVALL

1974-06-17

22680-73

18

Yttrande över av lantbruksnämnden i Jämtlands län anförda skäl om medlemskap i Handölsdalens sameby enligt skrivelse 1974-03-20 dnr 303.74.

Edert mål nr 22680-1973, rotel nr 42.

Handölsdalens sameby vidhåller sin uppfattning om att medlemskap i samebyn ej beviljas Nils Olof Omma från Vapstens sameby.

Utöver tidigare anförda skäl vill samebyn anförda att byn under efterjulsvintern 1974 utskiljt närmare 3 000 renar från Norge samt grannbyarna Tännäs och Mittådalen. I Tåssåsens sameby har skiljning ej kunnat äga rum, men uppskattningsvis torde ungefär 500 renar befinna sig i denna by. Den samlade renhjord, som innan skiljning ägde rum, fanns inom samebyn, utgjorda ungefär 2 500 renar. Handölsdalens sameby vill därmed påvisa det mycket starka tryck av renar som sker mot grannar i såväl Sverige som Norge, förutom att härmed är klarlagt att i samebyn redan nu hålls renar nära det högsta föreslagna renantalet.

Det samlade vinterbetesområdet utnyttjas redan för närvarande i den utsträckning, som är möjlig om betet skall vara ut hålligt. Ev ytterligare utökning av samebyns renantal bedöms av samebyn få katastrofala verkningar.

Efter samebyns yttrande 1973-12-14 har till samebyn införts ytterligare 160 renar efter nyetablering av tidigare icke renskötande medlem i samebyn.

Från markägare i Vemdalen - Hede - Särvsjön - Linsell m fl har anförts besvär över det av lantbruksnämnden fastställda högsta renantalet i samebyn, där de yrkar att renantalet skall skäras ner till en nivå som ligger under dagens.

Handölsdalens sameby vill vidare anförda den menliga inverkan ur renskötselsynpunkt som utbyggnaden av turistanläggningar såväl utom som inom samebyns betesområden skett och planeras, bl a genom det s k Åreprojektet.

Samebyn anför slutligen starka betänkligheter för det framtida samarbetet om inflyttning beviljas mot samebyns uttalade mening. Det kan inte vara riktigt att de tvångsförflyttningar som gjordes omkr 1920 - 30 nu skall förbytas i tvångsinflyttningar mot inte bara samebyns utan även grannbyarnas bestridande. Här hänvisas också till att de samiska ledamöterna i rennäringsdelegationen reserverade sig mot delegationens beslut.

För Handölsdalens sameby

Lars Mathiasson Kråk

Lars Mathiasson Kråk

Ordförande